

Genderová

ročanka

školsství

Ústav pro informace ve vzdělávání
2009

Na publikaci se podílely:

Mgr. Pavla Cibulková

Ing. Soňa Fořtová

Ing. Ludmila Chudobová

RNDr. Michaela Kleňhová

Bc. Jitka Konrádová

Mgr. Michaela Maršíková

Mgr. Pavlína Šťastnová

Ing. Jindřiška Vančurová

a kolektiv

	Úvod	11
1	Mateřské školy	13
1.1	Děti v mateřských školách.....	13
1.1.1	Zdravotně postižené děti.....	14
1.1.2	Věková struktura dětí v MŠ.....	17
2	Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním	19
3	Přípravný stupeň základní školy speciální	20
4	Základní vzdělávání	22
4.1	Nově přijatí do 1. ročníků základních škol a odklady nástupu povinné školní docházky.....	23
4.1.1	Nově přijatí do 1. ročníků základních škol.....	23
4.1.2	Odklady nástupu povinné školní docházky.....	24
4.2	Žáci 1. a 2. stupně základních škol.....	25
4.3	Přechody do oborů středních škol.....	26
4.4	Absolventi základních škol a předčasné odchody ze základních škol.....	27
4.4.1	Předčasné odchody ze základní školy	28
4.5	Žáci opakující ročník základní školy.....	28
4.6	Věková struktura žáků v základním vzdělávání.....	30
4.7	Zdravotně postižení žáci	31
4.8	Kurzy pro doplnění základního vzdělání	33
5	Střední školy	34
5.1	Přijímací řízení na střední školy do denní formy vzdělávání	35
5.1.1	Přijímací řízení do oborů všeobecného vzdělání	35
5.1.1.1	Obory gymnázií	35
5.1.1.2	Obory lyceí.....	37
5.1.2	Přijímací řízení do oborů odborného vzdělání (bez nastavbového studia)	38
5.1.2.1	Odborné vzdělávání ukončené maturitní zkouškou.....	38
5.1.2.2	Odborné vzdělávání ukončené výučním listem	40
5.2	Nově přijatí žáci středních škol	42
5.2.1	Nově přijatí žáci do oborů všeobecného vzdělání	43
5.2.1.1	Nově přijatí žáci do oborů gymnázií.....	43
5.2.1.2	Nově přijatí žáci do oborů lyceí.....	44
5.2.2	Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání	44
5.2.2.1	Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou ..	44
5.2.2.2	Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání ukončených výučním listem.....	45
5.2.2.3	Nově přijatí žáci do oborů nastavbového studia.....	46
5.3	Žáci středních škol	47
5.3.1	Žáci vzdělávající se v oborech všeobecného vzdělání	48
5.3.1.1	Žáci vzdělávající se v oborech gymnázií.....	48
5.3.1.2	Žáci vzdělávající se v oborech lyceí.....	50
5.3.2	Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání	51
5.3.2.1	Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou.....	51
5.3.2.2	Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ukončených výučním listem ..	53
5.3.2.3	Žáci vzdělávající se v oborech nastavbového studia	54
5.4	Absolventi středních škol	57
5.4.1	Absolventi oborů všeobecného vzdělání	57
5.4.1.1	Absolventi oborů gymnázií.....	57
5.4.1.2	Absolventi lyceí.....	57
5.4.2	Absolventi oborů odborného vzdělání	58
5.4.2.1	Absolventi oborů odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou.....	58
5.4.2.2	Absolventi oborů odborného vzdělání ukončených výučním listem	59
5.4.2.3	Absolventi nastavbového studia.....	59
5.5	Zdravotně postižení a znevýhodnění žáci ve středních školách	61
5.6	Sportovní třídy na středních školách	62

6	Rekvalifikace	63
6.1	Účastníci rekvalifikačního studia	63
6.2	Absolventi rekvalifikačního studia	66
7	Konzervatoře	67
7.1	Přijímací řízení na konzervatořích	67
7.1.1	Přijímací řízení na šestileté obory konzervatoří	68
7.1.2	Přijímací řízení na osmileté obory konzervatoří	68
7.2	Nově přijatí žáci ke vzdělávání v konzervatořích	69
7.3	Žáci vzdělávající se v konzervatořích	69
7.4	Absolventi konzervatoří	71
7.5	Zdravotně postižení a znevýhodnění žáci v konzervatořích	72
8	Vyšší odborné školy	73
8.1	Přijímací řízení na vyšší odborné školy	74
8.2	Nově přijatí do 1. ročníku vyšších odborných škol	75
8.3	Studenti vzdělávající se na vyšších odborných školách	77
8.4	Absolventi vyšších odborných škol	80
8.5	Struktura studentů podle pohlaví, věku a skupin oborů	81
9	Zařízení ústavní a ochranné výchovy	83
9.1	Rozložení počtu dětí podle vztahu ke školní docházce	85
10	Zařízení zájmového vzdělávání	86
10.1	Školní družina, školní klub	86
10.2	Základní umělecké školy	87
11	Vysoké školy	89
11.1	Uchazeči o studium na vysoké škole	90
11.1.1	Genderová struktura uchazečů o studium na vysoké škole	90
11.1.2	Uchazeči – ženy a muži podle studijních oborů vysokých škol	91
11.1.3	Odložená poptávka žen a mužů po studiu na vysoké škole	92
11.1.4	Úspěšnost uchazečů – žen a mužů při přijímacím řízení na vysoké školy	94
11.1.5	Poprvé zapsaní ke studiu na vysoké škole – ženy a muži	96
11.2	Studenti vysokých škol	99
11.2.1	Genderová struktura studentů vysokých škol	100
11.2.2	Studenti VŠ – ženy a muži podle studijních oborů	101
11.2.3	Studenti VŠ – ženy a muži podle věku	102
11.3	Absolventi vysokých škol	103
11.3.1	Genderová struktura absolventů VŠ	103
11.3.2	Absolventi VŠ – ženy a muži podle studijních oborů	104
11.3.3	Absolventi VŠ – ženy a muži podle věku	105
12	Zaměstnanci regionálního školství	107
12.1	Úvod	107
12.2	Metodické vymezení pojmů	107
12.3	Zaměstnanci regionálního školství	109
12.3.1	Učitelé regionálního školství bez ředitelů a zástupců ředitele	112
12.3.1.1	Učitelé mateřských škol	117
12.3.1.2	Učitelé základních škol	119
12.3.1.3	Učitelé středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří	121
12.3.1.4	Učitelé škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	124
12.3.1.5	Učitelé odborného výcviku	127
12.3.2	Zástupci ředitele regionálního školství	130
12.3.2.1	Zástupci ředitele mateřských škol	133
12.3.2.2	Zástupci ředitele základních škol	135
12.3.2.3	Zástupci ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří ..	137
12.3.2.4	Zástupci ředitele škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	140
12.3.3	Ředitelé škol regionálního školství	142
12.3.3.1	Ředitelé regionálního školství v 10. a nižší platové třídě	145
12.3.3.2	Ředitelé regionálního školství v 11. a vyšší platové třídě	147
13	Zaměstnanci vysokých škol	150
13.1	Úvod	150
13.2	Genderová struktura zaměstnanců vysokých škol	150

Tabulky v textu

Tabulka 1: Počet chlapců a dívek celkem a jejich zastoupení v jednotlivých sportech v letech 2006/07 až 2008/09 ... 62

Obrázky v textu

Obrázek 1: Počet chlapců/dívek v MŠ v letech 2006/07 až 2008/09	14
Obrázek 2: Porovnání počtu chlapců/dívek s populací 3–5letých chlapců/dívek v letech 2006/07 až 2008/09 a jejich podíl na příslušné populaci v %	14
Obrázek 3: MŠ – poměr chlapců a dívek ve speciálních třídách a individuálně integrovaných v běžných třídách k celkovému počtu chlapců nebo dívek v MŠ v letech 2006/07 až 2008/09 (v %)	15
Obrázek 4: Postižení chlapci v MŠ podle druhu postižení v letech 2006/07 až 2008/09 ve speciálních a běžných třídách	15
Obrázek 5: Postižené dívky v MŠ podle druhu postižení v letech 2006/07 až 2008/09 ve speciálních a běžných třídách	16
Obrázek 6: Rozložení chlapců/dívek v běžných třídách mateřských škol podle věku ve školním roce 2008/09	17
Obrázek 7: Rozložení chlapců/dívek ve speciálních třídách mateřských škol podle věku ve školním roce 2008/09. ...	17
Obrázek 8: Počet chlapců a dívek v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním a jejich podíl na počtu chlapců a dívek nově vstupujících na ZŠ v letech 2006/07 až 2008/09 v %	19
Obrázek 9: Počet chlapců a dívek v přípravném stupni základní školy speciální a jejich podíl na počtu chlapců a dívek nově vstupujících na ZŠ v letech 2006/07 až 2008/09 v %	21
Obrázek 10: Základní školy – nově přijatí do 1. ročníků podle věku v letech 2006/07 až 2008/09 (v %)	23
Obrázek 11: Základní školy – odklady nástupu povinné školní docházky v letech 2006/07 až 2008/09 v %	24
Obrázek 12: Základní školy – počty dívek a chlapců v základních školách a jejich podíl na celkovém počtu žáků v letech 2006/07 až 2008/09 v %	25
Obrázek 13: Základní školy – počty dívek a chlapců na 1. stupni základních škol a jejich podíl na celkovém počtu žáků 1. stupně v letech 2006/07 až 2008/09 v %	25
Obrázek 14: Základní školy – počty dívek a chlapců na 2. stupni základních škol a jejich podíl na celkovém počtu žáků 2. stupně v letech 2006/07 až 2008/09 v %	26
Obrázek 15: Základní školy – počty dívek a chlapců přecházejících do oborů středních škol z 5. a 7. ročníků a jejich podíly na celkovém počtu přestupujících žáků v letech 2005/06 až 2007/08 v %	27
Obrázek 16: Základní školy – počty dívek a chlapců, kteří ukončili 9. ročník základní školy, a jejich podíly na celkovém počtu absolventů 9. ročníků v letech 2005/06 až 2007/08 v %	27
Obrázek 17: Základní školy – počty dívek a chlapců, kteří předčasně ukončili vzdělávání na základní škole, a jejich podíly na celkovém počtu předčasných odchodů ze základního vzdělávání v letech 2005/06 až 2007/08 v %	28
Obrázek 18: Základní školy – počty dívek a chlapců, kteří opakují ročníky 1. stupně základní školy, a jejich podíly na celkovém počtu opakujících žáků 1. stupně v letech 2006/07 až 2008/09 v %	29
Obrázek 19: Základní školy – počty dívek a chlapců, kteří opakují ročníky 2. stupně základní školy, a jejich podíly na celkovém počtu opakujících žáků 2. stupně v letech 2006/07 až 2008/09 v %	29
Obrázek 20: Věková struktura žáků základního vzdělávání z genderového pohledu a podíl dívek a chlapců v jednotlivých věkových skupinách v roce 2008/09 (v %)	30
Obrázek 21: Základní školy – počty dívek a chlapců se zdravotním postižením včetně mentálního individuálně integrovaných a jejich podíly na celkovém počtu postižených žáků v letech 2006/07 až 2008/09 (v %)	31
Obrázek 22: Základní školy – počty dívek a chlapců se zdravotním postižením vzdělávaných prostřednictvím skupinové integrace a jejich podíly na celkovém počtu žáků se zdravotním postižením v letech 2006/07 až 2008/09 (v %)	32
Obrázek 23: Základní školy – počty dívek a chlapců se zdravotním postižením včetně mentálního a jejich podíly na celkovém počtu žáků s daným postižením v roce 2008/09	33
Obrázek 24: Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na 4leté gymnaziální obory ve školním roce 2006/07 až 2008/09	36
Obrázek 25: Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na 6leté gymnaziální obory ve školním roce 2006/07 až 2008/09	36

Obrázek 26: Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na 8leté gymnaziální obory ve školním roce 2006/07 až 2008/09	37
Obrázek 27: Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na obory lyceí ve školním roce 2006/07 až 2008/09	38
Obrázek 28: Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na obory odborného vzdělání ukončené maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09	39
Obrázek 29: Struktura přihlášených žáků do denní formy vzdělávání na obory odborného vzdělání ukončené maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů (v %)	40
Obrázek 30: Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na obory odborného vzdělání ukončené výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09	41
Obrázek 31: Struktura přihlášených žáků do denní formy vzdělávání na obory odborného vzdělání ukončené výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů (v %)	41
Obrázek 32: SŠ celkem – nově přijatí žáci ve školním roce 2006/07 až 2008/09 podle druhu vzdělávání	42
Obrázek 33: Nově přijatí žáci do 4(5)letých oborů gymnázií ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	43
Obrázek 34: Nově přijatí žáci do víceletých oborů gymnázií ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	44
Obrázek 35: Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání s maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	45
Obrázek 36: Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání s výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	45
Obrázek 37: Nově přijatí žáci do oborů nástavbového studia ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle formy vzdělávání v %	46
Obrázek 38: SŠ celkem – žáci ve školním roce 2008/09 v denní formě vzdělávání – podle věku	47
Obrázek 39: SŠ celkem – žáci na úrovni středního vzdělávání vzhledem k populaci 15-18letých ve školním roce 2006/07 až 2008/09	48
Obrázek 40: Žáci vzdělávající se ve 4(5)letých oborech gymnázií ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	49
Obrázek 41: Žáci vzdělávající se v 6letých oborech gymnázií ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	49
Obrázek 42: Žáci vzdělávající se v 8letých oborech gymnázií ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	50
Obrázek 43: Struktura žáků vzdělávajících se v oborech lyceí ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů ...	50
Obrázek 44: Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ve školním roce 2006/07 až 2008/09	51
Obrázek 45: Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	52
Obrázek 46: Struktura žáků vzdělávajících se v oborech odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/08 (v %)	52
Obrázek 47: Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ukončených výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %	53
Obrázek 48: Struktura žáků vzdělávajících se v oborech odborného vzdělání ukončených výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09 (v %)	54
Obrázek 49: Žáci vzdělávající se v oborech nástavbového studia ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle formy vzdělávání v %	54
Obrázek 50: Struktura žáků vzdělávajících se v oborech nástavbového studia v denní formě vzdělávání ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů (v %)	55
Obrázek 51: Struktura žáků vzdělávajících se v oborech nástavbového studia v ostatních formách vzdělávání ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů (v %)	56
Obrázek 52: Absolventi oborů gymnázií ve školním roce 2006/07 a 2007/07	57
Obrázek 53: Absolventi lyceí ve školním roce 2006/07 až 2007/08 – podle oborů	57
Obrázek 54: Struktura absolventů podle oborů odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 a 2007/08 (v %)	58
Obrázek 55: Struktura absolventů podle oborů odborného vzdělání ukončených výučním listem ve školním roce 2006/07 a 2007/08 (v %)	59
Obrázek 56: Struktura absolventů nástavbového studia ve školním roce 2006/07 až 2007/08 – podle oborů (v %)	60
Obrázek 57: Zdravotně postižení žáci – podíl na celkovém počtu žáků ve středních školách denní formy vzdělávání ve školním roce 2006/07– 2008/09 v %	61
Obrázek 58: Účastníci rekvalifikačního studia v oborech vzdělání ve školním roce 2006/07 až 2008/09 (v %)	64

Obrázek 59: Věkové složení účastníků rekvalifikačního studia ve školním roce 2008/09	65
Obrázek 60: Věkové složení účastníků rekvalifikačního studia ve školním roce 2006/07 až 2008/09 (v %)	65
Obrázek 61: Absolventi rekvalifikačního studia v oborech vzdělání ve školním roce 2006/07 a 2007/08 (v %).	66
Obrázek 62: První kolo přijímacího řízení do konzervatoří do denní formy vzdělávání ve školním roce 2006/07 až 2008/09	67
Obrázek 63: Vzdělávání v konzervatořích ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – nově přijatí podle jednotlivých oborů.	79
Obrázek 64: Vzdělávání v konzervatořích ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – žáci podle délky vzdělávání	70
Obrázek 65: Vzdělávání v konzervatořích ve školním roce 2008/09 – struktura žáků v jednotlivých oborech (v %) ...	70
Obrázek 66: Vzdělávání v konzervatořích ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – struktura žáků podle jednotlivých oborů (v %)	70
Obrázek 67: Vzdělávání v konzervatořích, denní forma vzdělávání, ve školním roce 2008/09 – žáci podle věku.	71
Obrázek 68: Vzdělávání v konzervatořích – absolventi ve školním roce 2006/07 a 2007/08 – podle absolvovaného oboru	71
Obrázek 69: Počet přihlášených, přijatých a zapsaných ke vzdělávání na vyšších odborných školách podle pohlaví v letech 2006/07–2008/09	74
Obrázek 70: Struktura přihlášených, přijatých a zapsaných ke vzdělávání na vyšších odborných školách podle pohlaví v letech 2006/07–2008/09 (v %)	75
Obrázek 71: Počet nově přijatých do 1. ročníku vyšších odborných škol podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2006/07–2008/09	76
Obrázek 72: Podíl nově přijatých do 1. ročníku vyšších odborných škol vzhledem k populaci 19letých podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2006/07–2008/09 (v %)	76
Obrázek 73: Struktura nově přijatých do 1. ročníku podle pohlaví a skupin oborů v roce 2008/09 (v %)	77
Obrázek 74: Podíl studentů vyšších odborných škol vzhledem k populaci 19–21letých podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2006/07–2008/09 (v %)	78
Obrázek 75: Struktura studentů vyšších odborných škol podle pohlaví a skupin oborů v roce 2008/09 (v %)	78
Obrázek 76: Zastoupení mužů a žen vzdělávajících se na vyšších odborných školách podle formy vzdělávání a skupin oborů v roce 2008/09 (v %)	79
Obrázek 77: Počet studentů vyšších odborných škol podle pohlaví, věku a formy vzdělávání v roce 2008/09	79
Obrázek 78: Počet absolventů vyšších odborných škol podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2005/06–2007/08. ...	81
Obrázek 79: Podíl absolventů vyšších odborných škol vzhledem k populaci 22letých podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2005/06–2007/08 (v %)	81
Obrázek 80: Struktura studentů podle pohlaví, věku a skupin oborů v roce 2008/09 (v %)	82
Obrázek 81: Zařízení ústavů a ochranné výchovy – rozložení chlapců a dívek v letech 2006/07 až 2008/09.	84
Obrázek 82: Školní družiny – zastoupení chlapců a dívek v letech 2006/07 až 2008/09 v %.	87
Obrázek 83: Školní kluby – zastoupení chlapců a dívek v letech 2006/07 až 2008/09 v %.	87
Obrázek 84: Základní umělecké školy – zastoupení chlapců a dívek v letech 2006/07 až 2008/09 v (tis.)	88
Obrázek 85: Genderová struktura přihlášených, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2006/07–2008/09 (v %).	90
Obrázek 86: Struktura přihlášených, přijatých a zapsaných ke studiu na VŠ podle oborů v roce 2008 (v %).	92
Obrázek 87: Struktura přihlášených, přijatých a zapsaných ke studiu na VŠ podle roku absolvování maturitní zkoušky v roce 2008 (v %)	93
Obrázek 88: Věková struktura přihlášených, přijatých a zapsaných na VŠ v roce 2008 (v %)	93
Obrázek 89: Úspěšnost uchazečů při přijímacím řízení na VŠ v letech 2006/07–2008/09 podle formy studia (v %) ...	94
Obrázek 90: Úspěšnost uchazečů a z toho „čerstvých maturantů“ při přijímacím řízení na VŠ v letech 2006/07–2008/09 (v %)	95
Obrázek 91: Úspěšnost uchazečů o studium na VŠ podle skupin oborů v roce 2008 (v %)	96
Obrázek 92: Genderová struktura poprvé zapsaných na VŠ podle typu studijního programu v letech 2006–2008 – prezenční studium (v %)	97
Obrázek 93: Struktura poprvé zapsaných na VŠ podle skupin studijních oborů v letech 2006–2008 (v %)	98
Obrázek 94: Věková struktura poprvé zapsaných na VŠ podle typu studijního programu v roce 2008 (v %)	99

Obrázek 95: Genderová struktura studentů VŠ podle studijního programu v letech 2006–2008 – prezenční studium (v %)	100
Obrázek 96: Struktura studentů VŠ podle skupin studijních oborů v letech 2006–2008 (v %)	101
Obrázek 97: Věková struktura studentů VŠ – žen a mužů podle typu studijního programu v roce 2008 (v %)	102
Obrázek 98: Genderová struktura absolventů VŠ podle studijního programu v letech 2006–2008 – prezenční studium (v %)	104
Obrázek 99: Struktura absolventů VŠ podle skupin studijních oborů v letech 2006–2008 (v %)	105
Obrázek 100: Věková struktura absolventů VŠ podle typu studijního programu v roce 2008 (v %)	106
Obrázek 101: Průměrný měsíční plat zaměstnanců a podíly mužů v regionálním školství v letech 2006–2008.	110
Obrázek 102: Vzdělanostní struktura zaměstnanců regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %) ..	110
Obrázek 103: Věková struktura zaměstnanců regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	111
Obrázek 104: Průměrný měsíční plat učitelů a podíly mužů v regionálním školství v letech 2006–2008.	112
Obrázek 105: Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	113
Obrázek 106: Průměrný měsíční plat učitelů v regionálním školství podle délky praxe v letech 2006–2008 (v Kč) ...	114
Obrázek 107: Podíl osobních příplatků z celkového platu učitelů v regionálním školství podle délky praxe v letech 2006–2008 (v %)	114
Obrázek 108: Podíl odměn z celkového platu učitelů v regionálním školství podle délky praxe v letech 2006–2008 (v %)	115
Obrázek 109: Vzdělanostní struktura učitelů regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	116
Obrázek 110: Věková struktura učitelů regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	116
Obrázek 111: Průměrný měsíční plat učitelů mateřských škol a podíly mužů v letech 2006–2008.	117
Obrázek 112: Vzdělanostní struktura učitelů mateřských škol v letech 2006–2008 (v %)	118
Obrázek 113: Věková struktura učitelů mateřských škol v letech 2006–2008 (v %)	118
Obrázek 114: Průměrný měsíční plat učitelů základních škol a podíly mužů v letech 2006–2008	119
Obrázek 115: Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů základních škol v letech 2006–2008 (v %)	119
Obrázek 116: Vzdělanostní struktura učitelů základních škol – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	120
Obrázek 117: Věková struktura učitelů základních škol – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	121
Obrázek 118: Průměrný měsíční plat učitelů středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří a podíly mužů v letech 2006–2008	121
Obrázek 119: Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří v letech 2006–2008 (v %)	122
Obrázek 120: Vzdělanostní struktura učitelů středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	122
Obrázek 121: Věková struktura učitelů středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	123
Obrázek 122: Průměrný měsíční plat učitelů škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a podíly mužů v letech 2006–2008	124
Obrázek 123: Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v letech 2006–2008 (v %)	125
Obrázek 124: Vzdělanostní struktura učitelů škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	125
Obrázek 125: Věková struktura učitelů škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	126
Obrázek 126: Průměrný měsíční plat učitelů odborného výcviku a podíly mužů v letech 2006–2008.	127
Obrázek 127: Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů odborného výcviku v letech 2006–2008 (v %) ...	128
Obrázek 128: Vzdělanostní struktura učitelů odborného výcviku – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	128
Obrázek 129: Věková struktura učitelů odborného výcviku – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	129
Obrázek 130: Průměrný měsíční plat zástupců ředitele a podíly mužů v regionálním školství v letech 2006–2008 ..	130
Obrázek 131: Podíl nenárokových složek z celkového platu zástupců ředitele v letech 2006–2008 (v %)	131

Obrázek 132: Vzdelanostní struktura zástupců ředitele regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	131
Obrázek 133: Věková struktura zástupců ředitele regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	132
Obrázek 134: Průměrný měsíční plat zástupců ředitele mateřských škol a podíly mužů v letech 2006–2008	133
Obrázek 135: Vzdelanostní struktura zástupců ředitele mateřských škol v letech 2006–2008 (v %)	134
Obrázek 136: Věková struktura zástupců ředitele mateřských škol v letech 2006–2008 (v %)	134
Obrázek 137: Průměrný měsíční plat zástupců ředitele základních škol a podíly mužů v letech 2006–2008	135
Obrázek 138: Podíl nenárokových složek z celkového platu zástupců ředitele základních škol v letech 2006–2008 (v %)	135
Obrázek 139: Vzdelanostní struktura zástupců ředitele základních škol – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	136
Obrázek 140: Věková struktura zástupců ředitele základních škol – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	136
Obrázek 141: Průměrný měsíční plat zástupců ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří a podíly mužů v letech 2006–2008	138
Obrázek 142: Podíl nenárokových složek z celkového platu zástupců ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří v letech 2006–2008 (v %)	138
Obrázek 143: Vzdelanostní struktura zástupců ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	138
Obrázek 144: Věková struktura zástupců ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	139
Obrázek 145: Průměrný měsíční plat zástupců ředitele škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a podíly mužů v letech 2006–2008	140
Obrázek 146: Podíl nenárokových složek z celkového platu zástupců ředitele škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v letech 2006–2008 (v %)	140
Obrázek 147: Vzdelanostní struktura zástupců ředitele škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	141
Obrázek 148: Věková struktura zástupců ředitele škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	142
Obrázek 149: Průměrný měsíční plat ředitelů škol regionálního školství a podíl mužů v letech 2006–2008	143
Obrázek 150: Podíl nenárokových složek z celkového platu ředitelů regionálního školství v letech 2006–2008 (v %)	143
Obrázek 151: Vzdelanostní struktura ředitelů škol regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	144
Obrázek 152: Věková struktura ředitelů škol regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	144
Obrázek 153: Průměrný měsíční plat ředitelů škol v 10. a nižší platové třídě a podíl mužů v letech 2006–2008	145
Obrázek 154: Vzdelanostní struktura ředitelů škol regionálního školství v 10. a nižší platové třídě v letech 2006–2008 (v %)	146
Obrázek 155: Věková struktura ředitelů škol v regionálním školství v 10. a nižší platové třídě v letech 2006–2008 (v %)	146
Obrázek 156: Průměrný měsíční plat ředitelů škol v regionálním školství v 11. a vyšší platové třídě a podíl mužů v letech 2006–2008	147
Obrázek 157: Podíl nenárokových složek z celkového platu ředitelů škol v 11. a vyšší platové třídě v letech 2006–2008 (v %)	147
Obrázek 158: Vzdelanostní struktura ředitelů škol v 11. a vyšší platové třídě – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	148
Obrázek 159: Věková struktura ředitelů škol v 11. a vyšší platové třídě – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)	149
Obrázek 160: Evidenční počet zaměstnanců veřejných vysokých škol (ve fyzických osobách) v letech 2006–2008 podle kategorií zaměstnanců	151
Obrázek 161: Genderová struktura zaměstnanců veřejných vysokých škol – akademičtí pracovníci v letech 2006–2008 podle kategorií zaměstnanců (v %)	152
Obrázek 162: Genderová struktura zaměstnanců veřejných vysokých škol – ostatní zaměstnanci v letech 2006–2008 podle kategorií zaměstnanců (v %)	152
Obrázek 163: Struktura zaměstnanců veřejných vysokých škol v letech 2006–2008 podle kategorií zaměstnanců (v %)	153

Seznam zkratek

ČSÚ	Český statistický úřad
DiS.	diplomovaný specialista
ISP	Informační systém o platech
KZAM-R	klasifikace zaměstnání – rozšířená
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
odst.	odstavec
OV	odborné vzdělávání
Sb.	sbírky
SIMS	Sdružené informace matrik studentů
SŠ	střední škola
SVP	speciální vzdělávací potřeby
VOŠ	vyšší odborná škola
VŠ	vysoká škola
ÚIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
ZP	zdravotní postižení
ZŠ	základní škola
ZUŠ	základní umělecká škola

Genderová problematika je v posledních letech v popředí zájmu jak politiků, tak odborné a laické veřejnosti, a to nejen v České republice, ale i v zahraničí. Spolu s tím stále roste poptávka po statistických datech ve členění na muže a ženy. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli soustředit příslušné informace do jedné publikace a vydat *Genderovou ročenku školství*, která se Vám právě dostává do rukou.

Ročenka vznikla v rámci resortního projektu financovaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a obsahuje v genderovém členění základní statistické údaje z oblasti výkonů školství (děti/žáci/studenti, nově zapsaní, absolventi) a zaměstnanosti ve školství (údaje o zaměstnancích a jejich finančním ohodnocení). V rámci projektu se jednak publikují statistické údaje o školství v genderové struktuře, jednak se připravují i úpravy některých statistických šetření, aby bylo možné chybějící data v budoucnu sledovat.

Údaje jsou v *Genderové ročence školství* prezentovány formou grafů a komentářů, elektronická tabulková příloha obsahuje číselné údaje v podrobnějším členění. Údaje o výkonech školství a o zaměstnancích vysokých škol vycházejí ze standardních statistických resortních sběrů dat realizovaných ÚIV a z demografických údajů shromažďovaných ČSÚ. Údaje o zaměstnancích a mzdových prostředcích regionálního školství jsou zpracovány na základě výběru informačních vět o právních subjektech vykonávajících činnost škol a školských zařízení zařazených v rejstříku škol a školských zařízení z Informačního systému o platech (ISP) spadajícího do kompetence Ministerstva financí. Veškeré údaje, pokud byly k dispozici, jsou za školní roky 2006/07–2008/09, resp. kalendářní roky 2006–2008.

Při přípravě publikace jsme vycházeli z dostupných dat a ze znalosti datových požadavků budoucích uživatelů publikace z řad odborné i laické veřejnosti. Jednotlivé kapitoly týkající se výkonových ukazatelů se zabývají nejen vlastním vzděláváním od úrovně mateřských škol až po školy vysoké, ale v případě, že byla k dispozici odpovídající data, i školskými zařízeními.

Kapitoly popisující situaci zaměstnanců ve školství z genderového pohledu (podíl žen, mužů, jejich věková a vzdělanostní struktura, průměrné platy) jsou publikovány ve členění, které vychází ze struktury KZAM (klasifikace zaměstnání). Publikujeme tedy údaje za zaměstnance celkem, za učitele bez vedoucích zaměstnanců ve členění podle druhu školy, za zástupce ředitelů ve členění podle druhu školy a údaje za ředitele škol. Vzhledem k tomu, že se jedná o odlišné členění, než v jakém se vykazují údaje ve standardních statistikách (výkazy P1-04 o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství), jsou tyto údaje navzájem neporovnatelné. O zaměstnancích veřejných vysokých škol jsou k dispozici pouze údaje o jejich genderové struktuře, údaje o platech mužů a žen se v současné době nesledují, připravuje se však jejich sledování od roku 2010.

Údaje v genderové struktuře jsou publikovány i na webové stránce www.uiv.cz. Tyto informace budou každoročně aktualizovány, a to jak v podobě samostatných výstupů, tak jako součást standardních statistických ročenek školství (zejména Výkonové ročenky školství a Vývojové ročenky školství).

Doufáme, že *Genderová ročenka školství* bude přínosem pro všechny, kteří se touto problematikou zabývají, a pro jejich práci poskytne potřebné informace.

1

MATEŘSKÉ ŠKOLY

Vzdělávání v mateřských školách je určeno dětem od tří do šesti let, případně do doby jejich vstupu na základní školu. Mateřská škola se tak stává místem, kde děti získávají především sociální zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání a celoživotní učení. U znevýhodněných a zdravotně postižených dětí (tj. dětí se speciálními vzdělávacími potřebami) jde o pomoc při vyrovnávání rozdílů a při zlepšování jejich životních a vzdělávacích šancí. Docházka dětí do mateřské školy je nepovinná, její návštěvnost je však vysoká, především u pětiletých dětí. V roce před nástupem dětí do povinné školní docházky je docházka dětí do mateřské školy bezplatná. Mateřskou školu navštěvují ve stále větší míře děti šestileté a starší, tedy děti, které by již měly navštěvovat základní školu. Je to způsobeno vysokým procentem dětí, které mají odloženou povinnou školní docházku.

Pro děti se zdravotním postižením jsou určeny mateřské školy pro děti se zdravotním postižením nebo mohou docházet do běžné mateřské školy do speciálních tříd pro děti s vadami řeči a s kombinovanými vadami, případně jsou tyto děti integrovány do tříd mezi děti zdravé.

Nejvíce dětí navštěvuje mateřské školy, které zřizuje obec, v roce 2008/09 to bylo 97,6 % dětí ze všech dětí, které navštěvují mateřskou školu. Mateřské školy zřizované soukromým subjektem nebo církví navštěvuje v roce 2008/09 celkem 1,5 % dětí.

1.1

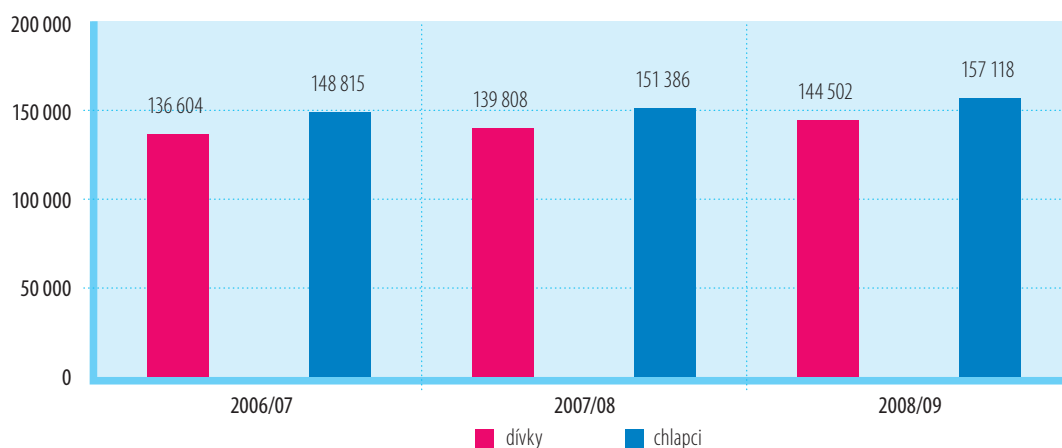
Děti v mateřských školách

Počet dětí v mateřských školách ve sledovaném období, tj. 2006/07 až 2008/09, roste ve shodě s demografickým vývojem 3–5letých dětí za stejné období. Z příložených grafů je vidět, že jak chlapců, tak dívek je ve sledovaných letech více než v příslušné populaci. Je to dáno tím, že do mateřských škol jsou přijímány i děti mladší tří let a jsou tam i děti s odkladem povinné školní docházky, tedy starší šesti let.

Z toho důvodu je podíl počtu chlapců i dívek v mateřských školách na příslušné populaci větší než 100 %. V této věkové kategorii (3–5 let) je z demografického hlediska více chlapců než dívek, a to je patrné i v grafech. I rozdíly mezi počtem chlapců v mateřských školách a populací 3–5letých chlapců jsou větší než mezi počtem dívek v mateřských školách a populací 3–5letých dívek.

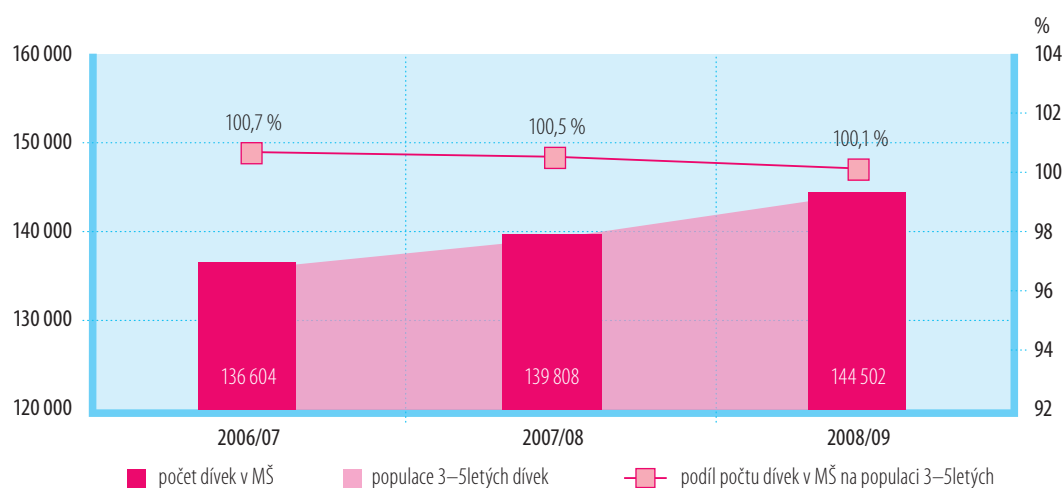
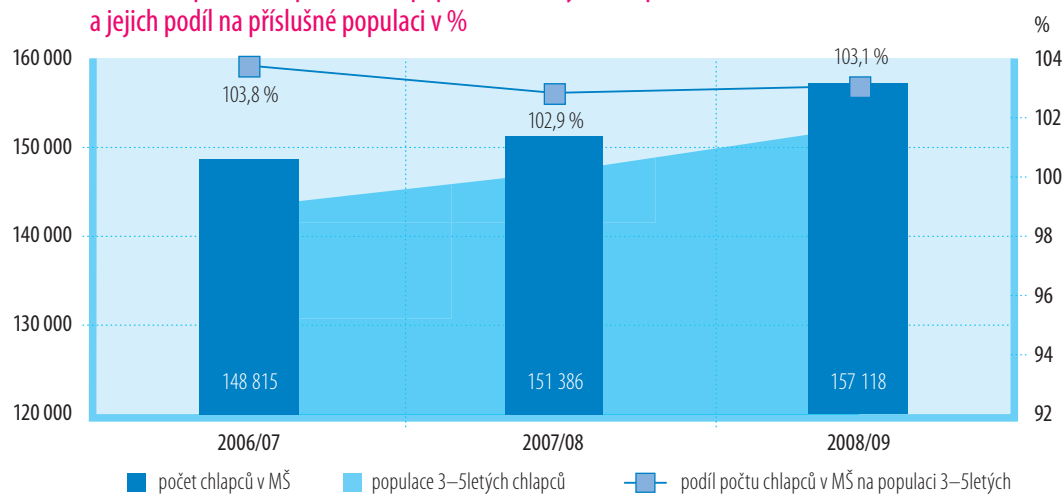
Obrázek 1:

Počet chlapců/dívek v MŠ v letech 2006/07 až 2008/09

Obrázek 2:

Porovnání počtu chlapců/dívek s populací 3–5letých chlapců/dívek v letech 2006/07 až 2008/09 a jejich podíl na příslušné populaci v %

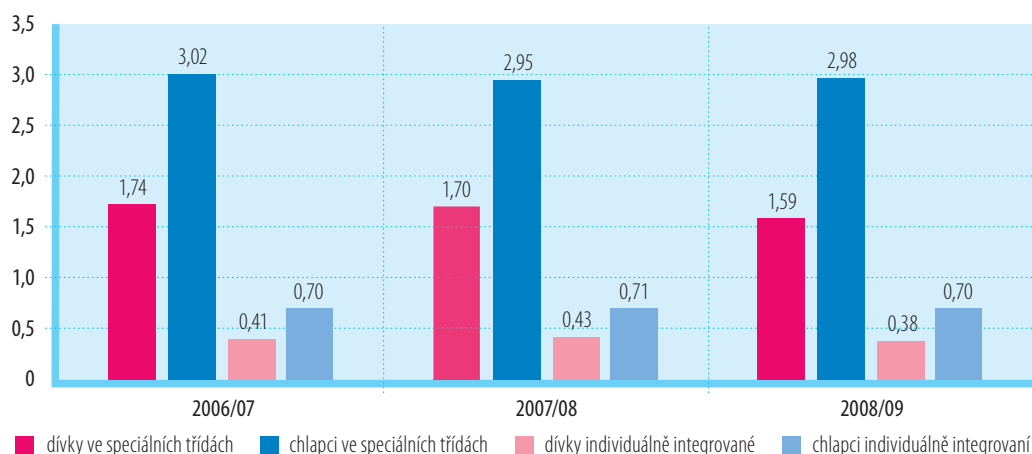
1.1.1 Zdravotně postižené děti

Mateřské školy navštěvují i děti znevýhodněné a zdravotně postižené. Ty mohou být buď integrovány mezi děti zdravé v běžných třídách, nebo navštěvují speciální třídy v běžných školách. Děti s těžším zdravotním postižením navštěvují mateř-

ské školy zřízené pro děti se zdravotním postižením. Mezi zdravotně postiženými je více chlapců než dívek, jak je vidět z následujícího grafu, a to jak ve speciálních třídách, tak individuálně integrovaných mezi zdravé děti. Je patrné, že poměr počtu dětí se ve sledovaném období příliš nemění, chlapců ve speciálních třídách je kolem 3 %, dívek 1,6 %–1,7 %. Individuálně integrováno bylo kolem 0,7 % chlapců a 0,4 % dívek.

Obrázek 3:

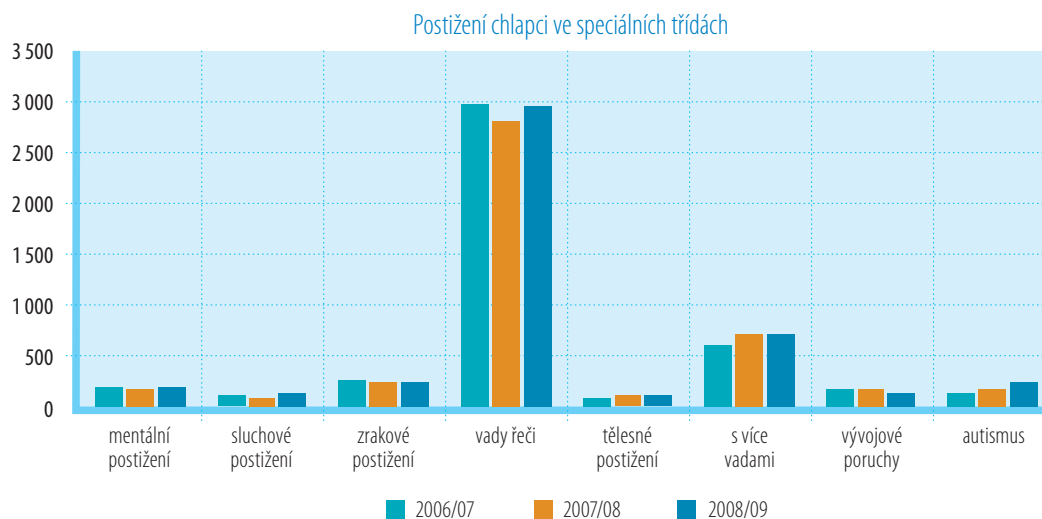
MŠ – poměr chlapců a dívek ve speciálních třídách a individuálně integrovaných v běžných třídách k celkovému počtu chlapců nebo dívek v MŠ v letech 2006/07 až 2008/09 (v %)

Z celkového počtu zdravotně postižených dětí v mateřských školách je 67 % chlapců. Rozložení počtu chlapců ve speciálních třídách a individuálně integrovaných podle druhu postižení ukazují následující dva grafy. Z nich je patrné, že největší počet chlapců má vadu řeči, pak následují zdravotně postižení chlapci s více vadami. Chlapců ve speciálních třídách je řádově více než individuálně integrovaných do běžných tříd mateřských škol. V procentuálním vyjádření je 80 % chlapců ve speciálních třídách a 20 % individuálně integrovaných. Největší rozdíly jsou u zrakově postižených (88 % proti 12 %) a u chlapců s vadou řeči (86 % ve speciálních třídách a 14 % individuálně integrovaných).

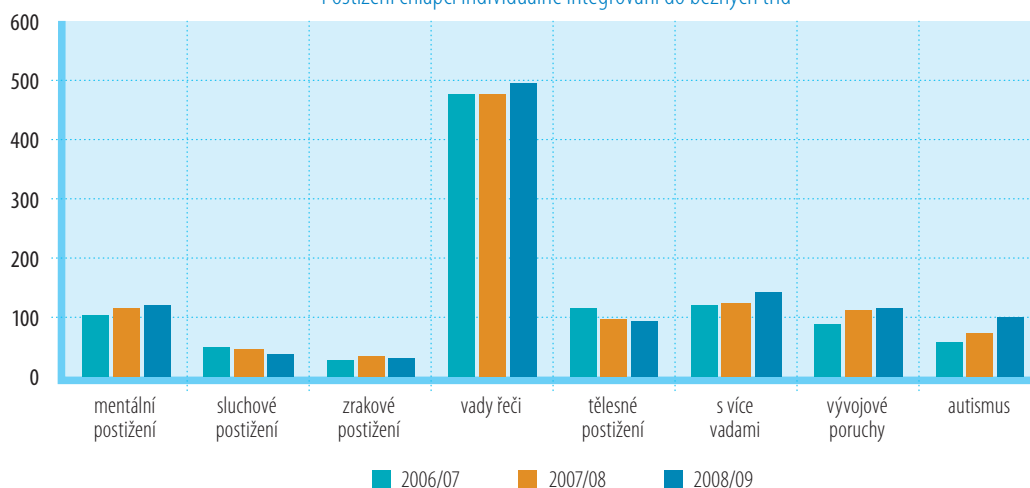
Obrázek 4:

Postižení chlapci v MŠ podle druhu postižení v letech 2006/07 až 2008/09 ve speciálních třídách a v běžných třídách

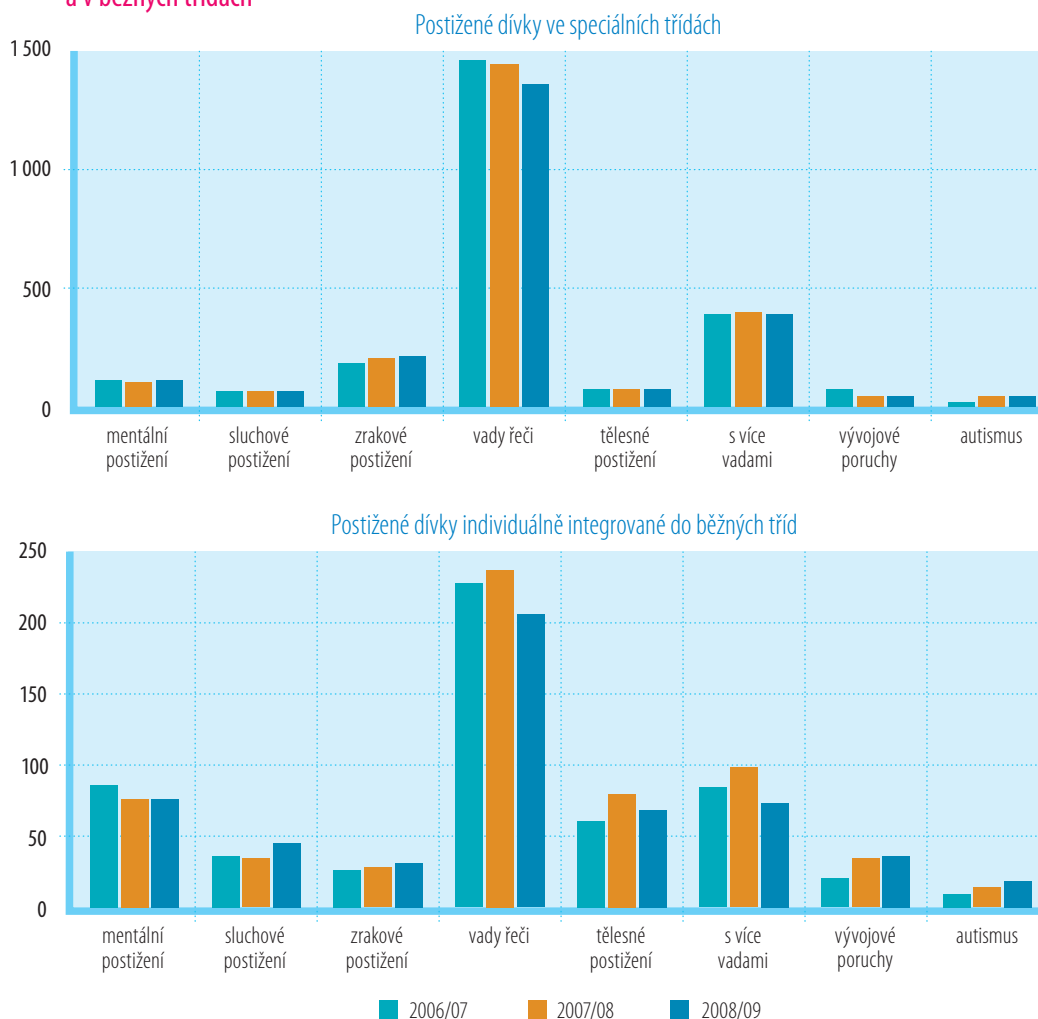
Postižení chlapci individuálně integrování do běžných tříd

Podobná situace je i u zdravotně postižených dívek. Z celkového počtu zdravotně postižených dětí je dívek jen 33 %. Také zde je největší počet dívek s vadou řeči a následuje zdravotní postižení více vadami. Počet dívek ve speciálních třídách proti počtu dívek individuálně integrovaných v běžných třídách je obdobný jako u chlapců. Zrakově postižených dívek ve speciálních třídách je 87 % a individuálně integrovaných 13 %. Poměr dívek s vadou řeči je obdobný, tj. 87 % proti 13 %.

Obrázek 5:

Postižené dívky v MŠ podle druhu postižení v letech 2006/07 až 2008/09 ve speciálních třídách a v běžných třídách

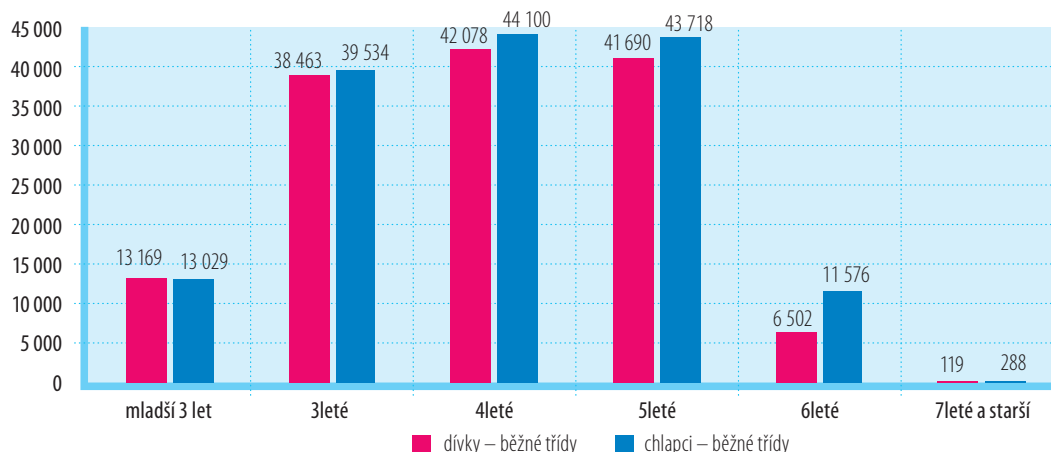

1.1.2 Věková struktura dětí v MŠ

Vzhledem k tomu, že mateřské školy jsou určeny pro děti od 3 do 5 let, je také nejvíce dětí v MŠ v této věkové kategorii. V místech, kde nejsou zřízeny jesle, mohou do mateřských škol docházet také děti mladší tří let, pokud má mateřská škola dostatečný počet volných míst. Jak chlapců, tak dívek je v tomto věku v mateřských školách poměrně dost, i když chlapců je více. Obdobná situace je na opačném konci věkové řady, a to u dětí 6letých. Děti 7letých a starších je v MŠ podstatně méně a jak chlapců, tak dívek jsou řádově jen stovky.

Obrázek 6:

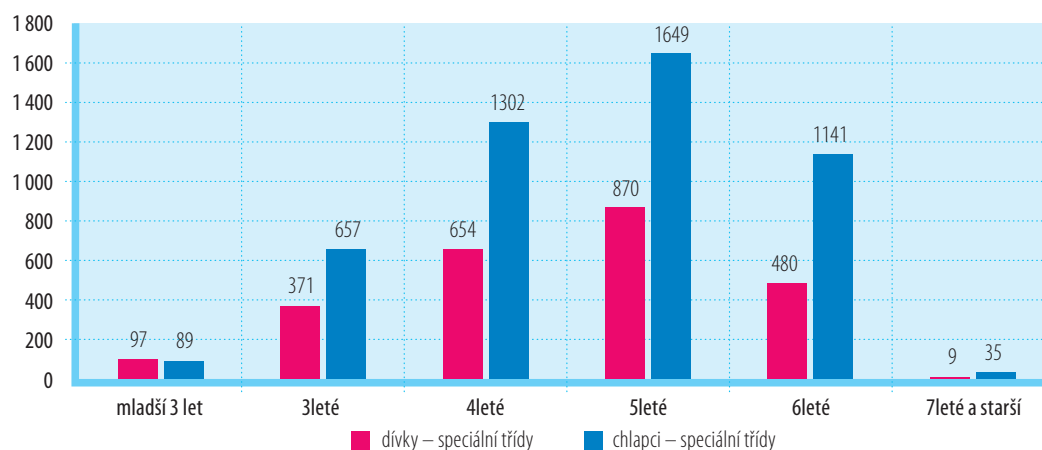
Rozložení chlapců/dívek v běžných třídách mateřských škol podle věku ve školním roce 2008/09

Podíl dětí z daných věkových skupin na příslušné populaci je u chlapců podobný jako u dívek. V nejnižší věkové kategorii, tj. mladší než tři roky, je v mateřských školách v porovnání s populací dvouletých chlapců/dívek 23,7 % chlapců a 23,1 % dívek. Ve věkové kategorii tříletých je 74,6 % chlapců v porovnání s populací tříletých chlapců a 77,2 % dívek v porovnání s populací tříletých dívek. Největší podíl dětí navštěvujících mateřskou školu je v kategorii pětiletých, kde navštěvuje mateřskou školu 89,9 % chlapců a 91,2 % dívek vzhledem k populaci pětiletých chlapců/dívek. Podíly starších dětí s odloženou povinnou školní docházkou jsou u šestiletých obdobné jako u nejmladších, a to 24 % u chlapců a 22,9 % u dívek. Děti sedmiletých a starších už je v mateřských školách v porovnání s příslušnou populací minimálně – 0,6 % chlapců a zrovna tak 0,6 % dívek.

Obrázek 7:

Rozložení chlapců/dívek ve speciálních třídách mateřských škol podle věku ve školním roce 2008/09

Podíly dětí ve speciálních třídách na populaci jsou poměrně nízké, nejvyšší jsou u čtyřletých (2,6 % chlapců a 1,4 % dívek) a pětiletých (3,4 % chlapců a 1,9 % dívek). Poměrně vysoké procento je i u dětí šestiletých (2,4 % chlapců a 1,1 % dívek), protože právě u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je vyšší procento odkladů povinné školní docházky.

2

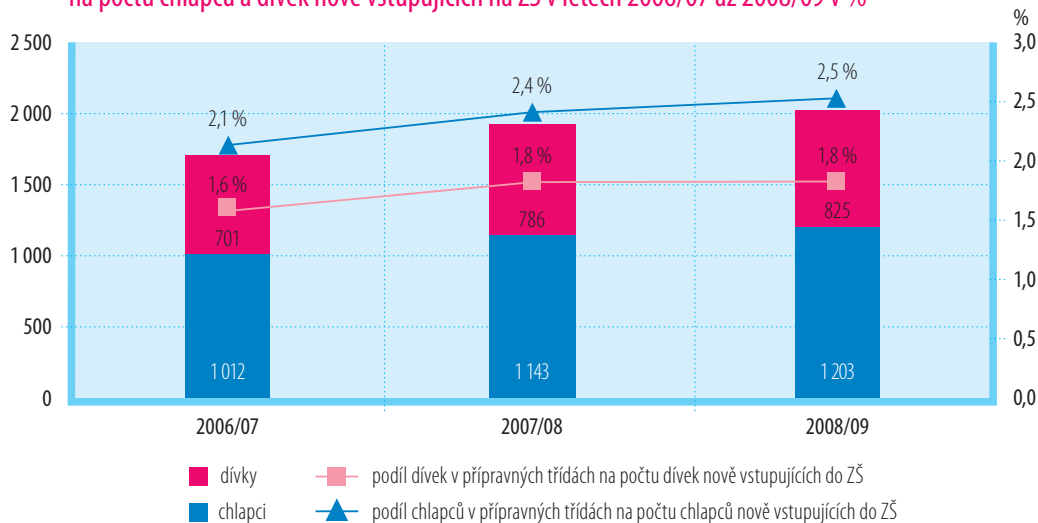
PŘÍPRAVNÉ TŘÍDY PRO DĚTI SE SOCIÁLNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM

Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním slouží dětem v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné¹ a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. O zařazení dítěte do přípravné třídy žádá jeho zákonný zástupce, k žádosti je třeba doložit písemné doporučení školského poradenského zařízení. O přijetí dítěte pak rozhoduje ředitel školy. Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním zřizuje obec, svazek obcí nebo kraj.

Počet dětí připravujících se na povinnou školní docházku v přípravných třídách narůstá. Zatímco v roce 2006/07 jich bylo 1 713, v roce 2007/08 již 1 929, v roce 2008/09 dosáhl počet dětí 2 028. Zastoupení chlapců a dívek je v celém sledovaném období víceméně stabilní. Přípravné třídy navštěvuje 59 % chlapců a 41 % dívek. Ve vztahu k žákům – chlapcům nově přijatým do prvního ročníku základní školy tvoří chlapci v přípravných třídách cca 2,5 %, dívky pak ve vztahu k dívkám nově přijatým do prvního ročníku tvoří 1,8 %.

Obrázek 8:

Počet chlapců a dívek v přípravných třídách pro děti se sociálním znevýhodněním a jejich podíl na počtu chlapců a dívek nově vstupujících na ZŠ v letech 2006/07 až 2008/09 v %

¹ Za sociální znevýhodnění je podle § 16 zákona č. 561/2004 Sb. považováno rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova nebo postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

3

PŘÍPRAVNÝ STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ

Přípravný stupeň základní školy speciální, jak již sám název napovídá, připravuje děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s autismem pro vzdělávání na základní škole speciální. Dítě může být přijato nejdříve ve věku 5 let a na přípravném stupni setrvává až do svého nástupu do základní školy, přičemž jeho docházka do přípravného stupně nesmí přesáhnout 3 roky. O zařazení dítěte do přípravného stupně žádá jeho zákonný zástupce a k této žádosti je třeba doložit písemné doporučení školského poradenského zařízení. O přijetí dítěte pak rozhoduje ředitel školy. Děti mohou navštěvovat přípravný stupeň, který je zřízen jako samostatný, nebo mohou využívat formu integrace, a to jak formou individuální, tak skupinovou – integraci do tříd.

Počet dětí v samostatném přípravném stupni (tedy s vyloučením integrace) v roce 2007/08 oproti předchozímu roku poklesl, a to o 22 % na 196 dětí. Mezi léty 2007/08 a 2008/09 se počet dětí prakticky neměnil. V roce 2006/07 tvořili chlapci 65 % a dívky 35 % dětí, které navštěvovaly přípravný stupeň, v roce 2007/08 to bylo 70 % chlapců a 30 % dívek, v roce 2008/09 došlo u chlapců k mírnému poklesu na 66 % a u dívek k nárůstu na 34 %.

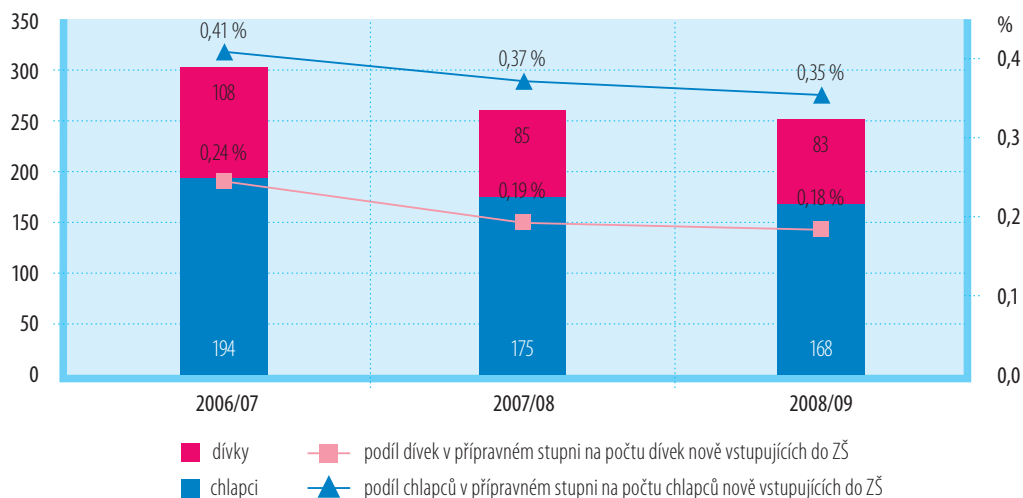
Většina dětí odchází z přípravného stupně do základní školy speciální (68 %), do základní školy praktické pak odchází 19 % dětí, 12 % dětí odchází do jiné základní školy a 1 % plní povinnou školní docházku jinak (zde se jednalo pouze o dva chlapce). Zastoupení chlapců a dívek podle dalšího působiště, do kterého míří z přípravného stupně, je v podstatě shodné (chlapci cca 70 %, dívky cca 30 %), výjimku tvoří jen výše zmíněné plnění školní docházky jiným způsobem.

V přípravném stupni se vzdělávají nejčastěji děti s více vadami (43 % v roce 2008/09) a děti s těžkým mentálním postižením (40 % v roce 2008/09). Zatímco zastoupení chlapců a dívek s více vadami bylo v roce 2008/09 podobné (55 % chlapců a 45 % dívek), u dětí s těžkým mentálním postižením byla v tomto roce mezi počtem chlapců a dívek větší diference – chlapci tvořili 71 % a děvčata 29 %. V minulosti nebyl tento rozdíl natolik markantní. V případě dětí postižených autismem, které tvoří 13 % dětí vzdělávajících se v přípravném stupni, převládají chlapci (92 %).

Formu individuální integrace využilo v roce 2008/09 jen 21 % dětí, které se vzdělávají v přípravném stupni, v roce 2007/08 to bylo 25 % a v roce 2006/07 jen 17 %. V roce 2007/08 byl poměr integrovaných chlapců a dívek poměrně vyrovnaný (58 % chlapců, 42 % dívek). V letošním roce bylo zastoupení obdobné jako v samostatném zařízení – 70 % chlapců a 30 % dívek.

Obrázek 9:

Počet chlapců a dívek v přípravném stupni základní školy speciální a jejich podíl na počtu chlapců a dívek nově vstupujících na ZŠ v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Věkové složení dětí v přípravném stupni uvádíme jak za samostatné přípravné stupně, tak za děti, které jsou integrovány.

Nejčastěji zastoupenou skupinou jsou 6leté děti – v roce 2008/09 tvořily 48 % všech dětí, které se na školní docházku připravovaly v přípravném stupni. Chlapci tvořili 64 %, dívky 36 %. Následují 5leté děti, těch bylo v roce 2008/09 celkem 29 % (ze 74 % tvořeno chlapci, 26 % dívkami). Podle početního zastoupení následují děti 7leté, těch je jen 14 % (69 % chlapci, 31 % dívky). U 8 a 9letých dětí byl v posledních dvou letech (u 9letých pak zejména v posledním roce) zaznamenán propad počtu dětí, a to na 4 % pro každou věkovou kategorii. V těchto dvou věkových kategoriích je v posledním roce zastoupení chlapců a dívek podobné, osmiletí chlapci tvoří 55 %, devítiletí 56 %.

4

ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Základní vzdělávání má žáky naučit základním strategiím učení se a motivovat je nejen k pokračování ve vzdělávání v oborech středních škol a následně institucí terciárního vzdělávání, ale současně i k celoživotnímu učení, které je vyžadováno způsobem života v moderní společnosti. K hlavním úkolům základního vzdělávání také patří naučit žáky tvořivě myslet a řešit přiměřeně problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, ohleduplnosti a toleranci k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.

Základní vzdělávání je součástí povinné školní docházky. Povinnou školní docházku nastupují podle zákona děti ve věku šesti let a trvá devět let. Současně mohou do školy nastoupit i děti pětileté, kterým bude šest let nejpozději do 31. 12. daného školního roku. Děti musí nastoupit povinnou školní docházku nejpozději do 8 let věku. Po absolvování prvního stupně základní školy mohou žáci pokračovat v plnění povinné školní docházky jak na základní škole, tak mohou přejít na nějaký typ střední školy, na kterém je možné plnit povinnou školní docházku. Část žáků tak přechází na víceletá gymnázia,² výrazně umělecky nadaní žáci mohou plnit povinnou školní docházku v osmiletém oboru tanec³ na konzervatořích. Žáci se zdravotním a mentálním postižením mohou být integrováni do speciálních tříd na běžných základních školách nebo do běžných tříd základních škol, nebo jsou pro ně určeny školy zaměřené primárně na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle § 42 školského zákona stanoví krajský úřad místně příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte dítěti s hlubokým mentálním postižením (se souhlasem zákonného zástupce dítěte) takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým možnostem dítěte, a to na základě doporučení cího posouzení odborného lékaře a školského poradenského zařízení.

Po několika letech pokusného ověřování byla do školského zákona (podle § 41) zařazena možnost využít na 1. stupni základní školy tzv. individuální vzdělávání, které se uskutečňuje bez pravidelné účasti ve vyučování ve škole. Individuální vzdělávání lze povolit pouze žákovi prvního stupně základní školy. Individuálně vzdělávaný žák koná za každé pololetí zkoušky z příslušného učiva, a to ve škole, do níž byl přijat k plnění povinné školní docházky. V současné době se ověřuje možnost individuálního vzdělávání i na úrovni 2. stupně základní školy.

2 Do šestiletých gymnázií odcházejí žáci po ukončení 7. ročníku základní školy, do osmiletých po ukončení 5. ročníku základní školy.

3 Studium osmiletého oboru tanec na konzervatořích je možné po ukončení 5. ročníku základní školy.

Jak je uvedeno výše, povinnou školní docházkou musí nastoupit šestileté děti, pokud jim nebyl povolen odklad nástupu povinné školní docházky. Možnosti odložit nástup povinné školní docházky využívá v posledních letech značné množství rodičů, kdy téměř čtvrtina dětí nastupuje k plnění povinné školní docházky v pozdějším věku. Aby byl dítěti povolen odklad školní docházky, je nezbytné navštívit dětského lékaře nebo pedagogicko-psychologickou poradnu, kteří vystaví doporučení odkladu nástupu do školy. S tímto doporučením se rodiče dítěte dostaví k zápisu do školy, kde je předloží řediteli školy. Ředitel školy obvykle žádosti vyhoví a umožní odložit nástup do školy o jeden rok. Povinnou školní docházkou musí dítě nastoupit nejpozději do osmého roku věku.

Všechny údaje v této kapitole jsou uváděny souhrnně za základní školy a základní školy speciální, pokud není uvedeno jinak.

4.1

Nově přijatí do 1. ročníků základních škol a odklady nástupu povinné školní docházky

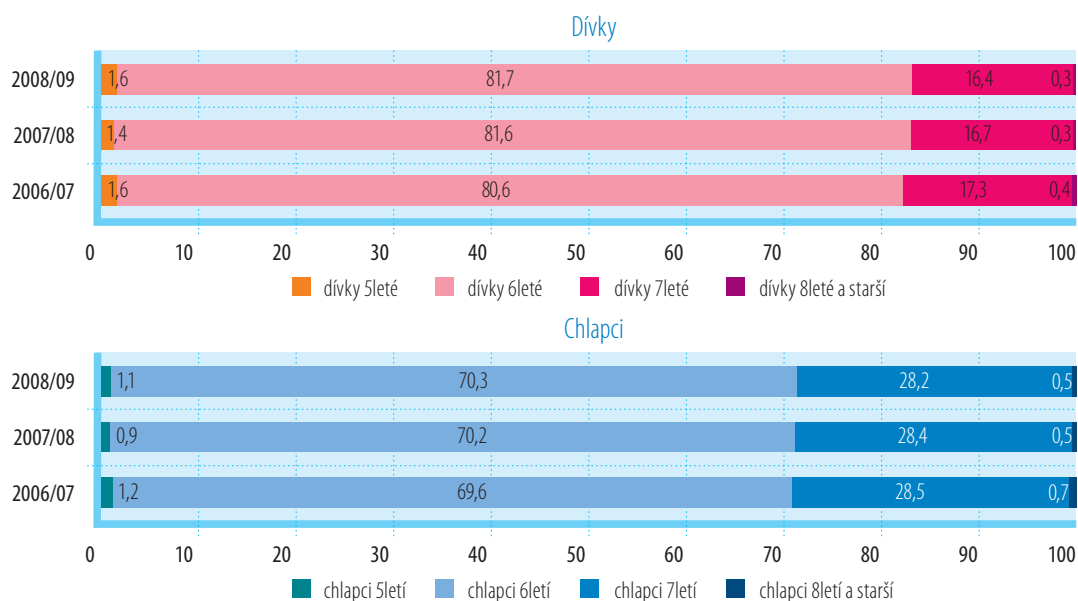
4.1.1 Nově přijatí do 1. ročníků základních škol

V roce 2008/09 bylo do 1. ročníků základních škol přijato celkem 92 595 žáků, z toho 45 146 dívek a 47 449 chlapců. Dívky tak představovaly 48,7 % z celkového počtu přijatých žáků.

Nejvíce dětí nastoupilo povinnou školní docházkou ve věku 6 let, a to 70 227 žáků. Ve věku 7 let nastoupilo do 1. ročníku 20 792 žáků a 360 dětí bylo 8letých nebo starších. Ve srovnání s předchozími roky se počet nově přijatých žáků nastupujících do 1. ročníků zvýšil, kdy v roce 2007/08 bylo přijato 91 436 žáků a v roce 2006/07 celkem 91 712 žáků. Věkovou strukturu nově přijatých žáků do 1. ročníků uvádíme v následujícím grafu.

Obrázek 10:

Základní školy – nově přijatí do 1. ročníků podle věku v letech 2006/07 až 2008/09 (v %)

Jak je z grafu zřejmé, věková struktura nově přijatých do 1. ročníků je celkem stabilní. Dívek nastupujících ve věku 6 let školní docházkou je výrazně více než

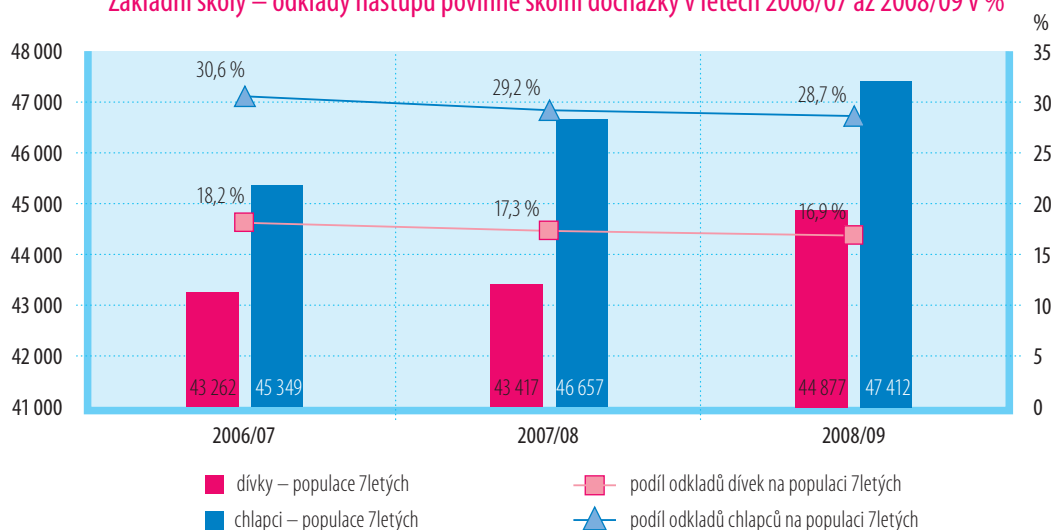
chlapců. Naopak ve věku 7 let a starším je podíl chlapců vyšší než podíl dívek, a to ve všech sledovaných letech. Nejméně dětí (jak dívek, tak chlapců) nastupuje do školy ve věku 8 let a vyšším. Jde vesměs o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které nastupují povinnou školní docházkou na základních školách speciálních. Ve věku 5 let nastupuje povinnou školní docházkou o něco více dívek než chlapců. Podíl 5letých dívek na celkovém počtu přijatých dívek představuje okolo 1,5 % (od 1,4 % do 1,6 %), podíl pětiletých chlapců je nižší a činí na celkovém počtu přijatých chlapců od 0,9 % do 1,2 %.

4.1.2 Odklady nástupu povinné školní docházky

V posledních letech žádají o odklad nástupu povinné školní docházky rodiče téměř čtvrtiny dětí, které mají nastoupit do školy. Pokud se podíváme podrobněji na odklady školní docházky pro školní rok 2008/09, můžeme říci, že odklad povinné školní docházky byl povolen celkem u 22,8 % dětí, které nastoupily do 1. ročníku základních škol.

Obrázek 11:

Základní školy – odklady nástupu povinné školní docházky v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Z grafu je patrné, že podíl chlapecké populace s odkladem povinné školní docházky je vyšší než dívek. Z chlapců necelá třetina nastupuje povinnou školní docházkou po odkladu, kdežto u dívek jde o méně než jednu pětinu. Je zřejmé, že ve věku nástupu do školy vykazují dívky větší psychickou zralost, kdy jsou schopné přijmout režim vyučování. U chlapců je zřejmě prospěšnější, pokud se nástup do školy odloží. Tento rok odkladu jim většinou napomůže k následnému kvalitnějšímu zapojení do výuky a i k lepším studijním výsledkům. Současně také možnost odkladu povinné školní docházky může zabránit případnému stresu, kterému by děti, které ještě nejsou dostatečně – zejména psychicky – vyspělé, mohly ve škole podlehnout.

4.2

Žáci 1. a 2. stupně základních škol

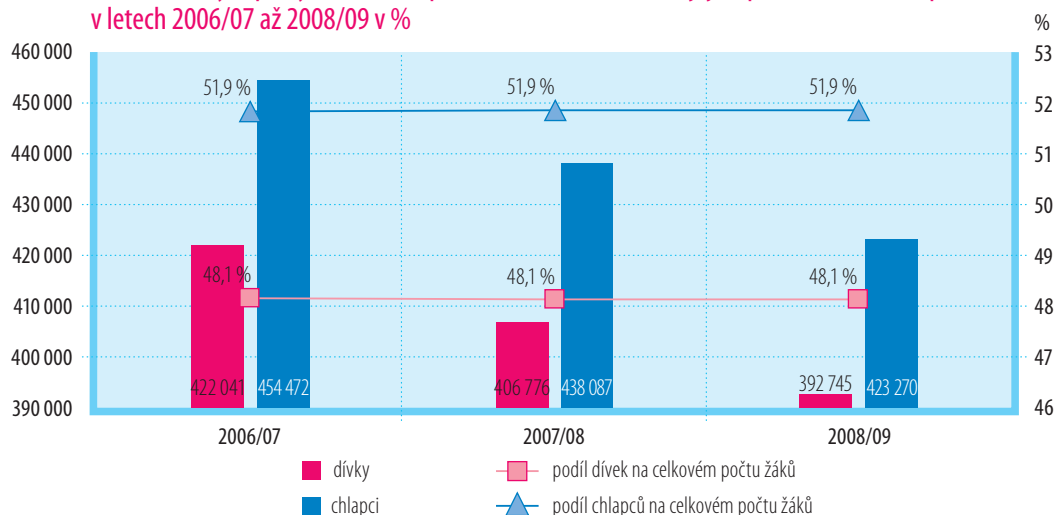
V roce 2008/09 působilo v České republice 4 133 základních škol. Absolutní většina základních škol byla veřejných (97,4 %), přičemž nejvíce základních škol bylo zřízeno obcemi (88,9 %). Základních škol, které měly soukromého zřizovatele, bylo 1,6 % a 1,0 % škol bylo zřízeno církvemi.

Základních škol poskytujících výuku na 1. stupni bylo 4 108, výuku pro 2. stupeň organizovalo 2 760 základních škol. Také školy vyučující 1. stupeň byly nejčastěji zřízeny obcemi (89,4 %) a stejně tak školy organizující vyučování pro 2. stupeň (97,0 %).

Základní školy v roce 2008/09 navštěvovalo 816 015 žáků, z toho bylo 48,1 % dívek a 51,9% chlapců.

Obrázek 12:

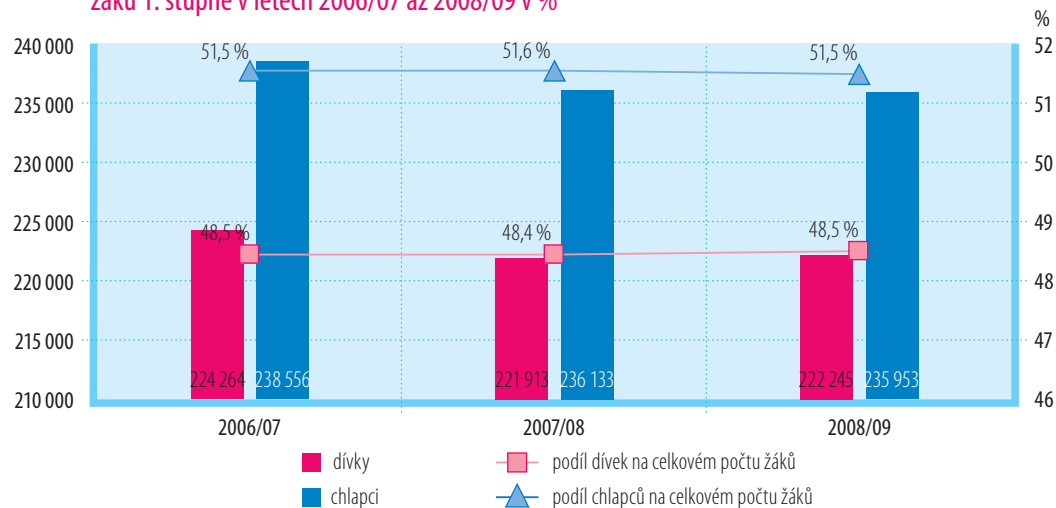
Základní školy – počty dívek a chlapců v základních školách a jejich podíl na celkovém počtu žáků v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Jak můžeme vidět, v průběhu posledních tří let je podíl chlapců a dívek neměnný, kdy chlapců je o 2,8 procentního bodu více než dívek. Toto zastoupení dívek a chlapců v základních školách odpovídá jejich zastoupení v odpovídající věkové skupině.

Obrázek 13:

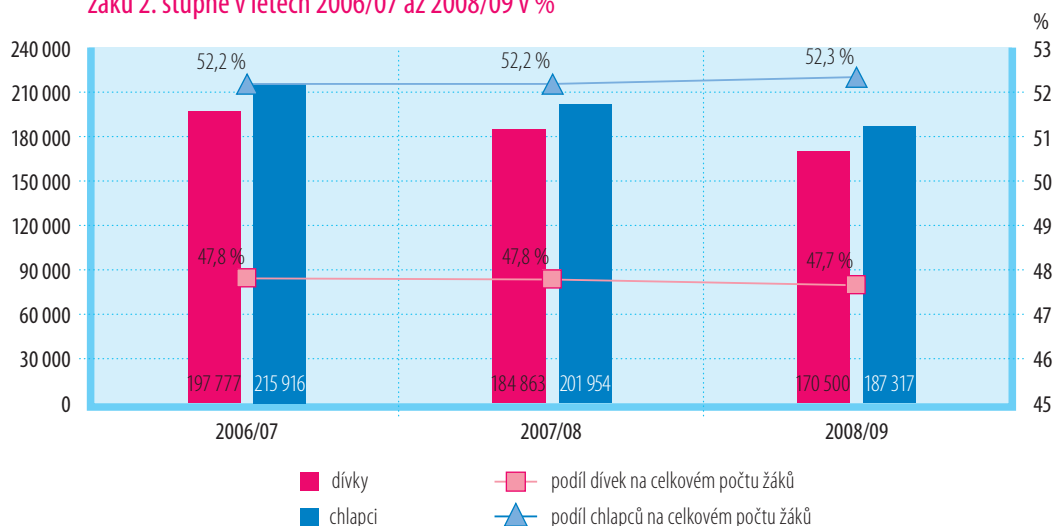
Základní školy – počty dívek a chlapců na 1. stupni základních škol a jejich podíl na celkovém počtu žáků 1. stupně v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Na 1. stupni základních škol se v roce 2008/09 vzdělávalo celkem 458 198 žáků, přičemž dívky tvořily 48,5 % a chlapci 51,5 %. Obdobně jako při celkovém počtu žáků se poměr dívek a chlapců příliš nemění. Zastoupení dívek a chlapců je dáno demografickou strukturou žáků základních škol, kdy v tomto věku je chlapců více než dívek.

Obrázek 14:

Základní školy – počty dívek a chlapců na 2. stupni základních škol a jejich podíl na celkovém počtu žáků 2. stupně v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Na 2. stupni základních škol se v roce 2008/09 celkem vzdělávalo 357 817 žáků. Z tohoto počtu bylo 47,7 % dívek a 52,3 % chlapců. Relativně vyšší podíl chlapců na 2. stupni základních škol byl opět ovlivněn demografickou strukturou, ale významnou roli zde hrají i odchody na víceletá gymnázia, kdy do těchto škol odchází více dívek než chlapců.

4.3

Přechody do oborů středních škol

Primární vzdělávání plní naprostá většina dětí na základní škole. Po absolvování prvního stupně základní školy se možnosti plnění povinné školní docházky rozšiřují, kdy žáci mohou využít i dalších vzdělávacích cest. Kromě pokračování ve vzdělávání na základní škole, což volí většina žáků, značná část jich také přechází do oborů víceletých gymnázií a tanečních oborů konzervatoří.⁴ Možnosti plnění povinné školní docházky v oborech víceletých gymnázií využívá zhruba jedna desetina žáků v příslušné věkové skupině. Do tanečních oborů konzervatoří odchází řádově desítky žáků.

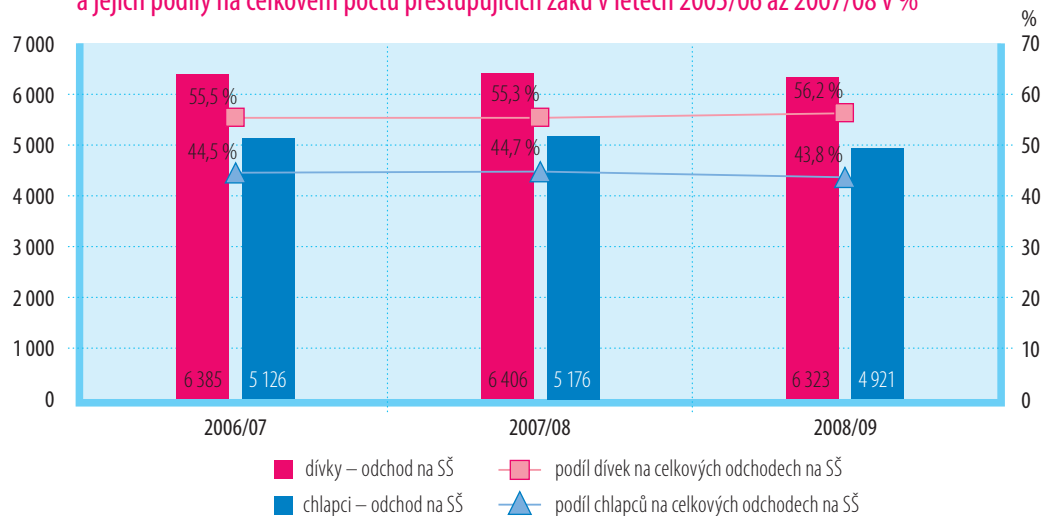
Ve školním roce 2007/08⁵ přešlo do oborů středních škol z 5. ročníků základních škol 9 056 žáků, přičemž podíl dívek činil 55,6 %. Ze 7. ročníků přešlo do oborů středních škol 2 188 žáků, přičemž podíl dívek byl ještě vyšší, a to 58,7 %. Jak je z údajů zřejmé, do oborů víceletých gymnázií častěji odchází dívky.

4 Do šestiletých gymnázií odcházejí žáci po ukončení 7. ročníku základní školy, do osmiletých po ukončení 5. ročníku základní školy.

5 Údaje o přechodech do oborů SŠ se vykazují za předchozí školní rok, tedy v tomto případě za školní rok 2007/08.

Obrázek 15:

Základní školy – počty dívek a chlapců přecházejících do oborů středních škol z 5. a 7. ročníků a jejich podíly na celkovém počtu přestupujících žáků v letech 2005/06 až 2007/08 v %

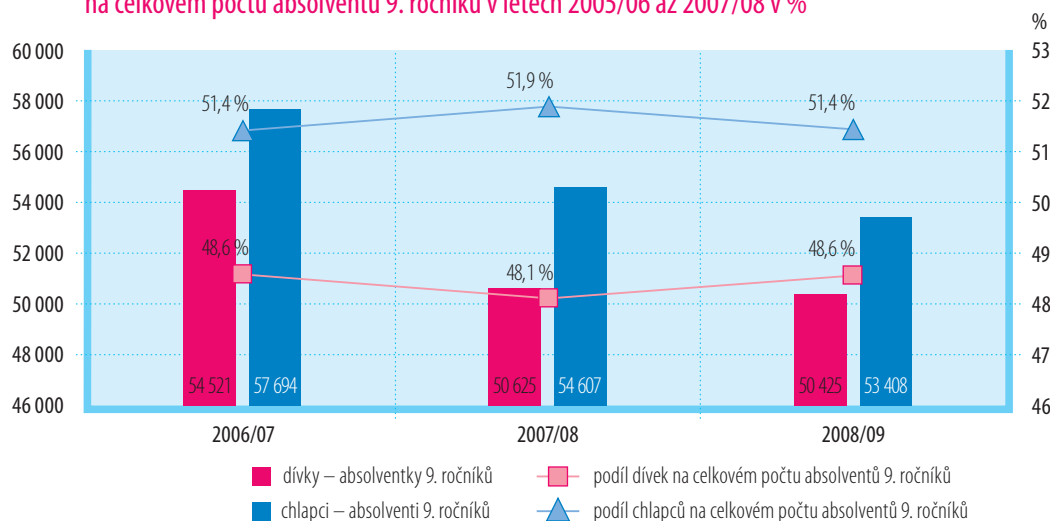
4.4

Absolventi základních škol a předčasné odchody ze základních škol

Základní vzdělávání trvá 9 let a po jeho ukončení naprostá většina absolventů základních škol pokračuje ve vzdělávání v oborech středních škol. Ve školním roce 2007/08⁶ školy vykazaly 103 833 žáků, kteří ukončili 9. ročník základních škol, přičemž absolventy tvořily z 48,6 % dívky a z 51,4 % chlapci.

Obrázek 16:

Základní školy – počty dívek a chlapců, kteří ukončili 9. ročník základní školy, a jejich podíly na celkovém počtu absolventů 9. ročníků v letech 2005/06 až 2007/08 v %

Jak můžeme vidět, podíl chlapců, kteří absolvovali 9. ročník základní školy, je vyšší než podíl dívek. To je ovlivněno zejména vyšší mírou odchodů dívek do oborů víceletých gymnázií ještě před absolvováním 9. ročníku základní školy. Současně je vyšší zastoupení chlapců mezi absolventy základních škol ovliv-

⁶ Údaje o absolventech se vykazují za předchozí školní rok, tedy v tomto případě za školní rok 2007/08.

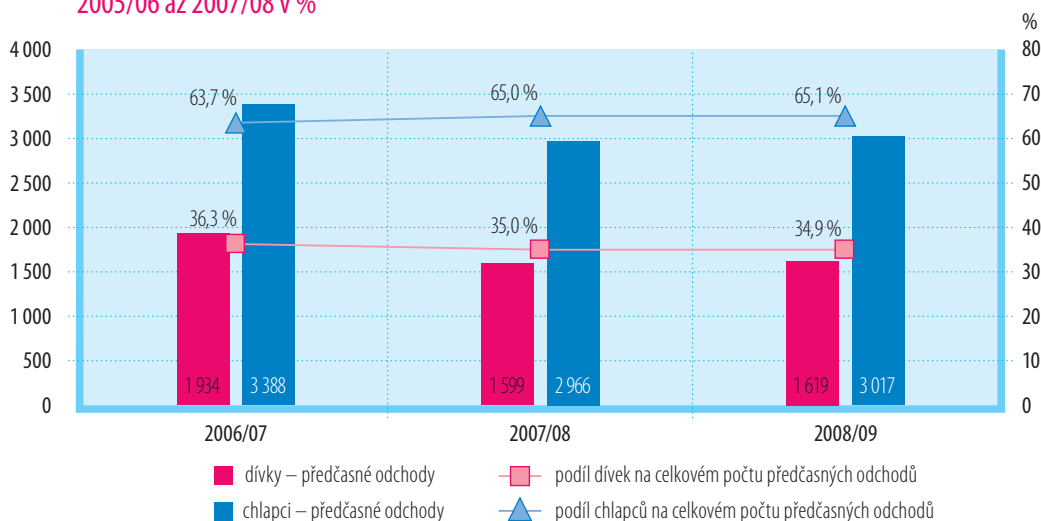
něno i demografickou strukturou, kdy chlapců odpovídajícího věku je více než dívek.

4.4.1 Předčasné odchody ze základní školy

K předčasným odchodům ze základní školy dochází u těch žáků, kteří již splnili devět let povinné školní docházky, avšak nedokončili základní školu. Předčasné odchody ze základních škol představují zhruba 4 % všech odchodů žáků, kteří ukončili základní vzdělávání na základních školách. K předčasným odchodům dochází nejvíce v 8. ročníku základní školy, kdy odchody z 8. ročníku představují 80 % všech předčasných odchodů. Nejméně žáků opustí školu ještě v rámci primárního vzdělávání – v těchto ročnících základní školu opustí zhruba půl promile žáků, kteří nedokončili základní školu.

Obrázek 17:

Základní školy – počty dívek a chlapců, kteří předčasně ukončili vzdělávání na základní škole, a jejich podíly na celkovém počtu předčasných odchodů ze základního vzdělávání v letech 2005/06 až 2007/08 v %

V roce 2007/08⁷ předčasně opustilo základní školy (bez žáků, kteří odešli na víceletá gymnázia a konzervatoře) 4 636 žáků, přičemž dívky se na těchto odchodech podílely 35 %. Více než dvě třetiny předčasných odchodů tak připadají na chlapce. Jak je zřejmé z údajů uvedených v grafu, toto procentuální rozložení chlapců a dívek je víceméně stabilní. Je tedy evidentní, že problematika předčasných odchodů ze základních škol se týká především chlapců. V roce 2007/08 ukončilo předčasně vzdělávání na základní škole 2,7 % dívek z odpovídající populace (z populace 16letých) a 4,8 % chlapců z odpovídající populace.

4.5

Žáci opakující ročník základní školy

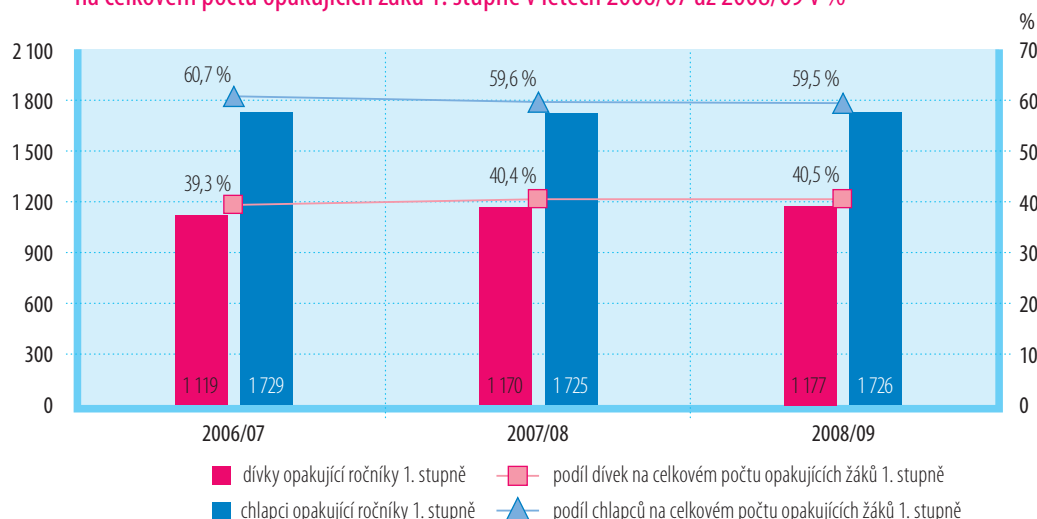
V roce 2008/09 opakoval 7 251 žák nějaký ročník základní školy. Z tohoto počtu představovaly dívky 37 % a chlapci 63 %. Nejvíce žáků opakovalo 8. ročník, a to 1 520 žáků, přičemž opakujících dívek bylo 500, tedy necelých 33 %. Dalším nejčastěji opakovaným ročníkem byl 7. ročník (1 331 žáků) a 6. ročník (1 313 žáků). U obou ročníků představoval podíl dívek okolo 34–36 %. Přes 1 000 žáků opako-

⁷ Údaje o předčasných odchodech ze ZŠ se vykazují za předchozí školní rok, tedy v tomto případě za školní rok 2007/08.

valo ještě 1. ročník (1 038 žáků, z toho 468 dívek). Podíl dívek opakujících 1. ročník zde tedy činí 45 % a je tak nejvyšší ze všech ročníků. Podíl opakujících žáků z celkového počtu žáků je nižší než 1 %. Přes 1 % žáků opakuje 1. ročník, 6. ročník, 7. ročník, 8. ročník a 10. ročník v případě desetiletého vzdělávacího programu.

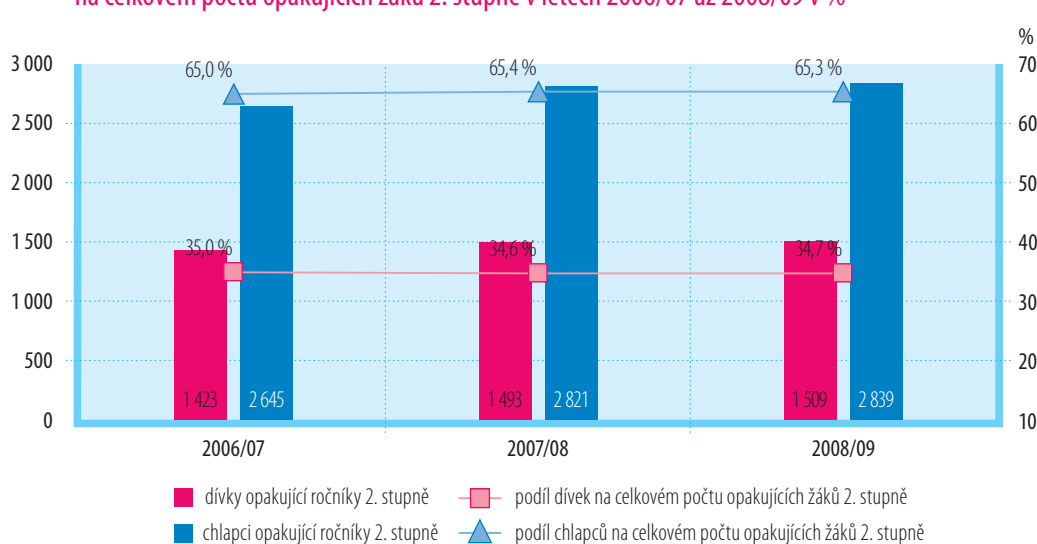
Obrázek 18:

Základní školy – počty dívek a chlapců, kteří opakují ročníky 1. stupně základní školy, a jejich podíly na celkovém počtu opakujících žáků 1. stupně v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Obrázek 19:

Základní školy – počty dívek a chlapců, kteří opakují ročníky 2. stupně základní školy, a jejich podíly na celkovém počtu opakujících žáků 2. stupně v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Procentuální zastoupení chlapců a dívek mezi opakujícími ročníky základní školy je stabilní. Za zajímavé lze považovat, že na 1. stupni je podíl opakujících dívek vyšší než na 2. stupni, a to zhruba o 4–5 procentních bodů. To je ovlivněno i vyšší mírou odchodů dívek do oborů víceletých gymnázií i vyšším demografickým zastoupením chlapců. Z celkového počtu žáků navštěvujících 1. stupeň základní školy opakuje ročník 0,5 % dívek a 0,7 % chlapců. Na druhém stupni opakuje ročník 0,9 % dívek a 1,5 % chlapců.

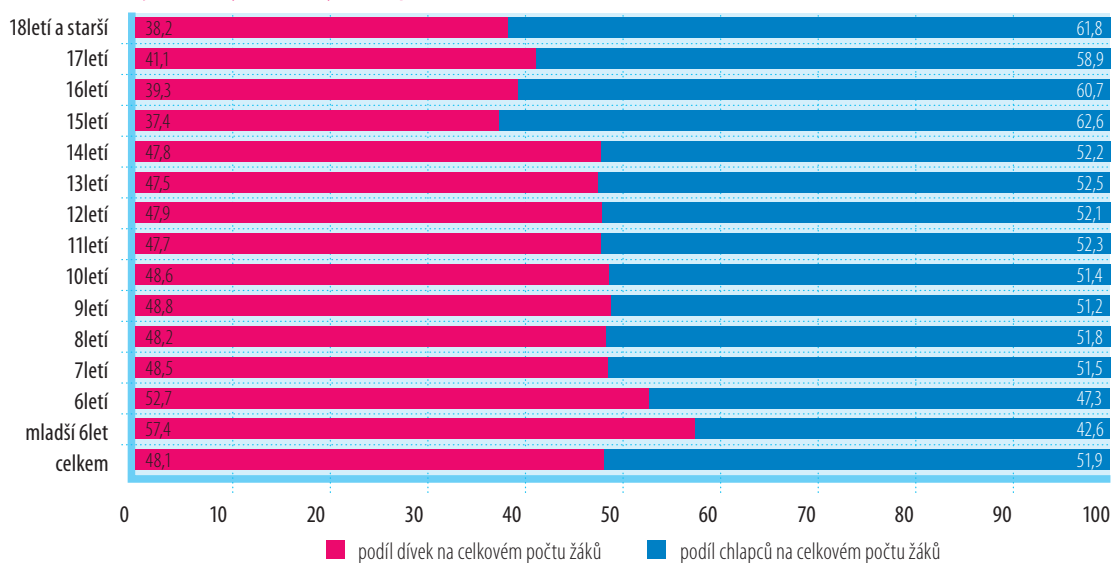
4.6

Věková struktura žáků v základním vzdělávání

Základní vzdělávání navštěvují žáci ve velkém věkovém rozptylu. Povinná školní docházka trvá 9 let, avšak základní školy speciální organizují i 10. ročník vzdělávání. Povinná školní docházka začíná 6. rokem věku dítěte, avšak do základního vzdělávání mohou nastoupit i děti pětileté. Současně základní školy navštěvují i žáci starší 14 let, neboť z důvodu odkladů nástupu povinné školní docházky a také opakování ročníků navštěvují základní vzdělávání i ve starším věku. Přehled věkové struktury žáků základního vzdělávání přináší následující tabulka.

Obrázek 20:

Věková struktura žáků základního vzdělávání z genderového pohledu a podíl dívek a chlapců v jednotlivých věkových skupinách v roce 2008/09 (v %)

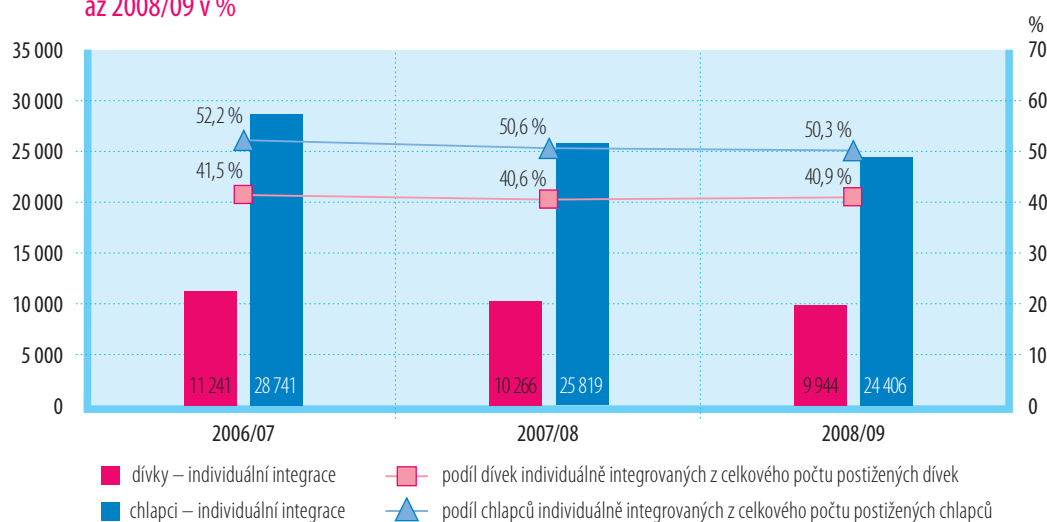
Z údajů o věkové struktuře je zřejmé, že dívky převažují pouze v mladších věkových skupinách, a to mezi žáky mladšími 6 let (v roce 2008/09 šlo o 57,4 % dívek a 42,6 % chlapců) a mezi 6letými žáky (v roce 2008/09 bylo v tomto věku na základních školách 52,7 % dívek a 47,3 % chlapců). V ostatních věkových kohortách je podíl chlapců vyšší než podíl dívek. Velmi výrazný rozdíl je zejména mezi nejstaršími věkovými skupinami, kdy mezi 15letými žáky bylo v roce 2008/09 62,6 % chlapců a pouze 37,4 % dívek, mezi 16letými žáky 60,7 % chlapců a 39,3 % dívek, mezi 17letými pak 58,3 % chlapců a 41,1 % dívek, mezi 18letými a staršími 61,8 % chlapců a 38,2 % dívek. To je zřejmě ovlivněno zejména tím, že mezi chlapci je vyšší podíl žáků se zdravotním postižením, kteří zůstávají v základním vzdělávání déle a nastupují do něj později, a také chlapci výrazně častěji než dívky opakují ročníky, a tím se také zvyšuje jejich věk, kdy zůstávají v základním vzdělávání.

Zdravotně postižení žáci

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením včetně mentálního postižení probíhá prostřednictvím jejich integrace do běžných tříd základních škol nebo do speciálních tříd⁸ na běžných základních školách. Další možností je jejich vzdělávání ve školách, které jsou primárně zaměřené na výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Děti s hlubokým mentálním postižením (se souhlasem zákonného zástupce dítěte) stanoví krajský úřad místně příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte (podle § 42 školského zákona) takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým možnostem dítěte, a to na základě doporučení posouzení odborného lékaře a školského poradenského zařízení.

Obrázek 21:

Základní školy – počty dívek a chlapců se zdravotním postižením včetně mentálního individuálně integrovaných a jejich podíly na celkovém počtu postižených žáků v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je nedílnou součástí vzdělávacího systému. Základní školy v současné době navštěvuje 72,8 tisíce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, což je 8,9 % všech žáků základních škol. Individuálně integrováno do běžných tříd je 47,1 % ze všech zdravotně postižených dětí navštěvujících základní školy, speciální třídy navštěvuje 52,9 % ze všech dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v základním vzdělávání (včetně speciálních tříd ve školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami). Můžeme říci, že trend integrace žáků s lehkým nebo středně těžkým zdravotním postižením do běžných tříd umožňuje těmto dětem lepší adaptaci do běžného života a současně učí děti zdravé soužití s odlišnými vrstevníky. Trend individuální integrace žáků s lehkým nebo středně těžkým zdravotním postižením mezi děti zdravé dokumentuje i to, že takřka polovina dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (47,1 %) je integrována do běžných tříd. Současně se však nesmí opomíjet potřeby dětí, které vyžadují takovou speciální vzdělávací přípravu, že jejich integrace do běžných tříd by pro ně nebyla vhodným řešením. Jde tedy zejména o kvalifikovanou přípravu žáků s kombinovaným postižením na integraci

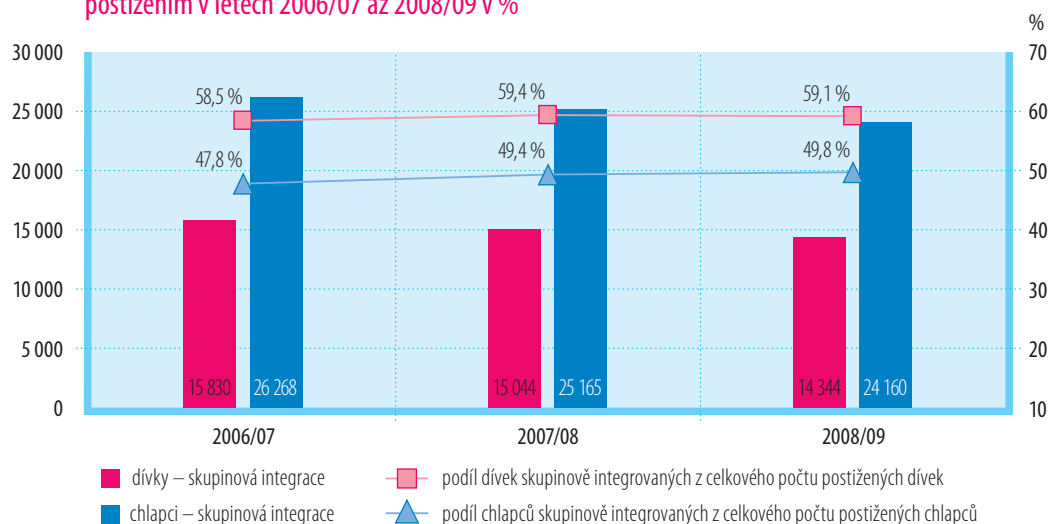
⁸ Speciálními třídami jsou myšleny i třídy ve školách zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

do běžné společnosti (např. vzdělávání dětí s hlubokým mentálním postižením, které je sdružené s dalším znevýhodněním, nebo žáků hluchoslepých), kdy nezastupitelnou úlohu ve vzdělávacím procesu plní základní školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením. V těchto školách se dětem dostává komplexní péče od pracovníků s odpovídající speciálně pedagogickou kvalifikací a odbornou zkušeností, kterou učitelé základních škol běžného vzdělávacího proudu většinou postrádají: specializovaná činnost v oblasti prostorové orientace zrakově postižených, znalost Lormovy hmatové abecedy, Braillova bodového písma, znakového jazyka, znakované češtiny apod.

Z genderového pohledu je patrné, že většinu žáků se zdravotním postižením tvoří chlapci, kdy v roce 2008/09 ze všech zdravotně postižených žáků činí podíl chlapců 66,7% a dívek pouze 33,3%. V roce 2008/09 bylo individuálně integrováno 34 350 žáků, přičemž dívek bylo 9 944 a chlapců 24 406. Formou skupinové integrace bylo vzděláváno 38 504 žáků, kdy dívek bylo skupinově integrováno 14 344 a chlapců 24 160.

Obrázek 22:

Základní školy – počty dívek a chlapců se zdravotním postižením včetně mentálního vzdělávání prostřednictvím skupinové integrace a jejich podíly na celkovém počtu žáků se zdravotním postižením v letech 2006/07 až 2008/09 v %

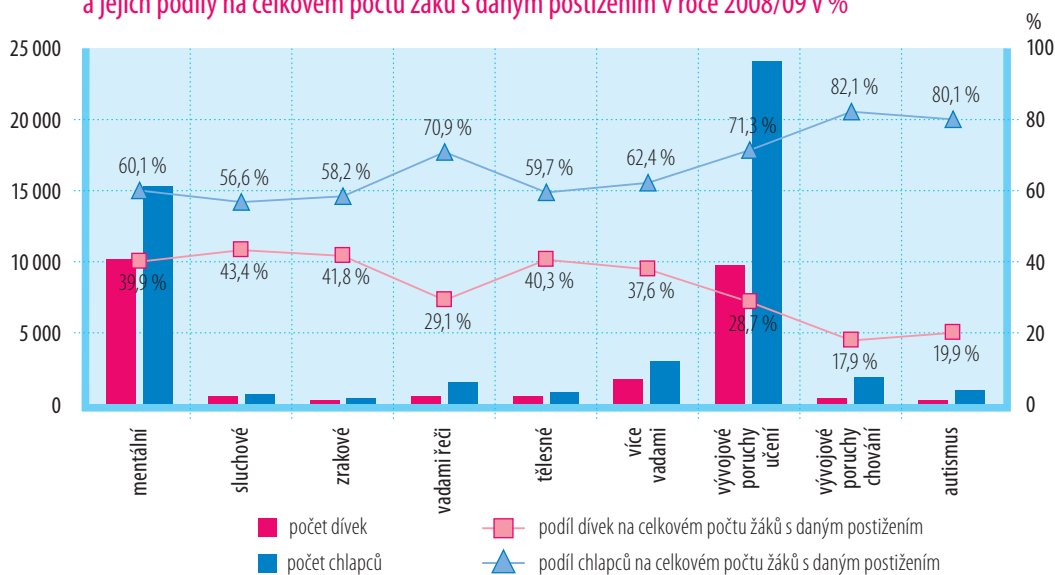

Dívky se častěji vzdělávají formou skupinové integrace (v roce 2008/09 šlo o 59,1 %). U chlapců je jejich zastoupení v obou formách integrace rozloženo rovnoměrněji, kdy polovina z nich se vzdělává formou individuální integrace a polovina prostřednictvím skupinové integrace. To může být ovlivněno i tím, že mezi chlapci se častěji vyskytují vývojové poruchy učení, kde jejich zapojení do výuky se častěji děje prostřednictvím individuální integrace.

V roce 2008/09 patřily k nejčastěji se vyskytujícímu druhu zdravotního postižení mezi žáky základních škol zejména vývojové poruchy učení, kdy žáci s tímto druhem postižení představovali 46,2 % všech druhů postižení. Tímto druhem znevýhodnění jsou postižení výrazně častěji chlapci (71,3 %) než dívky (28,7 %). Druhým nejčastějším druhem postižení je mentální, kdy podíl žáků s tímto postižením činí 35 % ze všech druhů postižení. Také tímto mentálním znevýhodněním jsou častěji postižení chlapci (60,1 %) než dívky (39,9 %).

Obrázek 23:

Základní školy – počty dívek a chlapců se zdravotním postižením včetně mentálního a jejich podíly na celkovém počtu žáků s daným postižením v roce 2008/09 v %

4.8

Kurzy pro doplnění základního vzdělání

V rámci základního vzdělávání jsou pro ty, kteří neukončili úspěšně základní vzdělávání, organizovány kurzy pro doplnění základního vzdělání a kurzy pro doplnění základů vzdělání. Kurzy pro doplnění základního vzdělání jsou určeny především občanům, kteří v minulosti sice dokončili povinnou školní docházku, ale základní školu opustili dříve než v posledním ročníku a nyní si potřebují vzdělání doplnit. Kurzy pro doplnění základního vzdělání realizují základní školy a střední školy, kurzy pro doplnění základů vzdělání základní školy speciální. Ačkoliv počet účastníků tohoto typu vzdělávání je velmi nízký, má svoje nezastupitelné místo, neboť umožňuje těm, kteří z jakéhokoliv důvodu nemají ukončené základní vzdělání, si je doplnit.

V České republice si v roce 2008/2009 doplňovalo základní vzdělání prostřednictvím kurzů celkem 368 frekventantů, kteří si doplnili základní vzdělání na základních a středních školách. Dalších 301 lidí využilo možnosti doplnit si základy vzdělání na základních školách speciálních. Údaje o účastnících těchto kurzů nejsou z genderového pohledu dostupné, proto není možné je zde uvést.

5

STŘEDNÍ ŠKOLY

Vzdělávání ve středních školách může mít všeobecný charakter nebo být odborně zaměřené (s vyšším či nižším podílem všeobecné složky). Úspěšným ukončením příslušného vzdělávacího programu ve střední škole se dosahuje těchto stupňů vzdělání:

- a) střední vzdělání;
- b) střední vzdělání s výučním listem;
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Střední vzdělání je převážně odborně zaměřené a žák je získá úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let v denní formě vzdělávání. Tento druh vzdělávání využívají přibližně 0,3% žáků středních škol a přibližně 50% tvoří chlapci. *Protože žáků v těchto oborech vzdělání je zanedbatelné množství, uvádíme je v této kapitole v textech i grafech společně se středním vzděláváním s výučním listem.*

Střední vzdělávání s výučním listem je odborné vzdělávání v délce 2 nebo 3 let zaměřené především na praxi. Probíhá v denní i v ostatních formách vzdělávání a vzdělává se v něm přes 20% žáků středních škol, přičemž podíl chlapců dosahuje 65%.

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou trvá 4 roky, kdy obory vzdělání mohou být odborně zaměřené nebo mít charakter všeobecného vzdělání (obory gymnázií a lyceí). Tento druh vzdělávání využívají žáci jak v denní formě vzdělávání, tak v ostatních formách vzdělávání. V případě víceletých gymnaziálních oborů se jedná o vzdělávání 6leté a 8leté a žáci plní první 2 roky v 6letých oborech a první 4 roky v osmiletých oborech povinnou školní docházkou. V oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou se vzdělává přes 70% žáků středních škol a nadpoloviční většinu (cca 55%) tvoří dívky.

Střední školy mohou také organizovat **postsekundární neterciární vzdělávání**, které vede k dosažení některého ze stupňů středního vzdělání. Jde především o **nástavbové studium**, ve kterém se dosahuje středního vzdělání s maturitní zkouškou. Je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru v délce 3 let denní formy vzdělávání. Vzdělávání se uskutečňuje podle rámcového vzdělávacího programu pro příslušný obor vzdělání. Vzdělávání v nástavbovém studiu probíhá denní formou vzdělávání i v ostatních formách vzdělávání. Vzdělává se v něm téměř 8% žáků středních škol. V nástavbovém studiu tvoří nadpoloviční většinu (cca 55%) chlapci.

K dalšímu druhu postsekundárního vzdělávání patří **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**, které je určeno pro uchazeče, kteří již získali střední vzdělání s maturitní zkouškou a chtějí si doplnit vzdělání v jiném oboru. Toto studium trvá v denní formě vzdělávání 1 až 2 roky. Mohou je poskytovat střední školy, které poskytují střední vzdělání s maturitní zkouš-

kou v daném oboru vzdělání. *Data za zkrácené studium uvádíme společně s údaji středního vzdělávání s maturitní zkouškou, neboť se v něm vzdělává zanedbatelné množství žáků (přibližně 0,1 % všech žáků středního vzdělávání s maturitní zkouškou).*

Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem patří opět mezi postsekundární neterciární vzdělávání a je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou, od roku 2009 i pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem. Toto studium trvá v denní formě vzdělávání 1 až 1,5 roku; délku stanoví rámcový vzdělávací program příslušného oboru vzdělání. Mohou je poskytovat střední školy, které poskytují střední vzdělání s výučním listem v daném oboru vzdělání. *Data za zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem uvádíme společně s údaji středního vzdělávání s výučním listem, neboť se v něm vzdělává malý počet žáků (přibližně 0,1 % všech žáků středního vzdělávání s výučním listem).*

Doba vzdělávání v ostatních formách vzdělávání u nástavbového studia a zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo s výučním listem je zpravidla o rok delší než doba vzdělávání v denní formě vzdělávání.

5.1

Přijímací řízení na střední školy do denní formy vzdělávání

Do školního roku 2007/08 (přijímání pro školní rok 2008/09) mohli žáci podávat **v rámci prvního kola** přihlášku jen na jednu střední školu s tím, že po ukončení prvního kola mohli v případě neúspěchu podat neomezený počet přihlášek do dalších kol, pokud je škola vypsala. Počínaje školním rokem 2008/09 (přijímání pro školní rok 2009/10) byl systém přijímacího řízení změněn, žáci mohou podat v první kole přihlášku na tři školy.

Tato část pojednává o prvním kole přijímacího řízení na střední školy do denní formy vzdělávání. Údaje, které uvádíme, jsou ve školním roce 2006/07 a 2007/08 podle stavu k 10. červnu příslušného roku a ve školním roce 2008/09 podle stavu k 15. květnu 2008. Data neobsahují informace o zkráceném a nástavbovém studiu.

5.1.1 Přijímací řízení do oborů všeobecného vzdělávání

5.1.1.1 Obory gymnázií

Na čtyřleté gymnaziální obory se hlásí do denní formy vzdělávání přes 60 % dívek a stav se ve sledovaném období téměř nemění. Vzhledem k populaci 15letých i žáků 9. ročníků základních škol se zájem o tento obor v případě dívek i chlapců mírně snižuje. Ve školním roce 2006/07 se na 4leté obory gymnázií hlásilo 11,9% chlapců v porovnání s populací 15letých a ve školním roce 2008/09 to bylo pouze 9,9% příslušné populace. Podobný trend je také u dívek, kde ve školním roce 2006/07 se hlásilo na 4leté obory 20,2% populace 15letých dívek a ve školním roce 2008/09 již jen 18,1% populace 15letých dívek.

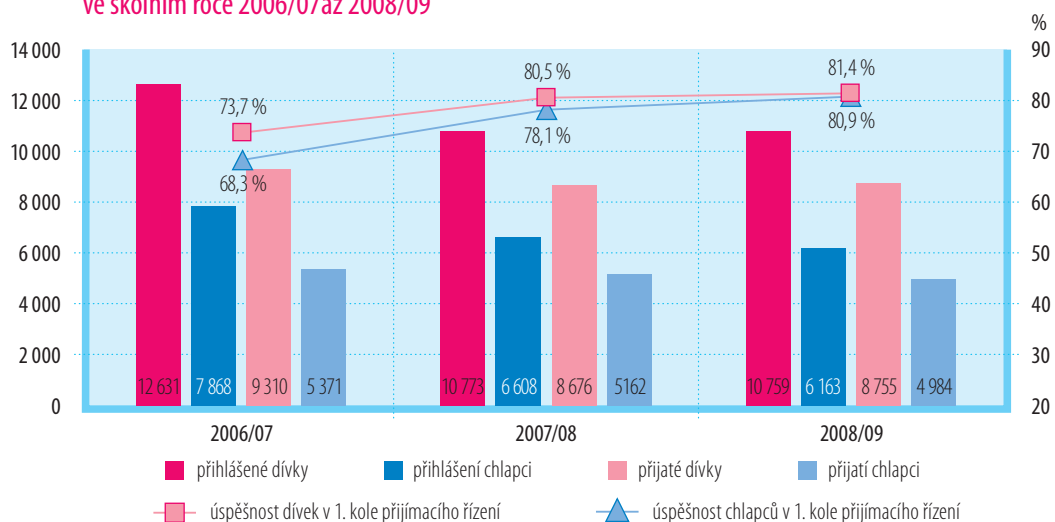
Ve školním roce 2008/09 si podalo přihlášku 11,5% chlapců devátých ročníků základních škol na čtyřletý obor gymnázií, dívky devátých ročníků se tak rozhodly v 21,5% případech, tzn. každá pátá dívka devátých ročníků základních škol podala přihlášku na 4letý obor gymnázií.

Úspěšnost přijetí přihlášených na čtyřleté gymnaziální obory je u obou pohlaví velmi vysoká a meziročně stoupá i vzhledem k tomu, že zájem o tyto obory

mírně klesá. Mnoho žáků se totiž rozhodne vzdělávat se ve školách s gymnaziálními obory již po pátém či sedmém ročníku a na základních školách tak zůstává čím dál tím méně žáků, kteří se pro tyto obory rozhodují až v posledním – devátém ročníku základní školy.

Obrázek 24:

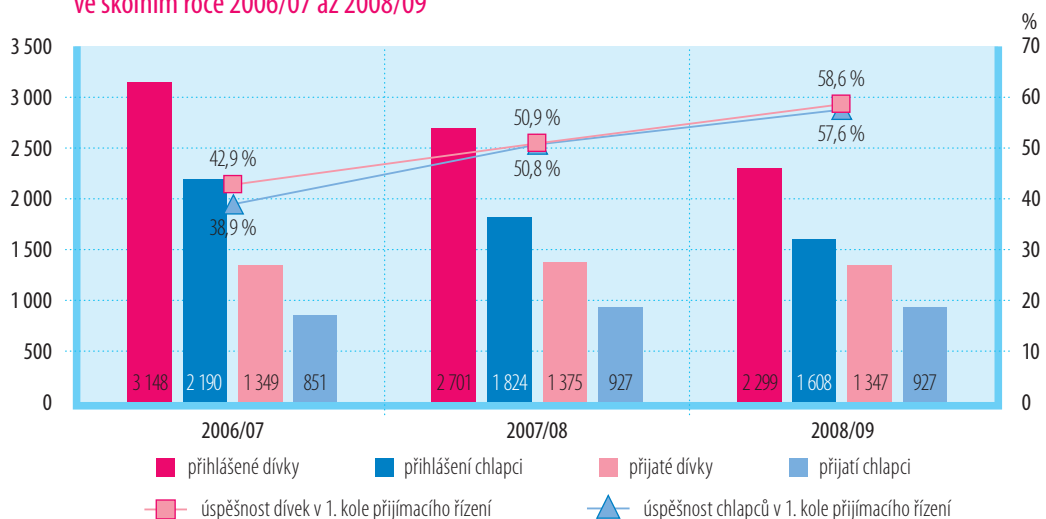
Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na 4leté gymnaziální obory ve školním roce 2006/07 až 2008/09

Na šestileté gymnaziální obory se hlásí přes 40 % chlapců, proto zastoupení chlapců a dívek je vyrovnanější než v případě 4letých oborů. Ve sledovaném období 2006/07 až 2008/09 byl podíl přihlášených chlapců prakticky stabilní. Vzhledem k populaci 13letých i žáků sedmých ročníků se zájem o 6leté obory v případě dívek i chlapců stejně jako u 4letých oborů mírně snižoval. Ve školním roce 2006/07 se na 6leté obory gymnázií hlásilo 3,5 % populace 13letých chlapců a ve školním roce 2008/09 to bylo jenom 3,2 % příslušné populace. Podobný trend byl také u dívek, kde se ve školním roce 2006/07 hlásilo na 6leté obory 5,3 % populace 13letých dívek a ve školním roce 2008/09 již pouze 4,9 % populace 13letých dívek. Ve školním roce 2008/09 si podalo přihlášku ke vzdělávání na šestileté obory gymnázií 3,3 % chlapců a 5,3 % dívek sedmých ročníků.

Obrázek 25:

Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na 6leté gymnaziální obory ve školním roce 2006/07 až 2008/09

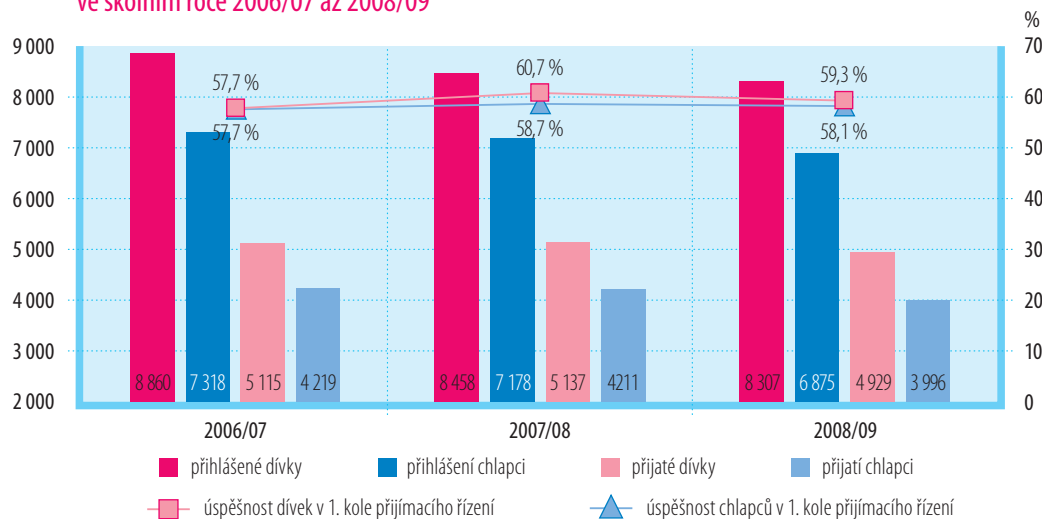
Úspěšnost přijetí přihlášených na šestileté gymnaziální obory ve sledovaném období 2006/07 až 2008/09 stoupala jak u chlapců, tak u dívek vzhledem k tomu, že zájem o tyto obory mírně klesá. Je to způsobeno především tím, že nabídka šestiletých gymnaziálních oborů je stejná a zároveň počet žáků v sedmých ročnících klesá. U chlapců tak došlo k nárůstu úspěšnosti přijetí přihlášených o 18,7 procentního bodu za sledované tříleté období, u dívek činil tento nárůst 15,7 procentního bodu.

Zájem o vzdělávání v **osmiletých gymnaziálních oborech** v porovnání s výše uvedenými obory je z genderového pohledu nejvyrovnanější. Poměr hlásících se dívek a chlapců je 55:45 ve prospěch dívek v celém sledovaném období. **Vzhledem k populaci 11letých žáků pátých ročníků základních škol** se zájem o tento obor v případě dívek i chlapců téměř neměnil. Ve školním roce 2006/07 a 2007/08 se na 8leté obory gymnázií hlásilo shodně 14,8 % populace 11letých chlapců. Podobná situace nastala u dívek, kde se ve školním roce 2006/07 hlásilo na 8leté obory 19,0 % populace 11letých dívek a ve školním roce 2008/09 se jednalo pouze o malý pokles na 18,2 % populace 11letých dívek. Ve školním roce 2008/09 si podala přihlášku na osmiletý obor gymnázií 14,0 % chlapců pátých ročníků základních škol, dívky pátých ročníků se tak rozhodly v 18,6 % případů, tzn. téměř každá pátá dívka pátých ročníků podala přihlášku na 8letý obor gymnázií.

Úspěšnost přijetí přihlášených na osmileté gymnaziální obory je u obou pohlaví přibližně 60 % v celém sledovaném období a oproti ostatním oborům gymnázií se pohybuje stále na stejné úrovni, dokonce v posledním sledovaném školním roce 2008/09 meziročně mírně klesla, a to u chlapců o 0,6 procentního bodu a u dívek o 1,4 procentního bodu.

Obrázek 26:

Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na 8leté gymnaziální obory ve školním roce 2006/07 až 2008/09

5.1.1.2 Obory lyceí

Obory lyceí jsou čtyřleté a ke vzdělávání v nich se hlásí žáci devátých ročníků. Ve sledovaném tříletém období měly větší zájem o studium v těchto oborech dívky. Ve školním roce 2006/07 se do oborů lyceí hlásilo 7 tis. žáků, z toho bylo 43,6 % chlapců a 56,4 % dívek. Ve školním roce 2008/09 překročil podíl přihlášených dívek dokonce 60 % počtu všech přihlášených.

Lycea nabízejí šest oborů a zájem chlapců a dívek o jednotlivé obory se výrazně liší. Ve školním roce 2008/09 měli chlapci největší zájem o obor technické lyceum, kam se jich hlásilo 58,3 %. Dívky preferovaly obor ekonomické lyceum a hlásila se

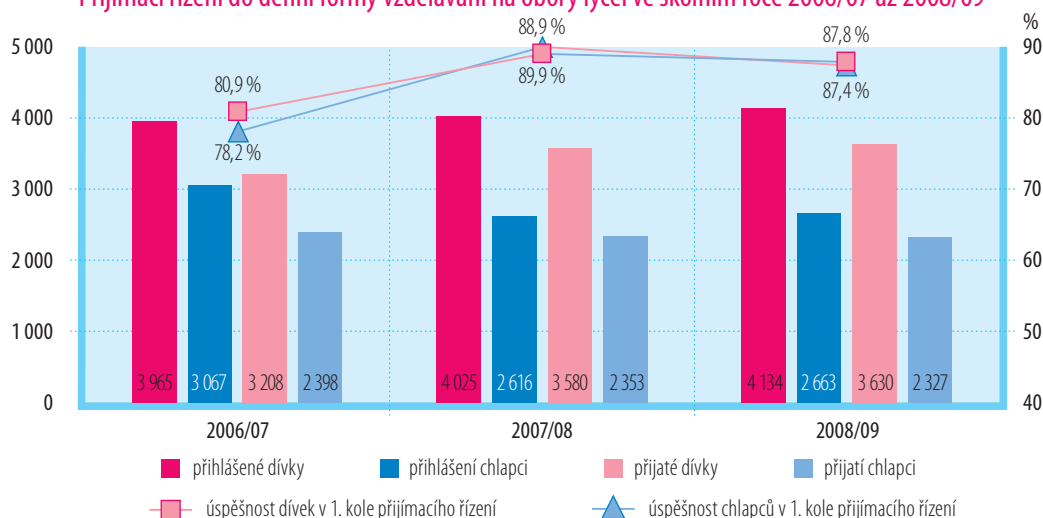
jich tam necelá polovina (45,6% dívek). Nejmenší zájem byl o obor waldorfské lyceum, a to jak v případě chlapců (1,9% chlapců), tak dívek (1,8% dívek).

Podíl přijatých dívek a chlapců víceméně kopíruje podíl přihlášených, a to jak za všechny obory lyceí celkem, tak i za jednotlivé druhy oborů.

Ve školním roce 2006/07 byla **úspěšnost přijetí přihlášených** chlapců 78,2%, úspěšnost dívek činila 80,9%. Ve školním roce 2007/08 dosáhla úspěšnost u chlapců téměř 90% a u dívek bezmála 89%. V posledním sledovaném školním roce 2008/09 meziročně poklesla, a to u chlapců o 2,5 procentního bodu a u dívek pouze o 1,1 procentního bodu.

Obrázek 27:

Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na obory lyceí ve školním roce 2006/07 až 2008/09

A jaký byl ve školním roce 2008/09 zájem chlapců a dívek v jednotlivých oborech lyceí? Na obor ekonomické lyceum se hlásili žáci v poměru 26,3% chlapců a 73,7% dívek, na obor pedagogické lyceum v poměru 11,1% chlapců a 88,9% dívek; o obor přírodovědné lyceum byl zájem v poměru 35,4%:64,6% ve prospěch dívek; v oboru technické lyceum se na celkovém počtu přihlášených podíleli chlapci 80,4% a dívky jen 19,6%. V oboru zdravotnické lyceum byl tento poměr opačný a chlapci zde tvořili pouze 15,6% přihlášených a dívky pak 84,4%. Nejvyrovnanější podíl přihlášených z genderového pohledu byl na obor waldorfské lyceum, a to 40,7% chlapců a 59,3% dívek.

5.1.2 Přijímací řízení do oborů odborného vzdělávání (bez nástavbového studia)

Do této části jsou zahrnuty obory poskytující odborné vzdělání, které se zaměřují především na vzdělávání ukončené maturitní zkouškou a výučním listem. V datech nejsou údaje za zkrácené a nástavbové studium.

V celém sledovaném období 2006/07 až 2008/09 se téměř 60% chlapců hlásí na obory ukončené maturitní zkouškou a přes 40% chlapců se rozhoduje pro obory ukončené výučním listem. V případě dívek je rozdíl při volbě „maturitního“ nebo „nematuritního“ oboru ještě větší. Dívky preferují v cca 70% obory ukončené maturitní zkouškou, na obory ukončené výučním listem se hlásí jen necelých 30% dívek.

5.1.2.1 Odborné vzdělávání ukončené maturitní zkouškou

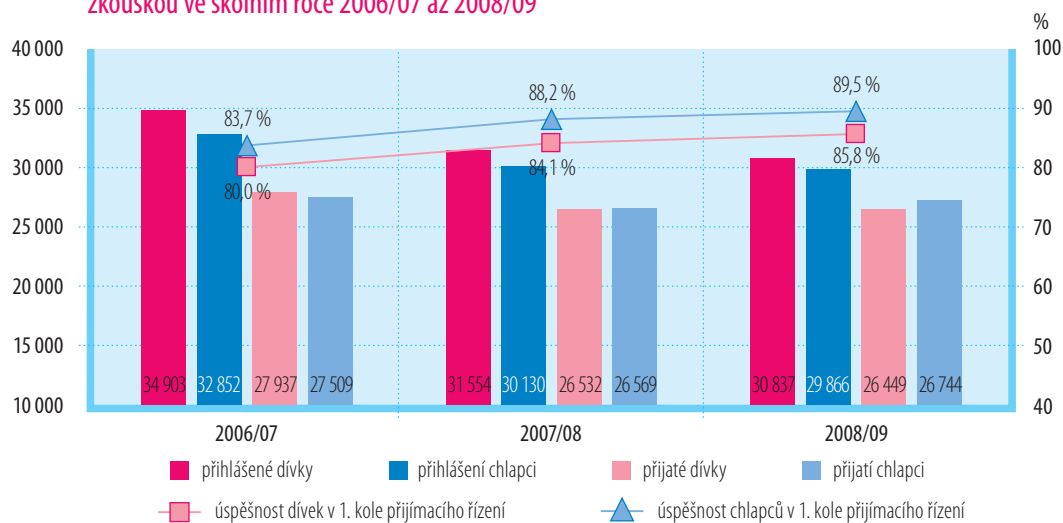
Obory vzdělání ukončené maturitní zkouškou jsou celkově žádanější než obory ukončené výučním listem. Na střední školy se postupně začínají hlásit slabší populační ročníky. Střední školy, jež mají širokou nabídku oborů vzdělání ukonče-

ných maturitní zkouškou a mají nedostatek zájemců, často nenaplní svou kapacitu. Školy tak často snižují nároky pro přijetí žáků a být přijat na obory vzdělání ukončené maturitní zkouškou je pro uchazeče rok od roku jednodušší.

Pokud vezmeme v úvahu **střední školy vyučující obory odborného vzdělávání ukončené maturitní zkouškou jako celek**, pak ve školním roce 2008/09 se chtělo v uvedených školách vzdělávat 60,7 tis. žáků, z toho 49,2 % chlapců a 50,7 % dívek. Při pohledu na níže uvedený graf vidíme, že úspěšnost přijetí přihlášených chlapců i dívek v časové řadě rostla a ve školním roce 2008/09 byla vyšší u obou pohlaví o 5,8 procentního bodu než ve školním roce 2006/07.

Obrázek 28:

Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na obory odborného vzdělání ukončené maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09

Vzhledem k populaci 15letých a žáků 9. ročníků základních škol se zájem o výše uvedené obory v případě dívek i chlapců mírně snižuje. Ve školním roce 2006/07 se na obory odborného vzdělání s maturitní zkouškou hlásilo 49,5 % populace 15letých chlapců a ve školním roce 2008/09 jen 48,0%. Podobná situace je také u dívek, kde se ve školním roce 2006/07 hlásilo na obory odborného vzdělání s maturitní zkouškou 55,8 % populace 15letých dívek a ve školním roce 2008/09 již jen 52,0 % populace 15letých dívek. Ve školním roce 2008/09 si podalo přihlášku na výše uvedené obory 55,6 % chlapců devátých ročníků základních škol, dívky devátých ročníků se tak rozhodly dokonce v 60,5 %.

Zájem o vzdělávání v oborech odborného vzdělání s maturitní zkouškou se různí podle jednotlivých druhů oborů. Samozřejmě jsou obory, kam se hlásí převaha chlapců. Jsou to hlavně ty obory, které připravují na budoucí fyzicky náročnější zaměstnání. Dívky dávají přednost oborům vzdělání, které jsou zaměřeny na přípravu k různým administrativním činnostem.

Do skupiny ostatní byly zahrnuty obory vzdělání s malým počtem přihlášených.

Z pohledu výběru oboru se chlapci v celém sledovaném období 2006/07 až 2008/09 hlásili téměř v 30 % na obory elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika, okolo 20 % na obory strojírenství, strojírenská výroba, přes 10 % na obory ekonomika a administrativa, těsně pod hranici 10 % na obory stavebnictví, geodézie a kartografie a přibližně 5 % na obory gastronomie, hotelnictví a turismus.

Dívky se ve školním roce 2006/07 až 2008/09 rozhodovaly následovně: čtvrtina dívek podala přihlášku na obory ekonomika a administrativa, přes 10 % dívek si

vybralo obory gastronomie, hotelnictví a turismus a obory zdravotnictví, nece-
lých 10% se rozhodovalo pro obory pedagogika, učitelství, sociální péče a obory
umění a užité umění. Přes 5% dívek se hlásilo na obory podnikání v oborech, od-
větví. Zájem o další obory nepřekročil hranici 5%.

Obrázek 29:

Struktura přihlášených žáků do denní formy vzdělávání na obory odborného vzdělání
ukončené maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů (v %)

Ve školním roce 2008/09 dosáhli chlapci i dívky největší úspěšnosti v prvním kole přijímacího řízení v oborech strojírenství, strojírenská výroba (chlapci 95% a dívky 98%). Naopak nejnižší úspěšnost přijetí přihlášených zaznamenali chlapci i dívky v oborech umění a užité umění (chlapci 72% a dívky 68%).

5.1.2.2 Odborné vzdělávání ukončené výučním listem

Zájem vzdělávat se v oborech odborného vzdělání ukončených výučním listem je rok od roku menší. Příčina nezájmu tkví v tom, že velká část žáků devátých ročníků základních škol se hlásí do oborů ukončených maturitní zkouškou, protože školy přijímají i žáky s horším prospěchem, aby naplnily svoji kapacitu.

Ve školním roce 2008/09 se hlásilo do středních škol vyučujících obory odborného vzdělání ukončené výučním listem 36,3 tis. žáků, tedy o 17,3% méně než ve školním roce 2006/07. V uvedené tříleté časové řadě se podíl přihlášených chlapců v těchto oborech zvyšuje a ve školním roce dosáhl 64,1%, dívky tvořily pouze 35,9% přihlášených žáků.

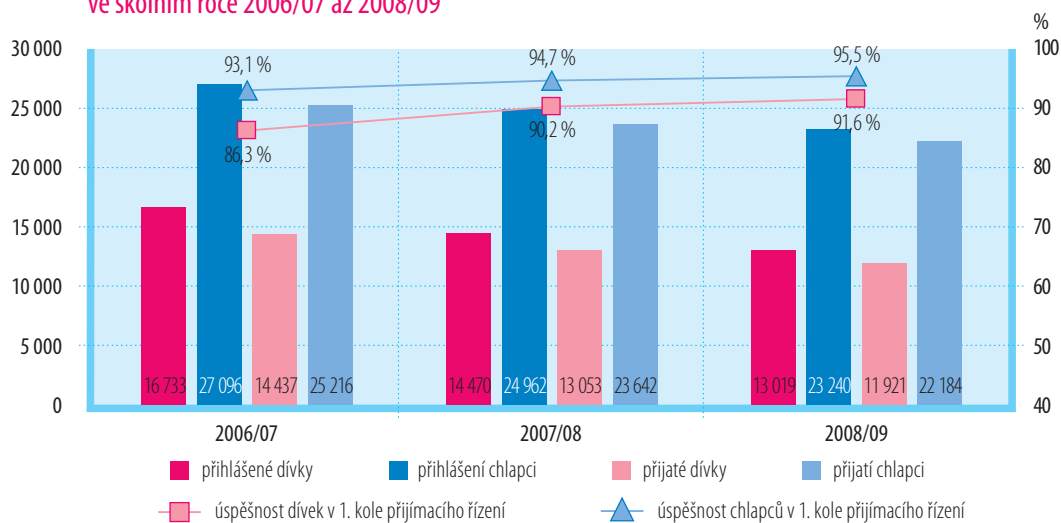
Zájem o obory ukončené výučním listem klesá rovněž z pohledu odpovídající populace. Ve tříletém období jsme zaznamenali větší pokles zájmu u dívek (4,7 procentního bodu) o obory ukončené výučním listem vzhledem k odpovídající populaci než u chlapců (3,6 procentního bodu). Ve školním roce 2006/07 se na obory odborného vzdělání s výučním listem hlásilo 40,9% populace 15letých

chlapců a ve školním roce 2008/09 jen 37,3% příslušné populace. Méně příznivý trend se projevil u dívek, kde ve školním roce 2006/07 se hlásilo na obory odborného vzdělání s výučním listem 26,7% populace 15letých dívek a ve školním roce 2008/09 již jen 22,0%. Ve školním roce 2008/09 si podalo přihlášku na výše uvedené obory 43,3% chlapců devátých ročníků základních škol, dívky devátých ročníků se tak rozhodly jen ve 25,5% případech.

Úspěšnost přijetí přihlášených chlapců při přijímacím řízení v časové řadě samozřejmě roste a ve školním roce 2008/09 dosahuje 95,5%, v případě dívek došlo také k nárůstu úspěšnosti při přijímacím řízení, a to na 91,6%.

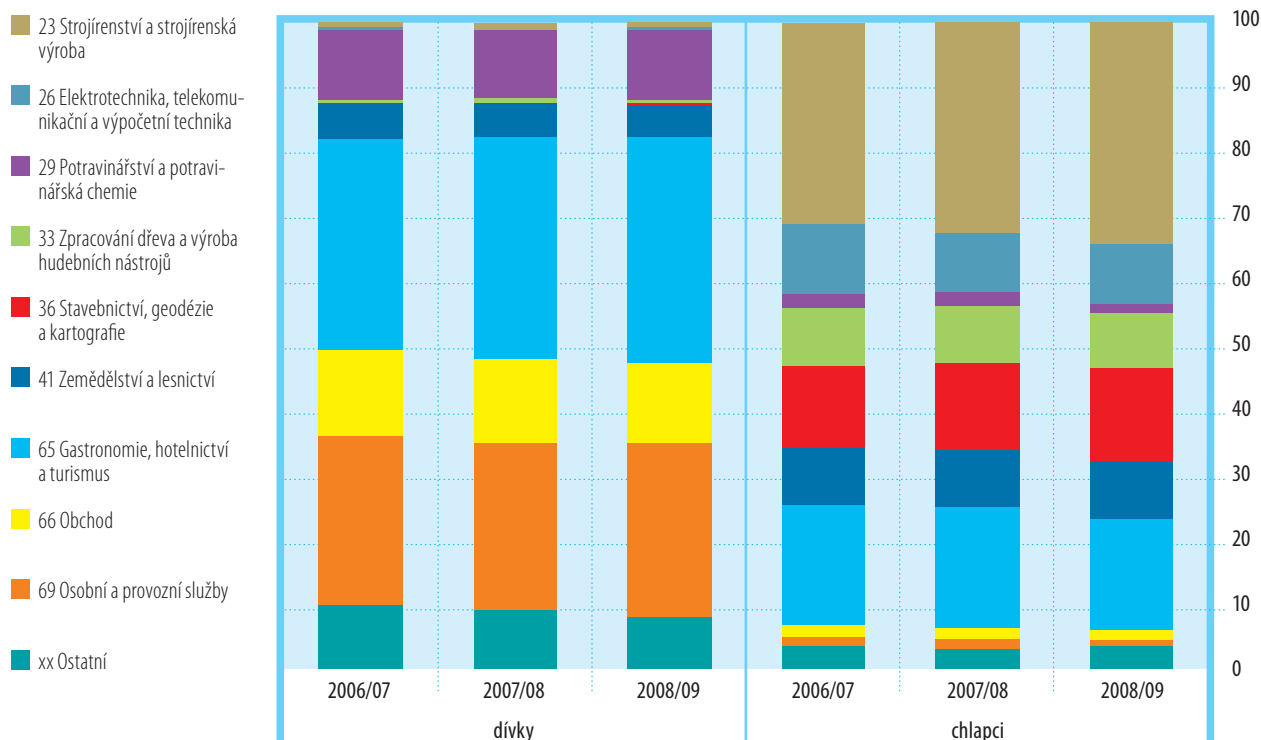
Obrázek 30:

Přijímací řízení do denní formy vzdělávání na obory odborného vzdělání ukončené výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09

Obrázek 31:

Struktura přihlášených žáků do denní formy vzdělávání na obory odborného vzdělání ukončené výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů (v %)

Z pohledu výběru oborů se chlapci v celém sledovaném období 2006/07 až 2008/09 hlásili ve vzdělávání v oborech středního vzdělání s výučním listem především na obory strojírenství, strojírenská výroba (přes 30 % chlapců), na obory gastronomie, hotelnictví a turismus (těsně pod hranicí 20 %), na obory stavebnictví, geodézie a kartografie (přes 10 %) a téměř 10 % na obory elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika, obory zpracování dřeva, výroba hudebních nástrojů a obory zemědělství a lesnictví.

Přes 30 % **dívek** se hlásilo ve školním roce 2006/07 až 2008/09 na obory gastronomie, hotelnictví a turismus, téměř 30 % na obory osobní a provozní služby, dále nad 10 % dívek se hlásilo na obory obchod a obory potravinářství. Přes 5 % dívek se hlásilo na obory zemědělství a lesnictví. Zájem o další obory nepřekročil hranici 5 %.

Jak jsme již uvedli v předchozím textu, úspěšnost přijetí přihlášených v přijímacím řízení v oborech ukončených výučním listem rok od roku stoupá a ve školním roce 2008/09 byla dokonce v některých oborech 100%. Nejnižší úspěšnost přijetí přihlášených zaznamenali chlapci v oborech osobní a provozní služby (78 %) a dívky v oborech ekonomika a administrativa (74 %).

5.2

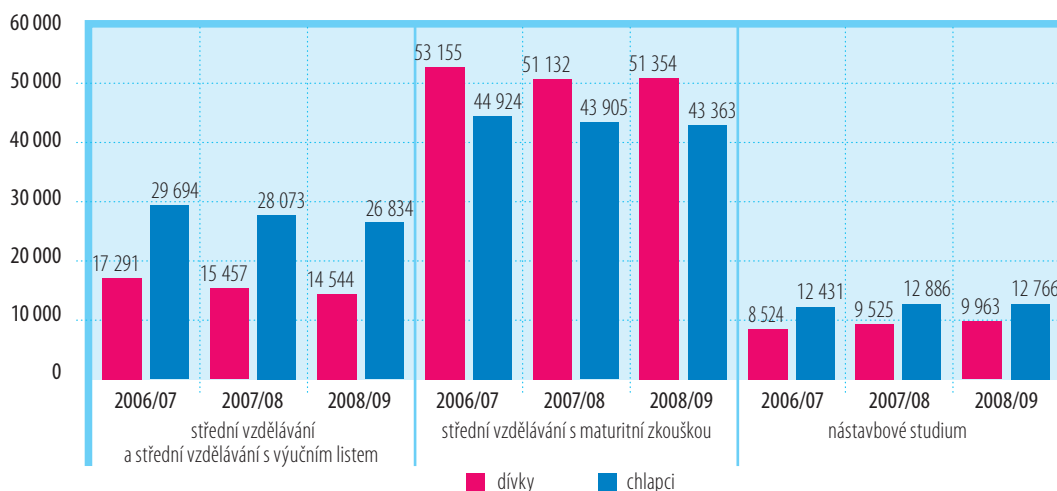
Nově přijatí žáci středních škol

Nově přijatí žáci jsou žáci, kteří byli přijati do 1. ročníku středních škol k 30. září daného roku. V publikaci nesmíme zaměňovat pojem „nově přijatí žáci“ s pojmem „přijatí žáci v prvním kole přijímacího řízení“ a s tím spojená data. Údaje o přijatých žácích v prvním kole přijímacího řízení jsou uváděny ve školním roce 2008/09 pouze za denní formu vzdělávání (bez nástavbového studia a zkráceného studia) podle stavu k 15. květnu a problematikou jsme se zabývali v předchozí kapitole.

Ve školním roce 2008/09 bylo přijato do prvních ročníků středních škol 158,8 tis. žáků, tedy o 4,3 % méně než ve školním roce 2006/07. Chlapci se podíleli na počtu nově přijatých žáků 52,2 %. Do denní formy vzdělávání bylo přijato 142,3 tis. žáků, z toho bylo 52,6 % chlapců.

Obrázek 32:

SŠ celkem – nově přijatí žáci ve školním roce 2006/07 až 2008/09 podle druhu vzdělávání

Nejvíce nově přijatých evidujeme v celé časové řadě **v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou**. Ve školním roce 2008/09 bylo ke vzdělávání v těchto

oborech přijato 94,7 tis. žáků, z toho pouze 45,8% chlapců. Pokles počtu nově přijatých se ve školním roce 2008/09 v uvedených oborech projevil jak u chlapců (oproti školnímu roku 2006/07 o 3,5 %), tak u dívek (o 3,4 %).

Nepříznivý trend pozorujeme zejména u nově přijatých **do oborů středního vzdělání a středního vzdělání s výučním listem**. Ve školním roce 2008/09 se do těchto oborů hlásilo 41,4 tis. žáků, z toho 64,9% byli chlapci. Počty nově přijatých chlapců ve školním roce 2008/09 oproti školnímu roku 2006/07 strmě poklesly, a to o 9,6%, u dívek byl pokles ještě razantnější, dosáhl 15,9%.

Jak si vedlo v počtu nově přijatých **nástavbové studium?** U něj jsme zaznamenali během tří sledovaných let nárůst počtu nově přijatých do 1. ročníku, a to u obou pohlaví. Ve školním roce 2008/09 bylo přijato do oborů nástavbového studia 12,8 tis. chlapců (oproti školnímu roku 2006/07 nárůst o 2,7%) a 10,0 tis. dívek (nárůst počtu dívek o 16,9% oproti školnímu 2006/07).

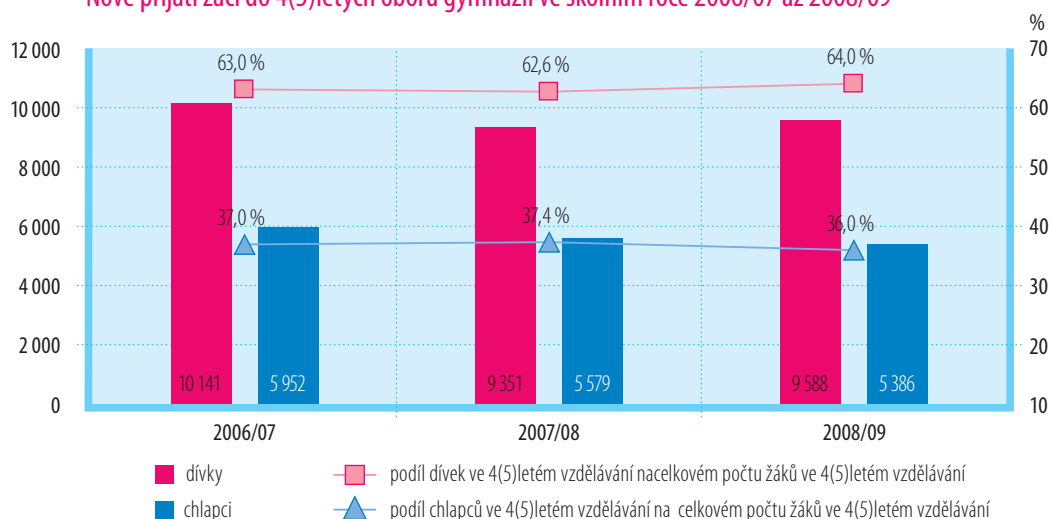
5.2.1 Nově přijatí žáci do oborů všeobecného vzdělání

5.2.1.1 Nově přijatí žáci do oborů gymnázií

Do 1. ročníků oborů gymnázií bylo ve školním roce 2008/09 **nově přijato** 26,5 tis. žáků, z toho 11,6 tis. žáků bylo přijato do víceletých oborů, kde pokračují v povinné školní docházce (na 6letých 2 roky, na 8letých 4 roky). Také u gymnaziálních oborů se počet nově přijatých v porovnání se školním rokem 2006/07 snížil. U víceletých gymnaziálních oborů se jednalo jak u chlapců, tak u dívek pouze o půl procenta. Znatelnější pokles nově přijatých postihl čtyřleté (v případě ostatních forem vzdělávání i pětileté) obory gymnázií. Oproti školnímu roku 2006/07 bylo přijato ve školním roce 2008/09 o 9,5% méně chlapců a o 5,5% méně dívek.

Obrázek 33:

Nově přijatí žáci do 4(5)letých oborů gymnázií ve školním roce 2006/07 až 2008/09

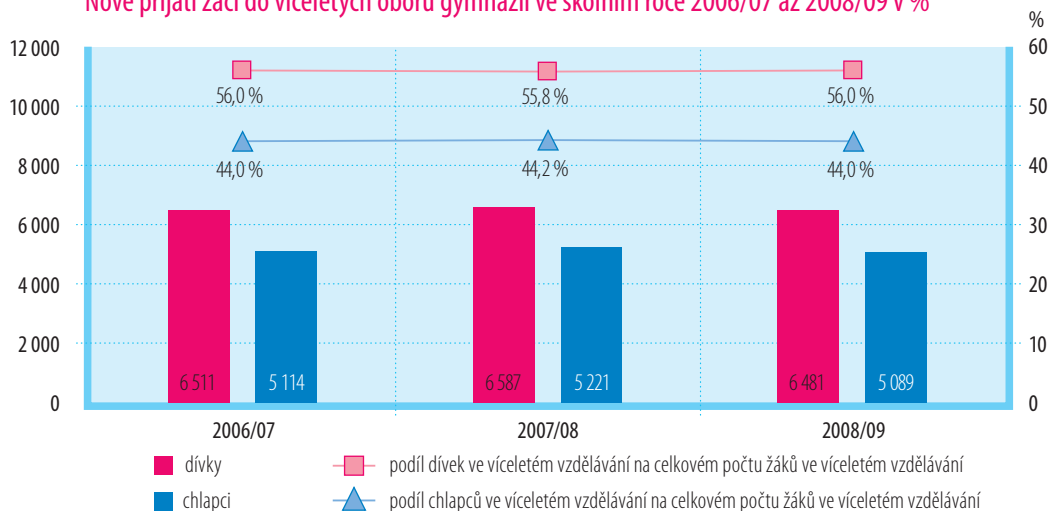

Do čtyřletých oborů gymnázií v denní formě vzdělávání bylo ve školním roce 2008/09 nově přijato do 1. ročníků 14,7 tis. žáků, z toho 5,3 tis. chlapců (35,8%).

Podíl počtu nově přijatých žáků do 1. ročníků čtyřletých oborů gymnázií denní formy vzdělávání ve školním roce 2008/09 k počtu žáků, kteří ukončili školní docházku ve školním roce 2007/08, činil 13,5%. Tento podíl v případě chlapců činil 9,3% a v případě dívek dosáhl 18%.

Obrázek 34:

Nově přijatí žáci do víceletých oborů gymnázií ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %

5.2.1.2 Nově přijatí žáci do oborů lyceí

Ve školním roce 2008/09 bylo nově přijato **do 1. ročníků oborů lyceí** 6,5 tis. žáků, z toho bylo 39,3 % chlapců. Od roku 2006/07 vzrostl počet nově přijatých celkem o 3,9%. K nárůstu nově přijatých nedošlo u obou pohlaví stejně.

Ve školním roce 2008/09 bylo nově přijato 2,6 tis. chlapců, tedy o 5,6 % méně než ve školním roce 2006/07. Pokles počtu nově přijatých chlapců se projevil především v oboru technické lyceum (o 17,4 %) a v oboru pedagogické lyceum (o 6,0 %).

V případě dívek došlo ve školním roce 2008/09 k prudkému nárůstu počtu nově přijatých dívek, a to o 11,2 % v porovnání se školním rokem 2006/07. Nárůst byl zaznamenán hlavně v oboru ekonomické lyceum (o 19,4%) a v oboru zdravotnické lyceum (o 12,8 %).

5.2.2 Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání

Ve školním roce 2008/09 bylo nově přijato **do 1. ročníků středních škol vyučujících obory odborného vzdělání** 125,8 tis. žáků, z toho bylo 55,6 % chlapců. Od roku 2006/07 klesl počet nově přijatých celkem o 4,7%. Z genderového pohledu došlo k většímu poklesu počtu nově přijatých u dívek, a to o 5,0%. Pokles počtu nově přijatých chlapců od roku 2006/07 byl nižší a činil 4,6%.

5.2.2.1 Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou

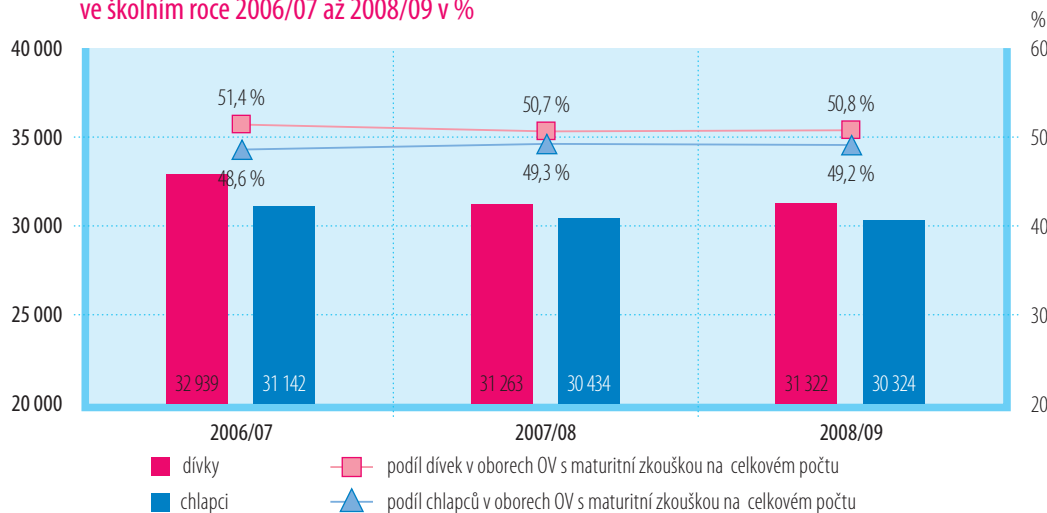
Do 1. ročníků středních škol vyučujících obory odborného vzdělání s maturitní zkouškou bylo ve školním roce 2008/09 nově přijato celkem 61,6 tis. žáků, z toho bylo 49,2 % chlapců. Od roku 2006/07 klesl počet nově přijatých celkem o 3,8%. S přihlédnutím k pohlaví došlo k většímu poklesu počtu nově přijatých u dívek, a to o 4,9%. Pokles počtu nově přijatých chlapců od roku 2006/07 činil pouze 2,6%.

Do oborů odborného vzdělání s maturitní zkouškou denní formy vzdělávání bylo ve školním roce 2008/09 **nově přijato do 1. ročníků** 58,6 tis. žáků, z toho 29,3 tis. chlapců (50,1 %).

Podíl počtu nově přijatých žáků do 1. ročníků oborů odborného vzdělání s maturitní zkouškou denní formy vzdělávání ve školním roce 2008/09 **k počtu žáků, kteří ukončili školní docházku** ve školním roce 2007/08, činil 56,0%. Uvedený podíl v případě chlapců se rovnal 54,6 % a v případě dívek dosáhl 57,4%.

Obrázek 35:

Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání s maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %

5.2.2.2 Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělání ukončených výučním listem

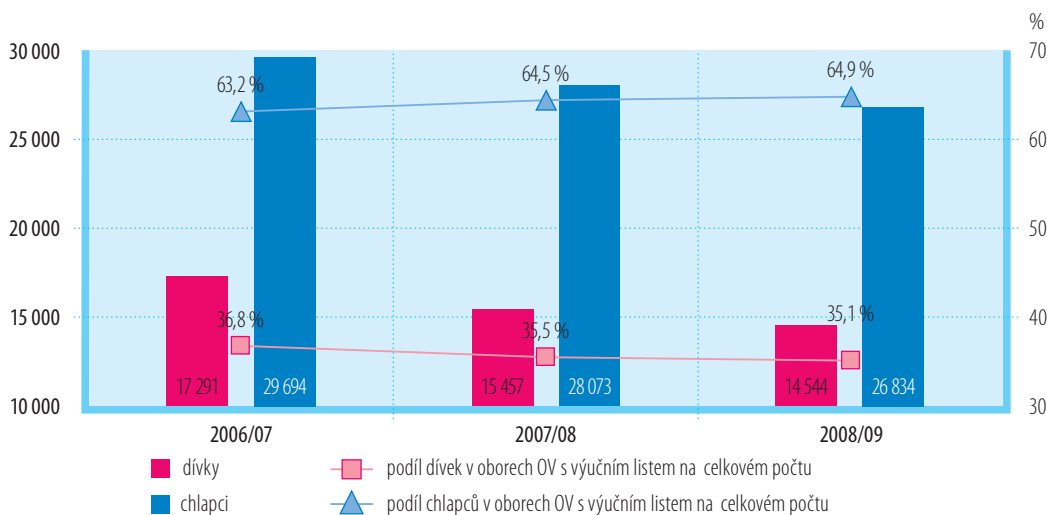
Ve školním roce 2008/09 bylo přijato **do 1. ročníků odborného vzdělávání s výučním listem** o 11,9 % méně žáků než v roce 2006/07. Z celkového počtu 41,4 tis. žáků bylo téměř 65 % chlapců. Podíl chlapců v oborech vzdělání ukončených výučním listem vzrostl ve školním roce 2008/09 vůči školnímu roku 2006/07 téměř o 2 procentní body, u dívek naopak o téměř 2 procentní body poklesl.

Do oborů odborného vzdělávání s výučním listem denní formy vzdělávání bylo ve školním roce 2008/09 **nově přijato do 1. ročníků** 40,8 tis. žáků, z toho 26,5 tis. chlapců (65,0 %).

Podíl počtu nově přijatých žáků do 1. ročníků oborů odborného vzdělávání s výučním listem denní formy vzdělávání ve školním roce 2008/09 **k počtu žáků, kteří ukončili školní docházku** ve školním roce 2007/08, činil 39,0 %. Uvedený podíl v případě chlapců dosáhl 49,3 % a v případě dívek činil pouze 28,0 %.

Obrázek 36:

Nově přijatí žáci do oborů odborného vzdělávání s výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %

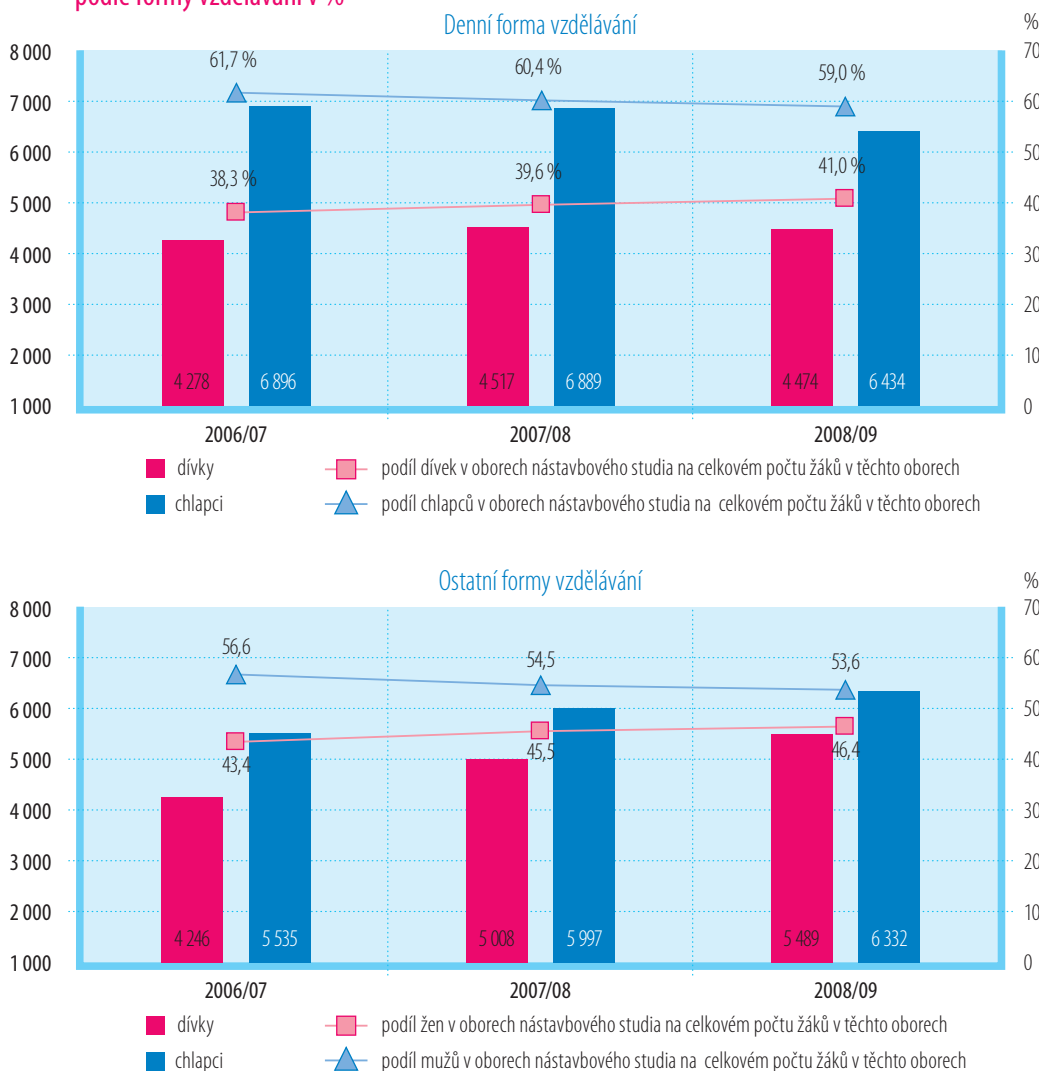
5.2.2.3 Nově přijatí žáci do oborů nástavbového studia

Do nástavbového studia bylo v průběhu sledovaného období přijato do prvních ročníků více chlapců než dívek, a to v obou formách vzdělávání. Ve školním roce 2008/09 bylo přijato do denní formy vzdělávání 10,9 tis. žáků (o 2,4 % méně než ve školním roce 2006/07), z toho 59 % chlapců. Od roku 2006/07 se zastoupení chlapců snížilo o 2,7 procentního bodu a naopak podíl dívek se zvýšil o 2,7 procentního bodu.

Podíl nově přijatých chlapců do 1. ročníků denní formy vzdělávání nástavbového studia k populaci 19letých chlapců se v časové řadě mírně snižoval a ve školním roce 2008/09 činil 9,6 % příslušné populace. Naopak podíl nově přijatých dívek do 1. ročníků denní formy vzdělávání nástavbového studia k populaci 19letých dívek se od školního roku 2006/07 mírně zvyšoval a ve školním roce 2008/09 dosáhl 7,0 % příslušné populace.

Obrázek 37:

Nově přijatí žáci do oborů nástavbového studia ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle formy vzdělávání v %

Podíl nově přijatých chlapců do 1. ročníků denní formy vzdělávání nástavbového studia ve školním roce 2008/09 k počtu absolventů – chlapců středního vzdělávání s výučním listem v denní formě vzdělávání ve školním roce 2007/08 činil 28,6 %.

Podíl nově přijatých dívek do 1. ročníků denní formy vzdělávání nástavbového studia ve školním roce 2008/09 k počtu absolventek středního vzdělávání s výučním listem v denní formě vzdělávání ve školním roce 2007/08 byl podstatně vyšší než u chlapců a dosáhl 40,5 %.

Ve školním roce 2008/09 bylo přijato **do ostatních forem vzdělávání** 11,8 tis. žáků, tedy o 20,9 % více než ve školním roce 2006/07. Muži tvořili 53,6 % a jejich zastoupení nebylo tak výrazné jako u chlapců v denní formě vzdělávání. Ve sledované časové řadě vidíme, že podíl mužů a žen je rok od roku vyrovnanější.

5.3

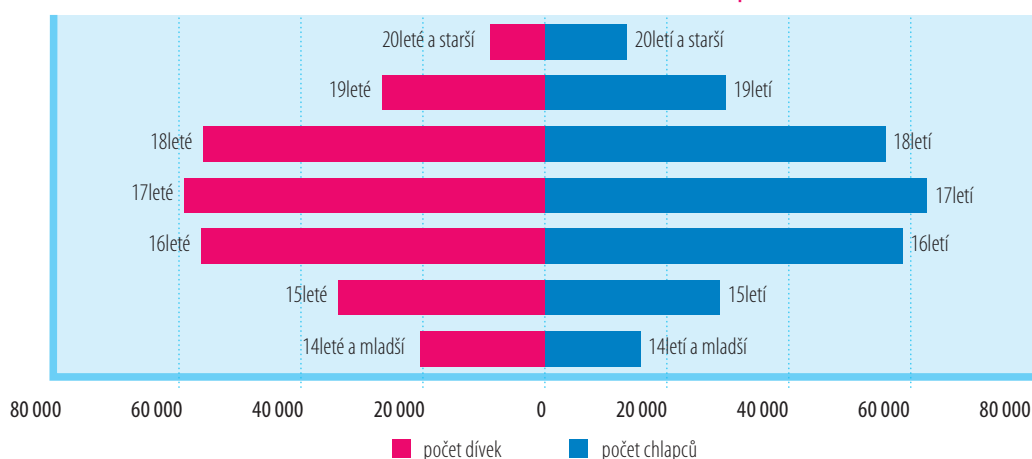
Žáci středních škol

Střední školy poskytují všeobecné střední a odborné střední vzdělávání, a to jak převážně v denní formě vzdělávání, tak také v ostatních formách vzdělávání. Kromě toho zajišťují také povinnou školní docházku pro žáky prvních dvou ročníků 6letých gymnaziálních oborů a prvních čtyř ročníků osmiletých gymnaziálních oborů. Ve školním roce 2008/09 plnilo povinnou školní docházku 7,5 % žáků středních škol.

V roce 2008/09 navštěvovalo střední školy 564,3 tisíce žáků, z toho 50,1 % tvořili chlapci. V denní formě vzdělávání navštěvovalo střední školy 527,0 tisíc žáků s 50,5 % podílem chlapců. Podíl chlapců a dívek se liší v jednotlivých věkových kategoriích. Ve školním roce 2008/09 byl nižší podíl chlapců středních škol denní formy vzdělávání zaznamenán pouze u žáků do 15 let věku. Ve věkových skupinách 16 až 19 let tvořili chlapci nadpoloviční většinu. Ve věku 20 let a více tvořili chlapci 60 % všech žáků této věkové skupiny.

Obrázek 38:

SŠ celkem – žáci ve školním roce 2008/09 v denní formě vzdělávání – podle věku

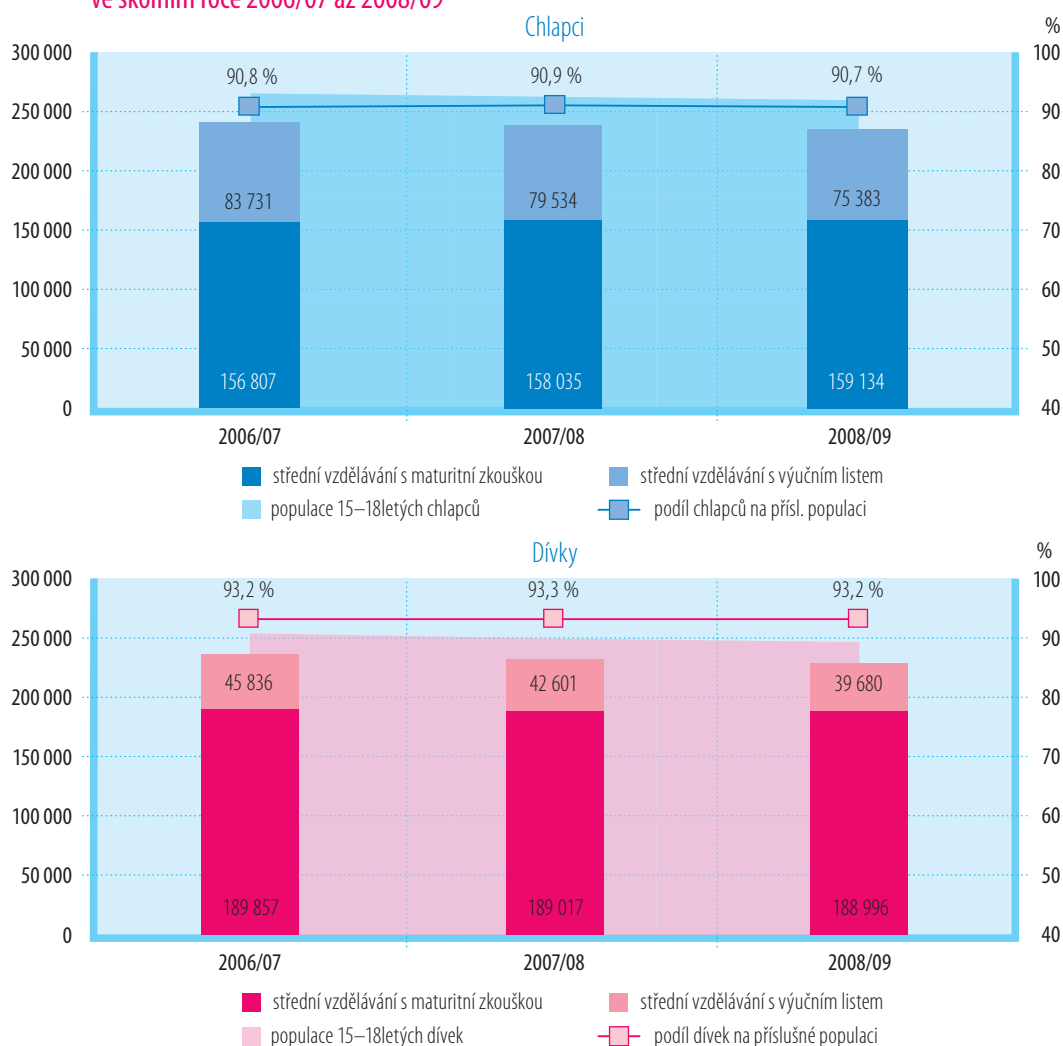

V ostatních formách vzdělávání bylo 37,3 tisíce žáků a muži tu byli zastoupeni pouze v 45,3 %. Z věkového hlediska měli muži větší zastoupení v roce 2008/09 pouze ve věku 19 až 23 let. Naopak více žen se vzdělávalo ve věku 18 let a 24 let a starších.

V **přepočtu na populaci** se na úrovni středního vzdělávání ve středních školách vzdělává v denní formě vzdělávání (bez žáků nástavbového studia) téměř 91 % chlapců vzhledem k populaci 15–18letých chlapců a 93 % dívek vzhledem k odpovídající populaci dívek.

Obrázek 39:

SŠ celkem – žáci na úrovni středního vzdělávání vzhledem k populaci 15–18letých ve školním roce 2006/07 až 2008/09

5.3.1 Žáci vzdělávající se v oborech všeobecného vzdělání

Hlavním úkolem škol poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou s všeobecným základem vzdělání je připravit absolventy k dalšímu studiu na vysoké a vyšší odborné škole. Všeobecné střední vzdělávání poskytují školy vyučující obory gymnázií se čtyřletým programem a vyšší ročníky škol s víceletým programem a také lycea. Všeobecné střední vzdělávání (bez nižších ročníků gymnázií) se podílí na vzdělávání ve středních školách přibližně 25 %. Podíl chlapců ve školách vyučujících obory všeobecného vzdělání činí přibližně 40 %.

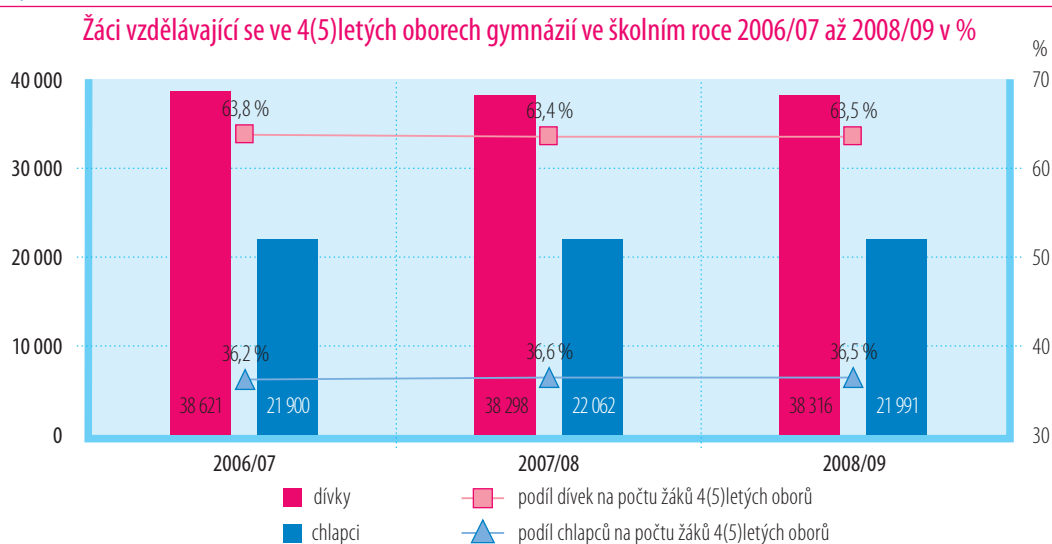
5.3.1.1 Žáci vzdělávající se v oborech gymnázií

Obory gymnázií mohou být čtyřleté a víceleté. Obory čtyřletých gymnázií poskytují pouze vzdělávání středoškolského charakteru, obory šestiletých a osmiletých gymnázií (souhrnně označované jako obory víceletých gymnázií) se člení na vyšší stupeň (poslední čtyři ročníky) a nižší stupeň (první dva ročníky šestiletého nebo první čtyři ročníky osmiletého gymnázia), kde žáci plní povinnou školní docházku.

Ve školním roce 2008/09 působilo v České republice 377 škol vyučujících obory gymnázií, ve kterých se vzdělávalo přes 146 tisíc žáků. Celkově navštěvovalo tyto obory 41 % chlapců a 59 % dívek.

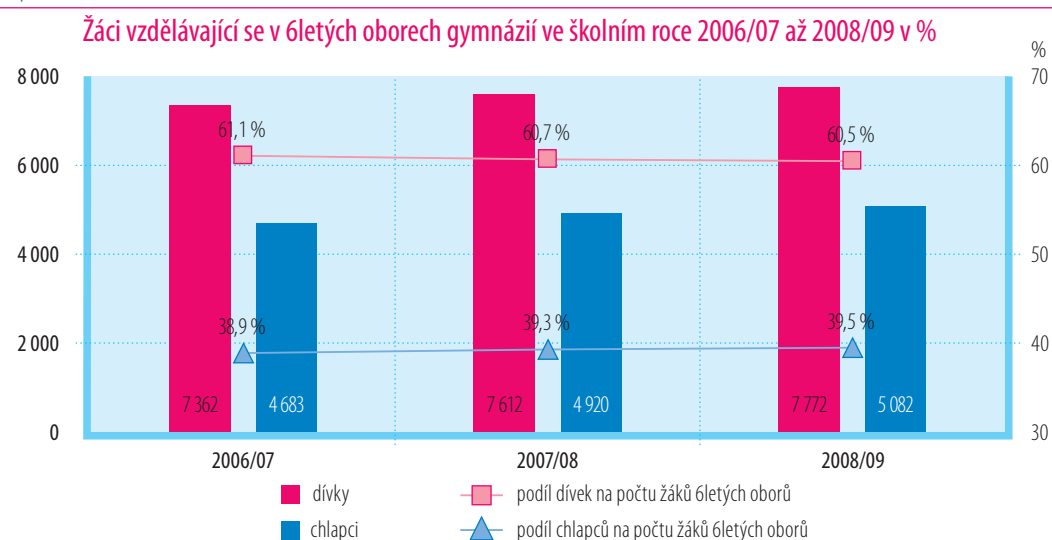
Genderově jsou největší rozdíly v podílu chlapců a dívek **ve 4(5)letých gymnaziálních oborech**, kde zastoupení chlapců nedosahuje ani 40%. Tento velký rozdíl v poměru chlapců a dívek kopíruje přijímací řízení a je důsledkem toho, že žáci-chlapci devátých ročníků základních škol mají větší zájem se dále vzdělávat v oborech odborného vzdělání.

Obrázek 40:

Podobná struktura žáků je i v 6letých oborech gymnázií. Ve školním roce 2008/09 byl poměr chlapců a dívek 39,5 %:60,5%.

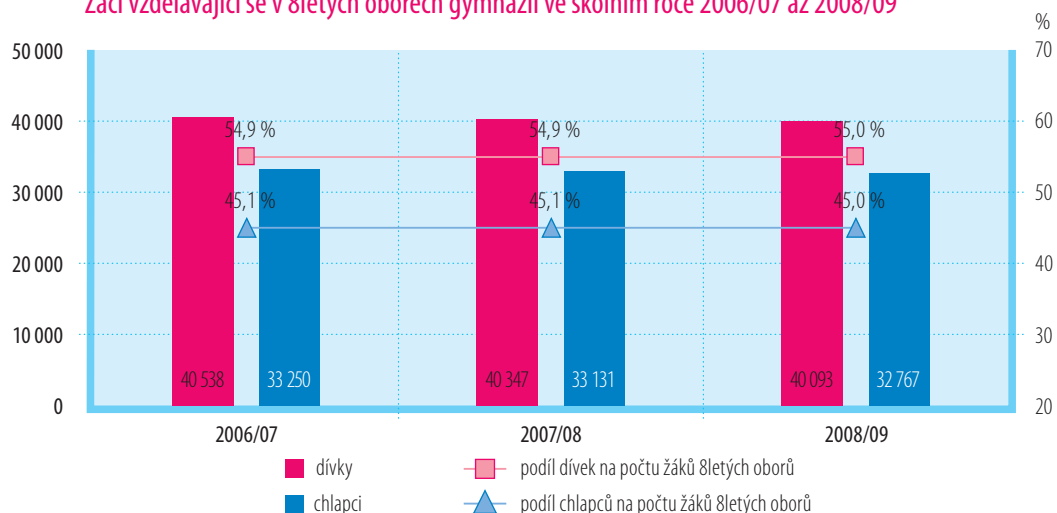
Obrázek 41:

Nejvyrovnanější stav chlapců a dívek vykazují 8leté obory gymnázií. Ve třídách, kde se vyučují tyto obory, je 55 % chlapců a 45 % dívek. Tyto obory umožňují nadaným dětem, které by se v základní škole pravděpodobně nemohly plně rozvíjet, vzdělávat se více do hloubky, a to obvykle s možností zaměření na určitý směr (matematika, přírodní vědy, cizí jazyky).

Obrázek 42:

Žáci vzdělávající se v 8letých oborech gymnázií ve školním roce 2006/07 až 2008/09

5.3.1.2 Žáci vzdělávající se v oborech lyceí

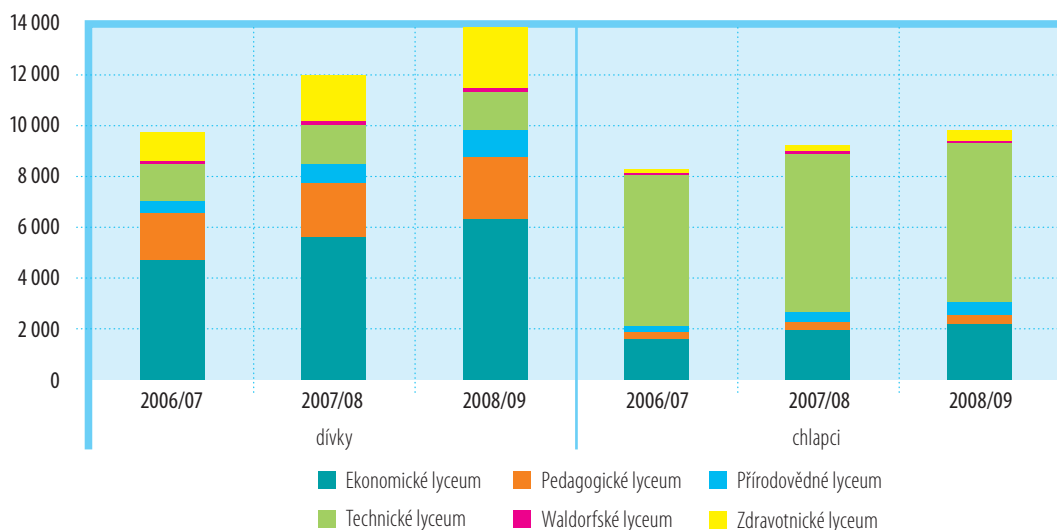
Lyceum je čtyřletý obor ukončený maturitní zkouškou. Vzdělávání v tomto oboru je koncipováno jako obecně odborné s výrazně vyšším podílem všeobecného vzdělávání. Žáci se mohou vzdělávat v oboru ekonomické lyceum, pedagogické lyceum, přírodovědné lyceum, technické lyceum, waldorfské lyceum a zdravotnické lyceum. Ve školním roce 2008/09 se vzdělávalo v lyceích 23,9 tis. žáků. Od školního roku 2006/07 došlo k nárůstu žáků o 36,3 %.

Pro chlapce je nejatraktivnější obor technické lyceum, kde se ve školním roce 2008/09 vzdělávalo 63,5 % všech chlapců, téměř čtvrtina (22,5 %) chlapců byla v oboru ekonomické lyceum a 5,4 % chlapců navštěvovalo přírodovědné lyceum. Nejmenší podíl chlapců se vzdělával ve waldorfském lyceu (1,0 % chlapců).

Dívky se ve školním roce 2008/09 vzdělávaly především v oboru ekonomické lyceum (45,3 % všech dívek). Nejnižší podíl dívek byl stejně jako u chlapců v oboru waldorfské lyceum (1,2 % všech dívek). V oboru zdravotnické lyceum se vzdělávalo 17,7 % dívek, v oboru pedagogické lyceum 17,5 % dívek, v oboru technické lyceum 10,7 % dívek a v oboru přírodovědné lyceum 7,5 % dívek.

Obrázek 43:

Struktura žáků vzdělávajících se v oborech lyceí ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů

Ve školním roce 2006/07 bylo v lyceích 45,9% chlapců. Jejich podíl se ve sledovaném období 2006/07 až 2008/09 snížil o 4,6 procentního bodu. Z **genderového pohledu** je zastoupení obou skupin v jednotlivých oborech značně rozdílné. Chlapci převažují zejména v oboru technické lyceum, a to v poměru 80,6%:19,4%. Téměř dívčí třídy najdeme pak v oboru pedagogické lyceum (87,8% dívek; 12,2% chlapců) a oboru zdravotnické lyceum (86,0% dívek; 14,0% chlapců). Obě skupiny jsou genderově nejvyrovnanější v oboru waldorfské lyceum (36,8% chlapců; 63,2% dívek) a oboru přírodovědné lyceum (33,6% chlapců; 66,4% dívek).

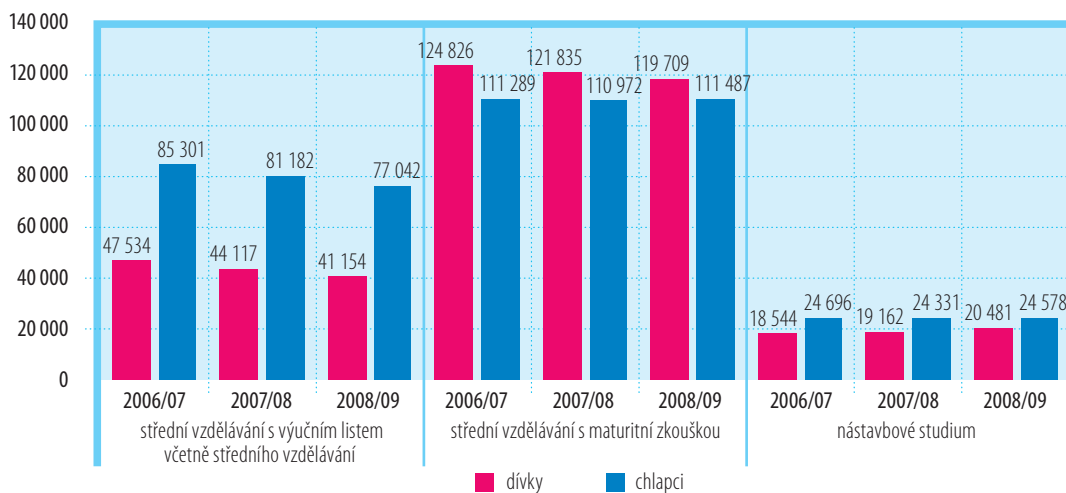
5.3.2 Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání

Cílem škol, na kterých lze získat střední vzdělání v oborech odborného zaměření, je připravit své žáky pro výkon odborných činností (technických, hospodářských, ekonomických, zemědělských, zdravotnických, pedagogických, uměleckých a kulturních). Na středních školách odborného charakteru mohou žáci získat střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. **Střední vzdělání** získávají žáci v 1 až 2letých oborech vzdělání. **Střední vzdělání s výučním listem** nabízí školy zejména ve dvouletých a tříletých oborech a ve zkráceném studiu pro získání středního vzdělání s výučním listem. **Střední vzdělání s maturitní zkouškou** poskytují školy i v oborech nástavbového studia a zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.

V oborech středního odborného vzdělání (včetně nástavbového studia) se vzdělávají tři čtvrtiny všech žáků středních škol. V těchto oborech je 54% chlapců a 46% dívek a jejich podíl se během sledovaného období prakticky nemění.

Obrázek 44:

Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ve školním roce 2006/07 až 2008/09

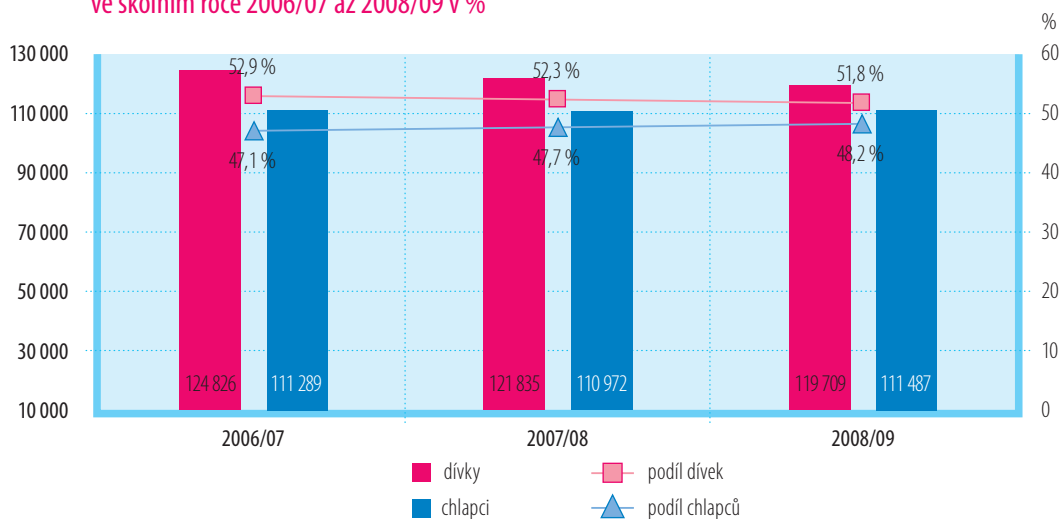
Z pohledu jednotlivých druhů vzdělávání můžeme konstatovat fakt, že značná převaha chlapců je v oborech vzdělání ukončených výučním listem včetně oborů středního vzdělání a také v oborech nástavbového studia. Dívky preferují, jak už bylo uvedeno dříve, obory vzdělání ukončené maturitní zkouškou.

5.3.2.1 Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou

Ve školním roce 2008/09 se vzdělávalo v oborech odborného vzdělání s maturitní zkouškou 236,1 tis. žáků, tedy o 2% méně než v roce 2006/07. I když v těchto oborech jako celku mají převahu dívky, z grafu je patrné, že během sledovaného 3letého období se zvýšil podíl chlapců o 1,1 procentního bodu.

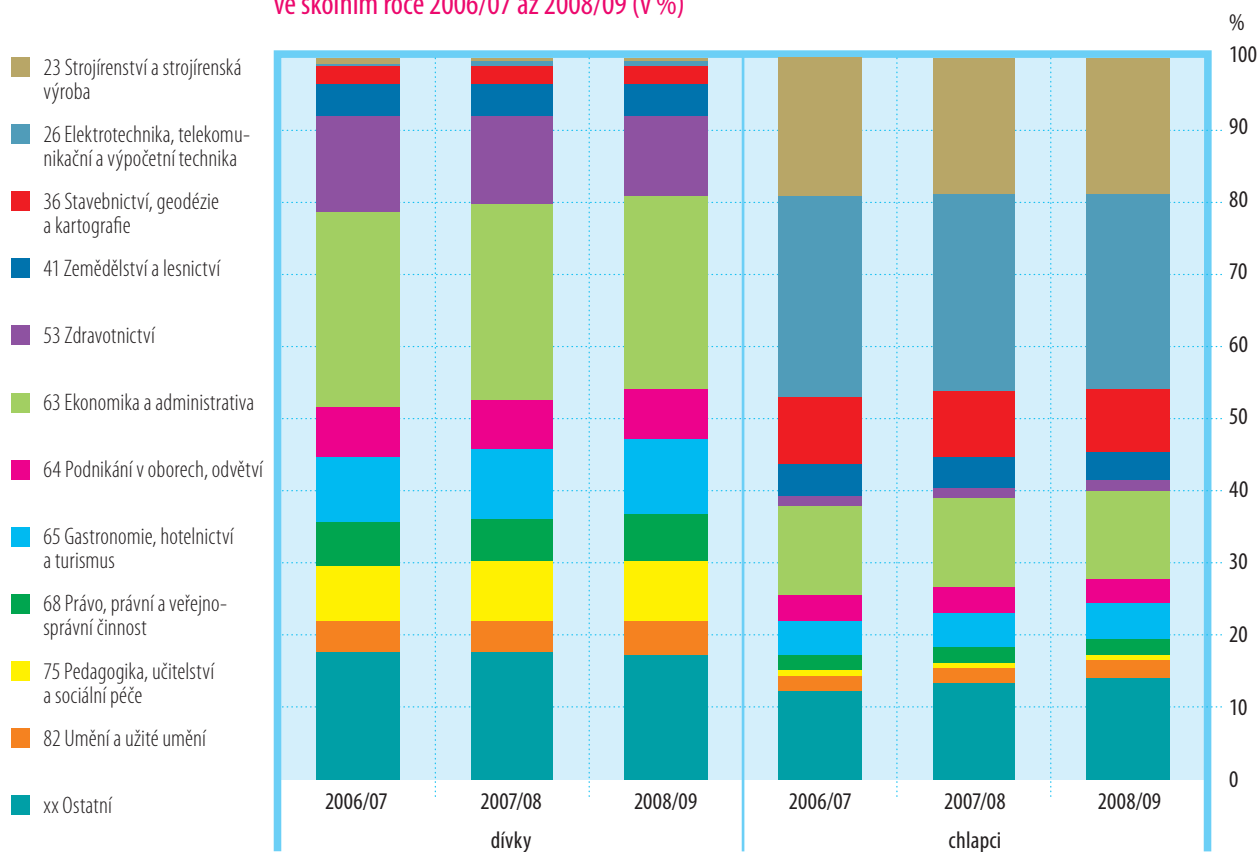
Obrázek 45:

Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %

Obrázek 46:

Struktura žáků vzdělávajících se v oborech odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 až 2008/09 (v %)

Z hlediska oborového se chlapci vzdělávají v celém sledovaném období 2006/07 až 2008/09 v oborech odborného vzdělání s maturitní zkouškou **převážně v oborech** elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (cca 30 % chlapců), v oborech strojírenství a strojírenská výroba (okolo 19 % chlapců), v oborech ekonomika a administrativa (přibližně 12 % chlapců) a v oborech stavebnictví, geodézie (téměř 9 % chlapců). Téměř 5 % chlapců se nacházelo v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus.

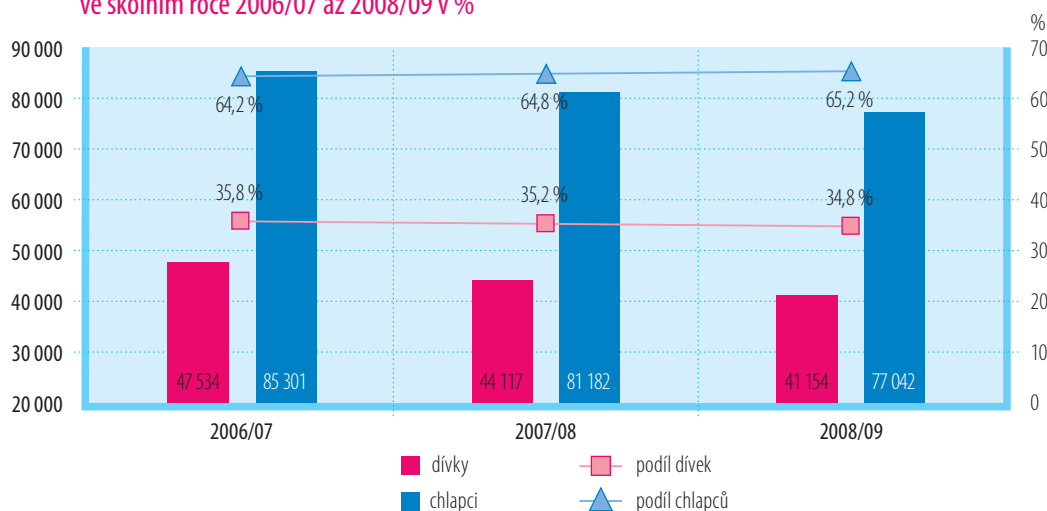
V oborech odborného vzdelání s maturitní zkouškou se dívky ve školním roce 2006/07 až 2008/09 se vzdělávaly následovně: více než čtvrtina dívek se vzdělávala v oborech ekonomika a administrativa (27 %), 12 % dívek navštěvovalo obory zdravotnictví, 10 % dívek se vzdělávalo v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus a 8 % dívek bylo v oborech pedagogika, učitelství, sociální péče. Více než 5 % dívek se nacházelo ještě v oborech podnikání v oborech, odvětví (7 %) a v oborech právo, právní a veřejnoprávní činnost (6 %).

5.3.2.2 Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ukončených výučním listem

Ve školním roce 2008/09 se v oborech odborného vzdělání ukončených výučním listem a v oborech středního vzdělání vzdělávalo 132,8 tis. žáků. Z celkového počtu těchto žáků bylo 1,5 % žáků vzdělávajících se v oborech středního vzdělání. Data za obory středního vzdělání uvádíme společně s údaji za obory středního vzdělání s výučním listem, jejichž podíl je tak nízký, že nemůže ovlivnit statistické výpočty uváděné v této publikaci.

Obrázek 47:

Žáci vzdělávající se v oborech odborného vzdělání ukončených výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v %

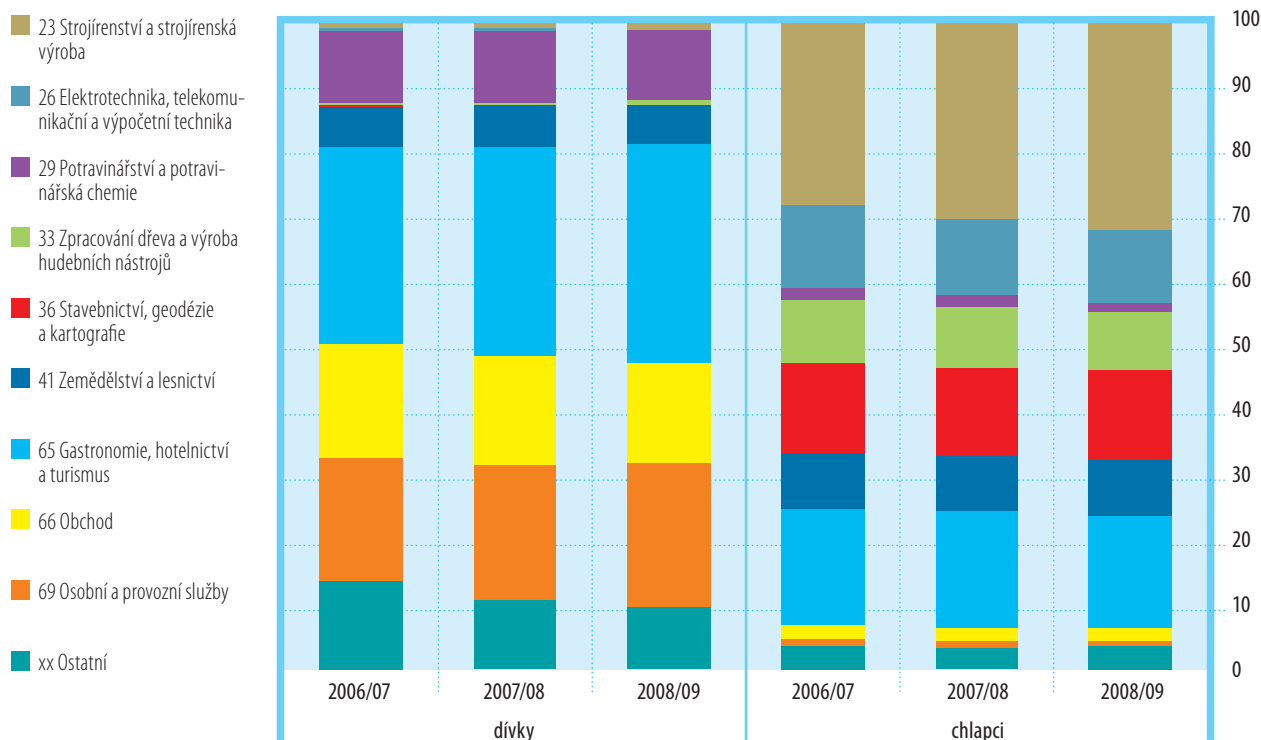
Obory vzdělání ukončené výučním listem se na odborném vzdělávání žáků podílejí přibližně 30 %. Stávají se postupně méně atraktivními a žáci o ně ztrácejí zájem. Ve školním roce 2006/07 navštěvovalo střední školy vyučující obory vzdělání ukončené výučním listem 85,3 tis. chlapců a 47 tis. dívek (v poměru 64,2:35,8). Do školního roku 2008/09 poklesl počet chlapců o 9,7 % a počet dívek dokonce o 13,4 %. Zastoupení chlapců se mírně zvyšuje, během tří let o 1 procentní bod.

Z pohledu oborového v celém sledovaném období 2006/07 až 2008/09 se chlapci vzdělávali v oborech odborného vzdělání s výučním listem především v oborech strojírenství, strojírenská výroba (přes 30 % chlapců), v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus (okolo 18 %), v oborech stavebnictví, geodézie a kartografie (cca 14 %), téměř 12 % chlapců bylo v oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika. V oborech zpracování dřeva, výroba hudebních nástrojů a oborech zemědělství a lesnictví se jich nacházelo 9 %.

Přes 30 % dívek se vzdělávalo ve školním roce 2006/07 až 2008/09 v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus, přes 20 % v oborech osobní a provozní služby, dále přibližně 16 % dívek bylo v oborech obchod a v oborech potravinářství zaujímaly 11 %. Přes 6 % dívek se vzdělávalo v oborech zemědělství a lesnictví. V dalších oborech nepřekročily hranici 5 %.

Obrázek 48:

Struktura žáků vzdělávajících se v oborech odborného vzdělání ukončených výučním listem ve školním roce 2006/07 až 2008/09 (v %)

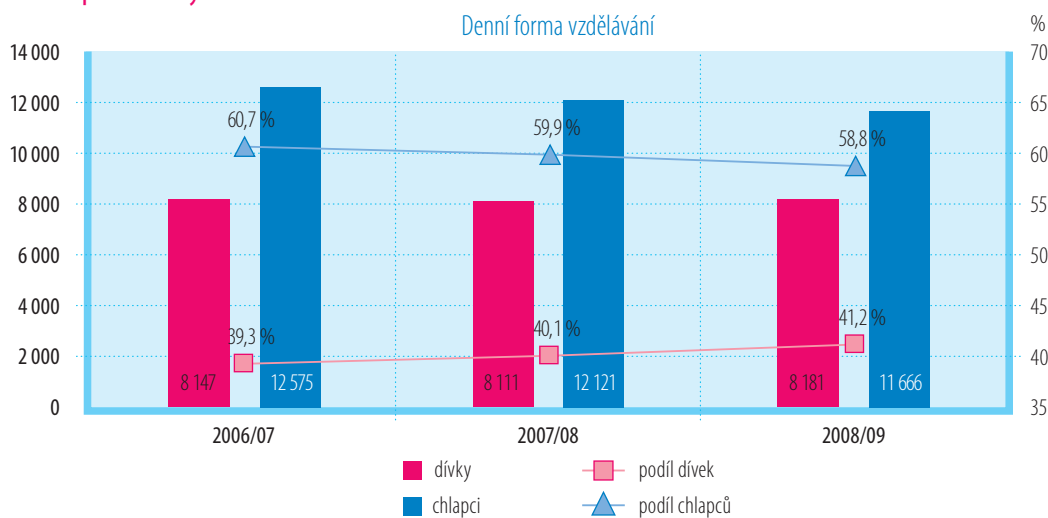

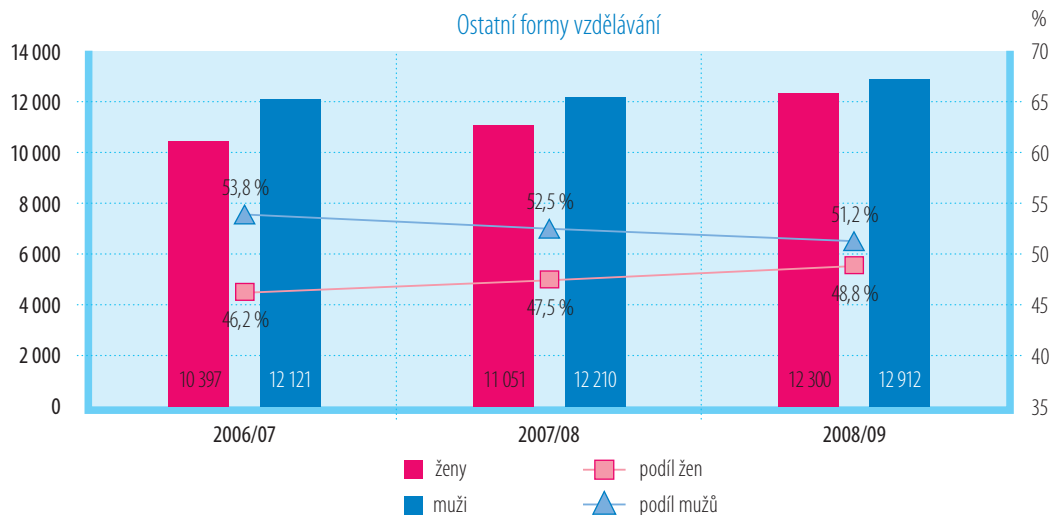
5.3.2.3 Žáci vzdělávající se v oborech nástavbového studia

Počet žáků ve školách poskytujících odborné vzdělávání ve sledovaném 3letém období klesá (od školního roku 2006/07 o 4,5 %), ale není tomu tak ve všech druzích vzdělávání. V **nástavbovém studiu** za všechny formy vzdělávání dochází k nárůstu počtu žáků, a to o 4,2%. Tento nárůst je způsoben hlavně zvýšením počtu žáků v ostatních formách vzdělávání, a to o 12% vůči školnímu roku 2006/07.

Obrázek 49:

Žáci vzdělávající se v oborech nástavbového studia ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle formy vzdělávání v %

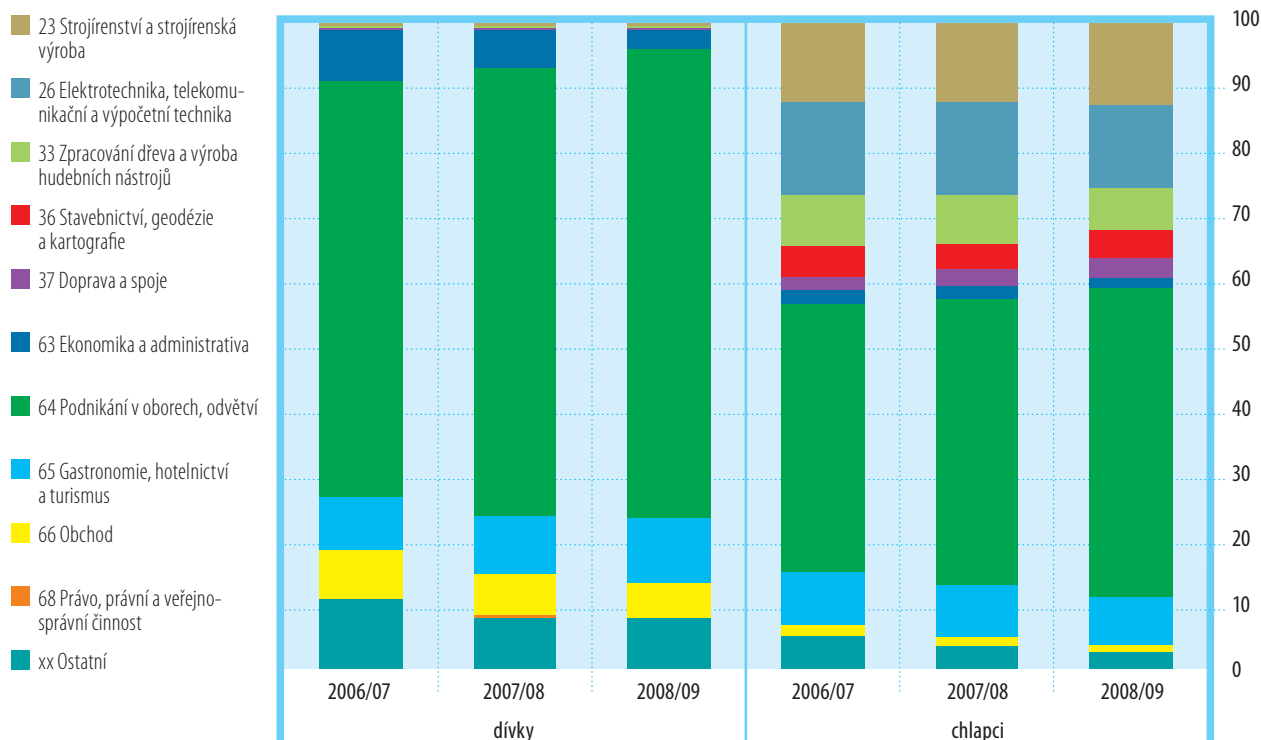

Zastoupení chlapců v nástavbovém studiu je výrazně vyšší v denní formě vzdělávání, kde ve školním roce 2006/07 přesahovalo hranici 60%. Během 3 let se ale jejich podíl na celkovém počtu žáků denního studia snížil téměř o 2 procentní body a ve školním roce 2008/09 činil 58,8%. O to zajímavější byla situace v ostatních formách vzdělávání, kde byl poměr mužů a žen rok od roku vyrovnanější. Ve školním roce 2006/07 se vzdělávalo v ostatních formách vzdělávání nástavbového studia 12,1 tis. mužů, jejich počet se do školního roku 2008/09 zvýšil o 6,5%. Ve školním roce 2006/07 se vzdělávalo v ostatních formách vzdělávání pouze 10,4 tis. žen. Během tří let se jejich počet zvýšil o 18,3 %, jejich zastoupení vzrostlo o 2,6 procentního bodu a dosáhlo 48,8%.

Zajímavé je i rozložení chlapců a dívek v jednotlivých oborech vzdělání. Liší se i skladba oborů v denní formě vzdělávání a v ostatních formách vzdělávání.

Obrázek 50:

Struktura žáků vzdělávajících se v oborech nástavbového studia v denní formě vzdělávání ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů (%)

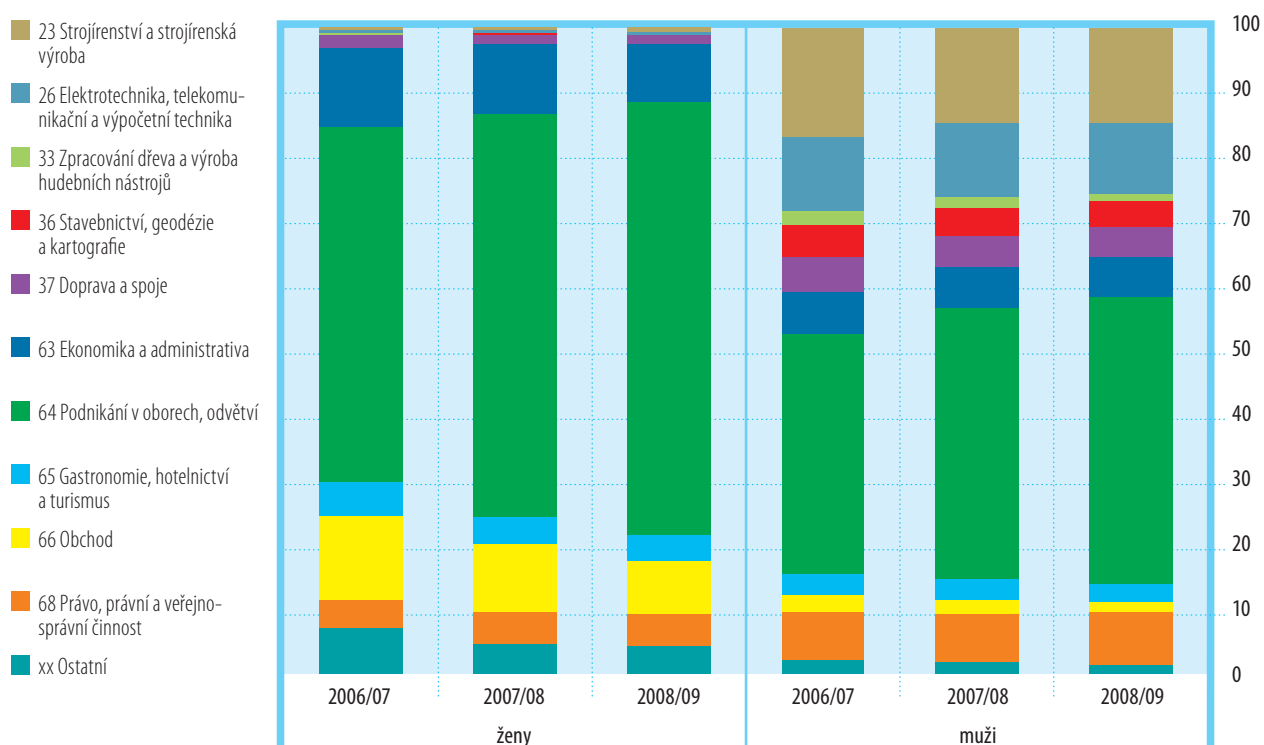
V **nástavbovém studiu v denní formě vzdělávání se téměř polovina chlapců vzdělává v oborech podnikání v oborech, odvětví**, 10% hranici překračují počty chlapců v oborech strojírenství, strojírenská výroba a oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika, necelých 10 % se vzdělává v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus.

Dívky se v 70 % vzdělávají v oborech podnikání v oborech, odvětví, dále 10 % dívek se vzdělává v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus a 6 % v oboru obchod. Počet dívek stoupá v oborech podnikání v oborech, odvětví (od 9 procentních bodů za sledované období) na úkor oborů ekonomika, administrativa (pokles o 5 procentních bodů).

Ve školním roce 2008/09 je **genderově nejvyrovnanější zastoupení chlapců a dívek v oborech podnikání v oborech, odvětví** (48,3 % chlapců a 51,7 % dívek) a oborech gastronomie, hotelnictví a turismus (52,8 % chlapců a 47,2 % dívek).

Obrázek 51:

Struktura žáků vzdělávajících se v oborech nástavbového studia v ostatních formách vzdělávání ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – podle oborů (v %)

V ostatních formách vzdělávání je počet žáků v jednotlivých oborech odlišný od počtu žáků v denní formě vzdělávání.

Největší podíl mužů je opět v oborech podnikání v oborech, odvětví (cca 40 %), dále v oborech strojírenství, strojírenská výroba (cca 15 %), v oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (přes 10 %). Nezanedbatelný počet mužů je navíc v oborech právo, právní činnost (8 %), v oborech ekonomika, administrativa (6 %), oborech doprava (5 %) a oborech stavebnictví, geodézie, kartografie (4 %).

Více než 60 % žen se vzdělává v oborech podnikání v oborech, odvětví, podobně jako v denní formě vzdělávání. Velký počet žen je navíc v oborech ekonomika, administrativa a oboru obchod, a to cca po 10 %, v oborech právo, právní činnost 5 % a v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus 4 % žen.

5.4

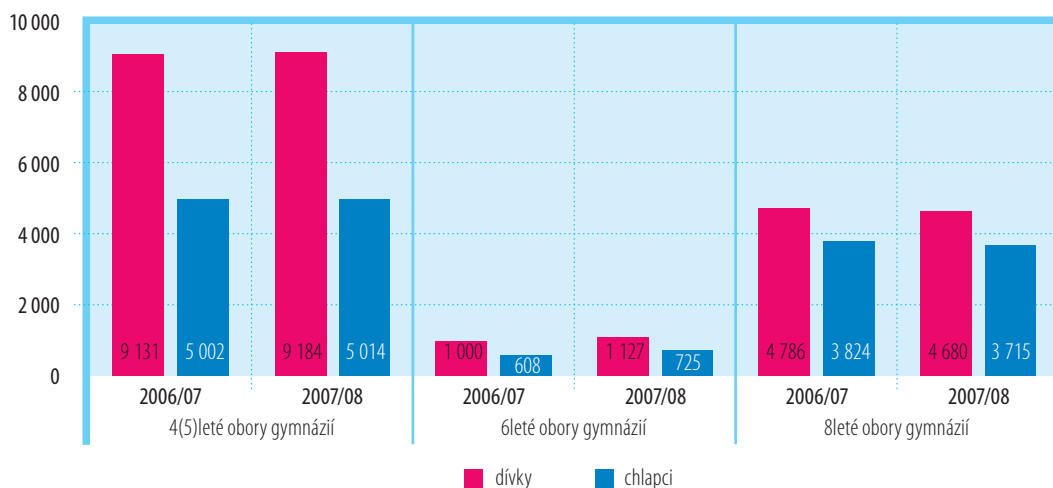
Absolventi středních škol

5.4.1 Absolventi oborů všeobecného vzdělání

5.4.1.1 Absolventi oborů gymnázií

Obrázek 52:

Absolventi oborů gymnázií ve školním roce 2006/07 a 2007/08

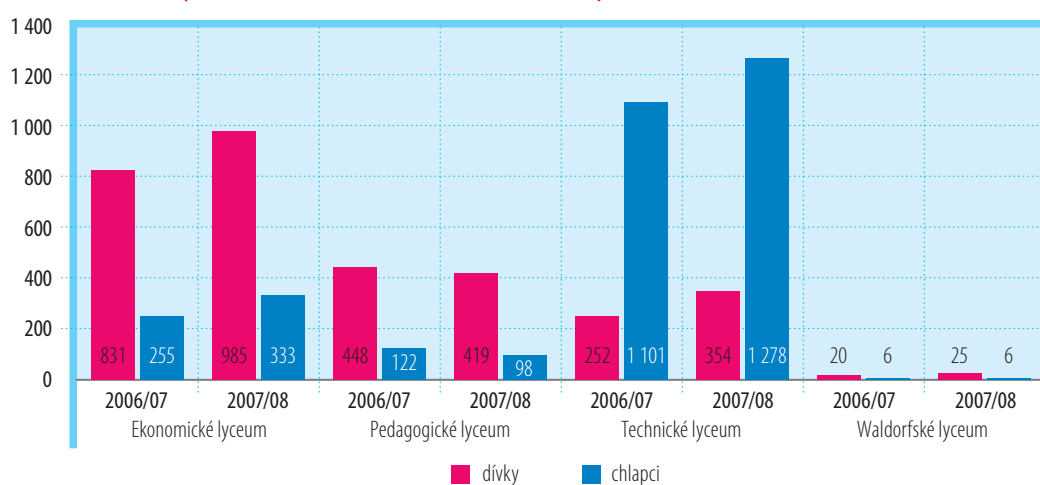

Ve školním roce 2006/07 ukončilo všeobecné vzdělávání ve středních školách vyučujících obory gymnázií 24,4 tis. žáků. Z celkového počtu bylo 58,1 % absolventů 4(5)letých oborů, 7,6% absolventů 6letých oborů a 34,3% absolventů 8letých oborů gymnázií. Procentuální zastoupení chlapců a dívek, respektive absolventů a absolventek v jednotlivých oborech gymnázií kopíruje počty nově přijatých žáků.

5.4.1.2 Absolventi lyceí

Obrázek 53:

Absolventi lyceí ve školním roce 2006/07 a 2007/08 – podle oborů

Ve školním roce 2007/08 ukončilo **vzdělávání v oborech lyceí** celkem přes 3 tisíce absolventů (48,9% chlapců:51,1% dívek). O rok později absolvovalo v obo-

rech lyceí o 15,3% žáků více (3,5 tis. absolventů). Jednalo se o absolventy oborů ekonomické lyceum, pedagogické lyceum, technické lyceum a waldorfské lyceum. V oborech přírodovědné lyceum a zdravotnické lyceum v uvedených školních letech dosud absolventi nebyli.

Ve školním roce 2007/08 absolvovalo 1,7 tis. chlapců, z toho 74,5% v oboru technické lyceum, 19,4% v oboru ekonomické lyceum, 5,7% v oboru pedagogické lyceum a 0,3% v oboru waldorfské lyceum.

Ve stejném školním roce (2007/08) absolvovalo 1,8 tis. dívek, z toho 55,2% v oboru ekonomické lyceum, 23,5% v oboru pedagogické lyceum, 19,9% v oboru technické lyceum a 1,4% v oboru waldorfské lyceum.

5.4.2 Absolventi oborů odborného vzdělání

5.4.2.1 Absolventi oborů odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou

Ve školním roce 2006/07 složilo maturitní zkoušku v oborech odborného vzdělání 51,8 tis. žáků, z toho bylo 45,5% chlapců a 54,5% dívek. O rok později poklesl počet absolventů odborného vzdělávání s maturitní zkouškou o 2,4%. Převážná část absolventů (97,2%) byla z denní formy vzdělávání.

Obrázek 54:

Struktura absolventů podle oborů odborného vzdělání ukončených maturitní zkouškou ve školním roce 2006/07 a 2007/08 (v %)

Ve školním roce 2006/07 složilo maturitní zkoušku v oborech odborného vzdělání 51,8 tis. žáků, z toho bylo 45,5% chlapců a 54,5% dívek. O rok později poklesl počet absolventů odborného vzdělávání s maturitní zkouškou o 2,4%. Převážná část absolventů (97,2%) byla z denní formy vzdělávání.

Chlapci maturovali ve školním roce 2007/08 nejčastěji z oborů elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (28,8%), z oborů strojírenství, strojí-

renská výroba (18,7 %), z oborů ekonomika, administrativa (12,4%) a z oborů stavebnictví, geodézie, kartografie (9,2 %).

Ve školním roce 2007/08 bylo nejvíce **absolventek** z oborů ekonomika a administrativa (27,3 %), zdravotnictví (13,6 %), gastronomie, hotelnictví a turismus (9,0 %), pedagogika, učitelství, sociální péče (7,6 %), podnikání v oborech, odvětví (7,2%) a právo, právní činnost (5,7 %).

5.4.2.2 Absolventi oborů odborného vzdělání ukončených výučním listem

Ve školním roce 2006/07 odešlo ze škol vyučujících **obory odborného vzdělání ukončené výučním listem** 37,0 tis. absolventů, z toho 63,7 % chlapců a 36,3 % dívek. V následujícím školním roce se počet absolventů snížil o 6,4%. Podíl chlapců absolventů se zvýšil o 0,6 procentního bodu.

Obrázek 55:

Struktura absolventů podle oborů odborného vzdělání ukončených výučním listem ve školním roce 2006/07 a 2007/08 (v %)

Nejvíce **absolventů – chlapců** bylo ve školním roce 2007/08 z oborů strojírenství, strojírenská výroba (30,0 %), gastronomie, hotelnictví a turismus (17,6 %), elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (13,7 %), stavebnictví, geodézie, kartografie (12,4 %), zpracování dřeva, hudební nástroje (9,6%) a zemědělství a lesnictví (8,1 %).

Dívky ve školním roce 2007/08 získaly výuční list především v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus (29,2 %), osobní a provozní služby (21,3 %), obchod (17,6 %), potravinářství, potravinářská chemie (11,6%) a zemědělství a lesnictví (7 %).

5.4.2.3 Absolventi nástavbového studia

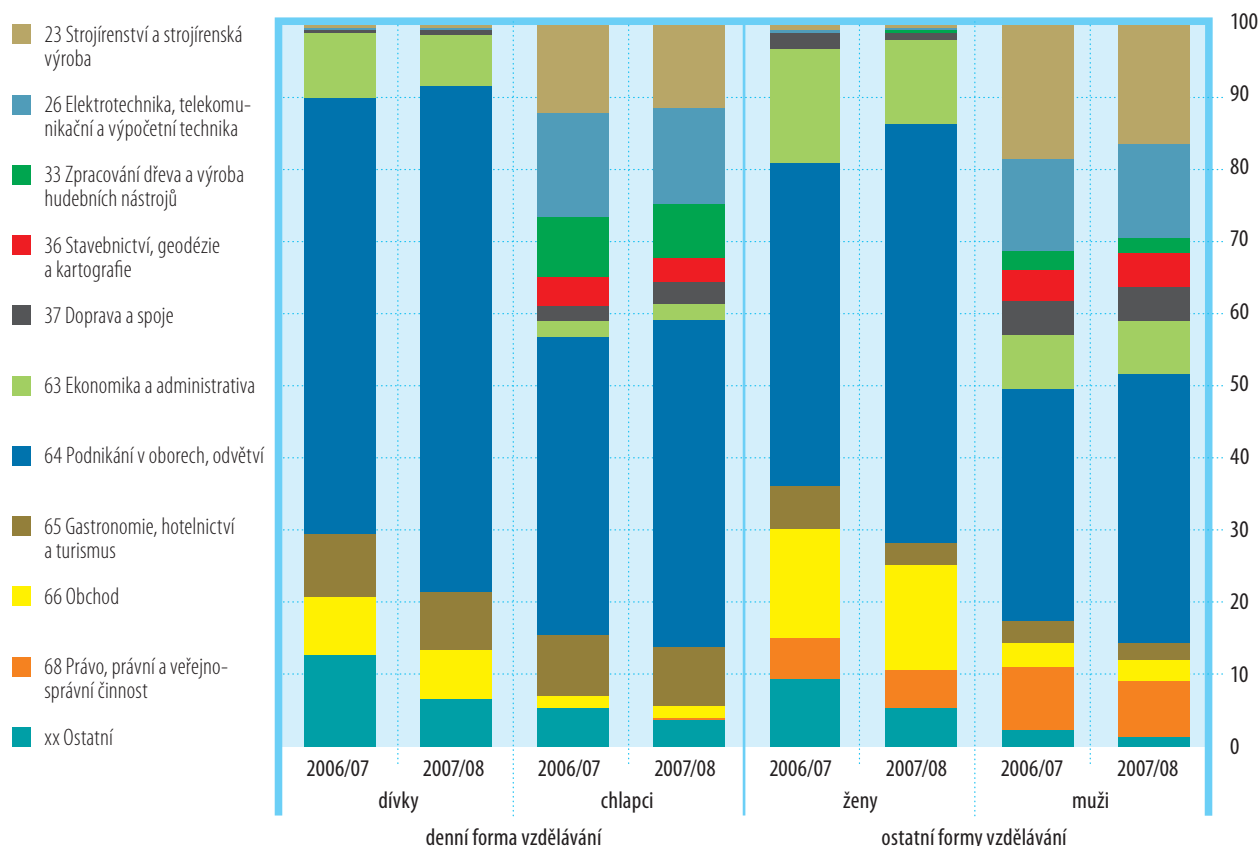
Ve školním roce 2006/07 ukončilo **nástavbové studium** 14,1 tis. žáků. Ve školním roce 2007/08 se počet absolventů snížil o 12,2%. V obou sledovaných letech je

největší počet absolventů v oboru podnikání v oborech, odvětví. Oborová struktura absolventů se liší jak z genderového pohledu, tak podle formy vzdělávání.

Ve školním roce 2006/07 bylo v **denní formě vzdělávání v oborech nástavbového studia** 8,1 tis. absolventů, z toho 58,4% chlapců a 41,6% dívek. Ve školním roce 2007/08 ukončilo vzdělávání v uvedených oborech pouze 7,4 tis. absolventů, tedy o 9,5% méně než v předešlém školním roce.

Obrázek 56:

Struktura absolventů nástavbového studia ve školním roce 2006/07 až 2007/08 – podle oborů (v %)

Velké procento absolventů – chlapců bylo ve školním roce 2007/08 kromě oborů podnikání v oborech, odvětví (45,4%) v oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (13,4%), v oborech strojírenství, strojírenská výroba (11,5%), v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus (8,1%) a v oborech zpracování dřeva, výroba hudebních nástrojů (7,2%).

Největší podíl absolventek byl především v oborech podnikání v oborech, odvětví (70,2%), v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus (7,9%) a v oborech ekonomika, administrativa (7,1%).

Ve školním roce 2006/07 ukončilo vzdělávání v ostatních formách vzdělávání v oborech nástavbového studia 5,9 tis. absolventů, z toho 50,6% mužů a 49,4% žen. Ve školním roce 2007/08 to bylo necelých 5 tis. absolventů, tedy o 16,0% méně než v předešlém školním roce. Podíl absolventů v jednotlivých oborech nástavbového studia v ostatních formách vzdělávání je rozdílný od nástavbového studia v denní formě vzdělávání a nezanedbatelný je počet absolventů z oborů právo a právní činnost.

Muži ukončili ve školním roce 2007/08 vzdělávání hlavně v oborech podnikání v oborech, odvětví (37,1%), v oborech strojírenství, strojírenská výroba (16%), v oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (13,1%), v obo-

rech právo, právní činnost (7,8 %) a v oborech ekonomika, administrativa (7,4 %).

Většina žen byla ve školním roce 2007/08 absolventkami v oborech podnikání v oborech, odvětví (58,0 %), v oboru obchod (14,7 %), v oborech ekonomika, administrativa (11,7 %) a také v oborech právo, právní činnost (5,4 %).

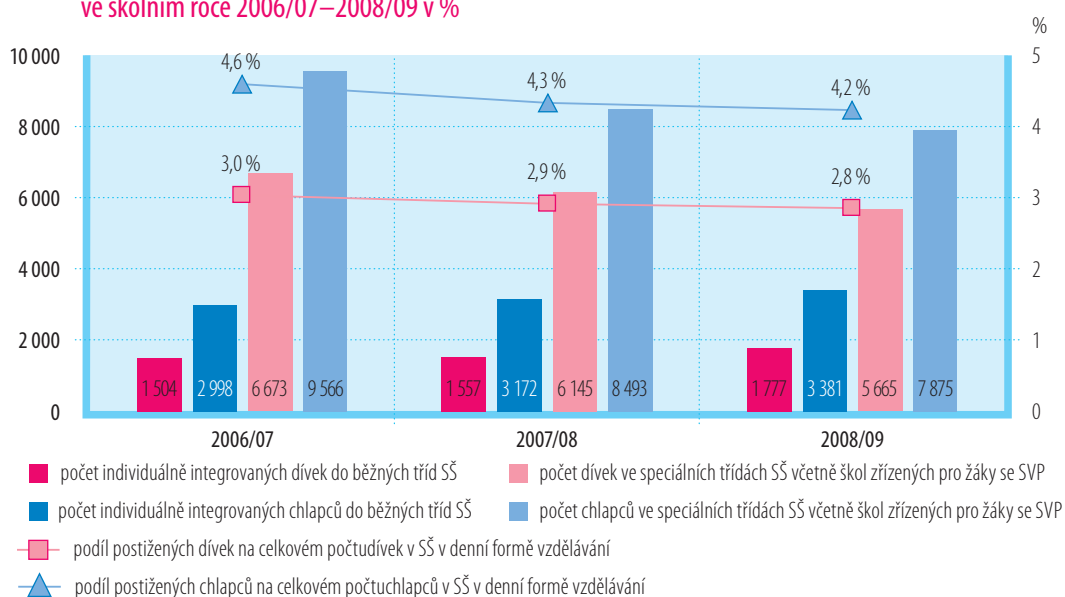
5.5

Zdravotně postižení a znevýhodnění žáci ve středních školách

Zdravotně postižení žáci se vzdělávají jednak ve speciálních třídách škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, jednak mohou být **individuálně integrováni i do běžných tříd běžných škol**. Zdravotně postižení žáci tvoří přes 3 procenta žáků denní formy vzdělávání v oborech středních škol. Z celkového počtu zdravotně postižených žáků v celém sledovaném období je 60 % chlapců a 40 % dívek. Ve školních letech 2006/07 až 2008/09 převažují žáci s mentálním postižením (cca 60 % všech zdravotně postižených a znevýhodněných) a žáci s vývojovými poruchami učení a chování (přibližně 30 % všech zdravotně postižených a znevýhodněných).

Obrázek 57:

Zdravotně postižení žáci – podíl na celkovém počtu žáků ve středních školách denní formy vzdělávání ve školním roce 2006/07–2008/09 v %

Zdravotně postižení a znevýhodnění žáci **individuálně integrováni do běžných tříd středních škol** činí jedno procento všech žáků středních škol. Mezi integrovanými žáky se zdravotním postižením a znevýhodněním převažují chlapci, kteří ve školním roce 2008/09 tvořili 65,5 % individuálně integrovaných žáků. Z hlediska druhu postižení zde převažují žáci s vývojovými poruchami učení a chování.

Zdravotně postižení a znevýhodnění žáci, kteří se vzdělávají ve speciálních třídách, představují necelá tři procenta z celkového počtu žáků středních škol. Poměr zdravotně postižených chlapců a dívek ve speciálních třídách je vyrovnanější než u zdravotně postižených žáků integrovaných do běžných tříd SŠ (58 % chlapců; 42 % dívek). Ve speciálních třídách se převážně vzdělávají žáci s mentálním postižením (téměř 80 % všech postižení) a přibližně 58 % mentálně postižených jsou chlapci.

5.6

Sportovní třídy na středních školách

Žáci se sportovním nadáním a talentem jej mohou dále rozvíjet v rámci vzdělávání ve sportovních třídách. Tyto třídy jsou zřizovány ve středních školách (v současné době na 23)⁹, které nabízejí vzdělání v gymnaziálních oborech Sportovní příprava nebo Tělesná výchova. Délka vzdělávacího programu může být 4, 6 nebo 8letá. Zastoupení chlapců a dívek v jednotlivých sportech přináší následující tabulka. Uvedené počty se týkají pouze sportovní přípravy realizované v rámci školního vyučování, nejsou zahrnuty mimoškolní sportovní aktivity.

Jak je z uvedených dat patrné, počet dívek ve sportovních třídách je nepatrně nižší než počet chlapců. V relativním vyjádření se jedná o 56 % chlapců a 44 % dívek v roce 2008/09. Ve sledovaném tříletém období docházelo k poklesu zastoupení dívek o necelý 1 procentní bod ročně (2006/07 – 46 % dívek, 2007/08 – 45 % dívek).

Za ryze dívčí sport je možné označit moderní gymnastiku, které se nevěnuje žádný chlapec. Výraznou převahu nad chlapci mají dívky ve volejbale, házené, sportovní gymnastice a sportovní střelbě. Genderově relativně vyrovnaně je zastoupena atletika, rychlobruslení, plavání, biatlon, lyžování a tenis. Softballu a baseballu se v posledním roce věnují jen chlapci, i když v minulosti se zejména baseballu věnovala i děvčata, která v roce 2007/08 nad chlapci dokonce převažovala. Výraznou převahu mají chlapci v ledním hokeji a cyklistice. Ve fotbale, tedy sportu v Čechách pravděpodobně nejnámějším, došlo ve sledovaném období k více než pětinasobnému nárůstu počtu žáků. Zastoupení dívek v tomto sportu je téměř 20 %. Kanoistice, judu, veslování, triatlonu, orientačním běhům a basketballu se věnuje ztelně více chlapců než dívek.

Tabulka 1:

Počet chlapců a dívek celkem a jejich zastoupení v jednotlivých sportech v letech 2006/07 až 2008/09

Sport	2006/07			2007/08			2008/09		
	Celkem	Chlapci	Dívky	Celkem	Chlapci	Dívky	Celkem	Chlapci	Dívky
Atletika	420	47,1 %	52,9 %	428	51,6 %	48,4 %	456	48,2 %	51,8 %
Baseball	16	100,0 %	–	37	40,5 %	59,5 %	9	100,0 %	–
Basketbal	291	57,7 %	42,3 %	259	61,8 %	38,2 %	249	61,4 %	38,6 %
Biatlon	28	67,9 %	32,1 %	24	54,2 %	45,8 %	32	56,3 %	43,8 %
Cyklistika	43	93,0 %	7,0 %	38	86,8 %	13,2 %	41	92,7 %	7,3 %
Fotbal	37	89,2 %	10,8 %	41	87,8 %	12,2 %	202	80,2 %	19,8 %
Házená	49	10,2 %	89,8 %	37	16,2 %	83,8 %	69	13,0 %	87,0 %
Judo	58	67,2 %	32,8 %	53	64,2 %	35,8 %	50	72,0 %	28,0 %
Kanoistika	18	55,6 %	44,4 %	13	53,8 %	46,2 %	18	72,2 %	27,8 %
Lední hokej	52	98,1 %	1,9 %	59	96,6 %	3,4 %	66	93,9 %	6,1 %
Lyžování	127	52,0 %	48,0 %	131	54,2 %	45,8 %	131	58,0 %	42,0 %
Moderní gymnastika	9	–	100,0 %	11	–	100,0 %	15	–	100,0 %
Orientační běh	35	40,0 %	60,0 %	21	33,3 %	66,7 %	6	66,7 %	33,3 %
Ostatní sporty	–	–	–	15	100,0 %	–	–	–	–
Plavání	159	56,6 %	43,4 %	156	53,2 %	46,8 %	163	54,0 %	46,0 %
Rychlobruslení	–	–	–	6	66,7 %	33,3 %	6	50,0 %	50,0 %
Softball	9	88,9 %	11,1 %	10	90,0 %	10,0 %	3	100,0 %	–
Sportovní gymnastika	41	19,5 %	80,5 %	44	20,5 %	79,5 %	43	16,3 %	83,7 %
Sportovní střelba	18	33,3 %	66,7 %	17	29,4 %	70,6 %	15	20,0 %	80,0 %
Tenis	76	43,4 %	56,6 %	66	45,5 %	54,5 %	54	42,6 %	57,4 %
Triatlon	15	73,3 %	26,7 %	16	62,5 %	37,5 %	12	66,7 %	33,3 %
Veslování	13	69,2 %	30,8 %	12	66,7 %	33,3 %	8	75,0 %	25,0 %
Volejbal	202	29,7 %	70,3 %	196	27,0 %	73,0 %	234	25,2 %	74,8 %
Všeobecná sportovní výchova	1 776	57,3 %	42,7 %	1 903	57,5 %	42,5 %	1 577	58,4 %	41,6 %
Celkem	3 492	54,4 %	45,6 %	3 593	55,1 %	44,9 %	3 459	55,5 %	44,5 %

9 Jedná se o počet právních subjektů vykonávajících činnost školy.

6

REKVALIFIKACE

Rekvalifikací se rozumí získání nové kvalifikace nebo rozšíření stávající kvalifikace uchazeče o zaměstnání nebo zájemce o zaměstnání. Při výběru oboru vzdělání v rámci rekvalifikačního studia se vychází z dosavadní kvalifikace, schopností a zkušeností fyzické osoby, která má být rekvalifikována formou získání nových teoretických a praktických dovedností v rámci dalšího profesního vzdělávání. Rekvalifikace jsou nedílnou součástí aktivní politiky zaměstnanosti státu.

V této publikaci sledujeme pouze **účastníky rekvalifikačního studia v kurzech v oborech vzdělání podle nařízení vlády č. 689/2004 Sb.**, ve znění pozdějších předpisů, které má škola uvedeny v platném rozhodnutí o zápisu do rejstříku škol a jejichž absolventi získávají příslušný stupeň vzdělání. Nepublikujeme zde údaje o krátkodobých kurzech mimo tyto obory, neboť u nich nejsou vykazována data zvláště za muže a ženy.

Rekvalifikační studium v kurzech v oborech vzdělání může být praktikováno v denní formě vzdělávání nebo v ostatních formách vzdělávání, mezi které patří dálkové studium, večerní studium, distanční studium a kombinované studium.

Účastníci rekvalifikačního studia mohou získat střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední vzdělání s výučním listem.

6.1

Účastníci rekvalifikačního studia

Ve školním roce 2008/09 se vzdělávalo v **rekvalifikačním studiu** 590 účastníků, tedy o 19,3 % více než ve školním roce 2007/08. Rekvalifikační studium se uskutečňuje převážně v ostatních formách vzdělávání, a to ve školním roce 2006/07 z 94,7 %, ve školním roce 2007/08 z 84,4 % a ve školním roce 2008/09 z 86,8 %.

Ve školním roce 2008/09 se 3,4 % účastníků (20 účastníků, jednalo se pouze o muže) vzdělávalo v oborech vzdělání ukončených maturitní zkouškou. V oborech vzdělání ukončených výučním listem se rekvalifikovalo 570 účastníků, z nichž 67,9 % byli muži.

V **denní formě vzdělávání** se účastníci vzdělávali ve sledovaném období pouze v oborech potravinářství a potravinářská chemie; textilní výroba a oděvnictví; stavebnictví, geodézie, kartografie; gastronomie, hotelnictví a turismus; osobní a provozní služby. Ve školním roce se rekvalifikovalo v denní formě vzdělávání 78 účastníků, z toho bylo 35,9 % mužů.

V **ostatních formách vzdělávání** se ve školním roce 2008/09 rekvalifikovalo 512 účastníků, z toho **tři čtvrtiny tvořili muži**. Téměř polovina účastníků navštěvovala kurzy v oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika. Každý desátý účastník se vzdělával v kurzech v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus. Nezanedbatelný počet účastníků se rekvalifikoval také v oborech

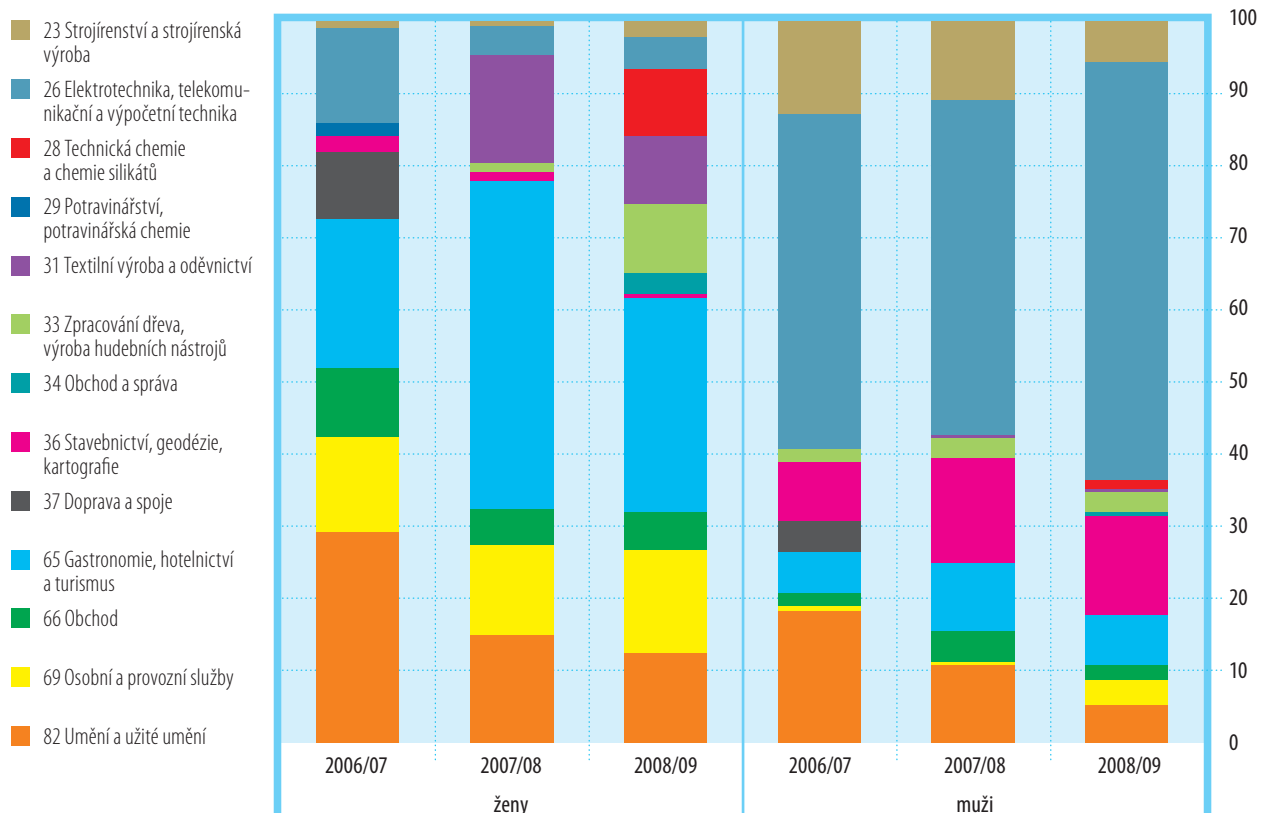

umění a užité umění a v oborech stavebnictví, geodézie a kartografie (u obou skupin činil podíl z celkového počtu účastníků ostatních forem vzdělávání 8,6 %).

Téměř stoprocentní **zastoupení mužů** bylo ve školním roce 2008/09 v oborech stavebnictví, geodézie a kartografie (97,7% mužů) a v oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (96,7% mužů). **Nadpoloviční většinu tvořily ženy** v oborech umění a užité umění (52,3% žen) a v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus dosáhlo zastoupení žen 65,4%.

Obrázek 58:

Účastníci rekvalifikačního studia v oborech vzdělání ve školním roce 2006/07 až 2008/09 (v %)

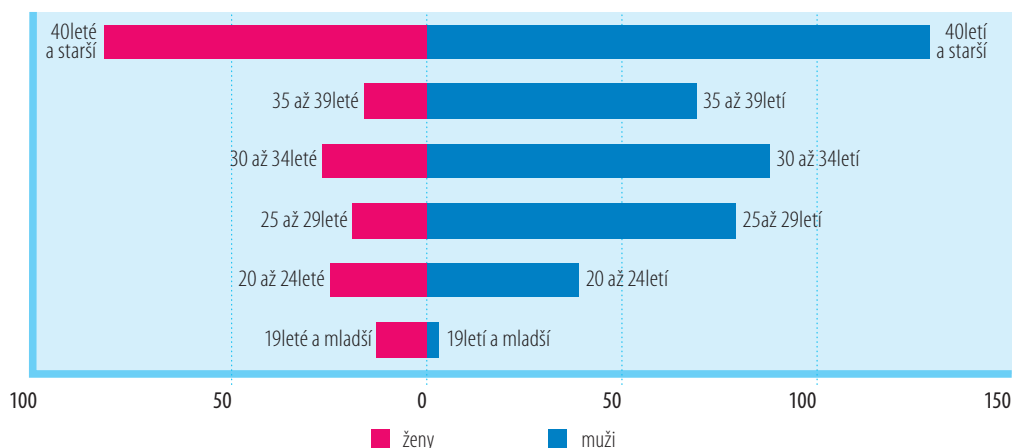
Z grafu je patrné, že skladba oborů a počet účastníků v nich v jednotlivých školních letech reaguje na poptávku kvalifikace na trhu práce.

Ve školním roce 2008/09 byl **největší meziroční nárůst účastníků** v oborech zpracování dřeva, výroba hudebních nástrojů (o 163,3 %), v oborech ostatní osobní služby (o 100 %), v oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (o 48,8 %) a v oborech stavebnictví, geodézie, kartografie (o 9,6 %).

Naopak meziroční pokles byl zaznamenán v oborech strojírenství, strojírenská výroba (o 28,9 %), v oborech umění a užité umění (o 26,7 %), v oborech textilní výroba a oděvnictví (o 25,0 %), v oborech gastronomie, hotelnictví a turismus (o 19,6 %) a oboru obchod (o 17,4 %).

Obrázek 59:

Věkové složení účastníků rekvalifikačního studia ve školním roce 2008/09

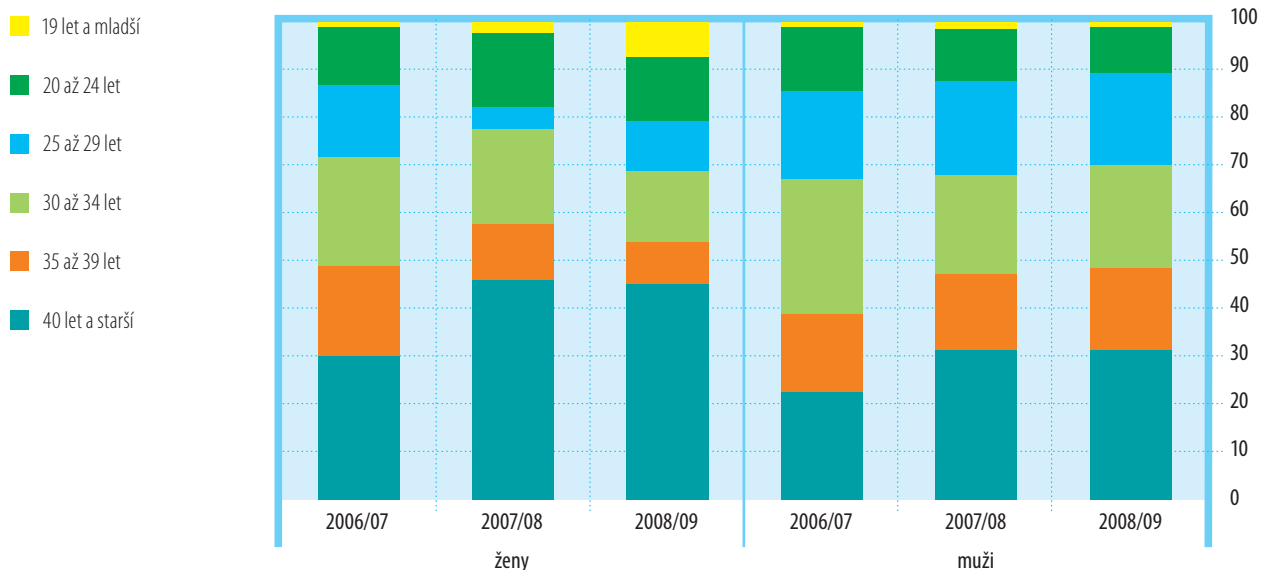

Ve školním roce 2008/09 mezi účastníky – muži dominovala věková kategorií 40 let a starší a následovaly kategorie 30–34 let a 25–29 let. Nejmenší zastoupení měla věková kategorie 19 let a mladší.

Skladba účastnic rekvalifikačního studia **podle věkových kategorií** byla ve školním roce 2008/09 až na věkovou skupinu 40 let a starší (45,4 % žen) procentuálně vyrovnaná (od 7,1 % až do 14,8 %).

Obrázek 60:

Věková struktura účastníků rekvalifikačního studia v oborech vzdělání ve školním roce 2006/07 až 2008/09 (v %)

V časové řadě vidíme, že věková struktura účastníků – mužů ve školních letech 2006/07 až 2008/09 byla téměř stejná. Věková struktura žen se však ve sledovaném období částečně změnila. Vzrostl podíl žen ve věkové skupině 19 let a mladší, a naopak se snížil podíl žen ve věkové skupině 30 až 34 let a ve věkové skupině 35 až 39 let.

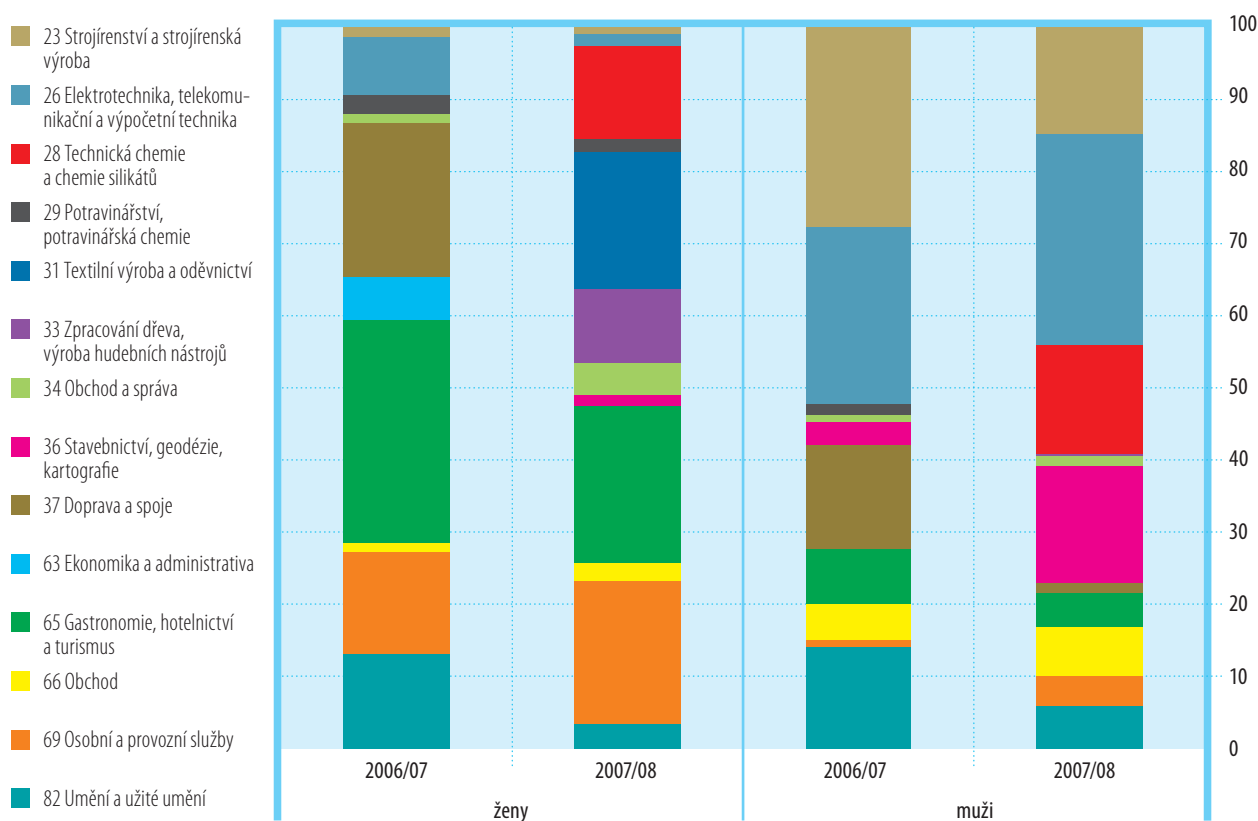
6.2

Absolventi rekvalifikačního studia

Ve školním roce 2006/07 ukončilo rekvalifikační studium v oborech vzdělání celkem 203 účastníků, z nichž 58,6% tvořili muži. V následujícím školním roce se počet absolventů zvýšil o 49,8%. Meziročně se zvýšilo také zastoupení mužů mezi absolventy o 3,2 procentního bodu.

Obrázek 61:

Struktura absolventů rekvalifikačního studia v oborech vzdělání ve školním roce 2006/07 a 2007/08 (v %)

Muži ukončili rekvalifikační studium ve školním roce 2007/08 převážně v oborech elektrotechnika, telekomunikace a výpočetní technika (29,3% mužů); stavebnictví, geodézie, kartografie (16,5% mužů); strojírenství a strojírenská výroba (14,9% mužů) a technická chemie, chemie silikátů (14,9% mužů).

Ženy se staly absolventkami převážně v oborech vzdělání gastronomie, hotelnictví a turismus (21,6% žen); osobní a provozní služby (19,8% žen); textilní výroba a oděvnictví (19,0% žen); technická chemie, chemie silikátů (12,9% žen) a zpracování dřeva (10,3% žen).

7 KONZERVATOŘE

Vzdělávání v konzervatoři rozvíjí znalosti, dovednosti a další schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání, poskytuje všeobecné vzdělávání a připravuje žáky pro výkon náročných uměleckých nebo uměleckých a umělecko-pedagogických činností v oborech hudba, tanec, zpěv a hudebně dramatické umění.

Na konzervatoři lze dosáhnout buď středního vzdělání s maturitní zkouškou, a to nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého (sedmiletého) vzdělávacího programu nebo po osmi letech v denní formě vzdělávání v osmiletém vzdělávacím programu, nebo vyššího odborného vzdělání v konzervatoři (složením absolutoria po úspěšném ukončení šestiletého nebo osmiletého vzdělávacího programu). Do osmiletého oboru tanec jsou žáci přijímáni ke vzdělávání po pátém ročníku základní školy. V sedmiletých oborech konzervatoří se vzdělávají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami v Konzervatoři Jana Deyla pro zrakově postižené. Sedmileté obory vykazujeme společně s obory šestiletými.

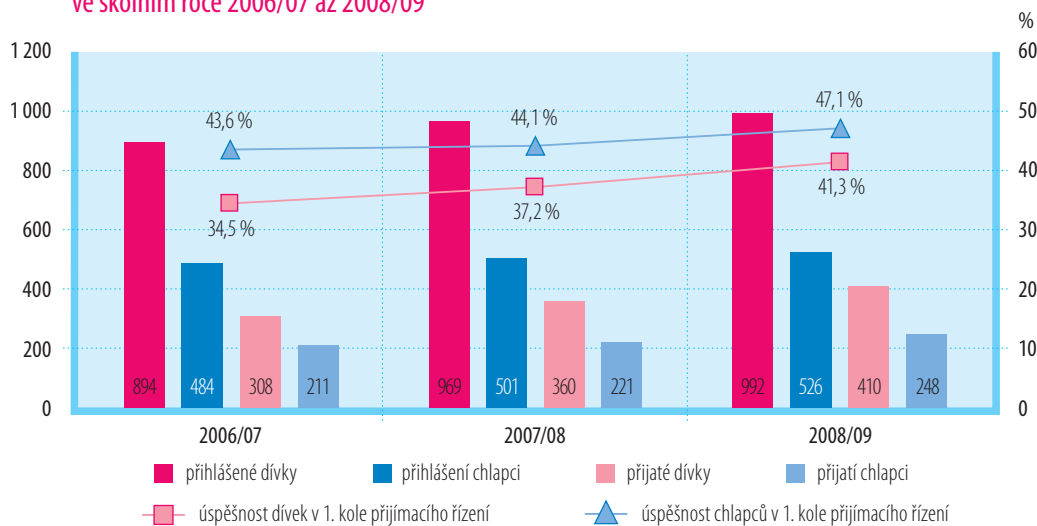
7.1

Přijímací řízení na konzervatořích

Tato část pojednává o prvním kole přijímacího řízení na konzervatoře do denní formy vzdělávání. Údaje, které uvádíme, jsou ve školním roce 2006/07 a 2007/08 podle stavu k 10. červnu příslušného roku a ve školním roce 2008/09 podle stavu k 15. květnu 2008.

Obrázek 62:

První kolo přijímacího řízení do konzervatoří do denní formy vzdělávání ve školním roce 2006/07 až 2008/09

Vzdělávání v konzervatořích je koncipováno pro takový typ uchazeče, který v daném věku projevuje nadprůměrný až výjimečný talent pro daný obor (hudba, hudebně dramatické umění, zpěv a tanec).

Na první pohled je zřejmé, že se na konzervatoře hlásí více dívek než chlapců. Při přijímacím řízení jsou úspěšnější chlapci, a to v celém sledovaném období. Při detailnějším prozkoumání však tomu tak není ve všech oborech vzdělávacího programu.

Z hlediska výběru jednotlivých oborů konzervatoří je mezi chlapci a děvčaty diametrální rozdíl. Ve školním roce 2008/09 měli chlapci největší zájem o vzdělávání v oboru hudba (68,1 % přihlášených), dále v oboru hudebně dramatické umění (19,2 % přihlášek) a v oboru zpěv (8,7 % přihlášek), nejméně se hlásili na obor tanec (4,0 % přihlášených). Zájem dívek o jednotlivé obory konzervatoří byl vyváženější. Nejčastěji se hlásily na obor hudebně dramatické umění (35,2 % přihlášených), obor hudba (27,2 % přihlášených), obor zpěv (24,5 % přihlášených) a obor tanec (13,1 % přihlášených).

Počty přijatých chlapců i dívek vykazují ve sledovaném období rostoucí trend ve všech oborech a u obou pohlaví, kromě oboru tanec u chlapců (pokles o 50 %). Z celkového počtu přijatých chlapců bylo přijato ve školním roce 2008/09 na obor hudba 79,4 %; hudebně dramatické umění 9,3 %; zpěv 7,7 % a tanec 3,6 % chlapců. Z celkového počtu přijatých dívek bylo ve školním roce 2008/09 na obor hudba přijato 46,3 %; na obor tanec 21,5 %; na obor zpěv 17,3 % a na obor hudebně dramatické umění 14,9 % dívek.

Pokud vezmeme v úvahu **úspěšnost přijetí na jednotlivé obory**, pak ve školním roce 2008/09 byli úspěšnější chlapci v oboru hudebně dramatické umění s 22,8 % úspěšností (dívkami 17,5 % úspěšností) a zpěv s 41,3 % úspěšností (dívkami 29,2 % úspěšností). Naopak dívky byly úspěšnější v oboru hudba s 70,4 % úspěšností (chlapci 55,0 % úspěšností) a tanec s 67,7 % úspěšností (chlapci 42,9 % úspěšností).

7.1.1 Přijímací řízení na šestileté obory konzervatoří

Na šestileté obory konzervatoří se hlásí téměř dvě třetiny dívek (63,1 %) a situace se ve sledovaném období téměř nemění. Vzhledem k populaci se zájem o tyto obory v případě dívek i chlapců mírně zvyšuje. Ve školním roce 2006/07 se na 6leté obory konzervatoří hlásilo 0,70 % populace 15letých chlapců a ve školním roce 2008/09 to bylo 0,81 % příslušné populace. Podobný trend sledujeme také u dívek, kde se ve školním roce 2006/07 hlásilo na 6leté obory 1,26 % populace 15letých dívek a ve školním roce 2008/09 se jednalo již o 1,45 %. Ve školním roce 2008/09 si podalo přihlášku na šestiletý obor konzervatoří téměř jedno procento chlapců devátých tříd, u dívek se jednalo o 1,7 %.

7.1.2 Přijímací řízení na osmileté obory konzervatoří

Na osmileté obory konzervatoří (obor tanec) se hlásí převážně dívky. Ve školním roce 2006/07 si přihlášku podalo 76,6 % dívek a ve školním roce 2008/09 dokonce 90,7 % dívek z celkového počtu přihlášených. V porovnání s populací 11letých se zájem o osmileté vzdělávání ve sledovaném období mírně zvyšuje a ve školním roce 2008/09 se hlásilo na osmileté obory 0,3 % populace 11letých dívek a 0,3 % dívek 5. ročníků základních škol. Úspěšnost přijetí na tento obor je vysoká, protože školy mají nejen odpovídající kapacitu pro vzdělávání žáků, ale zároveň se ke vzdělávání na těchto školách hlásí pouze výjimečně pohybově nadané děti, které mají vysoký předpoklad přijetí na taneční konzervatoř. U dívek se ve sledovaném období pohybuje úspěšnost přijetí od 55,7 % ve školním roce 2006/07 do 67,7 % ve školním roce 2008/09.

7.2

Nově přijatí žáci ke vzdělávání v konzervatořích

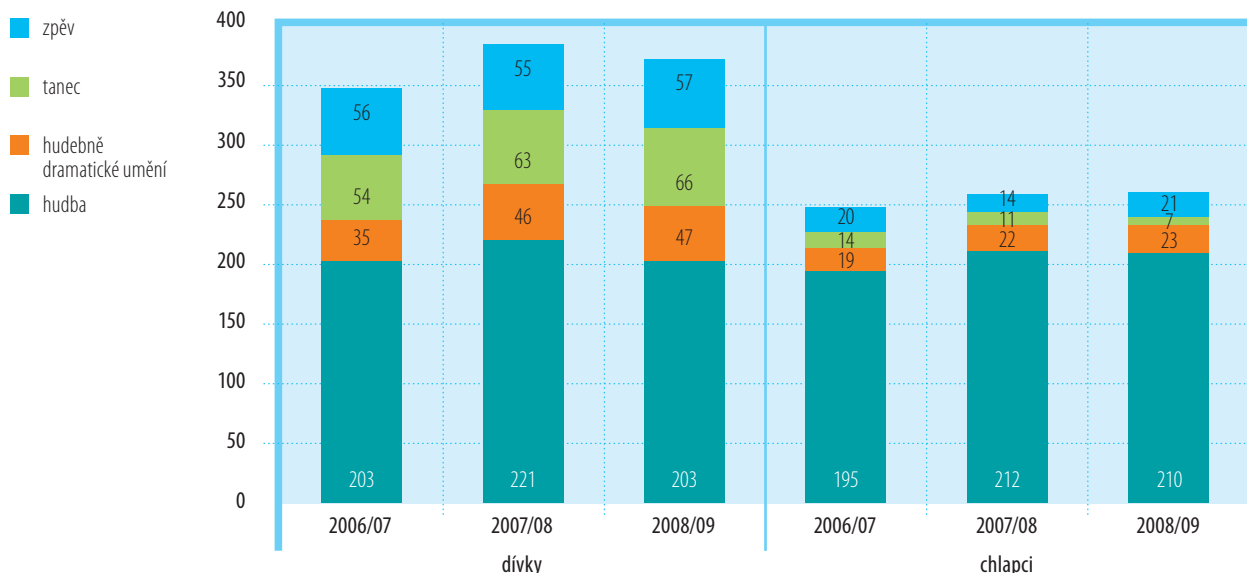
Nově přijatí žáci jsou žáci, kteří byli přijati do 1. ročníku konzervatoří k 30. září daného roku. Nelze zaměňovat pojem „nově přijatí žáci“ s pojmem „přijatí žáci v prvním kole přijímacího řízení“, neboť se jedná o rozdílné hodnoty.

Z celkového počtu nově přijatých ve školním roce 2008/09 tvořili chlapci 41,2%. V porovnání s dívkami byli chlapci v počtu nově přijatých ke vzdělávání na obor hudba zastoupeni dokonce v nadpoloviční většině (50,8%).

Z hlediska vyučovaných oborů bylo nově přijato nejvíce chlapců na obor hudba (80,0%) a nejméně jich bylo přijato na obor tanec (2,7%). Největší podíl nově přijatých dívek ve školním roce 2008/09 byl taktéž v oboru hudba (54,4%), dále v oboru tanec (téměř 20%), obory zpěv a hudebně dramatické umění přesahují hranici 10% nově přijatých dívek.

Obrázek 63:

Vzdělávání v konzervatořích ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – nově přijatí podle jednotlivých oborů

7.3

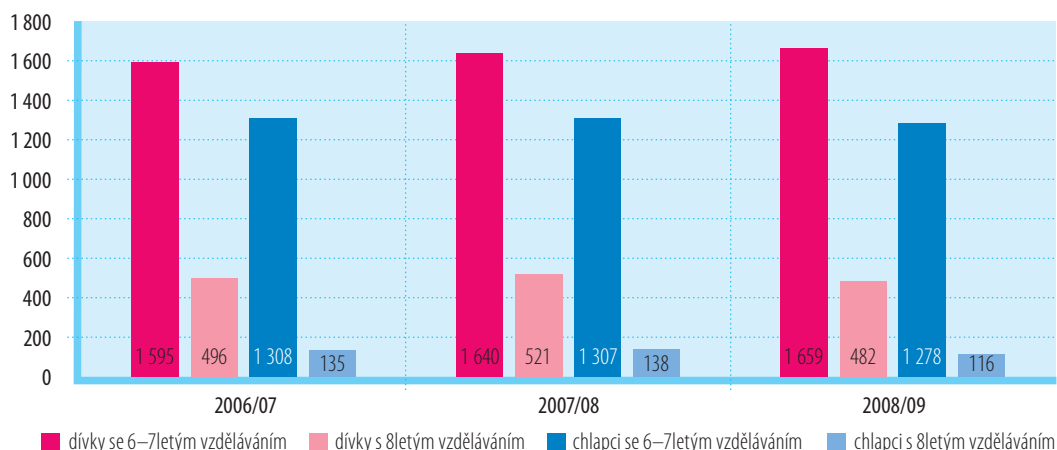
Žáci vzdělávající se v konzervatořích

Ve školním roce 2008/09 působilo v České republice 18 konzervatoří, kde se vzdělávalo přes 3,5 tisíce žáků. Celkově navštěvovalo konzervatoře 40% chlapců a 60% dívek. Téměř 90% žáků se vzdělávalo v 6letých oborech, kde bylo 45% chlapců a 55% dívek. Zbýlých 10% se vzdělávalo v 8letých oborech, kde dominovaly dívky (z 90%).

Pokud se zaměříme na konzervatořích na jednotlivé obory, pak se v nich poměr chlapců a dívek značně liší. Jsou obory převážně „dívčí“ jako třeba tanec a zpěv, kde se vzdělávají z 80% dívky. Více než 60% zastoupení dívek je i v oboru hudebně dramatického umění. Obor hudba je téměř genderově vyvážený a ve školním roce 2008/09 se vzdělává v tomto oboru 48,6% chlapců a 51,4% dívek.

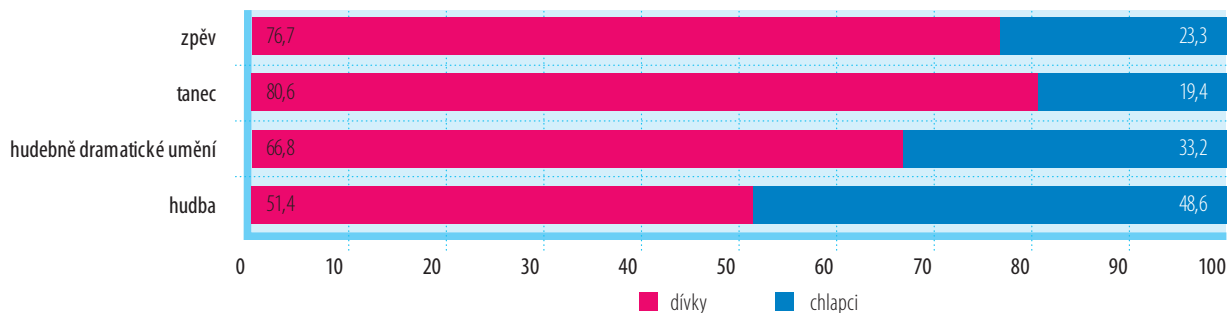
Obrázek 64:

Vzdělávání v konzervatořích ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – žáci podle délky vzdělávání

Obrázek 65:

Vzdělávání v konzervatořích ve školním roce 2008/09 – struktura žáků v jednotlivých oborech (v %)

Vezmeme-li v úvahu pouze **chlapce**, pak se v celém sledovaném období vzdělávají zejména v oboru hudba, a to téměř z 80 %, ve zbylých třech oborech jsou chlapci zastoupeni minimálně – méně než 10 % v oboru tanec, okolo 7 % v oboru hudebně dramatické umění a přibližně 6 % v oboru zpěv.

Obrázek 66:

Vzdělávání v konzervatořích ve školním roce 2006/07 až 2008/09 – struktura žáků podle jednotlivých oborů (v %)

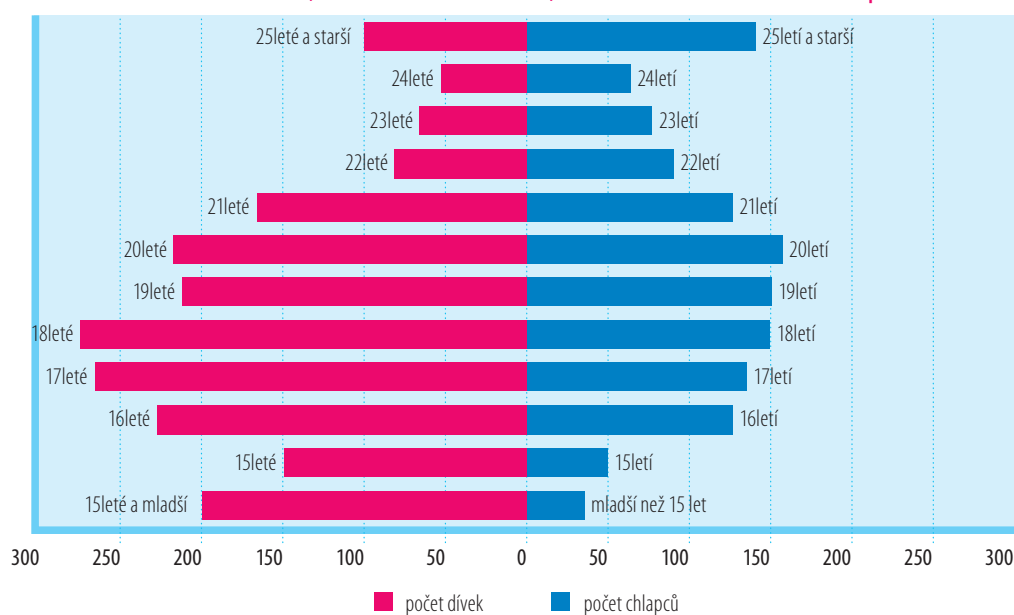

U dívek je situace poněkud jiná a obor hudba nepřevažuje tak výrazně nad ostatními obory jako u chlapců. I když v tomto oboru se dívky vzdělávají více než z 50 %, pak v ostatních oborech, jako je tanec, se jich vzdělává přibližně 20 %, v oboru zpěv téměř 15 % a v hudebně dramatickém umění méně než 10 %.

Protože osmiletý obor tanec je téměř dívčí, jsou na konzervatořích dívky ve větší míře než chlapci zastoupeny ve věku do 15 let, a to z 85 %, a ve věku 15 let jich jsou v porovnání s chlapci tři čtvrtiny. Větší či menší převahu nad chlapci mají dívky až do věkové skupiny 21 let. Více chlapců než dívek sledujeme až od 22 let věku a převládají nad dívkami od 52 % až do 58 %.

Obrázek 67:

Vzdělávání v konzervatořích, denní forma vzdělávání, ve školním roce 2008/09 – žáci podle věku

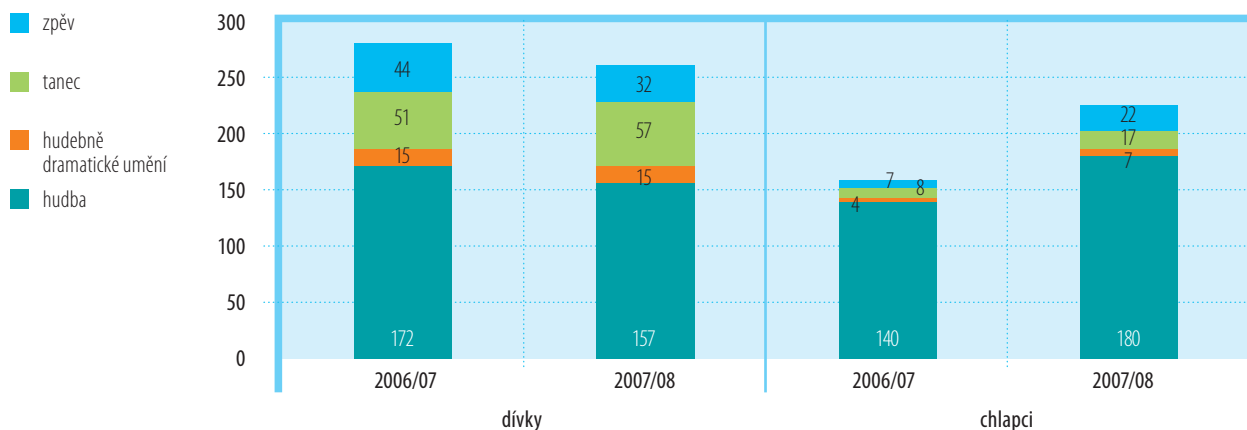
7.4

Absolventi konzervatoří

Ve školním roce 2007/08 bylo z celkového počtu absolventů 46,4 % chlapců, meziročně došlo k nárůstu o 10,3 procentního bodu. Přesto ve školním roce 2007/08 představovaly dívky nadpoloviční většinu absolventů konzervatoří (53,6 %).

Obrázek 68:

Vzdělávání v konzervatořích – absolventi ve školním roce 2006/07 a 2007/08 – podle absolvovaného oboru

Z hlediska oborového bylo více absolventů chlapců v porovnání s dívkami pouze v oboru hudba (53,4 % ze všech absolventů obor hudba), v dalších oborech převládaly dívky, nejvíce dominovaly v oboru tanec (77,0 % ze všech absolventů oboru tanec).

Pokud vezmeme v úvahu pouze absolventy chlapce, pak ve školním roce 2007/08 jich bylo nejvíce v oboru hudba (79,6 %). V případě samotných absolventek jich bylo také nejvíce v oboru hudba (60,2%) a dále pak v oboru tanec (21,8 %).

7.5

Zdravotně postižení a znevýhodnění žáci v konzervatořích

Zdravotně postižení žáci se vzdělávají jednak v Konzervatoři Jana Deyla pro zrakově postižené, jednak mohou být individuálně integrováni i v dalších 17 konzervatořích. Zdravotně postižení žáci tvoří necelá dvě procenta žáků denní formy vzdělávání v oborech konzervatoří. Z celkového počtu zdravotně postižených žáků ve školním roce 2006/07 bylo 76,5 % dívek, ve školním roce 2008/09 už jen 65,6 % dívek. V celém sledovaném období převažují zraková postižení, která ve školním roce 2008/09 tvořila z pohledu celkového počtu žáků konzervatoří dokonce 90,6 % všech zdravotních postižení a znevýhodnění (ze zrakově postižených tvoří chlapci pouze 36,2 %). Dále se v konzervatořích kromě zrakově postižených vzdělávají i tělesně postižení žáci, postižení žáci s více vadami a žáci s vývojovými poruchami učení a chování.

8

VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLY

Vyšší odborné školy (VOŠ) jsou součástí vzdělávací soustavy České republiky od školního roku 1996/97 a vznikly jako alternativa terciárního vzdělávání. Studium je určeno absolventům středních škol, kteří se chtějí po maturitě nadále vzdělávat, ale nevyhovuje jim příliš teoreticky zaměřené vzdělávání na vysoké škole, případně se chtějí vzdělávat v oborech, které vysoké školy dosud nenabízí. Vyšší odborné školy rozvíjí a prohlubují znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytují odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností. Praktická příprava se uskutečňuje formou praktického vyučování ve škole nebo formou odborné praxe na pracovištích, která mají oprávnění tuto činnost vykonávat a která mají se školou uzavřenou smlouvu. Vyšší odborné školy nabízejí studium ve 3–3,5letých oborech v denní formě vzdělávání a ve 4–4,5letých oborech v ostatních formách vzdělávání. Vyšší odborné vzdělávání je ukončeno absolutoriem, po jehož úspěšném složení absolvent získává titul diplomovaný specialista (DiS.). Za vzdělávání na všech vyšších odborných školách se platí školné. Maximální výši školného na veřejných školách stanovuje vyhláška č. 10/2005 Sb. Částka školného je na těchto školách téměř zanedbatelná a pohybuje se v závislosti na studovaném oboru v rozmezí od 2 500 do 5 000 Kč.

Ve školním roce 2006/07 bylo registrováno 174 vyšších odborných škol. V roce 2008/09 existovalo již 184 škol, z nichž většinu tvořily školy veřejné (67,9 %). Zbýlá třetina připadla na školy soukromé (26,6 %) a církevní (6,5 %). Většina vyšších odborných škol nabízí denní formu vzdělávání (téměř 95 % škol) a současně přes 39 % škol realizuje vzdělávání též v ostatních formách vzdělávání.

V této kapitole se budeme zabývat genderovou strukturou uchazečů, studentů, nově přijatých a absolventů vyšších odborných škol. Údaje jsou tříděny z hlediska formy vzdělávání, zřizovatele, studijních oborů a podle věku. Údaje týkající se přijímacího řízení, počtu a podílu nově přijatých studentů do 1. ročníku, studentů a absolventů zahrnují jak studenty s českým státním občanstvím, tak i cizince. Vzhledem k tomu, že se jedná o počty studií (nikoliv o počty fyzických osob), mohou údaje o počtech studentů vyšších odborných škol obsahovat duplicity, které plynou z vícenásobných realizovaných studií. Sledovaným obdobím jsou školní roky 2006/07–2008/09. Data vycházejí z Výkazu o vyšší odborné škole (S 10–01), úlohy Přijímací řízení ke vzdělávání na vyšší odborné škole a některé údaje za rok 2008/2009 jsou čerpány z individuálního sběru dat ze školních matrik vyšších odborných škol (např. věková struktura studentů podle pohlaví a studijních oborů, struktura nově přijatých studentů podle jejich předchozího působiště nebo struktura studentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání, kterého student dosáhl před přijetím ke studiu na vyšší odborné škole).

8.1

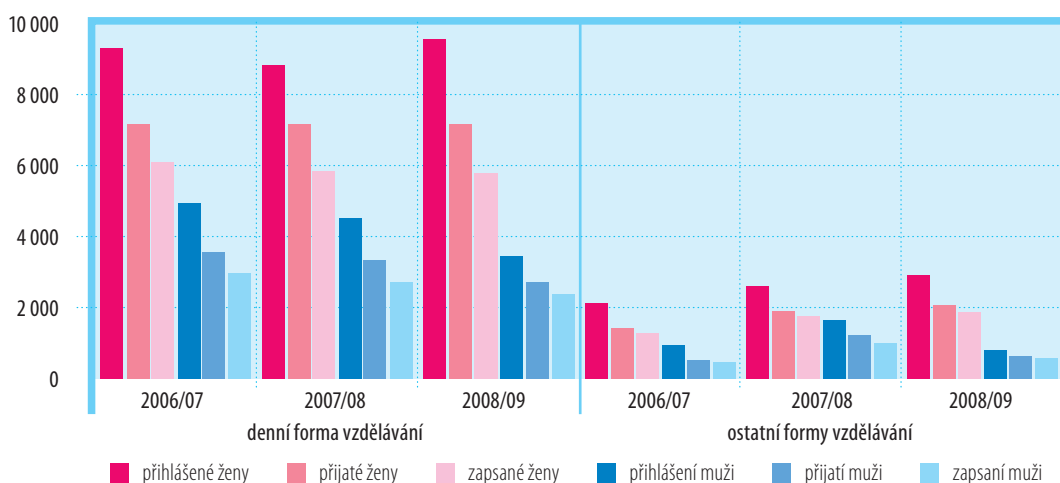
Přijímací řízení na vyšší odborné školy

Ve sledovaném období došlo k poklesu počtu přihlášených mužů přibližně o čtvrtinu. Naopak žen, které se přihlásily ke vzdělávání na VOŠ, bylo v roce 2008/09 o 9,2% více než v roce 2006/07. Z celkového počtu přihlášených se na vyšší odborné školy hlásí v současné době asi ze tří čtvrtin ženy (4,3 tis. mužů a 12,4 tis. žen). To znamená, že ke vzdělávání na VOŠ se v dnešní době hlásí téměř trojnásobný počet žen než mužů, v roce 2006/07 byl počet přihlášených žen zhruba dvojnásobný oproti počtu přihlášených mužů (5,8 tis. mužů a 11,3 tis. žen). V porovnání s populací 19letých mužů a žen se zájem o studium snížil v případě mužů, a naopak zvýšil v případě žen. Ve školním roce 2006/07 se na VOŠ hlásilo 6,1% mužů a 13,4% žen vzhledem k populaci 19letých příslušného pohlaví. V současné době se ke vzdělávání na VOŠ hlásí 5,1% mužů a 14,3% žen vzhledem k příslušné populaci 19letých. Většina žen i mužů se hlásí ke vzdělávání v denní formě (79,6% mužů a 76,5% žen v roce 2008/09). Do ostatních forem vzdělávání se v témže roce přihlásila jen pětina mužů a necelá čtvrtina žen.

Pokud se zaměříme na studijní obory, na které se muži a ženy hlásí nejčastěji, zjistíme, že muži upřednostňují technické a právní vědy, zatímco ženy preferují zdravotnické a pedagogické obory. Studijním oborem, o který projevují zájem obě pohlaví, je ekonomie. Ve školním roce 2008/09 se z celkového počtu přihlášených mužů hlásila třetina na technické obory, čtvrtina na ekonomické obory a více než desetina na právní vědy. Ženy měly největší zájem o zdravotnictví, lékařské a farmaceutické obory (26,7% z celkového počtu přihlášených žen), přibližně stejné procento žen se hlásilo na ekonomické obory (25,7%) a více než pětina žen projevila zájem o pedagogiku, učitelství a sociální péči.

Obrázek 69:

Počet přihlášených, přijatých a zapsaných ke vzdělávání na vyšších odborných školách podle pohlaví v letech 2006/07–2008/09

Úspěšnost¹⁰ přijetí ke vzdělávání na vyšší odborné školy byla po celé sledované období vysoká. Až do školního roku 2007/08 byly u přijímacích zkoušek úspěšnější ženy než muži, ale jedná se jen o velmi nepatrný rozdíl (o 0,6–0,8 procentního bodu v letech 2006/07–2007/08). V současné době mají muži 88,7% pravděpodobnost u přijímacích zkoušek uspět, úspěšnost žen při přijímacím řízení je

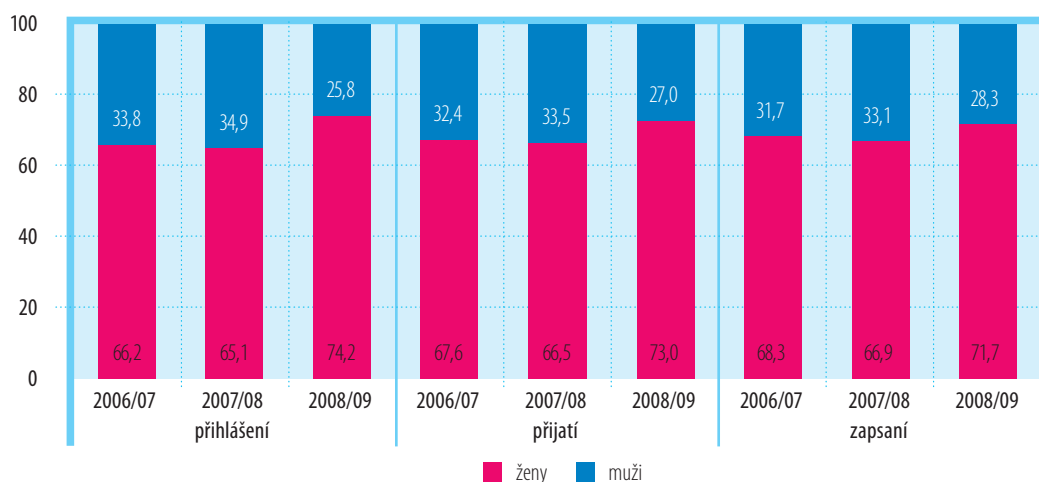
¹⁰ Úspěšnost je počítána jako podíl počtu přijatých a počtu uchazečů, kteří se dostavili k přijímacímu řízení.

85,4% (rozdíl tedy činí 3,3 procentní body). Nejúspěšnější jsou muži hlásící se na církevní školy (94,6 %) a ženy, které mají zájem o vzdělávání na soukromých školách (87,3 %). Muži i ženy byli úspěšnější v případě vyšších odborných škol, které nabízejí vzdělávání v denní formě.

Počet přijatých a zapsaných se mezi lety 2006/07 a 2008/09 zvýšil jen v případě žen (o 7,4 %), počet přijatých a zapsaných mužů se během tohoto období naopak snížil (o 16,8 %). V současné době tvoří ženy většinu přijatých (73,0 %) i zapsaných (71,7 %) ke vzdělávání na VOŠ. Stejně jako v případě přihlášených, platí i u přijatých a zapsaných, že nejvíce mužů i žen je v dnešní době přijímáno a zapisováno do denní formy vzdělávání. Přesto došlo mezi školními roky 2006/07–2008/09 k úbytku přijatých a zapsaných do denní formy vzdělávání, přičemž větší pokles nastal u mužů. Naopak je patrný výrazný nárůst přijatých a zapsaných mužů a žen do ostatních forem vzdělávání, zejména pak mezi lety 2006/07–2007/08. V tomto období se počet přijatých mužů zvýšil o 120,1 % a počet zapsaných mužů o 110,9%. U žen nebyl nárůst tak významný, přesto počet přijatých žen vzrostl o 36,2 % a počet zapsaných žen o jednu třetinu. Pokud zhodnotíme vývoj počtu přijatých a zapsaných mezi roky 2006/07 a 2008/09, zjistíme, že u žen došlo k vyššímu nárůstu než u mužů. V roce 2008/09 bylo do ostatních forem vzdělávání přijato o 45,4 % více žen než v roce 2006/07 a zapsáno jich bylo o 42,4 % více. Počet přijatých mužů se ve sledovaném období zvýšil o 11,9 % a počet zapsaných mužů o 18,4%. Nejvyšší podíl přijatých a zapsaných mužů i žen vykazují veřejné vyšší odborné školy. Nejvíce žen bylo v roce 2008/09 přijato a zapsáno ke studiu ekonomických věd (27 %) a zdravotnictví, lékařských a farmaceutických věd (také 27 %). U mužů patřily k oborům s největším zastoupením přijatých a zapsaných technické vědy (přes 30 %) a ekonomické vědy (přibližně čtvrtina).

Obrázek 70:

Struktura přihlášených, přijatých a zapsaných ke vzdělávání na vyšších odborných školách podle pohlaví v letech 2006/07–2008/09 (v %)

8.2

Nově přijatí do 1. ročníku vyšších odborných škol

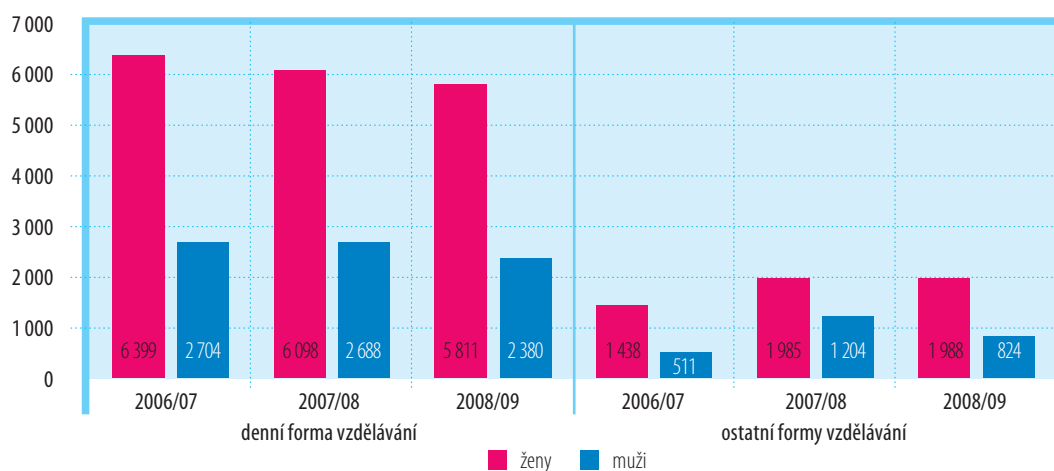
V roce 2008/09 bylo do 1. ročníku vyšších odborných škol nově přijato 11 tis. studentů se 71% podílem žen (3,2 tis. mužů a 7,8 tis. žen). Z celkového počtu bylo 8,2 tis. studentů přijato do denní formy vzdělávání (tj. tři čtvrtiny) a 2,8 tis. studentů do ostatních forem vzdělávání. V průběhu sledovaného období se počet přijatých mužů do denní formy vzdělávání snížil o 12 % a počet přijatých žen po-

klesl o více než 9%. Naopak u ostatních forem vzdělávání došlo k nárůstu nově přijatých do 1. ročníku. V roce 2008/09 bylo přijato do ostatních forem vzdělávání o 61,3% mužů a o 38,2% žen více než v roce 2006/07. Zatímco v roce 2006/07 bylo do ostatních forem vzdělávání nově přijato 17,6% studentů, v roce 2008/09 tvořili nově přijatí do ostatních forem již 25,6%. Navýšení počtu nově přijatých do ostatních forem vzdělávání bylo pravděpodobně způsobeno změnou kvalifikačních požadavků u některých povolání, kdy zaměstnanci byli nuceni si doplnit potřebnou kvalifikaci (např. zdravotní sestry, pedagogové a policisté).

V současné době je nejvíce studentů přijímáno na vyšší odborné školy veřejné (69,1% mužů a 66,5% žen). Více než čtvrtina studentů byla přijata na školy soukromé (27,4% mužů a 27,6% žen). Nejmenší podíl studentů byl nově přijat na církevní školy (3,5% mužů a 5,8% žen).

Obrázek 71:

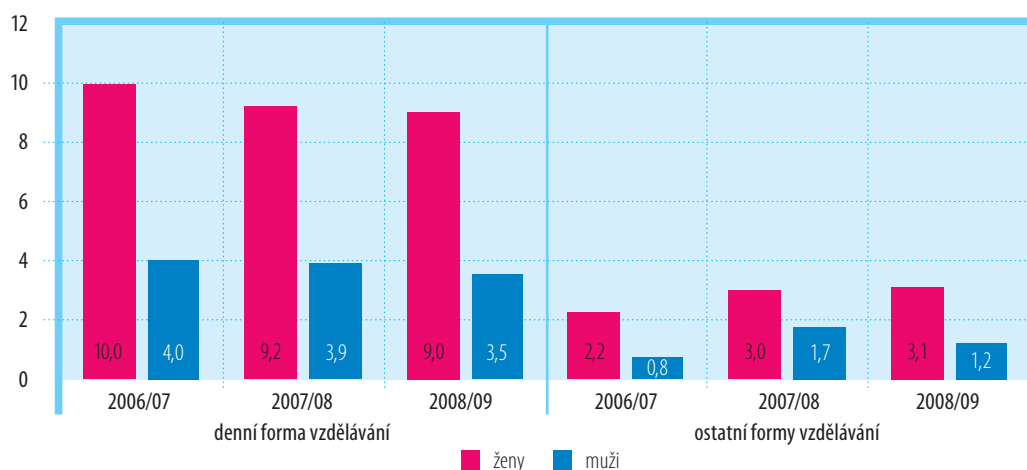
Počet nově přijatých do 1. ročníku vyšších odborných škol podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2006/07–2008/09

Vzhledem k populaci 19letých mužů tvořili nově přijatí muži do 1. ročníku 4,8%. Nově přijaté ženy se podílely na populaci 19letých žen 12,1%. Během sledovaného období se podíl nově přijatých vzhledem k populaci 19letých zvýšil jen v případě ostatních forem vzdělávání (u mužů došlo k nárůstu z 0,8% na 1,2% a u žen z 2,2% na 3,1%).

Obrázek 72:

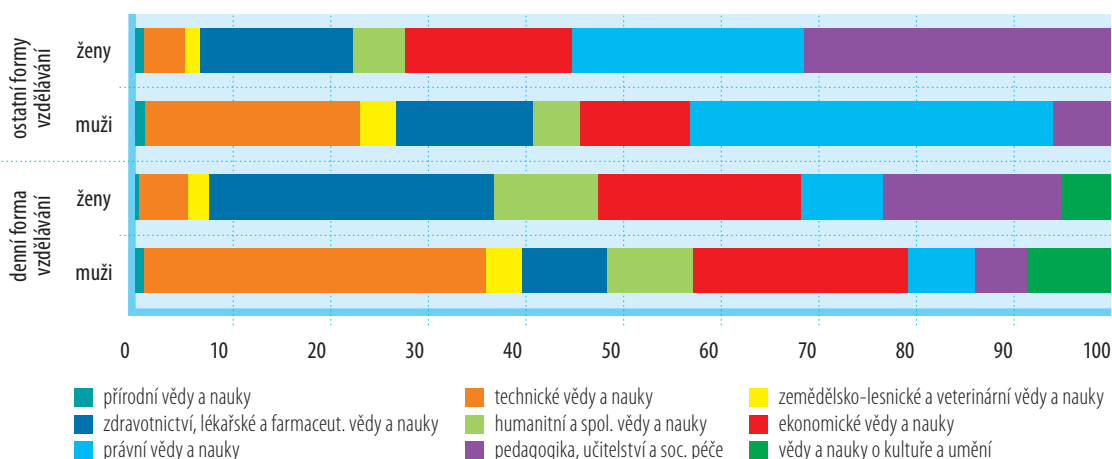
Podíl nově přijatých do 1. ročníku vyšších odborných škol vzhledem k populaci 19letých podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2006/07–2008/09 (v %)

Nejvyšší podíl nově přijatých mužů do denní formy vzdělávání byl v roce 2008/09 zaznamenán v oborech technických (35 %) a ekonomických (21,9 %). V ostatních formách vzdělávání dominovaly u mužů obory právní (37,1 %) a technické (22,1 %). Co se týká žen, ty byly nejčastěji přijímány ke studiu zdravotnictví, lékařských a farmaceutických věd (29,1 %), ekonomických věd (20,9 %) a pedagogických věd (18,5 %) v denní formě vzdělávání a na obory pedagogické (31,4 %), právní (23,8 %) a ekonomické (17 %) v ostatních formách vzdělávání.

Obrázek 73:

Struktura nově přijatých do 1. ročníku podle pohlaví a skupin oborů v roce 2008/09 (v %)

8.3

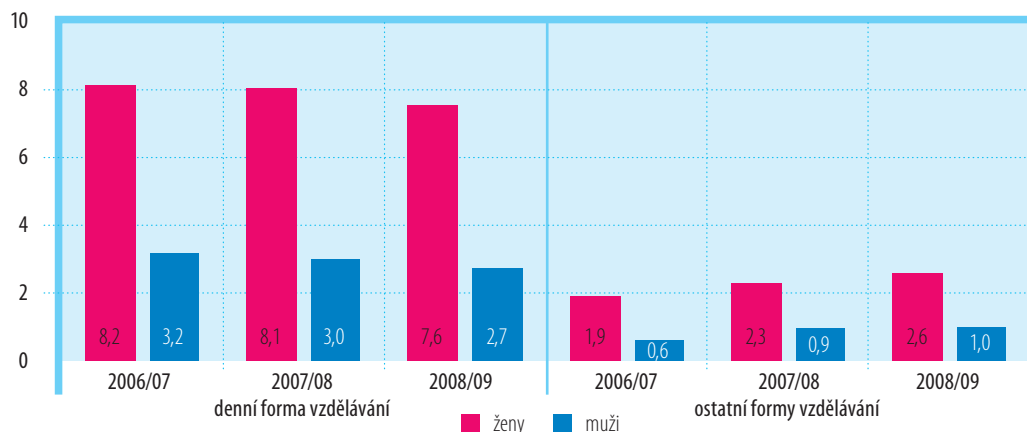
Studenti vzdělávající se na vyšších odborných školách

V roce 2008/09 probíhala výuka ve 184 vyšších odborných školách, v nichž se vzdělávalo celkem 28 tis. studentů (7,9 tis. mužů a 20,2 tis. žen). Ve sledovaném období došlo k nárůstu počtu studentů vyšších odborných škol jen o 1,4 %. Počet mužů studujících na VOŠ se v letech 2006/07–2008/09 prakticky nezměnil, počet studujících žen se zvýšil o 1,9 %. Počet studentů denní formy vzdělávání poklesl během tříletého období o 8,5 %, zatímco v ostatních formách vzdělávání došlo k nárůstu počtu studentů (o 46,5 %). Počet studentů-mužů poklesl v denní formě vzdělávání ve sledovaném období o 14,1 %, zatímco v ostatních formách vzrostl téměř o tři čtvrtiny. Žen se v dnešní době ve srovnání s rokem 2006/07 vzdělává v denní formě o 6,2 % méně a v ostatních formách vzdělávání naopak o 36,9 % více. Z celkového počtu studentů se ve vyšších odborných školách nyní vzdělávají převážně ženy – 72 % (v denní formě 72,5 % žen a v ostatních formách vzdělávání 70,5 % žen).

Nadpoloviční většina studentů se vzdělává na školách veřejných (67,4 % mužů a 64,3 % žen), následují soukromé školy, na kterých se vzdělává necelých 30 % studentů (28,3 % mužů a 29,4 % žen). Na církevní školy připadá 4,2 % mužů a 6,3 % žen. Pokud se podíváme na vývoj počtu studentů podle zřizovatele, zjistíme, že se počet studujících mužů zvýšil jen v soukromých školách (o 2,6 %) a počet studentek vzrostl jen ve veřejných školách (o 4,5 %). Pokud vezmeme v úvahu nejen zřizovatele, ale také formu vzdělávání, pak si můžeme všimnout, že v denní formě vzdělávání došlo k poklesu počtu studentů – mužů i žen – ve všech typech škol, naopak v ostatních formách se počet studujících mužů i žen zvýšil ve veřejných, soukromých i církevních školách.

Obrázek 74:

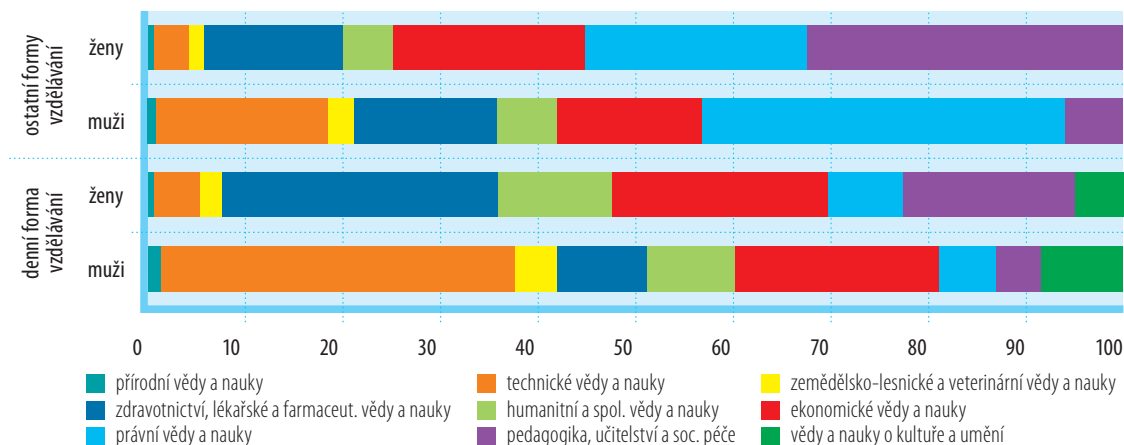
Podíl studentů vyšších odborných škol vzhledem k populaci 19–21letých podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2006/07–2008/09 (v %)

V roce 2008/09 byl podíl studentů vyšších odborných škol vzhledem k populaci 19–21letých 6,9%. Muži tvořili vzhledem k populaci 19–21letých mužů 3,8% (v denní formě 2,7% a v ostatních formách 1,0%). Podíl žen, které se vzdělávaly na vyšších odborných školách, vzhledem k populaci 19–21letých žen činil 10,2% (7,6% připadlo na denní formu a 2,6% na ostatní formy vzdělávání).

Obrázek 75:

Struktura studentů vyšších odborných škol podle pohlaví a skupin oborů v roce 2008/09 (v %)

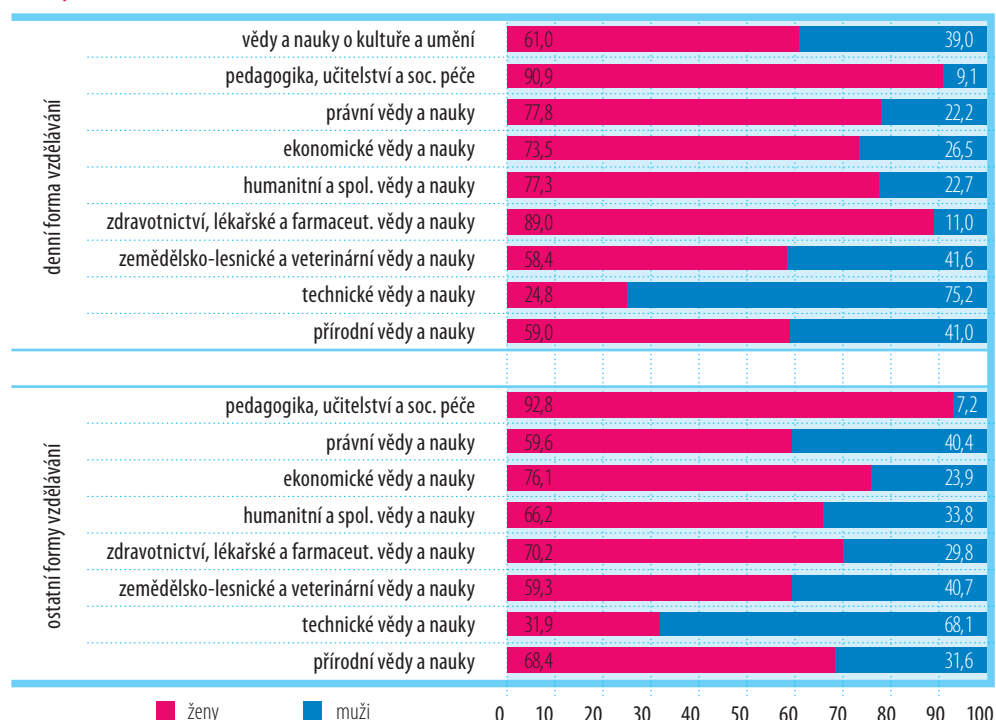

Z hlediska studijních oborů studuje v dnešní době v denní formě vzdělávání 36,3% mužů technické vědy. Ženy se nejčastěji vzdělávají ve zdravotnictví, lékařských a farmaceutických vědách (28,3%). Druhým nejnavštěvovanějším oborem jsou ekonomické vědy, které studuje více než pětina mužů (21,1%) a žen (22,2%). V ostatních formách vzdělávání dominují u mužů právní vědy (37,1%) a u žen pedagogika, učitelství a sociální péče (32,4%). Dalšími obory s největším podílem studentů jsou právní vědy u žen (22,8%) a technické vědy u mužů (17,7%).

V denní formě vzdělávání došlo ve srovnání s rokem 2006/07 k nárůstu počtu studentů, kteří studují vědy o kultuře a umění (o 6,5% u mužů a o 10,2% u žen). Počet žen vzdělávajících se ve zdravotnictví, lékařských a farmaceutických vědách se zvýšil během sledovaného období o 12,5%. U ostatních oborů v denní formě vzdělávání došlo k poklesu počtu studentů. V ostatních formách vzdělávání se počet studentů zvýšil ve všech studijních oborech, největší nárůst byl zaznamenán u právních věd, které v dnešní době studuje téměř 3,5krát více mužů než v roce 2006/07, a u technických věd, které studuje 1,6krát více žen.

Obrázek 76:

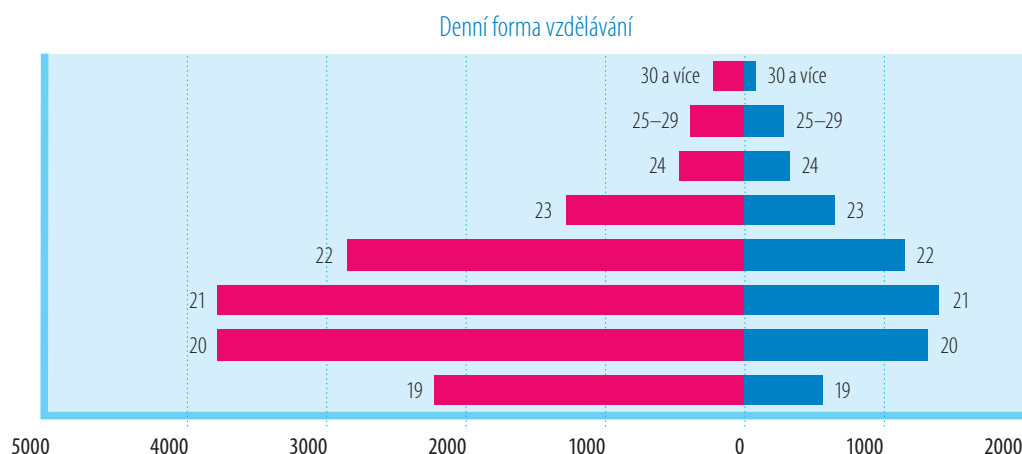
Zastoupení mužů a žen vzdělávajících se na vyšších odborných školách podle formy vzdělávání a skupin oborů v roce 2008/09 (v %)

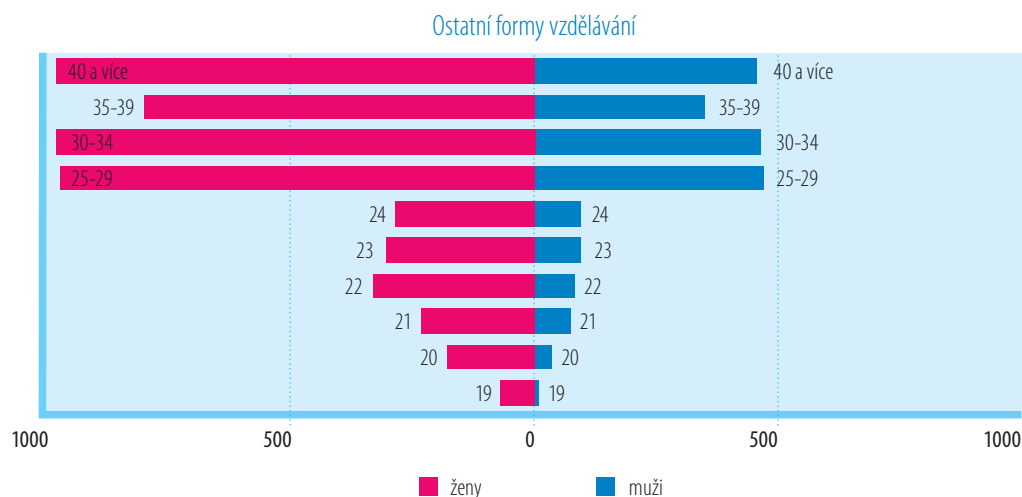

Mezi genderově nejvyrovnanější obory patří v současné době méně početně zastoupené obory. Jedná se o zemědělsko-lesnické a veterinární vědy (41,6 % mužů a 58,4 % žen v denní formě, 40,7 % mužů a 59,3 % žen v ostatních formách vzdělávání), přírodní vědy v denní formě vzdělávání (41 % mužů, 59 % žen) a právní vědy v ostatních formách vzdělávání (40,4 % mužů a 59,6 % žen). Naopak k nejméně genderově vyrovnaným oborům se řadí technické vědy, kde je převaha mužů, a pedagogika, učitelství, soc. péče a zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy, ve kterých se vzdělávají převážně ženy. Technické vědy studují tři čtvrtiny mužů v denní formě vzdělávání a 68,1 % mužů v ostatních formách. V oboru pedagogika, učitelství a soc. péče se vzdělává v denní i ostatních formách více než 90 % žen. Vysoké zastoupení žen je dále v oborech zdravotnictví, lékařských a farmaceutických vědách (téměř 90 % žen v denní formě vzdělávání) a ekonomických vědách (více než tři čtvrtiny žen v ostatních formách).

Obrázek 77:

Počet studentů vyšších odborných škol podle pohlaví, věku a formy vzdělávání v roce 2008/09

Ve všech věkových kategoriích byla na vyšších odborných školách v letech 2006/07–2008/09 převaha žen. Nejvyrovnanější poměr mužů a žen byl v roce 2008/09 zaznamenán ve věkové skupině 25–29 let, ve které se v denní formě vzdělávalo 40,8 % mužů a 59,2 % žen. Největší podíl mužů a žen připadl v roce 2008/09 na věk 20 až 22 let v denní formě vzdělávání a na věk 25–34 let a 40 a více v ostatních formách vzdělávání.

8.4

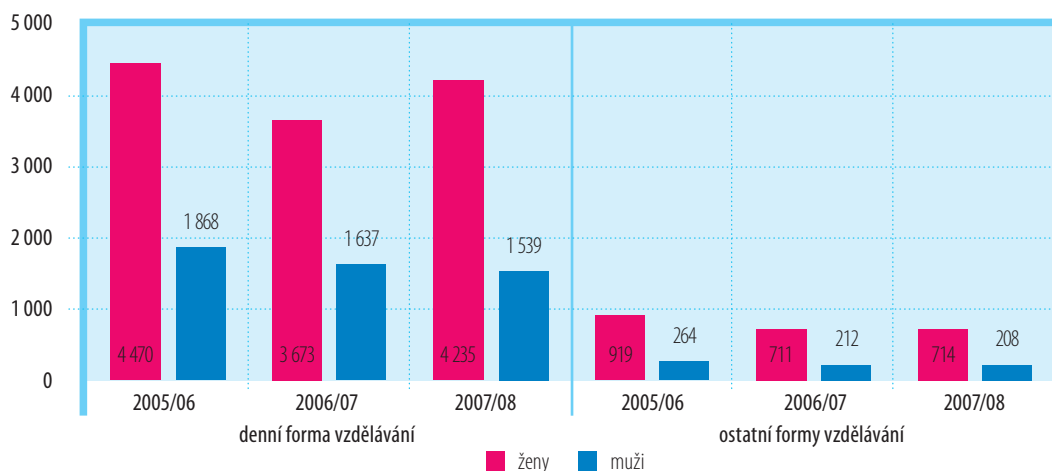
Absolventi vyšších odborných škol

V roce 2007/08 absolvovalo vyšší odbornou školu 6,7 tis. studentů, z toho 86,2 % v denní formě vzdělávání (88,1 % mužů a 85,6 % žen). Převážnou část tvořily z celkového počtu absolventů ženy (necelé tři čtvrtiny). Mezi roky 2005/06 a 2007/08 došlo k poklesu počtu absolventů. Počet absolventů-mužů se snížil o 17,6 % v denní formě vzdělávání a o 21,2 % v ostatních formách vzdělávání. Ve srovnání s rokem 2005/06 bylo v roce 2007/08 o 5,3 % absolventek méně v denní formě vzdělávání a o více než pětinu absolventek méně v ostatních formách vzdělávání. Pokud porovnáme vývoj počtu absolventů mezi lety 2006/07 a 2007/08, potom zjistíme, že se v roce 2007/08 celkový počet absolventů oproti předchozímu roku zvýšil, což bylo způsobeno nárůstem počtu absolventek zejména v denní formě vzdělávání (zatímco počet absolventů-mužů se snížil ve všech formách vzdělávání). Většina studentů v průběhu celého období absolvovala veřejné vyšší odborné školy (v roce 2007/08 se jednalo o 70,5 % mužů a 63,1 % žen).

Z hlediska podílu absolventů vyšších odborných škol vzhledem k věkové skupině 22letých absolventi denní formy vzdělávání tvoří v současné době 4,1 % a absolventi ostatních forem vzdělávání 0,7 %. Podíl absolventů-mužů vzhledem k odpovídající věkové skupině dosáhl hodnoty 2,4 % (z toho 2,1 % připadlo na absolventy denní formy vzdělávání). Podíl absolventek vyšších odborných škol vzhledem k populaci 22letých žen byl vyšší a vykazoval hodnotu 7,3 % (z toho 6,2 % tvořily absolventky denní formy vzdělávání).

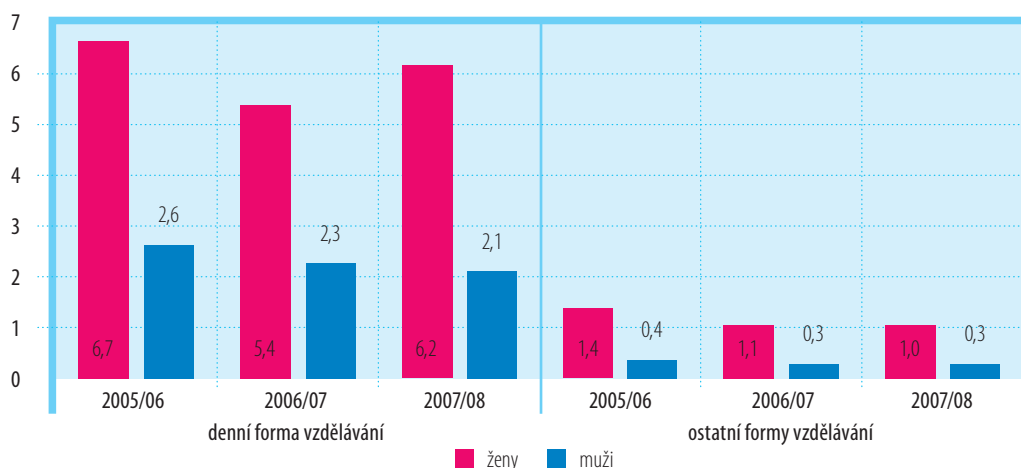
Obrázek 78:

Počet absolventů vyšších odborných škol podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2005/06–2007/08

Obrázek 79:

Podíl absolventů vyšších odborných škol vzhledem k populaci 22letých podle pohlaví a formy vzdělávání v letech 2005/06–2007/08 (v %)

Z pohledu oborového největší podíl mužů absolvoval v denní formě technické vědy (39,8%) a ekonomické vědy (22,9 %). U absolventek dominovaly ekonomické vědy (27,4%) a zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy (23,4 %). V ostatních formách vzdělávání patřily mezi obory s nejvyšším podílem absolventů zdravotnictví, lékařství a farmacie u mužů (36,5%) a pedagogika, učitelství a sociální péče u žen (30,3 %). Společným nejčastěji absolvovaným oborem byly v ostatních formách vzdělávání ekonomické vědy, které v roce 2007/08 absolvovala přibližně pětina mužů a pětina žen.

8.5

Struktura studentů podle pohlaví, věku a skupin oborů

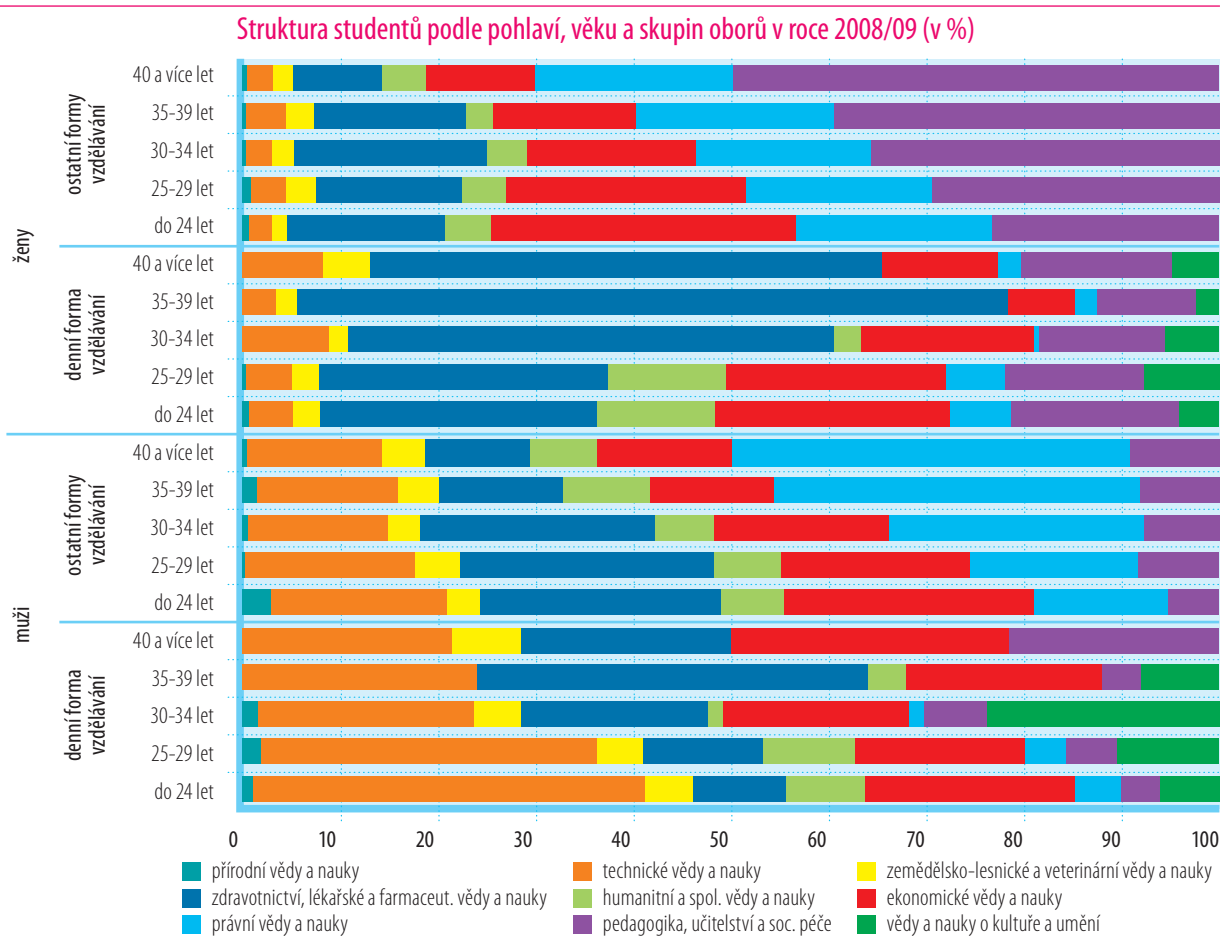
Následující údaje vycházejí z individuálního sběru dat ze školních matrik¹¹ vyšších odborných škol. První zjišťovanou charakteristikou byla genderová struktura studentů podle předchozího působiště nově přijatého studenta. Z výsledků vyplývá, že v roce 2008/09 přišlo na vyšší odbornou školu 65 % mužů a 68 % žen ze střední školy vyučující obory střední odborné školy.¹² Pro 8 % žen a 6 % mužů bylo

¹¹ Školní matrikou nazývá nový školský zákon č. 561/2004 Sb. evidenci dětí, žáků a studentů škol a školských zařízení. Předávání údajů ze školních matrik je plánováno dvakrát ročně, vždy základní sběr k rozhodnému datu 30. září a aktualizací „jarní“ sběr k rozhodnému datu 31. března.

¹² To jsou obory, které mají v kódu oboru na 5. místě písmeno „M“.

předchozím působištěm gymnázium. Téměř polovina mužů a polovina žen studovala střední odbornou školu. Téměř všichni studenti (přibližně 99%) před přijetím na vyšší odbornou školu dosáhli středního vzdělání s maturitou.

Obrázek 80:

V rámci údajů ze školní matriky jsme dále zjišťovali rozložení počtu studentů podle pohlaví a věku s přihlédnutím k formě vzdělávání a studijnímu oboru. Z těchto údajů vyplývá, že v denní formě se nejvíce studentů (přes 90%) vzdělává ve věku do 24 let (vztaženo k celkovému počtu studentů). V ostatních formách vzdělávání připadá největší podíl studentů na věkovou skupinu 25–29 let, ve které se vzdělává 24% mužů a 21% žen, a na věkovou skupinu 30–34 let (21% mužů a 19% žen). U žen i mužů ještě hraje významnou roli věková skupina nad 40 let, ve které se vzdělává v ostatních formách 19% studentů. Dále si můžeme povšimnout, že s přibývajícím věkem se muži a ženy vzdělávají převážně v ostatních formách vzdělávání (od 25 let). Z hlediska oborové struktury dominují v denní formě vzdělávání u mužů až do věku 29 let technické vědy a u žen ve všech věkových skupinách zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy. V ostatních formách vzdělávání se muži ve věku nad 30 let nejčastěji vzdělávají v právních vědách (27–41% mužů ve věku 30–40 a více let) a ženy ve věku nad 25 let se nejvíce věnují zdravotnictví, lékařským a farmaceutickým vědám (29–50% žen ve věku 25–40 a více let). Pro obě pohlaví platí, že s přibývajícím věkem se podíl těchto dvou oborů zvyšuje. Z těchto údajů tedy plyne, že starší generace si zvyšují svoji profesní kvalifikaci formou dálkového studia, přičemž ženy si doplňují vzdělání zejména v oboru zdravotnictví a muži v právních oborech.

ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY

Účelem těchto zařízení je zajišťovat nezletilým osobám zpravidla ve věku od 3 do 18 let výchovu, kterou by za normálních okolností měla zajišťovat rodina. Tato zařízení mohou svým klientům nabízet rovněž vzdělávání.

Děti a mladiství jsou do zařízení ústavní a ochranné výchovy přijímáni na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření a rovněž z iniciativy jejich rodičů či zákonných zástupců.

Sít zařízení ústavní a ochranné výchovy zajišťují diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Sít je pak dále doplněna o zařízení preventivně výchovné péče, kterými jsou střediska výchovné péče.

Diagnostické ústavy jsou zařízení, která zajišťují optimální umístění dětí, které vyžadují ústavní a ochrannou výchovu, do jednotlivých zařízení. Rozmístění dětí je prováděno na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení. Pobyt dítěte v diagnostickém ústavu trvá zpravidla 8 týdnů. Diagnostický ústav může rovněž zajišťovat preventivně výchovnou péči pro děti s poruchami chování, u nichž o to požádali jejich zákonní zástupci.

Dětský domov zajišťuje především výchovnou, vzdělávací a sociální funkci. Jsou do něj přijímány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let, které nemají poruchy chování. Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky spolu se svými dětmi. Děti a mladiství z dětských domovů se vzdělávají mimo vlastní dětský domov.

Dětský domov se školou je určen pro děti s poruchami chování nebo jinou duševní poruchou, která vyžaduje nejen výchovnou, ale i léčebnou péči, a dále pro děti, kterým byla uložena ochranná výchova. Tato zařízení jsou určena pro děti od 6 let věku do ukončení povinné školní docházky. Pokud u dítěte po ukončení povinné školní docházky i nadále přetrvávají poruchy chování, kvůli nimž nemůže navštěvovat střední školu mimo ústavní zařízení nebo neuzavře pracovní-právní vztah, je převedeno do péče výchovného ústavu.

Výchovný ústav pečuje o děti zpravidla starší 14 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova, přičemž péče o děti s ústavní a ochrannou výchovou je oddělená.

Počet svěřenců v zařízeních ochranné a ústavní výchovy byl v roce 2006/07 a 2007/08 téměř totožný, v roce 2008/09 došlo k přibližně 5% nárůstu počtu dětí. Rozložení počtu chlapců a dívek však zůstává stejné – 60% chlapců a 40% dívek. Rozložení dětí v jednotlivých zařízeních a poměr chlapců a dívek v nich byly v roce 2008/09 následující:

➤ dětský domov – 61% (chlapci 54%, dívky 46%),

- dětský domov se školou – 9 % (chlapci 75 %, dívky 25 %),
- výchovný ústav – 20 % (chlapci 72 %, dívky 28 %),
- diagnostický ústav – 10 % (chlapci 55 %, dívky 45 %).

Porovnáme-li rozložení počtu dívek a chlapců v zařízeních ústavní a ochranné výchovy vůči populaci¹³ 3 až 18letých, tedy věkové skupině, pro kterou jsou zařízení ústavní a ochranné výchovy primárně určena, je patrné, že rozložení počtu chlapců a dívek je odlišné. V dané populaci jsou dívky zastoupeny 49 %, chlapci 51 %. Je tedy možné říci, že ústavní a ochranná výchova je častěji poskytována chlapcům než dívkám.

Rozložení dětí v jednotlivých zařízeních a rovněž zastoupení chlapců a dívek se ve sledovaném období měnilo jen minimálně. V roce 2006/07 byl větší počet dětí umístěn v dětských domovech, naopak v diagnostických ústavech bylo dětí v porovnání s ostatními roky méně.

Obrázek 81:

Zařízení ústavní a ochranné výchovy – rozložení chlapců a dívek v letech 2006/07 až 2008/09

13 Data z ČSÚ – koncové stavy k 31. 12. 2008.

Rozložení počtu dětí podle vztahu ke školní docházce

V zařízeních ústavní a ochranné výchovy bylo ve sledovaném období 5–6 % dětí, které ještě nezahájily povinnou školní docházku, 53–55 % dětí, které povinnou školní docházku právě plní, a 39–41 % dětí, které povinnou školní docházku dokončily.

Před zahájením povinné školní docházky je v zařízeních umístěno 48 % dívek a 52 % chlapců, v roce 2006/07 byl poměr 44:56, v roce 2007/08 pak 49:51. Chlapců v zařízeních ústavní a ochranné výchovy, kteří **právě plní povinnou školní docházku**, je 61 %, dívek 39 %, v roce 2007/08 byla situace shodná, v roce 2006/07 bylo chlapců 60 % a dívek 40 %. Obdobné rozložení počtu dívek a chlapců je i u dětí, **kteří již povinnou školní docházku dokončili** (40 % dívek, 60 % chlapců). V této kategorii se genderové rozložení za celé sledované období nezměnilo.

10

ZAŘÍZENÍ ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Hlavním úkolem zařízení, která poskytují vzdělávání a výchovu dětí mimo vyučování, je rozvoj dovedností, vědomostí a nadání, posílení orientace dětí na hodnotné zájmy a jejich vedení k aktivnímu a smysluplnému využití jejich volného času vůbec. Opomenout nelze ani fakt, že pobyt dítěte v zařízení zájmového vzdělávání může pomoci jeho zaměstnaným rodičům. Zájmové vzdělávání je zpravidla realizováno za úplaty, která je však legislativně redukována.

Mezi zařízení zájmového¹⁴ vzdělávání pro potřeby této publikace řadíme školní družiny a kluby a základní umělecké školy.

10.1

Školní družina, školní klub

Školní družiny jsou přednostně určeny pro žáky prvního stupně základní školy. Většinou jsou zřízeny při základní škole, přičemž klientelou mohou být i žáci jiných škol. Družina zabezpečuje výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činnost. Rovněž mohou být realizovány spontánní a odpočinkové činnosti. Velmi významnou činností realizovanou v rámci školní družiny je příprava na vyučování. Družiny mohou fungovat jednak před a po vyučování, ale také ve dnech, kdy školní výuka neprobíhá, tedy o víkendech a v době školních prázdnin. O děti se ve školní družině starají vychovatelé nebo jiní pedagogičtí pracovníci. Z účasti na aktivitách realizovaných ve školní družině nejsou vyloučeny ani děti se zdravotním handicapem.

Školní klub je obdobnou školní družiny, přičemž je určen pro starší věkovou skupinu než školní družiny. Klub by měl primárně sloužit žákům druhého stupně základní školy, žákům nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Fungování a zaměření aktivit školního klubu je v podstatě totožné se školní družinou.

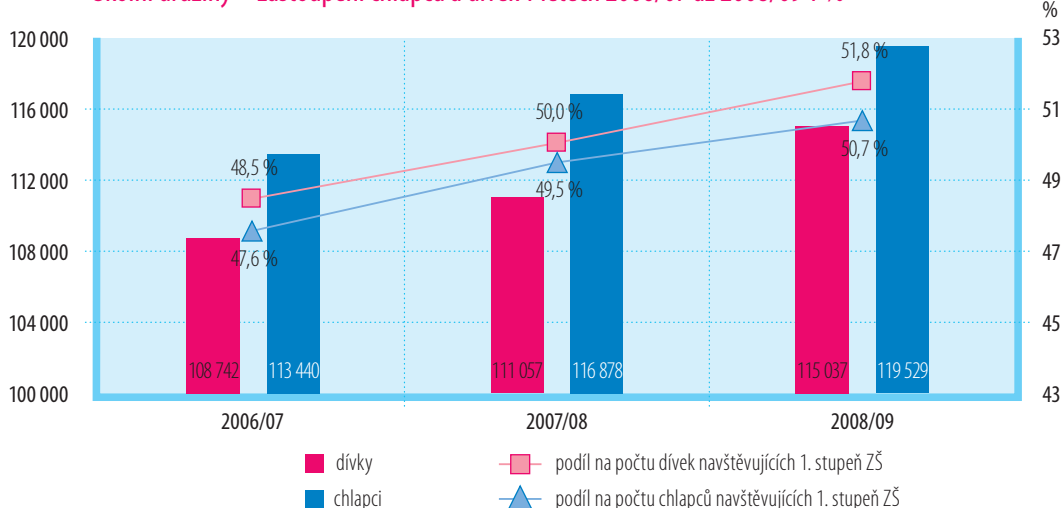
Počet dětí ve školních družinách v letech 2006/07–2008/09 roste. Zastoupení chlapců a dívek se ve sledovaném období nemění – chlapci tvoří 51 %, dívky 49 %. Zastoupení chlapců a dívek ve školních družinách na jejich celkovém počtu na prvním stupni přesáhlo v roce 2008/09 padesátiprocentní hranici, u chlapců dosáhlo 52 %, u dívek 51 %. V předešlém roce byl poměrový ukazatel téměř o 2 procentní body nižší pro dívky, a o více než 1 procentní bod pro chlapce. V roce 2006/07 byl počet chlapců a dívek vztažený k jejich počtu na prvním stupni opět příznivější pro dívky.

¹⁴ Mezi zařízení zájmového vzdělávání jsou obvykle zařazovány ještě střediska volného času a jazykové školy, o těchto zařízeních však nejsou dostupná statistická data v genderovém členění.

V soukromých, krajských školní družinách a klubech a rovněž v těch, které jsou zřízeny MŠMT, bylo v roce 2008/09 vyšší zastoupení chlapců než dívek, než je tomu u družin církevních a obecních. Tato diference může být zapříčiněna tím, že školy krajské a zřizované MŠMT jsou velmi často určeny pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci počtu postižených žáků pak převažují chlapci nad dívkami.

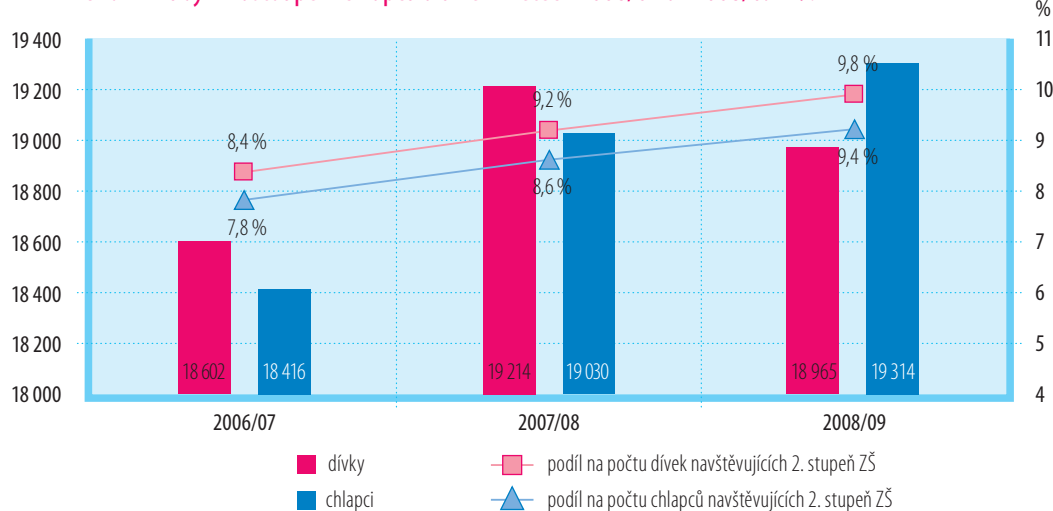
Obrázek 82:

Školní družiny – zastoupení chlapců a dívek v letech 2006/07 až 2008/09 v %

Obrázek 83:

Školní kluby – zastoupení chlapců a dívek v letech 2006/07 až 2008/09 v %

10.2

Základní umělecké školy

Základní umělecké školy navazují na tradici Lidových škol umění a poskytují vzdělání v oborech hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém. Nejvíce vyhledávané jsou hudební obory.

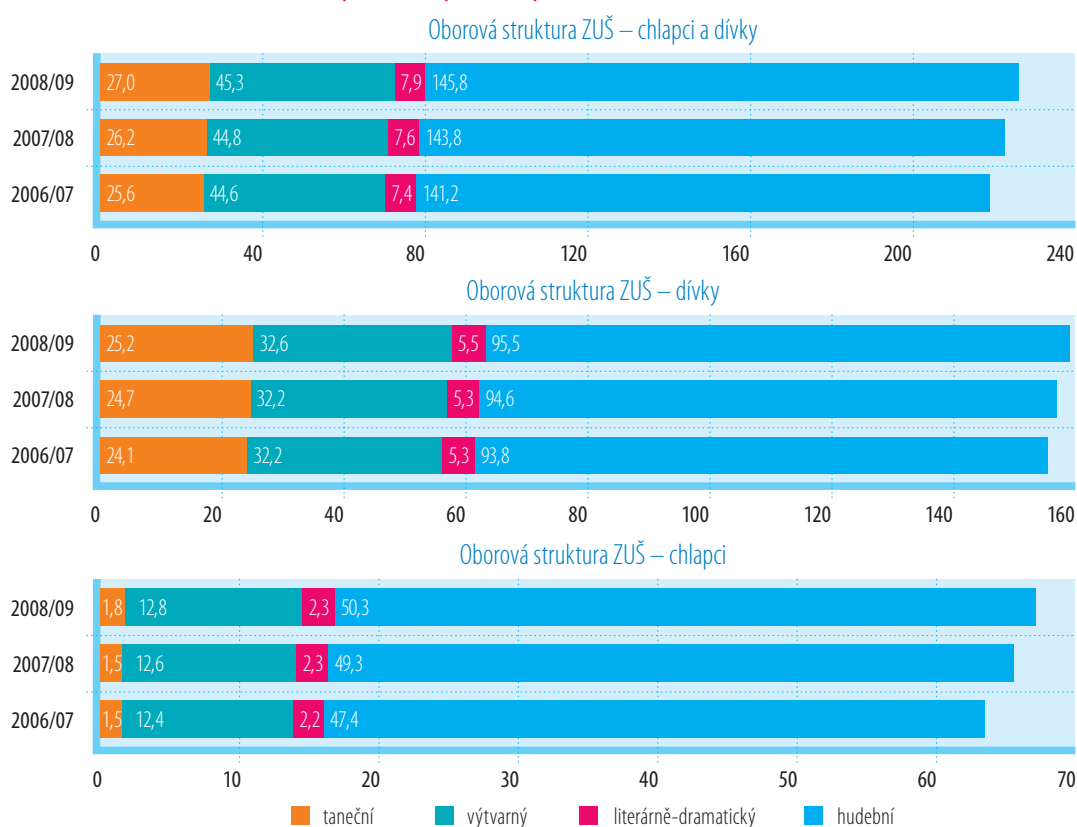
Výuka probíhá individuálně, skupinově nebo kolektivně. Základní umělecké školy realizují nejen samotné vzdělávání, ale také koncerty, výstavy a vystoupení, výjezdy do zahraničí a další akce. Přípravné studium trvá 2 roky. Do I. stupně základního studia jsou přijímány děti ve věku od 7 let, do II. stupně pak děti od 14

let věku. Základní umělecké školy rovněž poskytují vzdělávání určené dospělým. Pro žáky, kteří projeví mimořádné výsledky a nadání, je určeno studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin.

Základní umělecké školy navštěvuje výrazně více dívek než chlapců. Chlapců je na základních uměleckých školách celkem, tedy bez rozlišení oborů, 30 %, dívek 70 %. V roce 2006/07 bylo zastoupení chlapců ještě mírně nižší (29 %). V literárně-dramatických a výtvarných oborech je situace velmi podobná. V případě výtvarných oborů je po tři sledované roky rozložení chlapců a dívek shodné, a to 72 % dívek a 28 % chlapců. V případě literárně-dramatických oborů tvoří chlapci 29 % a dívky 71 % (v roce 2007/08 chlapci 30 % a dívky 70 %). Taneční obory jsou doménou dívek, na celkovém počtu žáků základních uměleckých škol jsou zastoupeny z 93 % (v předchozích dvou letech 94 %). V hudebních oborech je zastoupení chlapců nejvyšší – dosahuje 34 %.

Obrázek 84:

Základní umělecké školy – zastoupení chlapců a dívek v letech 2006/07 až 2008/09 (v tis.)

11

VYSOKÉ ŠKOLY

Kapitola zabývající se genderovými otázkami v oblasti vysokého školství je zaměřena nejen na studenty vysokých škol, ale zabývá se také genderovou strukturou uchazečů o studium na vysokých školách a absolventů vysokých škol, a to v rozmezí let 2006–2008. Nejde však o pouhé podíly mužů a žen. Kromě samotné genderové struktury je zajímavý také pohled na věkovou strukturu mužů a žen či na jejich strukturu oborovou. To nám umožní odhalit případné genderové diference z hlediska věku uchazečů, studentů či absolventů a zjistit, o které obory mají zájem spíše ženy nebo naopak muži. Data o uchazečích nám poskytují informace o přihlášených, přijatých a zapsaných ke studiu na vysoké škole a o jejich úspěšnosti v průběhu přijímacího řízení. V rámci uchazečů o studium na vysokých školách se navíc zabýváme poptávkou po vysokoškolském vzdělávání v závislosti na době od ukončení střední školy, z čehož je možné vyvodit, zda a v jaké míře ženy a muži studium na vysoké škole odkládají. Zvláštní část je pak určena studentům zapsaným na vysokou školu úplně poprvé.

Veškeré údaje se týkají osob s českým státním občanstvím (jen pro představu studenti s cizím státním občanstvím představují méně než desetinu všech studentů vysokých škol), a to z toho důvodu, aby byla zajištěna jednotnost datových údajů, které pocházejí z různých datových zdrojů. Jedná se o data za fyzické osoby, pokud tedy v příslušném roce student studuje na více vysokých školách najednou, uchází se o studium na více vysokých školách či absolvoval více vysokých škol, je zde uveden pouze jednou. Údaje o uchazečích, respektive přihlášených, přijatých a zapsaných jsou vztaženy k 31. 10. příslušného roku, data o studentech k 31. 12. a data o poprvé zapsaných a o absolventech postihují celý kalendářní rok, tedy období od 1. 1. do 31. 12. let 2006 až 2008. Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech jsou shromažďována v rámci centrální databáze nazvané Sdružené informace matrik studentů (SIMS).

Data jsou dále členěna podle formy studia, podle jednotlivých typů studijních programů a podle zřizovatele vysokých škol. Na vysokých školách jsou realizovány bakalářské, magisterské (o délce studia 4–6 let), navazující magisterské (ty jsou pokračováním bakalářských programů a trvají 1–3 roky) a doktorské studijní programy. Takto členěná data se týkají studentů, poprvé zapsaných a absolventů vysokých škol. V případě uchazečů se jedná o údaje za bakalářské a „dlouhé“ (4–6leté) magisterské studijní programy. Student může studovat v prezenční, distanční a kombinované formě studia a z hlediska zřizovatele jsou vysoké školy rozděleny na veřejné a soukromé. Nejsou sem zahrnuta data za státní vysoké školy zřizované Ministerstvem vnitra a Ministerstvem obrany, jelikož tyto školy nedodávají data do SIMS a máme za ně k dispozici údaje pouze o počtech studií, nikoli o fyzických osobách. Data jsou tedy s ostatními neporovnatelná. Na základě tohoto členění dat jsou strukturované i následující kapitoly zabývající se genderovými rozdíly mezi studenty vysokých škol.

11.1

Uchazeči o studium na vysoké škole

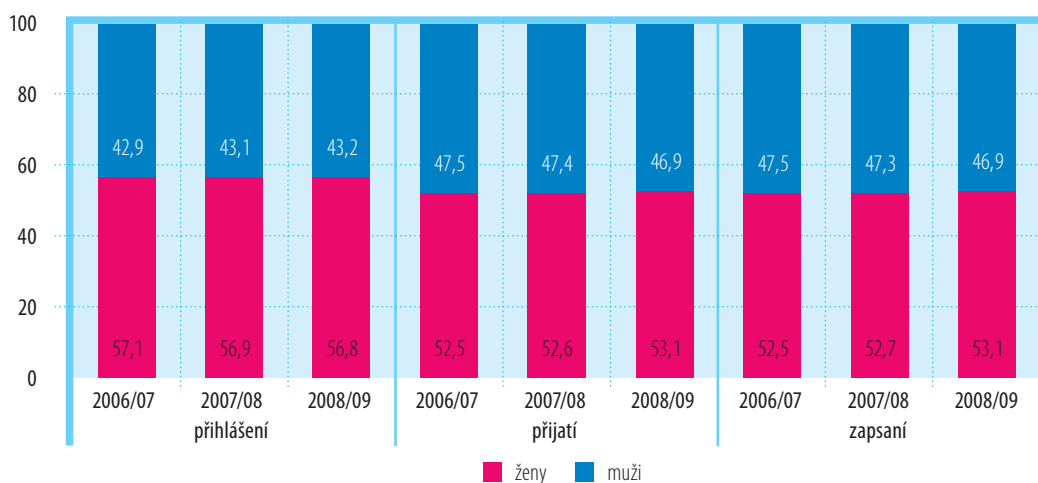
V rámci uchazečů se budeme zabývat genderovými otázkami u přihlášených, přijatých a zapsaných osob na vysokou školu do bakalářských a „dlouhých magisterských“ programů, konkrétně těch uchazečů, kteří absolvovali přijímací zkoušku v letech 2006–2008, tzn. ucházeli se o studium na vysoké škole do školního roku 2006/07, 2007/08 či 2008/09. Počty uchazečů se rok od roku zvyšovaly. V roce 2006 se ke studiu na vysoké škole přihlásilo celkem 137,8 tis. osob, v roce 2007 to bylo již 146,8 tis. a v roce 2008 dokonce 147,3 tis. osob. Zvyšovaly se i počty přijatých a zapsaných do studia na vysoké škole, a to i v relativním vyjádření. Zatímco do školního roku 2006/2007 bylo přijato 65 % a zapsáno 62 % všech přihlášených, o rok později to bylo již 66 % přijatých a 63 % zapsaných a pro školní rok 2008/09 bylo přijato dokonce 71 % a zapsáno 67 % všech uchazečů.

11.1.1 Genderová struktura uchazečů o studium na vysoké škole

Genderová struktura uchazečů se v průběhu let příliš nemění. O něco více jsou mezi uchazeči zastoupeny ženy, které mezi přihlášenými tvoří přibližně 57 % a jejich podíl se velmi nepatrně snížil. Mezi přijatými a zapsanými se naopak, i když opět velice málo, podíl žen zvýšil a pohybuje se okolo 53 %.

Obrázek 85:

Genderová struktura přihlášených, přijatých a zapsaných na VŠ v letech 2006/07–2008/09 (v %)

Většina uchazečů se hlásí do prezenční formy studia. Mezi ženami jsou to přibližně dvě třetiny, ale jejich podíl mírně klesl, a naopak vzrostl podíl těch, které se hlásí do distančních či kombinovaných forem studia na vysoké škole, a to z necelých 37 % na 41 % (součet podílů za jednotlivé formy studia přesahuje 100 %, jelikož jeden uchazeč mohl podat více přihlášek do různých forem studia a je v tomto případě započítán jak v počtech za prezenční, tak za distanční a kombinovanou formu studia; to samé bude platit i u přijatých a zapsaných, studentů i absolventů, a to i v případě jednotlivých studijních programů, oborů apod.). Mezi muži je tento podíl ještě vyšší, do distanční a kombinované formy studia se v roce 2006 přihlásilo 45 % a v roce 2008 dokonce 50 % všech přihlášených mužů. Relativně více se však oproti ženám hlásili muži také do prezenčního studia, i když se i jejich podíl snižoval (72 % v roce 2006 a 69 % v roce 2008). Podíl přijatých a zapsaných do prezenčního studia je u mužů i u žen vyšší, než jak tomu bylo v případě při-

hlášených, i když i zde můžeme pozorovat sestupnou tendenci. Celkem 74 % žen a 75 % mužů v roce 2006 a přibližně 69 % žen a 71 % mužů v roce 2008 bylo přijato a zapsáno do prezenčního studia. Do distančního a kombinovaného studia pak bylo v roce 2006 přijato a zapsáno 27 % žen, z celkového počtu přijatých a zapsaných, u mužů to bylo přibližně 34 %. Do roku 2008 se pak toto procento zvýšilo na 32 % u žen a na 42 % u mužů.

Jelikož je dnes již většina studijních programů bakalářských, které případně pokračují navazujícím magisterským studiem, je také většina uchazečů přihlášená, přijata i zapsána do bakalářského studijního programu a v průběhu let se tento podíl ještě zvyšuje. V prezenční formě studia se do bakalářských studijních programů hlásilo v roce 2006 mezi ženami 89 % uchazeček, mezi muži 92 % uchazečů a v roce 2008 to bylo již 93 % u žen a 94 % u mužů. A zatímco do magisterských studijních programů bylo v roce 2006 mezi ženami 37 % uchazeček a u mužů dokonce pouhých 21 % přihlášených, v roce 2008 činil tento podíl u žen jen necelou čtvrtinu a mezi muži 15 %. Podobný vývoj se týká i přijatých a zapsaných osob, a to i v distanční a kombinované formě studia, kde je ovšem podíl přihlášených, přijatých a zapsaných do magisterských programů ještě výrazně nižší a do bakalářských naopak vyšší. Například v roce 2008 bylo v rámci prezenčního studia zapsáno do bakalářských programů 90 % a do magisterských programů 11 % všech zapsaných žen, u mužů pak tyto podíly činily 94 % a 6 %. Do bakalářských studijních programů distanční a kombinované formy studia se v případě žen zapsalo 97 % a v případě mužů dokonce 99 % zapsaných. Na magisterské studijní programy v distanční a kombinované formě tak zbývala mezi zapsanými ženami 3 % a mezi muži pouhé 1 %.

11.1.2 Uchazeči – ženy a muži podle studijních oborů vysokých škol

Ženy tvoří většinu také mezi uchazeči o studium v jednotlivých skupinách oborů. Výjimkou jsou pouze technické a přírodní vědy a nauky. Jelikož se v průběhu let struktura uchazečů o jednotlivé obory a v rámci nich nijak výrazně nezměnila, budeme se zde zabývat pouze rokem 2008. Ze zájemců o studium přírodních věd na vysoké škole tvořily v tomto roce ženy jen 37 %, v případě věd technických dokonce pouhých 29 % a mezi zapsanými byl jejich podíl ještě o něco menší (33 % všech zapsaných do přírodovědných oborů a 26 % do oborů technických). To pravděpodobně znamená, že ženy v případě přijetí na více vysokých škol dají přednost škole s jiným než technickým či přírodovědným zaměřením. Umocněno je to pravděpodobně také tím, že technicky zaměřené vysoké školy přijímají uchazeče často bez přijímacího řízení a z tohoto důvodu se sem hlásí i studenti bez skutečného zájmu o technické obory a přihlášky si sem podávají pouze ze zjištěných důvodů (pravděpodobně se bude v tomto případě jednat relativně více právě o ženy než o muže). V ostatních skupinách oborů již převažují mezi uchazeči ženy. Nejvýraznější je jejich převaha v oborech zdravotnických, lékařských a farmaceutických (zde se ženy na všech přihlášených, přijatých i zapsaných podílejí stejným podílem, který se rovná 81 %) a také v oborech zaměřených na pedagogiku, učitelství a sociální péči (ze všech přihlášených tvoří ženy 79 %, ze všech přijatých 77 % a ze všech zapsaných 78 %).

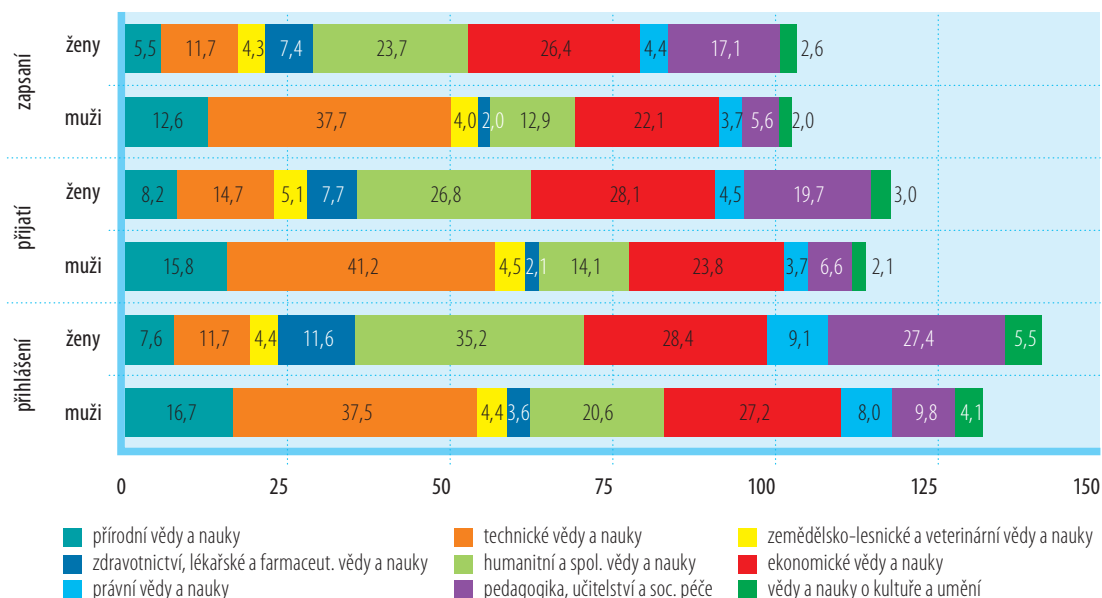
Jiný pohled na rozdíly mezi muži a ženami v oblasti zájmu o určité obory nám nabízí struktura přihlášených, přijatých a zapsaných podle daných skupin oborů. Mezi muži převažuje zájem právě o technické vědy (v roce 2008 se na technické obory hlásilo a bylo zapsáno 38 % mužů) a více než čtvrtina mužů se přihlásila na obory ekonomické. U žen takto výrazná vyhraněnost vůči jednomu oboru není tak patrná. Nejčastěji (ve více než třetině případů) si vybírají obory humanitní

a společenské, ve 28 % pak studia ekonomického směru a ve 27 % obory pedagogické a učitelské. Přijaté a zapsané pak ženy bývají nejčastěji v oborech ekonomických (28 %, resp. 26 %), až poté v oborech humanitních a společenských (27 %, resp. 24 %) a v pedagogických a učitelských oborech je nakonec méně než pětina všech přijatých a jen 17 % všech zapsaných žen.

Obrázek 86:

Struktura přihlášených, přijatých a zapsaných ke studiu na VŠ podle oborů v roce 2008 (v %)

Pozn.: Jelikož se jedna fyzická osoba může přihlásit a může být přijata či zapsána do několika různých studijních oborů, nemusí se celkové součty podílů rovnat 100 %.

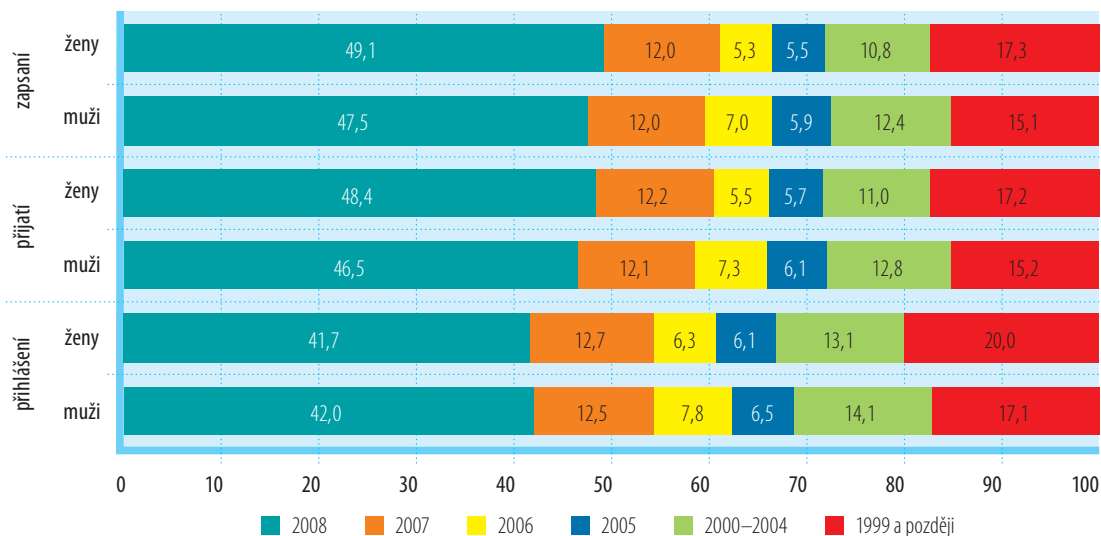
11.1.3 Odložená poptávka žen a mužů po studiu na vysoké škole

Ne všichni se na vysokou školu hlásí bezprostředně po složení maturitní zkoušky. Řada uchazečů využívá například možnosti zúčastnit se pracovních či studijních pobytů v zahraničí, díky kterým se zdokonalí v cizích jazycích, cestování jim otevře nové obzory, a mladí lidé tak mohou získat přesnější představu o tom, co by chtěli v budoucnu dělat. Odložený nástup na vysokou školu se může týkat jak uchazečů, kteří sice prošli přijímacím řízením na vysokou školu ihned po maturitě, ale bohužel nebyli přijati, tak těch, kteří se o přijetí zatím nepokoušeli, nebo těch, kteří již na vysokou školu přijati byli, ale buď studium předčasně ukončili, nebo chtějí studovat jiný obor, než na který byli původně přijati. Jaká je skutečná situace s odkládáním vysokoškolských studií jsme se pokusili zjistit na základě doby, která uplynula od úspěšného ukončení střední školy maturitní zkouškou, a podíváme se také na stáří uchazečů v době přijímacích zkoušek na vysokou školu, a to opět pouze v roce 2008 z důvodu velice obdobného stavu v předchozích letech.

Většina mužů i žen (téměř 42 %) se na vysokou školu hlásí v roce úspěšného složení maturitní zkoušky. Přes 12 % zájemců mužského i ženského pohlaví se na vysokou školu hlásí s ročním zpožděním, po dvou až osmi letech od maturity pak přihlášku ke studiu na vysoké škole podávají relativně více muži než ženy, po devíti a více letech zase naopak ženy. Obdobná situace platí i mezi přijatými a zapsanými, pouze s tím rozdílem, že podíl „čerstvých maturantů“ je mezi nimi daleko vyšší (výrazněji pak u žen) a přibližuje se až k 50% hranici.

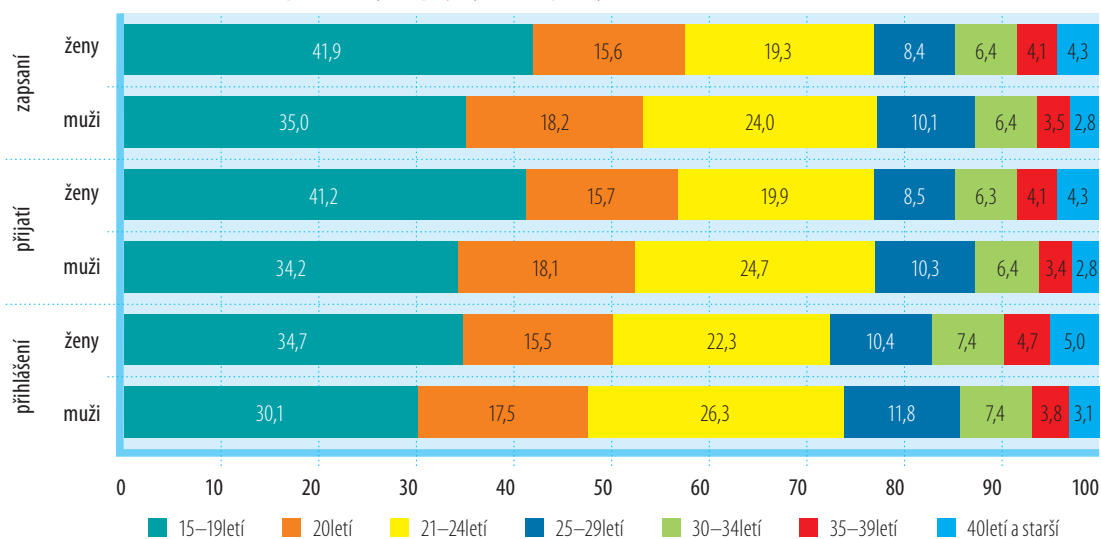
Obrázek 87:

Struktura přihlášených, přijatých a zapsaných ke studiu na VŠ podle roku absolvování maturitní zkoušky v roce 2008 (v %)

Obrázek 88:

Věková struktura přihlášených, přijatých a zapsaných na VŠ v roce 2008 (v %)

Přibližně tři čtvrtiny uchazečů o studium na vysoké škole jsou ve věku do 24 let. Ženy se však na vysokou školu hlásí oproti mužům poměrně častěji v mladším věku. Zatímco u mužů bylo 19letých a mladších¹⁵ mezi přihlášenými 30 %, mezi ženami to bylo 35 %, v případě zapsaných byl pak u mužů a u žen tento podíl 35 %, resp. 42 %. Mezi muži je naopak oproti ženám poměrně více uchazečů 20letých¹⁶ (přibližně 18 % mužů vs. méně než 16 % žen v případě přihlášených, přijatých i zapsaných) a 21–24letých (26 % mužů vs. 22 % žen z přihlášených a 24 % mužů vs. 9 % žen ze zapsaných). Muži jsou také nepatrně častěji ve věku 25–34

15 Ve věkové kategorii „19 a méně let“ je 99 % přihlášených, přijatých i zapsaných ve věku 19 let, mladších je pouhé 1 %.

16 Věková kategorie „20 let“ je zde uvedena samostatně, jelikož uchazeči jsou nejčastěji ve věku 19 let a následně právě ve věku 20 let (důsledek poměrně častých odkladů povinné školní docházky, prodloužování si studia na středních školách ve smyslu přestupů mezi různými obory a školami apod.). Uchazeči ve věku 21 let se podílí již méně než 10 % a tento podíl s rostoucím věkem postupně dále klesá.

let, oproti tomu ženy zase ve věku 35 a více let. Odklad poptávky po vysokoškolských studiích se tedy týká o něco více mužů než žen, ale spíše v kratším časovém rozmezí (maximálně do 8 let od maturity, případně do věku okolo 30 let). Ve starším věku, respektive později od složení maturitní zkoušky jsou to spíše ženy, které mají zájem o studium na vysoké škole.

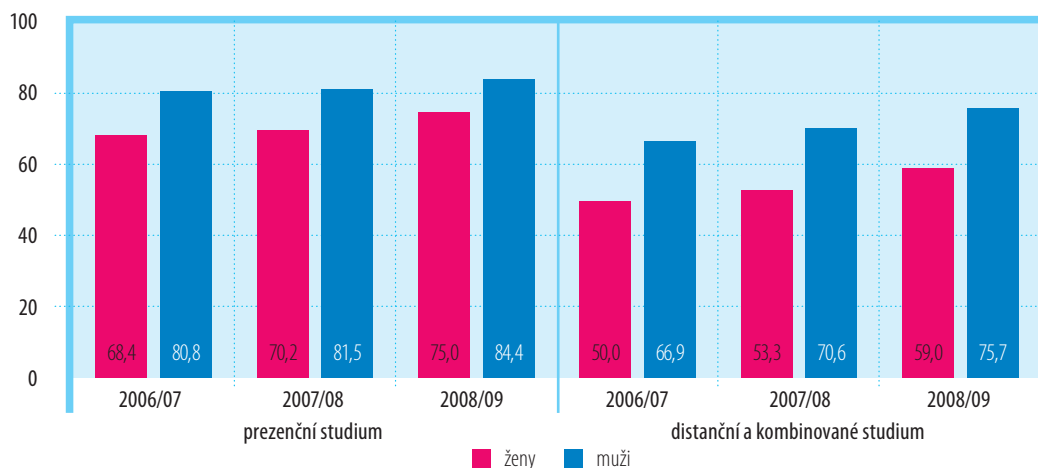
11.1.4 Úspěšnost uchazečů – žen a mužů při přijímacím řízení na vysoké školy

Úspěšnost je v tomto případě hodnocena na základě podílu přijatých uchazečů z celkového počtu přihlášených, kteří se dostavili k přijímacímu řízení. Často si totiž student nebo jiný zájemce o vysokoškolské studium podá přihlášku na více vysokých škol či oborů, ale k některému přijímacímu řízení se pak již z různých důvodů nedostaví. Tento fakt samozřejmě celkovou úspěšnost snižuje a zkresluje, a proto vycházíme z uchazečů, kteří přijímací řízení skutečně podstoupili.

Již na první pohled je patrná větší úspěšnost mužů oproti ženám a také se zdá, že je snazší úspěšné složení přijímacích zkoušek do prezenčního studia nežli do studia distančního či kombinovaného. Zatímco úspěšnost mužů při přijímacím řízení do prezenční formy studia přesahovala 80 % (u žen se pohybovala okolo 70 %), do distanční a kombinované formy bylo přijato jen kolem 70 % mužů a 55 % žen, které se dostavily k přijímacímu řízení. Jak u mužů, tak u žen je však patrné zvyšování úspěšnosti, které je navíc rychlejší u žen, což v rámci úspěšnosti znamená postupný pokles rozdílů mezi muži a ženami. Tento vývoj může být ovlivněn tím, že stále více vysokých škol, resp. fakult přijímá nové studenty bez přijímacích zkoušek.

Obrázek 89:

Úspěšnost uchazečů při přijímacím řízení na VŠ v letech 2006/07–2008/09 podle formy studia (v %)

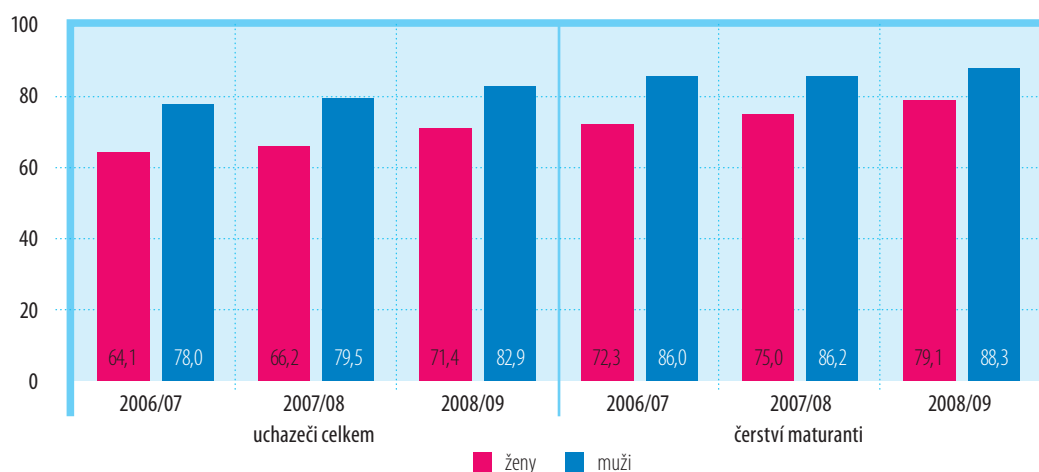
Při porovnání úspěšnosti při přijímacím řízení na vysoké školy do jednotlivých studijních programů zjistíme, že jak v případě bakalářských studijních programů, tak studijních programů magisterských jsou stále úspěšnější muži. V případě prezenčního studia se úspěšnost mužů při přijímacím řízení do bakalářských programů v průběhu sledovaných let zvýšila z necelých 83 % na 86 %, v případě distančního a kombinovaného studia to bylo 68–76 %. U žen se pak tyto podíly pohybovaly v případě prezenční formy od 68 % do 76 % a v případě distanční a kombinované formy pouze od 51 % do 59 %. U magisterských programů byla úspěšnost daleko nižší. V prezenční formě magisterského studia ale byla úspěšnost mužů a žen téměř vyrovnaná a navíc nevykazovala vzestupnou tendenci, ale kolísala u mužů mezi 41–46 % a u žen od 39 % po 45 %. V rámci distanční a kom-

binované formy magisterského studia jsou genderové rozdíly co do úspěšnosti uchazečů opět daleko výraznější a úspěšnost se v průběhu let opět zvyšuje. U žen úspěšnost při přijímacím řízení do distanční a kombinované formy magisterského studia vzrostla z 31 % až na 50 %, u mužů pak z 39 % na celých 69 %.

Již při pohledu na strukturu uchazečů podle doby od složení maturitní zkoušky bylo vidět, že podíl „čerstvých maturantů“ (tedy těch hlásících se na vysokou školu ve stejném roce úspěšného složení maturitní zkoušky) je mezi přijatými a zapsanými uchazeči daleko vyšší než jejich podíl mezi přihlášenými. Již to svědčilo o vyšší úspěšnosti „čerstvých maturantů“ a dokazuje to i porovnání celkové úspěšnosti a úspěšnosti „čerstvých maturantů“. Zatímco celková úspěšnost za všechny uchazeče činila v případě žen v letech 2006–2008 celkem 64–71 % a u mužů 78–93 %, „čerstvé absolventky“ středních škol dosahovaly 72–79% úspěšnosti, „čerství maturanti-muži“ dokonce 86–88% úspěšnosti. U „čerstvých maturantů“ je tak patrné i výraznější snižování rozdílu v úspěšnosti mužů a žen. Tento rozdíl činil v roce 2006 v případě celkové úspěšnosti i úspěšnosti čerstvých maturantů téměř 14 procentních bodů. V roce 2008 to však bylo v případě celkové úspěšnosti 12 procentních bodů, zatímco mezi čerstvými maturanty pouhých 9 procentních bodů.

Obrázek 90:

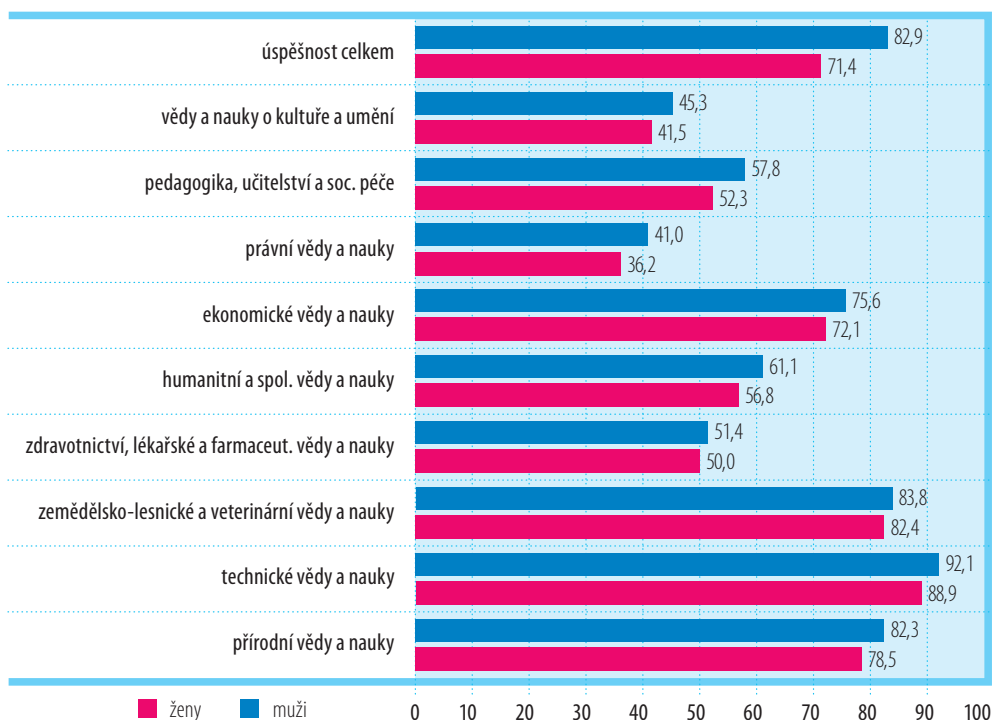
Úspěšnost uchazečů a z toho „čerstvých maturantů“ při přijímacím řízení na VŠ v letech 2006/07–2008/09 (v %)

Úspěšnost při přijímacích zkouškách na vysokou školu podle jednotlivých skupin oborů je výrazně nejvyšší v případě technických věd a nauk. Je však třeba zohlednit fakt, že některé vysoké školy přijímají do některých svých oborů studenty bez přijímacích zkoušek, případně pouze s ohledem na výsledky na střední škole. Proto není možné jednoznačně tvrdit, které obory poskytují největší šanci na přijetí. Nicméně bez ohledu na průběh, formu a míru obtížnosti přijímacího řízení byli nejúspěšnější uchazeči o studium již zmíněných technických oborů, a to jak v případě mužů, tak žen (92%, resp. 89% úspěšnost), dále o studium oborů zaměřených na zemědělství, lesnictví či veterinární lékařství (84% úspěšnost u mužů a 82% úspěšnost u žen) a na třetím místě se na základě úrovně úspěšnosti umístily obory přírodovědné (82% úspěšnost u mužů a 79% úspěšnost u žen). Nad 70% hranicí leží ještě hladina úspěšnosti uchazečů o ekonomické obory, ale mezi ostatními skupinami oborů je míra úspěšnosti již daleko nižší. Nejobtížnější je pak uspět u přijímacího řízení ke studiu oborů zaměřených na právní vědy a nauky (36% úspěšnost u žen a 41% úspěšnost u mužů) a oborů uměleckých (41% úspěšnost u žen a 45% úspěšnost u mužů).

Obrázek 91:

Úspěšnost uchazečů o studium na VŠ podle skupin oborů v roce 2008 (v %)

11.1.5 Poprvé zapsaní ke studiu na vysoké škole – ženy a muži

Poprvé zapsanými ke studiu na vysoké škole se rozumí ti studenti, kteří úspěšně prošli přijímacím řízením ke studiu na vysoké škole a úplně poprvé se dostavili k zápisu do bakalářských či „dlouhých“ magisterských programů, resp. nikdy před tím na vysoké škole nestudovali (nejsou sem tedy zahrnuti ti studenti, kteří ukončili bakalářský studijní program a pokračují v navazujícím magisterském studiu). Takových studentů bylo v roce 2006 celkem 66,7 tis., v roce 2007 pak 71,0 tis. a v roce 2008 dokonce 74,7 tis. Podíl poprvé zapsaných studentů ze všech zapsaných tvořil v roce 2006 celých 78 %. Tento podíl se však v průběhu sledovaného období mírně snižoval, a to na 77 % v roce 2007 a necelých 76 % v roce 2008. Je tedy možné říci, že přibývá studentů, kteří již byli v minulosti na některé vysoké školy zapsaní a z různých důvodů (neúspěšné předchozí studium, studium na více vysokých školách, resp. v různých oborech atp.) se na vysoké školy hlásí a následně ke studiu zapisují opakovaně.

Z genderového pohledu jsou to muži, kteří se poměrně častěji než ženy účastní již několikátého zápisu na vysokou školu. Mezi ženami bylo totiž v roce 2006 celkem 83 % poprvé zapsaných z počtu nově přijatých a do roku 2008 se tento podíl snížil jen nepatrně (na 81 %). V rámci nově přijatých mužů bylo poprvé u zápisu na vysokou školu v roce 2006 jen 73 % a do roku 2008 se jejich podíl snížil až na 69 %. Ženy tedy pravděpodobně daleko častěji setrvávají na první vysoké škole, kam byly přijaty, zatímco muži v tomto smyslu daleko více „experimentují“.

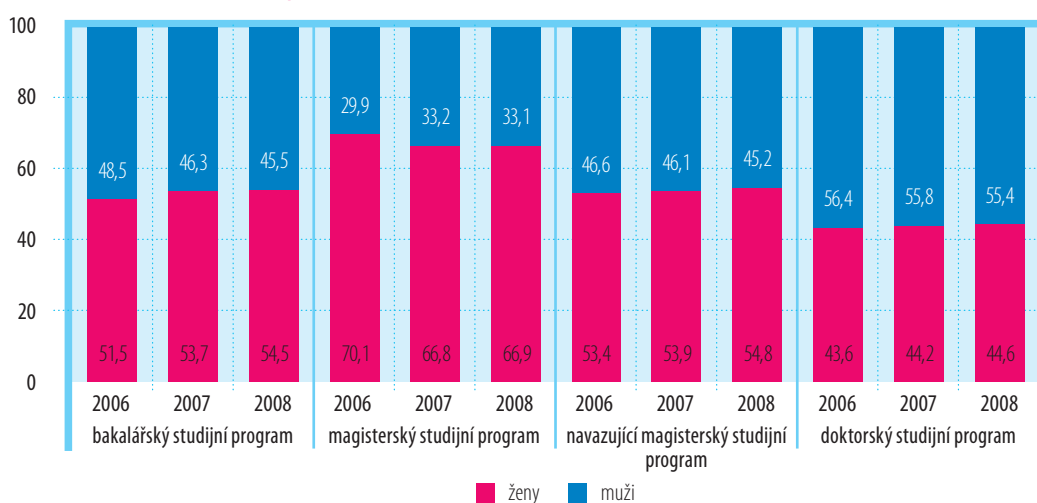
Zastoupení žen je mezi poprvé zapsanými opět většinové a v průběhu daných let vzrostlo z 56 % na 57 %, přičemž v prezenční formě studia je o něco nižší (54–55 %), zatímco v distanční a kombinované formě dosahuje 60–62 %. Rozdíly v podílu počtu žen mezi poprvé zapsanými jsou patrné také v rámci veřejných a soukromých vysokých škol. Zatímco na veřejných školách bylo ve skupině poprvé zapsaných v letech 2006–2008 celkem 55–56 % žen, na soukromých školách tvořily ženy 62–65 % všech poprvé zapsaných studentů.

V případě rozdělení poprvé zapsaných podle studijního programu se jedná o první zapsání na vysoké škole v rámci tohoto typu studijního programu (bakalářský, magisterský, magisterský navazující a doktorský studijní program) bez ohledu na to, v jakém jiném typu studijního programu byl student zapsán v minulosti. V bakalářských a magisterských studijních programech prezenční formy studia je stejně jako u uchazečů zřejmá převaha žen, a to zejména v 4–6letých magisterských programech, kde v roce 2006 tvořily ženy až 70 %. I když se v tomto případě jejich podíl snižoval (do roku 2008 na 67 %), v bakalářských a navazujících magisterských programech jejich podíl dosahoval „jen“ 52–55 % (a naopak v průběhu let mírně rostl). Poněkud odlišná je situace v doktorských studijních programech, kam se do prezenční formy studia poprvé zapsalo přibližně 2,9 tis. studentů (shodně ve všech sledovaných letech), z toho však byla většina (55–56 %) mužů.

V případě distanční a kombinované formy studia jsou rozdíly v genderové struktuře poprvé zapsaných v rámci jednotlivých typů studijních programů ještě výraznější. V bakalářských studijních programech se ženy na poprvé zapsaných podílely 57–60 %, v „dlouhých“ magisterských programech 78–88 % a v navazujících magisterských programech 56–58 % a ve všech případech měly tyto podíly vzestupnou tendenci. V doktorských programech byl i v distanční a kombinované formě studia vyšší podíl poprvé zapsaných mužů než žen a tentokrát se pohyboval okolo 60 %.

Obrázek 92:

Genderová struktura poprvé zapsaných na VŠ podle typu studijního programu v letech 2006–2008 – prezenční studium (v %)

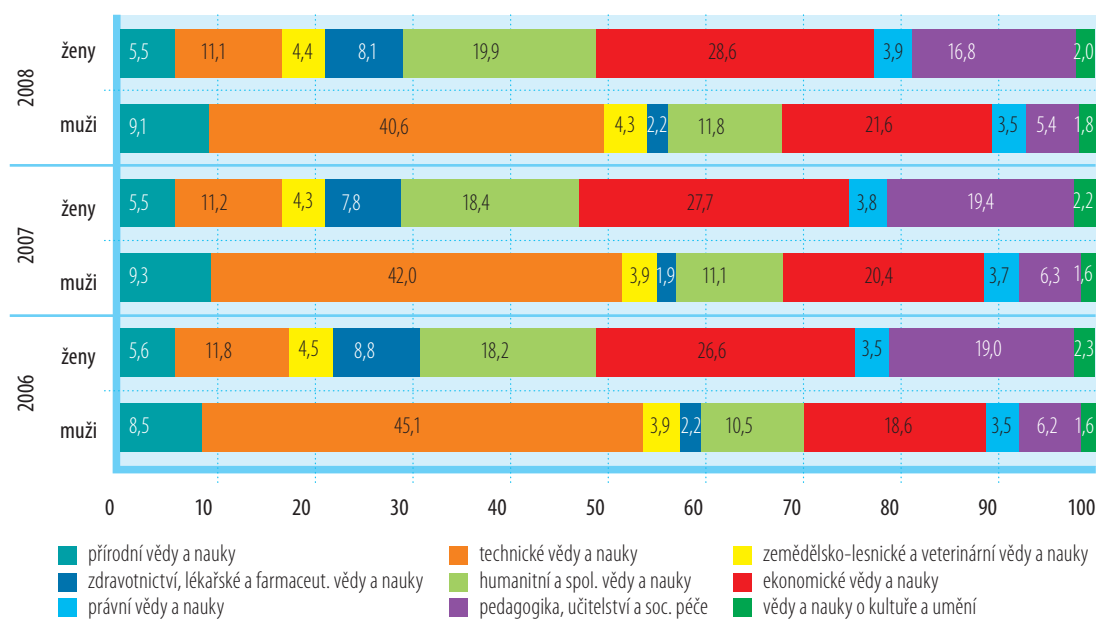
Struktura poprvé zapsaných mužů a žen podle jednotlivých skupin oborů se příliš významně neliší od struktury všech zapsaných studentů. I tentokrát je u mužů vidět převažující zájem o technické obory, mezi poprvé zapsanými muži je podíl technických věd a nauk dokonce ještě vyšší (v roce 2008 téměř 41 %) než v případě zapsaných celkem (v roce 2008 celkem 38 %). Je však třeba zmínit mírný pokles podílu poprvé zapsaných mužů do oborů technického směru (z 45 % na 41 %), a to například ve prospěch oborů ekonomických (nárůst z necelých 19 % na 22 %) či humanitních a společenských. V průběhu let se zvýšil také podíl poprvé zapsaných v oborech přírodovědných nebo oborech zemědělsko-lesnických a veterinárních.

Nejvyšší podíl poprvé zapsaných žen najdeme v oborech s ekonomickým zaměřením (v roce 2008 činil 29 %) a opět je tento podíl o něco vyšší než podíl všech

zapsaných v daném oboru (v roce 2006 se jednalo o 26 %). Naopak podíl poprvé zapsaných žen do oborů humanitních a společenských je nižší (v roce 2008 necelých 20%) než tentýž podíl v případě nově přijatých celkem (v témže roce 24 %). Je tedy možné předpokládat, že si studentky tyto obory vybírají až jako další v pořadí a například přibírají studium těchto oborů k dalším, již probíhajícím vysokoškolským studiím. V průběhu sledovaného období se podíl poprvé zapsaných žen na vysokoškolská studia ekonomického i humanitního a společenského zaměření zvyšoval (v případě ekonomických z 27 % na 29%; v případě humanitních z 18 % na 20%) a právě humanitní obory v roce 2008 dokonce předstihly co do počtu poprvé zapsaných žen obory pedagogické a učitelství (zde podíl poklesl z 19 % na 17 %).

Obrázek 93:

Struktura poprvé zapsaných na VŠ podle skupin studijních oborů v letech 2006–2008 (v %)

Pozn.: Jelikož jedna fyzická osoba může být zapsána do několika různých studijních oborů, nemusí se celkové součty podílů rovnat 100 %.

Věková struktura poprvé zapsaných mužů a žen v jednotlivých typech studijních programů byla v roce 2008 následující: do bakalářských a „dlouhých“ magisterských programů se hlásí studenti často bezprostředně po ukončení střední školy, a proto jsou zde zastoupeni i studenti 19letí, případně mladší, relativně více pak mezi ženami než mezi muži (32 % vs. 31 % v bakalářských programech a 43 % vs. 35 % v magisterských programech). Naopak poměrně více mužů je oproti ženám ve věku 20–24 let (42 % vs. 46 % v bakalářských programech a 46 % vs. 55 % v magisterských programech).

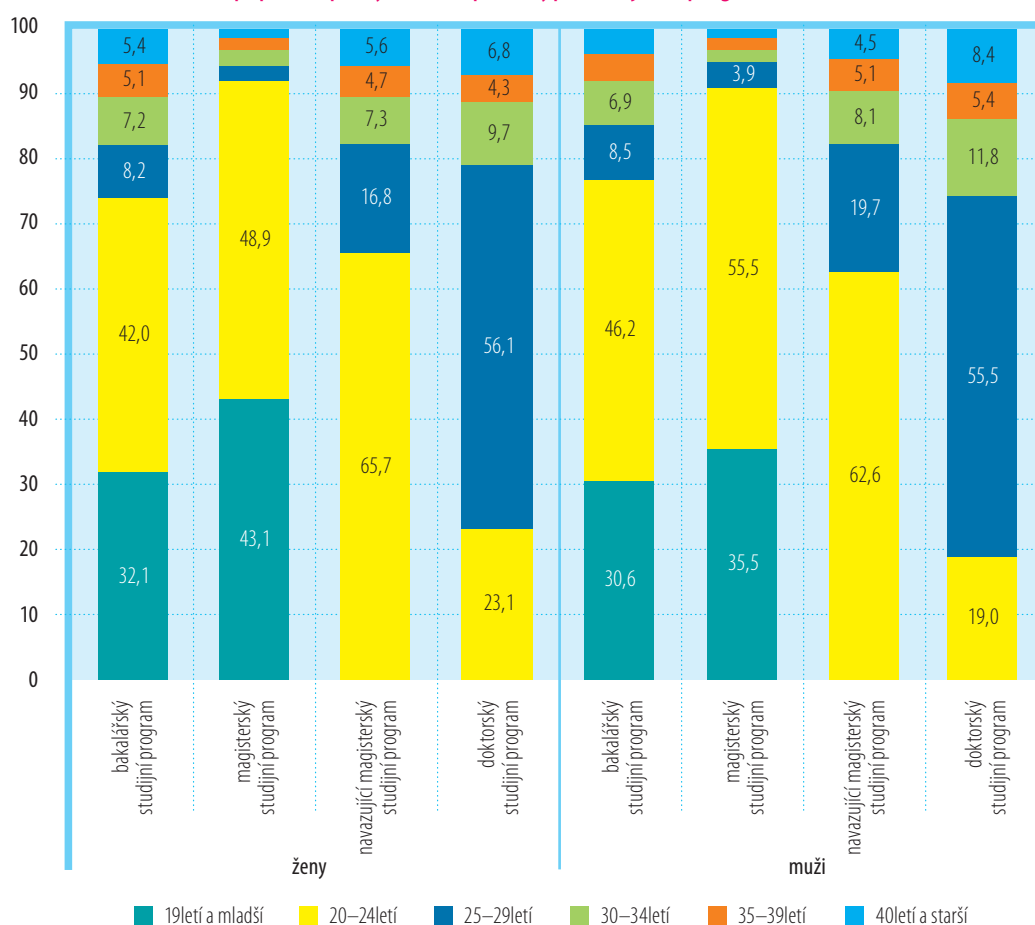
V navazujících magisterských programech je převážná většina poprvé zapsaných ve věku 20–24 let, a to 66 % poprvé zapsaných žen, ale ve srovnání s tím jen 63 % poprvé zapsaných mužů. Těch je relativně více zase ve starších věkových skupinách, ale jen do 39 let, jelikož 40letých a starších je opět poměrně více žen. Relativní převaha mužů a žen se tedy v průběhu studia jednotlivých typů studijních programů postupně přelévá mezi věkovými kategoriemi a v případě doktorského studijního programu je poměrně více žen ve věku 20–29 let, zatímco muži se do doktorského studia poprvé zapisují relativně častěji až ve 30 a více letech.

V průběhu let se tento stav v rámci bakalářských a magisterských studijních programů nijak výrazně neměnil. U navazujících magisterských programů je u žen

patrné zvyšování jejich podílu ve věku 20–24 let (z 61 % na 66 %) na úkor starších věkových skupin, zejména pak 25–29letých (pokles z 21 % na 17 %), a podobný trend, avšak v daleko menší míře, je patrný také u mužů (nárůst podílu 20–24 let z 60 % na 63 % a pokles podílu 25–29letých z 22 % na 20 %). U poprvé zapsaných do doktorandského studia se naopak podíl 20–24letých snížil (u žen z 33 % na 23 % a u mužů z 27 % na 19 %) a zastoupení osob ve věku 25–29 let vzrostlo podobně u mužů i u žen z přibližně 49 % na 55 % (resp. 56 %). U poprvé zapsaných žen plynule rostlo také zastoupení věkové skupiny 30–34 let, u mužů se zvyšoval i podíl 35–39letých.

Obrázek 94:

Věková struktura poprvé zapsaných na VŠ podle typu studijního programu v roce 2008 (v %)

11.2

Studenti vysokých škol

Počet studentů vysokých škol ve sledovaných letech výrazně rostl. Zatímco ve školním roce 2006/07 studovalo alespoň jednu vysokou školu 299,1 tis. osob, do roku 2007/08 stačil počet vysokoškoláků překročit hranici 300 tis. (konkrétně činil 316,6 tis.) a v roce 2008/09 bylo v České republice celkem 338,4 tis. studentů vysokých škol (připomínáme, že studentů s českým státním občanstvím). Zda se mezi nimi vyskytují nějaké výrazné genderové rozdíly, to odhalí následující kapitoly zabývající se genderovou strukturou studentů vysokých škol a dále strukturou oborovou a věkovou, zvláště za muže a ženy.

11.2.1 Genderová struktura studentů vysokých škol

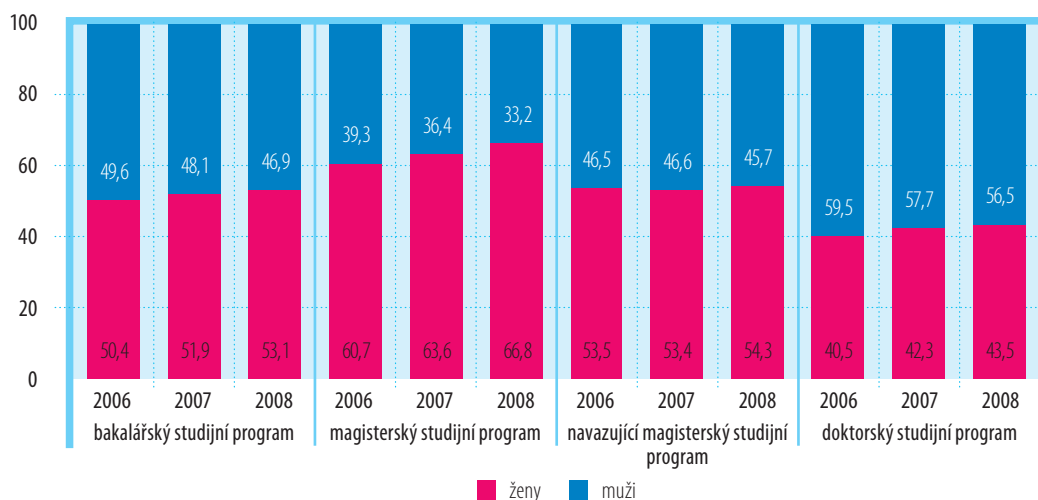
Mezi studenty všech vysokých škol bez ohledu na formu studia, studijní program či zřizovatele je, jak již můžeme tušit na základě předchozí kapitoly o uchazečích, o něco vyšší zastoupení žen než mužů a v průběhu let 2006–2008 se tato převaha žen ještě nepatrně zvýšila. Zatímco v roce 2006 bylo ze všech vysokoškolských studentů 53 % žen, v roce 2008 tento podíl činil více než 55 %. Prakticky stejnou genderovou strukturu nalezneme i v rámci jednotlivých forem studia a týká se i veřejných vysokých škol. Vysoké školy soukromé pak vykazují podíl žen z celkového počtu svých studentů ještě vyšší, ve sledovaném období navýšený z 59 % na 60 %.

Také ve všech studijních programech, s výjimkou doktorského, převažují ženy. Podívejme se na ně nejprve v rámci prezenční formy studia. V bakalářských studijních programech byl ještě v roce 2006 poměr mužů a žen téměř vyrovnán, ale do roku 2008 stačil podíl mužů klesnout na méně než 47 %. Ještě výraznější diference v poměru mužů a žen panuje v magisterských studijních programech, kde se podíl žen zvýšil z necelých 61 % na téměř 67 %. V navazujících magisterských programech se pak podíl žen pohybuje okolo 54 %. Mezi doktorandy však najdeme žen v poměru k mužům daleko méně, i když rozdíly v počtu mužů a žen v doktorských studijních programech se pomalu zmenšují. Od roku 2006 do roku 2008 zastoupení žen v rámci doktorského studia vzrostlo z pouhých 40 % na téměř 44 %.

V případě jednotlivých typů studijních programů (kromě doktorského) v distanční a kombinované formě studia je procento žen ještě vyšší než v prezenčních formách studia. V bakalářském studijním programu se zde podíl žen zvýšil z 53 % na 57 %, v magisterském z 67 % až na 77 % a v navazujícím magisterském se stabilně držel na 56 %. Odlišná situace se jeví i v případě distanční a kombinované formy studia v programech doktorských. Zde je totiž naopak poměrně ještě více mužů než ve formě prezenční (v roce 2006 a 2007 činil jejich podíl 62 %, v roce 2008 celkem 61 %). I když ženy i muži volí pro doktorské studium častěji distanční či kombinovanou formu studia, je patrné, že ženy studují v tomto případě v prezenční formě přece jen o něco více než muži.

Obrázek 95:

Genderová struktura studentů VŠ podle studijního programu v letech 2006–2008 – prezenční studium (v %)

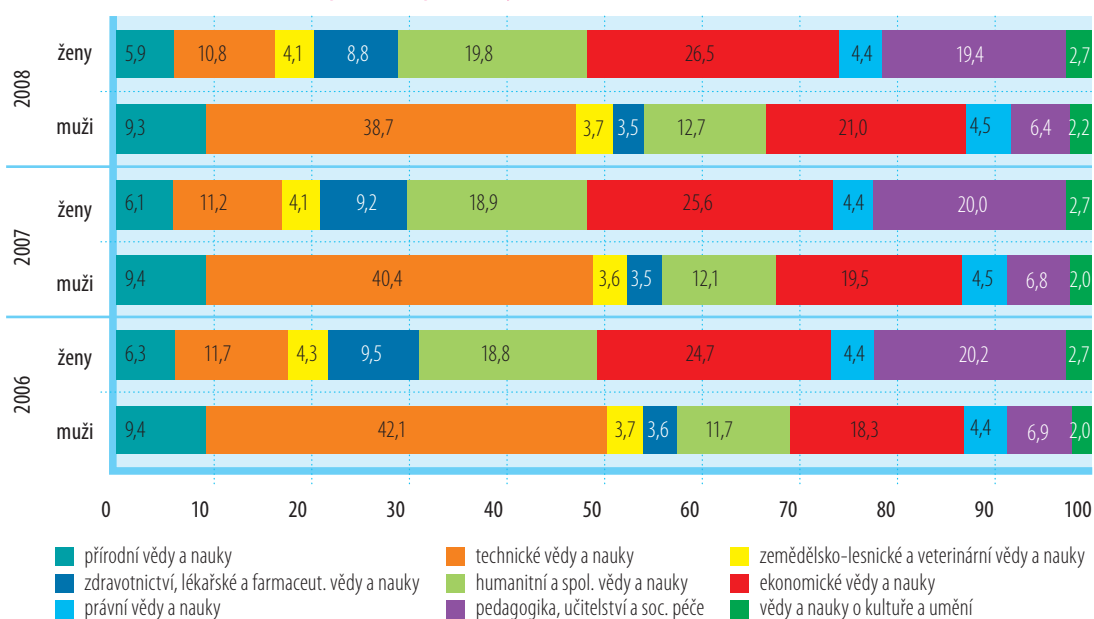
11.2.2 Studenti VŠ – ženy a muži podle studijních oborů

Nadpoloviční podíl žen je charakteristický také pro většinu skupin oborů vysokých škol. Pouze technické a přírodní vědy a nauky studují spíše muži. V případě oborů technického zaměření tvoří muži ve sledovaném období stabilně přibližně tři čtvrtiny příslušných studentů, i když i zde je patrný mírný nárůst podílu žen, a to z necelých 24 % v roce 2006 na 26 % v roce 2008. Mezi studenty přírodních věd není rozdíl v podílu mužů a žen tak výrazný a podíl žen se zde také (i když jen opravdu velmi nepatrně) zvyšuje, ale muži zde mají přeci jen převahu (jejich podíl se od roku 2006 do roku 2008 snížil z 57 % na 56 %). V ostatních skupinách oborů však nadále dominují ženy. Nejvýraznější je jejich převaha v oborech zaměřených na pedagogiku, učitelství a sociální péči (zde se ženy na celkovém počtu studentů těchto oborů podílely 77 % až 79 % a jejich podíl se v průběhu let zvyšoval). Převážně ženy najdeme také v oborech zdravotnických, lékařských a farmaceutických, kde jejich podíl překračoval také hranici 70 %, konkrétně se od roku 2006 do roku 2008 zvýšil z 75 % na 76 %. Více než 60 % žen je pak mezi studenty humanitních a společenských věd, dále oborů ekonomických a oborů zaměřených na kulturu a umění. Studenty zemědělských, lesnických a veterinárních oborů tvoří ženy z přibližně 57 % a poměrně nejvyrovnanější je situace v právních vědách, které studovalo 53–55 % žen a 45–47 % mužů, přičemž v průběhu let se zvyšoval opět podíl žen.

Samozřejmě mezi studujícími najdeme většinu mužů v oborech technických, i když zde podíl těchto oborů v daném období poněkud klesl (z 42 % na necelých 39 %). Druhou nejvíce zastoupenou skupinou oborů jsou v případě mužů obory ekonomické, jejichž podíl se naopak zvýšil z 18 % na 21 %. Nepatrně více se začali muži věnovat také studiu humanitních a společenských věd, a naopak mírně pokleslo zastoupení mužů studujících obory učitelské a pedagogické. Mezi ženami najdeme nejvíce studentek v ekonomických oborech (přibližně čtvrtina všech studentek vysokých škol), v oborech pedagogických a oborech humanitního a společenského zaměření (v obou případech přibližně jedna pětina studentek). V průběhu let se mezi ženami zastoupení jednotlivých oborů nijak výrazně nezměnilo, maximálně v rozmezí jednoho procentního bodu.

Obrázek 96:

Struktura studentů VŠ podle skupin studijních oborů v letech 2006–2008 (v %)

Pozn.: Jelikož jedna fyzická osoba může studovat několik různých studijních oborů, nemusí se celkové součty podílů rovnat 100 %.

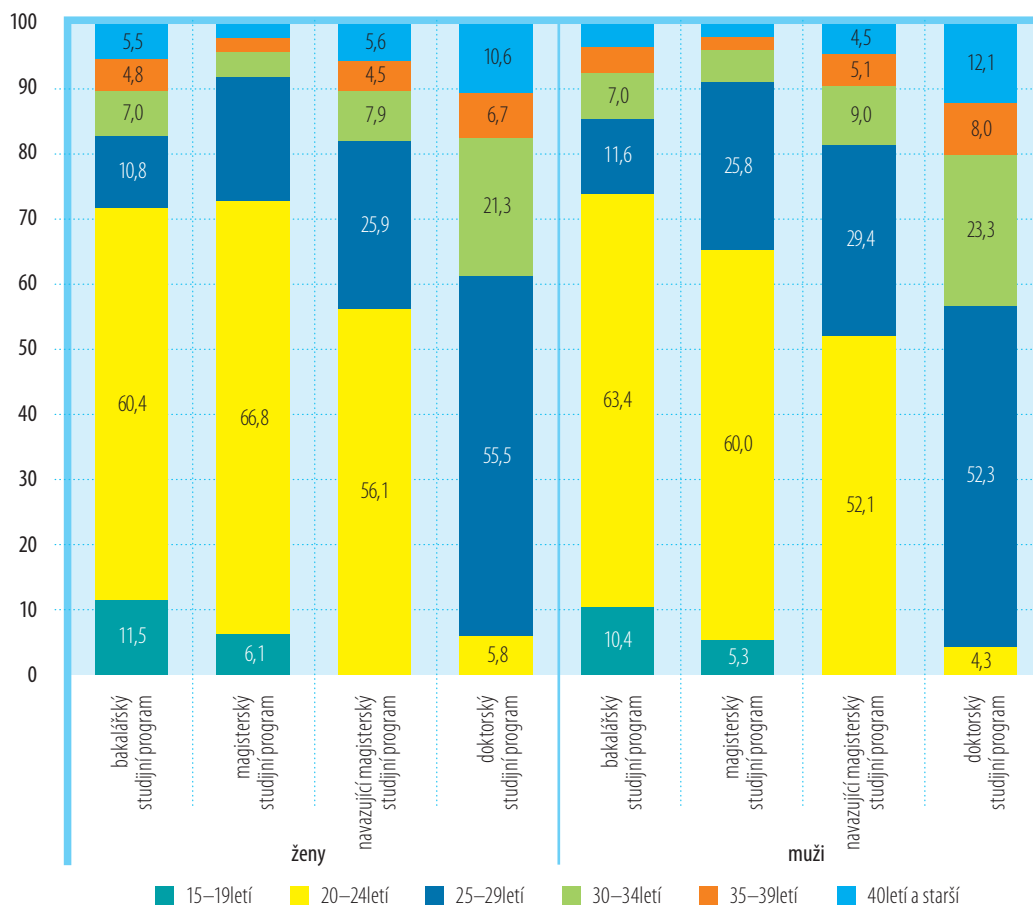
11.2.3 Studenti VŠ – ženy a muži podle věku

Většina studentů bakalářských, magisterských a navazujících magisterských studijních programů je ve věku 20–24 let (okolo 60 %). V magisterských programech, které trvají déle než bakalářské, a v navazujících magisterských programech, které jsou zase pokračováním programů bakalářských, najdeme samozřejmě větší zastoupení starších studentů, nemluvě o studijním programu doktorském, kde je více než polovina studujících ve věku 25–29 let a více než pětina je 30–34letých.

Při pohledu na věkové struktury mužů a žen však najdeme určité odlišnosti. V případě bakalářského studijního programu je ve srovnání s muži poměrně více žen mladších 20 let (11,5 % vs. 10 %), a naopak muži jsou častěji než ženy ve věku mezi 20 a 30 lety (71 % vs. 75 %). Tato skutečnost, že mezi studenty-muži najdeme větší zastoupení starších věkových skupin než u žen, je ještě více patrná v ostatních typech studijních programů. V magisterském programu je 73 % žen ve věku do 25 let, mezi muži je tento podíl pouhých 65 %, avšak ve věku mezi 25 a 35 lety najdeme téměř třetinu mužů, ale ani ne čtvrtinu žen. V navazujícím magisterském studiu jsou studenti převážně ve věku 20–24 let a zatímco mezi studentkami je v tomto věku 56 % žen, u mužů tento podíl činí jen 52 %. Více než čtvrtina žen studujících v navazujícím magisterském programu je 25–29letých, mezi muži je to ale více než 29 % a poměrně více jsou u mužů než u žen zastoupeny také věkové skupiny 30–34 a 35–39 let. V doktorském studiu jsou tyto rozdíly u mužů a žen napříč jednotlivými věkovými skupinami ještě posunuty, a to tak, že zatímco mezi ženami je relativně více zastoupena věková skupina od 20 do 29 let (61 % žen, ale jen necelých 57 % mužů), mezi muži najdeme daleko častěji studenty 30leté a starší (přes 43 % mužů a necelých 39 % žen).

Obrázek 97:

Věková struktura studentů VŠ – žen a mužů podle typu studijního programu v roce 2008 (v %)

V průběhu daného období můžeme v případě bakalářských a magisterských programů pozorovat pokles podílu studentů mladších 25 let (v bakalářských programů u žen pokles ze 74 % na 72 % a u mužů ze 75 % na necelých 74 %; v magisterských programech u žen pokles ze 77 % na 73 % a u mužů ze 69 % na 65 %). V navazujícím magisterském programu se naopak podíl studentů v mladších věkových skupinách (do 24 let) ještě zvýšil (u žen z 53 % na 56 %; u mužů z 51 % na 52 %), ale snížil se podíl 25–29letých (u žen z 28 % na 26 %; u mužů z 31 % na 29 %) i starších studentů. Mezi doktorandy došlo k poklesu zastoupení studentů do 29 let (u žen ze 65 % na 61 %; u mužů ze 61 % na 57 %) a studium doktorských programů se tak stále více stává doménou 30letých a starších.

11.3

Absolventi vysokých škol

Za absolventa vysoké školy je považován student, který úspěšně ukončil studium v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu na vysoké škole. V tomto případě se zabýváme obdobím let 2006–2008, a tudíž se uvedená čísla týkají všech studentů, kteří úspěšně ukončili studium na vysoké škole v období od 1. 1. do 31. 12. příslušných let. Těch bylo v roce 2006 celkem 50,3 tis., do roku 2007 se počet absolventů vysokých škol zvýšil na 59,5 tis. a v roce 2008 činil dokonce 68,3 tis. Přibližně polovinu ze všech absolventů tvořili absolventi bakalářských studijních programů, přičemž jejich podíl od roku 2006 do roku 2008 vzrostl ze 47 % na 53 %. Naopak výrazně kleslo zastoupení absolventů dlouhých magisterských programů, a to ze 36 % v roce 2006 na 22 % v roce 2008. Stejně procento (22 %) tvořili v roce 2008 absolventi navazujících magisterských programů, ale ještě v roce 2006 se na počtu absolventů vysokých škol podíleli jen 13 %. Mírný pokles zaznamenal i podíl absolventů doktorských studií, a to ze 4 % na 3 %.

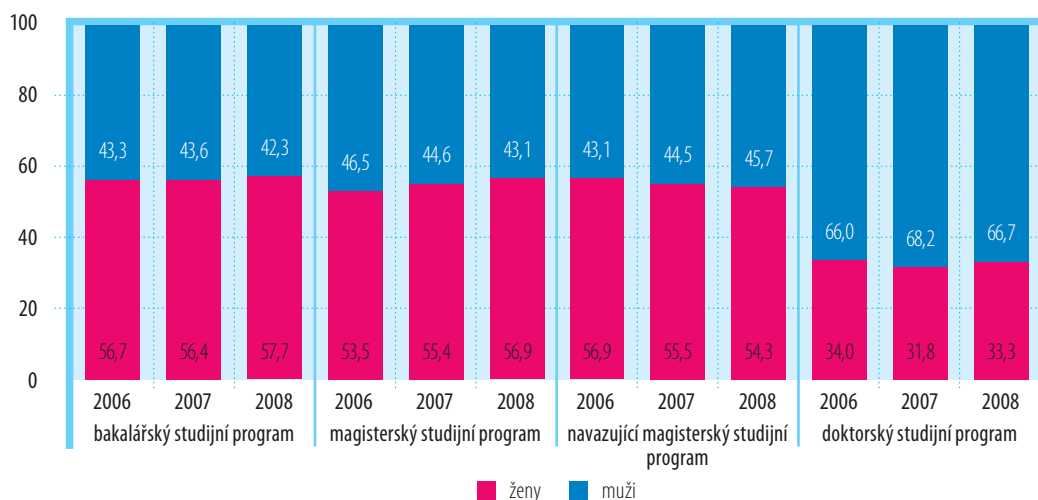
11.3.1 Genderová struktura absolventů VŠ

Více žen než mužů najdeme i mezi absolventy vysokých škol, a to v poměru 56 % žen a 44 % mužů v roce 2006, do roku 2008 se pak tento stav stačil ještě o 1 procentní bod změnit (57 % žen a 43 % mužů). Obdobný vývoj v rozmezí přibližně stejných hodnot se týkal i podílu mužů a žen, kteří absolvovali vysokou školou v prezenční formě studia, v případě distanční formy byl podíl žen ještě o 1 procentní bod vyšší. Při porovnání genderové struktury absolventů veřejných a soukromých vysokých škol zjistíme, že na veřejných školách jsou počty žen a mužů vyrovnanější než na školách soukromých (55–56 % žen na veřejných a 62–65 % žen na soukromých vysokých školách).

Více než polovinu absolventů vysokých škol (okolo 55 %) tvoří ženy také v rámci jednotlivých typů studijních programů prezenčního studia, pouze absolventi doktorských programů jsou přibližně ze dvou třetin muži. V případě distančního a kombinovaného studia je podíl žen mezi absolventy bakalářských, magisterských a navazujících magisterských studijních programů ještě o něco vyšší (pohybuje se okolo 60 %), a to platí i pro doktorské studijní programy, kde bylo z celkového počtu absolventů 36–39 % žen.

Obrázek 98:

Genderová struktura absolventů VŠ podle studijního programu v letech 2006–2008 – prezenční studium (v %)

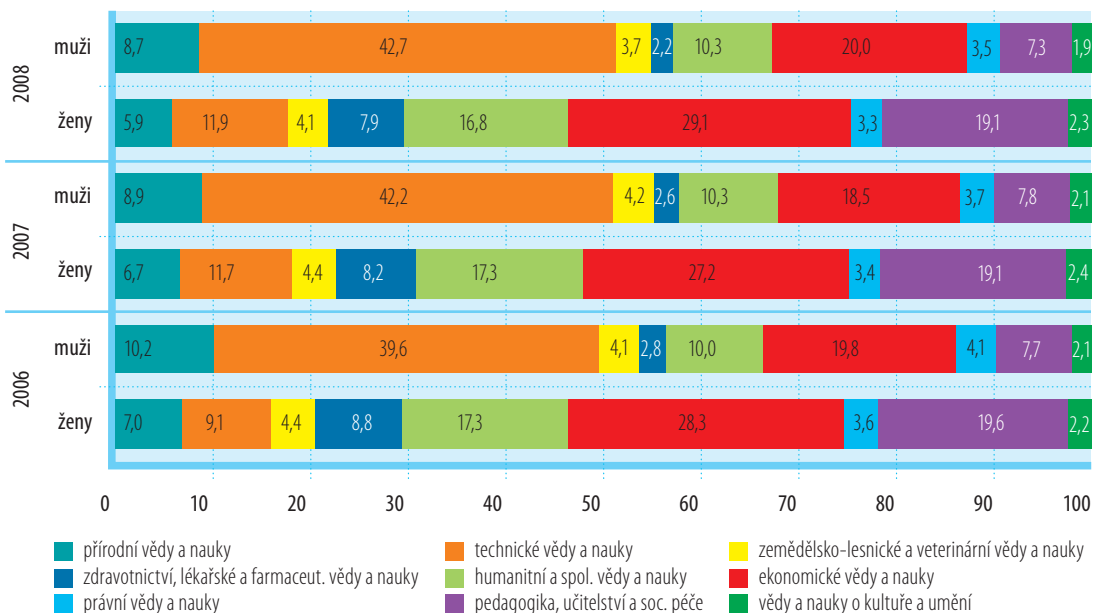
11.3.2 Absolventi VŠ – ženy a muži podle studijních oborů

Mezi absolventy jednotlivých skupin oborů převažují muži opět jen v oborech technického zaměření (jejich podíl však od roku 2006 do roku 2008 klesl ze 78 % na 73 %) a nepatrně vyšší podíl mužů najdeme ve skupině absolventů přírodovědných oborů (a i zde byl zaznamenán pokles, a to z 54 % na 53 %). Absolventy ostatních oborů jsou ve více než polovině případů ženy. Okolo 80 % žen je mezi absolventy zdravotnických, lékařských a farmaceutických oborů (v roce 2006 činil tento podíl konkrétně 80 % a do roku 2008 se zvýšil na téměř 83 %). Více než tři čtvrtiny absolventů tvoří ženy také mezi absolventy pedagogických a učitelských oborů a i zde se jejich podíl v průběhu let ještě zvýšil (ze 76 % na téměř 78 %). Od 60 % do 70 % se pohybuje podíl žen z celkového počtu absolventů humanitních a společenských oborů (68–69 %) a ekonomických oborů (64–66 %). Celkem 61 % žen bylo v roce 2008 mezi absolventy uměleckých škol a jiných na kulturu a umění zaměřených oborů, ještě v roce 2006 však tento podíl činil „jen“ 57 %. Těsně pod hranicí 60 % se pohybuje zastoupení žen z řad absolventů zemědělsko-lesnických a veterinárních oborů (nárůst z 57 % na necelých 60 %). Nejvyrovnanější poměr mužů a žen byl v oborech zaměřených na právní vědy a nauky, kde bylo v roce 2006 celkem 52 % žen a 48 % mužů, do roku 2008 se ale i zde zastoupení žen zvýšilo a rozdíl v poměru se zvýšil na 56 % žen ku 44 % mužů.

Při pohledu na strukturu absolventek a absolventů-mužů podle jednotlivých skupin oborů se opět projeví zaměření mužů na technické obory. Ze všech mužů, kteří absolvovali vysokou školu, bylo 40–43 % mužů právě z oborů technických. Mezi 19 % a 20 % se pohyboval podíl mužů, kteří úspěšně ukončili studium ekonomických oborů. Absolventi ostatních skupin pak v případě mužů tvořili v jednotlivých případech méně než 10 % a v průběhu let 2006–2008 nezaznamenal jejich podíl žádnou výraznější změnu. Mezi absolventkami vysokých škol bylo zastoupení jednotlivých skupin oborů rozloženo rovnoměrněji. Přeci jen zde ale dominoval podíl absolventek oborů ekonomického směru (27–29 %) a téměř pětinu tvořily absolventky pedagogických a učitelských oborů (jejich podíl se v průběhu let nepatrně snížil). Okolo 17 % absolventek získalo vysokoškolský titul v oborech humanitních a společenských a přibližně desetina v oborech technického zaměření (zde byl patrný nárůst z 9 % na 12 %). Absolventky zbývajících oborů se podílely méně než 10 % a význam jejich zastoupení navíc v průběhu let ještě klesal.

Obrázek 99:

Struktura absolventů VŠ podle skupin studijních oborů v letech 2006–2008 (v %)

Pozn.: Jelikož se jedna fyzická osoba může přihlásit a může být přijata či zapsána do několika různých studijních oborů, nemusí se celkové součty podílů rovnat 100 %.

11.3.3 Absolventi VŠ – ženy a muži podle věku

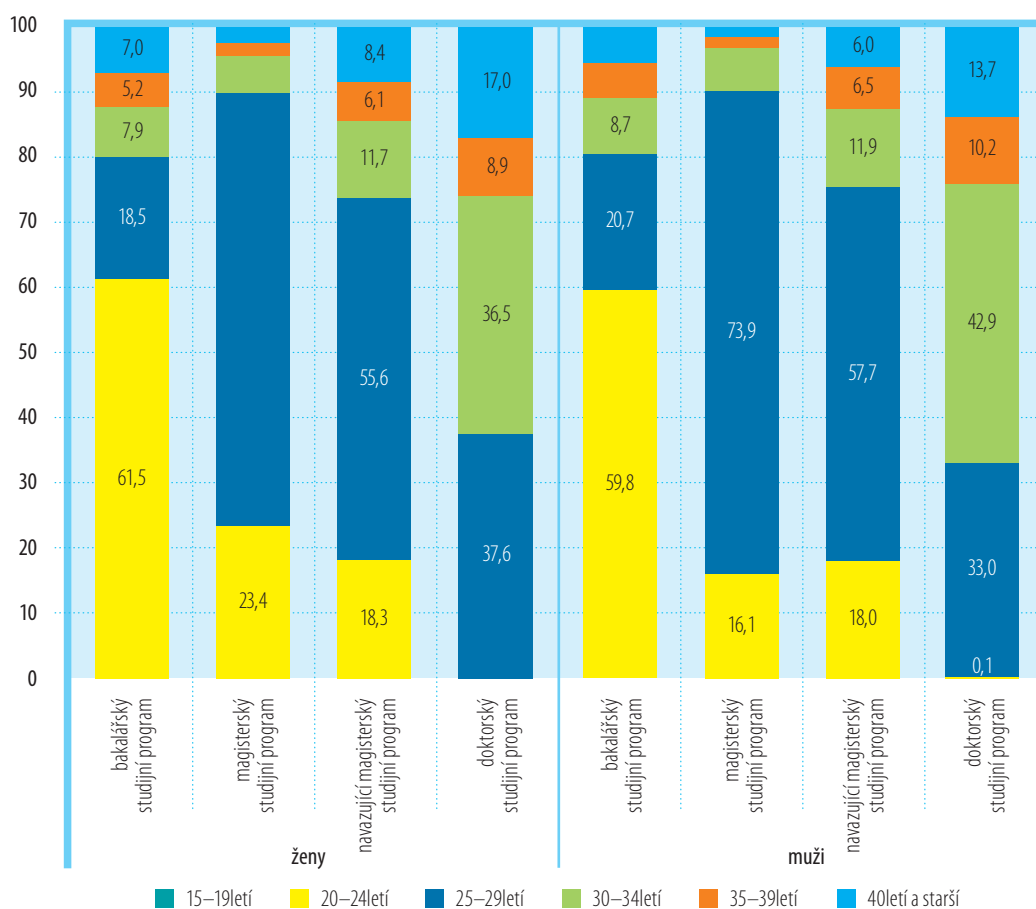
Absolventi bakalářských studijních programů jsou nejčastěji ve věku 20–24 let, absolventi magisterských a navazujících magisterských programů ve věku 25–29 let a absolventi doktorských programů pak ve věku 25–34 let. To platí jak pro muže, tak pro ženy, ale při bližším pohledu zjistíme, že zde přeci jen určité genderové rozdíly panují. Ženy jsou totiž oproti mužům poměrně více zastoupeny v mladších věkových skupinách. Zatímco v bakalářském studijním programu bylo v roce 2008 mezi ženami téměř 62 % ve věku do 24 let, u mužů bylo v tomto věku necelých 60 % absolventů. Naopak 25–29letých je relativně více mezi muži (21 %) než mezi ženami (necelých 19 %). To se v případě absolventů bakalářských studijních programů týká věkových skupin až do 39 let, ve věku 40 let zase byly poměrně častěji zastoupeny ženy. Stejně je tomu i mezi absolventy „dlouhých“ i navazujících studijních magisterských programů, pouze hodnoty podílů se liší. U dlouhých magisterských oborů bylo ve věku 20–24 let 23 % žen, ale jen 16 % mužů, ve věku 25–29 let byli již relativně častěji muži (67 % žen a 74 % mužů) a to platí i pro skupinu 30–34letých (necelých 6 % žen a 7 % mužů). V rámci navazujících magisterských studijních programů byla věková struktura absolventek a absolventů-mužů nejvyrovnanější, ale i zde je patrné, že ženy jsou relativně častěji zastoupeny ve věku do 24 let a je jich také poměrně více 40letých a starších, mezi muži naopak najdeme oproti ženám vyšší zastoupení 25–39letých. Absolventky doktorského studia jsou z 38 % ve věku 25–29 let a 37 % z nich je 30–34letých. Mezi muži je 25–29letých jen 33 %, a naopak více jsou zastoupeni muži ve věku 30–34 let (43 % absolventů-mužů). Poměrně více mužů než žen najdeme také ve věkové skupině 35–39 let, kde je mužů více než desetina, ale žen jen necelých 9 %. Ve věkové skupině 40 a více let je však celých 17 % žen, které obdržely doktorský titul, zatímco mezi muži tento podíl nedosahuje ani 14 %.

Z pohledu vývoje v průběhu sledovaného tříletého období je patrný pokles podílu absolventů ve věku do 29 let, a naopak relativní nárůst starších absolventů. V jednotlivých typech studijních programů a zvláště za muže a ženy to však není

tak jednoznačné. V bakalářských programech se zvýšil podíl 20–24letých (z 58 % na 62 % v případě žen a z 57 % na 60 % v případě mužů) a snížil se až podíl 25–29letých (u žen z 22 % na 19 % a u mužů z 23 % na 21 %). Opačný vývoj se týkal magisterských programů, kde podíl 20–24letých klesl (z 36 % na 23 % mezi ženami a z 29 % na 16 % mezi muži), a podíl 25–29letých se naopak zvýšil (z 55 % na 67 % u žen a z 62 % na 74 % u mužů). V případě navazujícího magisterského studia byl pokles ve věkové skupině 20–24 let zaznamenán pouze u žen (z 21 % na 18 %), mezi muži se naopak podíl takto starých absolventů zvýšil (ze 14 % na 18 %). Zastoupení věkové skupiny 25–29 let se v případě žen vzestupně pohybovalo mezi 54 % a 56 %, zatímco u mužů stagnovalo na hodnotě 58 %. Tento vývoj pak způsobil poměrné vyrovnání věkových struktur absolventek a absolventů-mužů navazujících magisterských programů. Mezi absolventy doktorských programů pak v případě žen zůstala věková struktura téměř beze změny a hodnoty podílů jednotlivých věkových skupin pouze mírně kolísaly. Pokles zaznamenala jen věková skupina 25–29letých (ze 40 % na necelých 38 %), a naopak se jednoznačně zvýšil podíl 40letých a starších absolventek doktorských programů (z 15 % na 17 %). U doktorandů-mužů se mezi absolventy podíl 25–29letých snížil daleko výrazněji, a to z 39 % na 33 %, naopak se zvýšilo zastoupení 30–34letých (z 39 % na 43 %) i 35–39letých (ze 7 % na více než 10 %). Podíl absolventů doktorského studia starších 40 let pak u mužů kolísal mezi 13 % a 15 %.

Obrázek 100:

Věková struktura absolventů VŠ podle typu studijního programu v roce 2008 (v %)

12

ZAMĚSTNANCI REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

12.1

Úvod

Kapitola o zaměstnancích regionálního školství se zabývá genderovou strukturou pracovníků ve školství za období 2006–2008. Na základě této struktury a dále také z hlediska struktury věkové a vzdělanostní řeší otázky platové diferenciace mezi muži a ženami. Zájem o tuto problematiku se stále zvyšuje a poptávka po analýzách tohoto typu pochází jak ze strany mezinárodních organizací či odborníků zabývajících se vzdělanostní politikou, tak ze strany odborné i laické veřejnosti a zejména ze strany médií.

Genderové otázky jsou v oblasti školství umocněny faktem, že školství je v posledních letech stále výrazněji doménou žen. Feminizace školství a nerovné odměňování mužů a žen ve školství je často diskutovaným problémem. Odpověď na tyto otázky by měly přinést následující stránky.

Údaje o zaměstnancích regionálního školství jsou členěny podle jednotlivých druhů škol (od mateřských, základních a střední škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří) zřizovaných MŠMT, obcemi a kraji. Nejsou sem tedy zařazeny školy soukromé, církevní a zřizované jinými resorty než MŠMT. Data o zaměstnancích pocházejí z Informačního systému o platech (ISP) Ministerstva financí, kam v rámci regionálního školství předávají údaje všechny právní subjekty vykonávající činnost školy nebo školského zařízení odměňující své zaměstnance prostřednictvím §109 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Data z tohoto zdroje přebíráme od Ministerstva financí od roku 2008. První údaje s genderovou tematikou byly zpracovány z dat za rok 2007 a byly publikovány v interním materiálu. ISP se jako datový zdroj pro analýzy tohoto typu osvědčil a zpětně byla vyhodnocena data za rok 2006 a následně také za rok 2008. Pro zpracování časových řad bylo nutné sjednotit metodiku zpracování dat a analýz za jednotlivé roky a docílit tak srovnatelnosti dat.

12.2

Metodické vymezení pojmů

Metodické vymezení pojmů vychází z metodiky, která je stanovena Ministerstvem financí pro předání dat do ISP, a z vlastní metodiky výpočtu odvozených ukazatelů. Výsledná čísla tedy nemusí korespondovat s tím, co je publikováno v jiných publikacích vycházejících z jiných datových zdrojů zpracovaných odlišnou meto-

dikou. Zde jsou vymezeny základní pojmy charakterizující povahu dat z ISP:

Koeficient průměrného evidenčního stavu zaměstnance přepočtený – je poměrné číslo, které vyjadřuje, kolik dní ve sledovaném období byl zaměstnanec v evidenčním stavu. Je dán průměrem jednotlivých měsíčních přepočtených koeficientů zaměstnance za sledované období, přičemž měsíční koeficient udává počet dní v daném měsíci, kdy byl zaměstnanec v evidenčním stavu, dělený počtem kalendářních dní v daném měsíci. Koeficient se přepočítává na velikost úvazku zaměstnance (vyjadřuje přepočtený stav).

Celkový plat zúčtovaný k výplatě – jsou celková peněžita plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům v evidenčním stavu za práci podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, § 109 odst. 3, ve znění pozdějších předpisů.

Průměrný měsíční plat – je vypočten z celkového platu zúčtovaného k výplatě vydělením koeficientem průměrného evidenčního stavu zaměstnance přepočteným a vydělením počtem měsíců za sledované období (tj. např. za rok číslem 12). Představuje tedy podíl platu připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Do platu se zahrnují základní platy, příplatky a doplatky k platu, prémie a odměny, náhrady platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě.

Kromě učitelů bez ředitelů a zástupců ředitele byla analyzována data zvlášť za ředitele regionálního školství a zvlášť za zástupce ředitelů regionálního školství. Pojmem ředitelé regionálního školství, který je v textu dále uváděn, se rozumí ředitelé škol působící v regionálním školství, tedy ředitelé mateřských škol, základních škol, středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří, škol určených pro žáky se SVP a ostatních škol. Do kategorie zástupců ředitele jsou zařazeni pouze zástupci ředitele, kteří pobírají příplatek za vedení, nikoli tedy všichni vedoucí zaměstnanci, jak se uvádí ve čtvrtletních výkazech P1-04 o zaměstnancích a mzdových prostředcích v regionálním školství.

Vyhodnocení výsledků šetření ISP bylo dále provedeno na základě 5místné Klasifikace zaměstnání – rozšířené (KZAM-R) samostatně za kategorie učitelů, resp. zástupců ředitele, působících na těchto školách a školských zařízeních:

Mateřské školy – jsou zahrnuty mateřské školy jak s celodenní, tak s polodenní a internátní péčí – u škol s internátní péčí se do údajů zahrnují i údaje o internátech a jídelnách. Nejedná se o mateřské školy zřízené pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP).

Základní školy – jedná se o základní školy včetně škol internátních (spolu s internáty a jídelnami), dále také základní školy praktické a speciální zřízené při dětských domovech, dětských výchovných ústavech, výchovných ústavech pro mládež, dětských diagnostických ústavech, diagnostických ústavech pro mládež. V datech nejsou obsaženy údaje za plavecké školy. Nejedná se o základní školy zřízené pro žáky se SVP.

Střední školy včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – zahrnují:

- **Gymnázia a školy s rozšířenou výukou sportovního zaměření** – čtyřletá a víceletá gymnázia (4letá, 5letá, 6–8letá) a sportovní školy (sportovní gymnázia). Gymnázium je střední škola vyučující obory dle nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nařízení vlády o soustavě oborů“), které mají na 5. místě kódu oboru písmeno „K“. Nejedná se o školy zřízené pro žáky se SVP.
- **Střední odborné školy** – jsou střední školy vyučující obory dle nařízení vlády o soustavě oborů, které mají na 5. místě kódu oboru alespoň jedno z písmen „M“, „J“, „C“, „D“ (kde „C“, „D“ je praktická škola). Nejedná se o střední školy zřízené pro žáky se SVP.

- Střední odborná učiliště – jsou střední školy vyučující obory dle nařízení vlády o soustavě oborů, které mají na 5. místě kódu oboru písmeno „H“ a „E“, a obory dle nařízení vlády o soustavě oborů s maturitní zkouškou, které mají na 5. místě kódu oboru písmeno „L“, pokud se nejedná o střední školu zřízenou pro žáky se SVP.
- Vyšší odborné školy – nejedná se o VOŠ zřízené pro studenty se SVP.
- Konzervatoře – jedná se o konzervatoře, které nejsou zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen ZP).

Školy určené pro žáky se SVP zahrnují:

- Mateřské školy určené pro děti se SVP – jsou mateřské školy pro mentálně postižené, pro sluchově postižené, pro zrakově postižené, pro děti s vadami řeči, pro tělesně postižené, pro děti s více vadami, při zdravotnickém zařízení, včetně škol v dětských domovech se školou.
- Základní školy určené pro žáky se SVP – základní školy (pro sluchově postižené, pro zrakově postižené, pro děti s vadami řeči, pro tělesně postižené, pro děti s více vadami, při zdravotnickém zařízení, pro děti s vývojovými poruchami učení a chování), základní škola praktická (pro sluchově postižené, pro zrakově postižené, pro děti s vadami řeči, pro tělesně postižené, pro děti s více vadami, při zdravotnickém zařízení), základní školy speciální (pro sluchově postižené, pro zrakově postižené, pro děti s vadami řeči, pro tělesně postižené, pro děti s více vadami, při zdravotnickém zařízení), včetně škol v dětských domovech se školou.
- Střední školy určené pro žáky se SVP – střední školy pro sluchově postižené, pro zrakově postižené, pro tělesně a mentálně postižené, pro mládež s více vadami, praktická škola.
- Konzervatoře určené pro žáky se zdravotním postižením.

Klasifikace zaměstnání – rozšířená (KZAM-R) neumožňuje analyzovat střední školy a školy určené pro žáky se SVP podle jednotlivých druhů a typů škol.

Další sledovanou kategorií tvoří učitelé odborného výcviku:

Učitelé odborného výcviku – učitelé odborného výcviku na středních školách vyučujících obory středních odborných učilišť a ve střediscích praktického vyučování, v diagnostických a výchovných ústavech.

Jelikož se jedná o genderové srovnání podmínek zaměstnanců regionálního školství, bylo potřeba zvolit jednotné označení pro rozlišení mužů a žen. Pokud se v textu hovoří obecně o zaměstnancích, učitelích, zástupcích ředitele či ředitelích, jsou tím míněni muži i ženy dohromady. Samotné ženy jsou označovány termíny *zaměstnankyně, učitelky, zástupkyně ředitele, ředitelky*. Pro muže bylo zvoleno označení *zaměstnanci-muži, učitelé-muži, zástupci ředitele-muži* či *ředitelé-muži*.

12.3

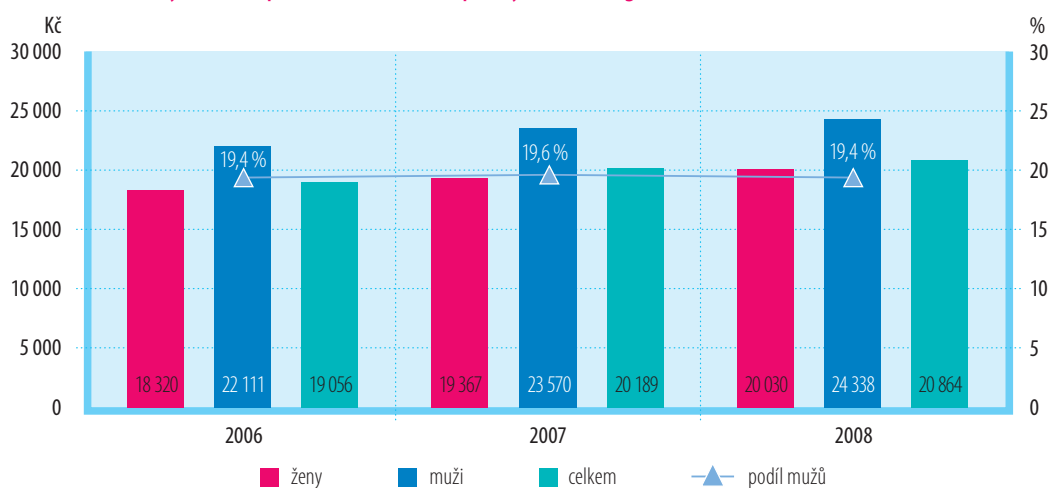
Zaměstnanci regionálního školství

Zaměstnanci regionálního školství zahrnují jak učitele, zástupce ředitele, ředitele a ostatní pedagogické pracovníky, tak širokou škálu nepedagogických pracovníků, jako je například personál zajišťující chod škol, personál v zařízeních školního stravování, v ubytovacích zařízeních či v zařízeních ústavní a ochranné výchovy. Tyto profese se značně liší nejen co do obsahu vykonávaných činností, ale i co se týče kvalifikačních požadavků pro výkon těchto povolání a s tím souvisejícím zařazením do platových tříd. Genderové rozdíly jsou způsobeny také tím, zda jsou tyto profese vykonávány spíše ženami nebo muži. To vše se následně odráží i ve struktuře zaměstnanců ve školství a v možných rozdílech v odměňování mezi muži a ženami.

Ženy tvoří přes 80 % zaměstnanců ve školství a jejich platy jsou v průměru o více než 17 % nižší než platy mužů a v průběhu sledovaných let 2006–2008 se tento stav nijak výrazně nezměnil. Poměrně vysoká platová diference je způsobena zejména tím, že ženy vykonávají ve školství ve větší míře nekvalifikované profese, zatímco muži častěji zastávají pozice učitelů, případně řídicích pracovníků. Od roku 2006 do roku 2008 se ženám zvýšily platy v průměru o 9,3 %, mužům o 10,1 %. Vyšší a diferencovanější nárůst průměrných měsíčních platů byl zaznamenán mezi roky 2006 a 2007, kdy ženám vzrostly platy v průměru o 5,7 % a mužům o 6,6 %. Mezi rokem 2007 a 2008 byl tento průměrný nárůst u žen 3,3 % a u mužů 3,4 %. V roce 2006 ženy pobíraly 82,9 % platu mužů, v roce 2007 to bylo 82,2 % a v roce 2008 celkem 82,3 % platu zaměstnanců-mužů. Rozdíly v odměňování mužů a žen se tedy mezi roky 2006 a 2007 ještě prohloubily, od roku 2007 do roku 2008 se úroveň těchto genderových nerovností již nezhoršovala a velmi nepatrně se zmírnila.

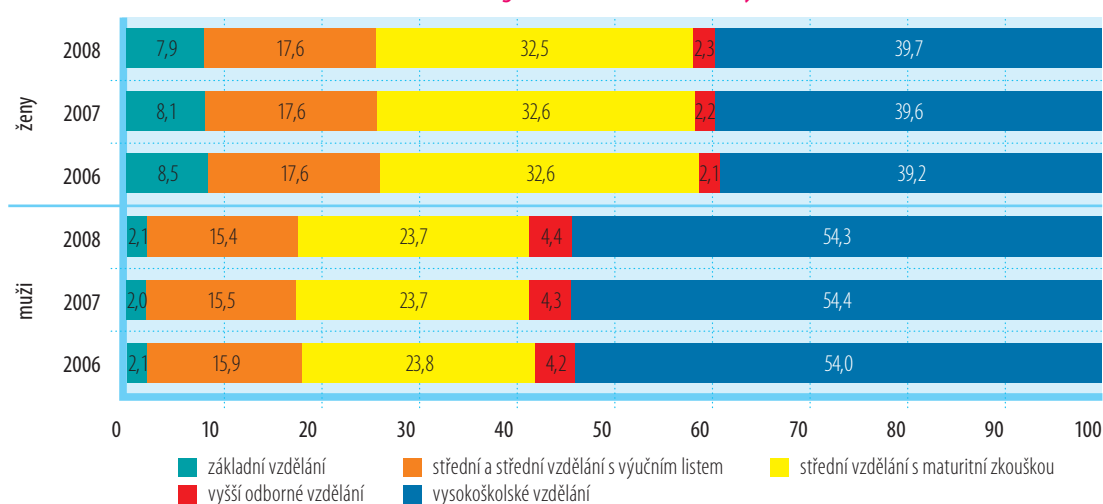
Obrázek 101:

Průměrný měsíční plat zaměstnanců a podíly mužů v regionálním školství v letech 2006–2008

Obrázek 102:

Vzdělanostní struktura zaměstnanců regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

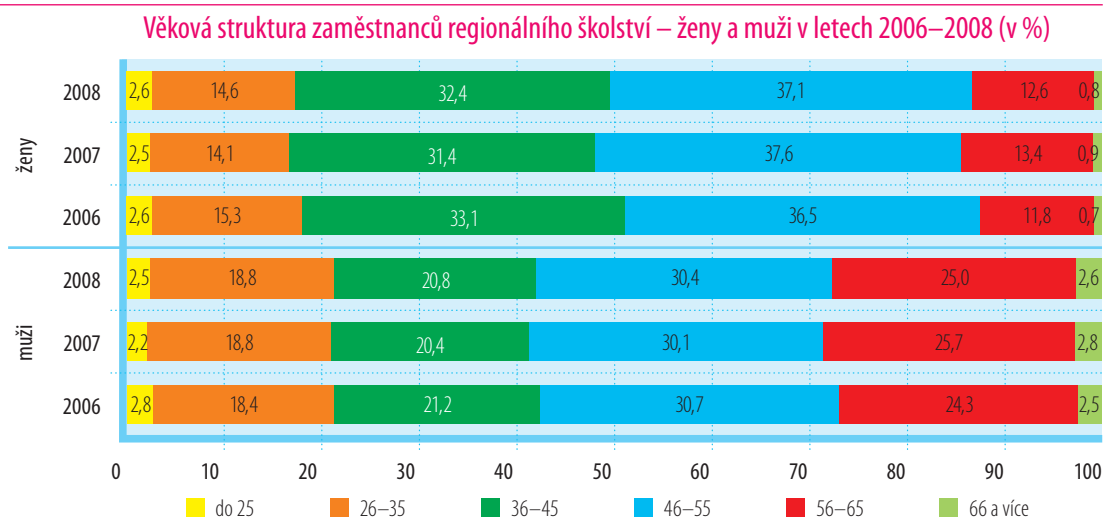
Ženy ve školství zastávají častěji než muži profese s nižšími kvalifikačními požadavky a o tom svědčí i podíl zaměstnanců ve školství s vysokoškolským vzděláním. V případě mužů se jedná o více než 54 %, zatímco u žen tento podíl činí jen necelých 40 %. Pouze základní vzdělání má ve školství přibližně 2 % mužů,

ale okolo 8 % žen. Podobný podíl vykazují podíly mužů a žen se středním vzděláním s výučním listem (přibližně 16 % mužů a téměř 18 % žen). Celkem 24 % mužů má střední vzdělání s maturitní zkouškou a mezi ženami dosahuje tento podíl téměř 33 %. Vyššího odborného vzdělání pak dosáhla 4 % mužů a 2 % žen pracujících v regionálním školství.

S dosaženým vzděláním roste samozřejmě výše platu. Průměrný měsíční plat pracovníků se základním vzděláním dosahoval v průběhu posledních tří let od 10 532 Kč do 11 478 Kč, u zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním pak 24 101 Kč až 26 360 Kč. Naopak s rostoucím vzděláním klesají rozdíly v odměňování mužů a žen. Bez ohledu na dosažené vzdělání pobírají ženy ve sledovaném období stabilně 82–83 % platu mužů. A zatímco ženy zaměstnané v regionálním školství se základním vzděláním pobírají něco přes 72 % platu mužů, ženy s vysokoškolským vzděláním dosahují hodnot pohybujících se v průměru okolo 91 % platu mužů.

Zdrojem určitých rozdílů v oblasti regionálního školství jsou také jednotlivé věkové kategorie. **Nejvíce zaměstnanců regionálního školství (mužů i žen) je ve věku 46–55 let.** Žen je v této věkové skupině okolo 37 %, mužů pak více než 30 %. Ženy jsou dále nejčetněji zastoupeny ve věkové kategorii 36–45 let (okolo 32 %), přibližně 15 % žen je ve věku 26–35 let, 12 % až 13 % žen je 56–65letých, 2,5 % žen je mladších 25 let a starších 66 let je méně než 1 %. Mužů je v nejstarších věkových skupinách procentuálně daleko více. Mužů starších 65 let jsou v regionálním školství téměř 3 %, v kategorii 56–65 let je pak přibližně čtvrtina mužů. Pouze přibližně pětina mužů je ve věku 36–45 let. Oproti ženám je však relativně vyšší podíl mužů ve věku 26–35 let (téměř 19 %). V nejmladší věkové skupině se nachází okolo 2,5 % všech mužů zaměstnaných v regionálním školství.

Obrázek 103:

Co se týče podílu mužů ze všech zaměstnanců regionálního školství, jsou muži nejvíce zastoupeni právě v té nejstarší věkové skupině, kde představují přibližně 43 % všech pracovníků, ve věkové skupině 56–65 let je asi třetina zaměstnanců mužského pohlaví. Nejméně jsou pak muži zastoupeni ve věkové skupině 36–45letých, kde představují pouhých 13 %.

S rostoucím věkem můžeme stejně jako v případě vzdělání pozorovat zvyšující se hodnoty platů, výjimkou je poslední věková skupina. Průměrný měsíční plat 25letých a mladších činil ve sledovaném období 15 229 Kč až 15 959 Kč, zaměstnanci ve věku 56–65 let v průměru vydělávali 21 408 Kč až 23 002 Kč měsíčně, u 66letých a starších pak průměrný měsíční plat klesá na 18 529 Kč až 20 764 Kč.

Rozdíly v platech mužů a žen jsou nejmenší u nejmladších zaměstnanců. Platy žen zde v roce 2006 v průměru dosahovaly 98 % platu mužů. Do roku 2008 se tento podíl snížil na 94 %, což je vzhledem k ostatním věkovým skupinám poměrně výrazná změna, ale i přesto zůstávají platy mužů a žen v této věkové skupině nejvyrovnanější. Až do věku 45 let se genderové rozdíly v odměňování stále více prohlubují, ve věkové skupině 36–45 let mají ženy v průměru o 20 % nižší platy než muži. U následujících věkových skupin se rozdíly mezi platy mužů a žen opět zmenšují.

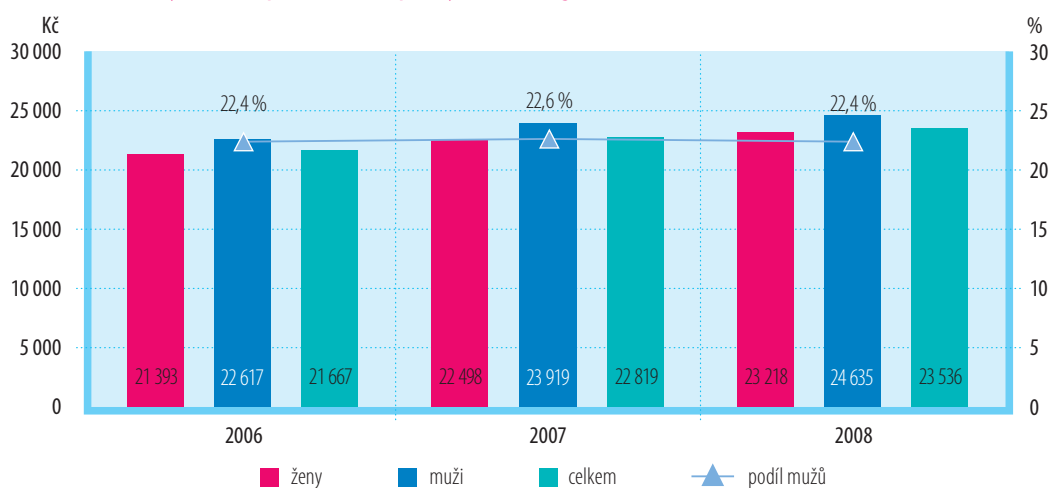
12.3.1 Učitelé regionálního školství bez ředitelů a zástupců ředitele

Velmi podstatnou skupinou zaměstnanců ve školství jsou učitelé, a to zejména proto, že zabezpečují vzdělávání dětí a mládeže a mají tedy velký vliv na výchovu mladé generace. Je proto důležité zajistit učitelům ve společnosti dostatečnou prestiž a odpovídající způsob odměňování. I z tohoto důvodu je dobré znát strukturu učitelů z pohledu genderu, věku i dosaženého vzdělání. Aby bylo možné popsat tuto skupinu pracovníků a mít informace o porovnání mužů a žen na stejných pracovních pozicích, následující charakteristiky se týkají pouze samotných učitelů bez ředitelů a zástupců ředitele.

Učitelé jsou z více než tří čtvrtin doménou žen, učitelů-mužů je v regionálním školství pouhých 22,5 %. Platové poměry učitelek a učitelů-mužů jsou i tentokrát příznivější pro muže. Rozdíl zde však není tak enormní jako v případě všech zaměstnanců regionálního školství, kam spadají i veškeré nepedagogické profese. **Učitelky regionálního školství pobírají o 5 až 6 % nižší platy oproti učitelům-mužům.** I v případě meziročního nárůstu platů zjistíme, že byl tento růst rychlejší u mužů. Za celé tři roky se průměrná měsíční mzda mužů zvýšila o 8,9 %, zatímco u žen jen o 8,5 %. Mezi rokem 2006 a 2007 činil tento nárůst 5,8 % v případě mužů a 5,2 % v případě žen. Mezi roky 2007 a 2008 však již zaznamenaly relativně vyšší nárůst platu ženy, nikoliv muži. Těm za toto období vzrostl průměrný měsíční plat o 3 %, zatímco ženám o 3,2 %. Nicméně uvedené rozdíly, které přes tento náznak příznivého vývoje stále přetrvávají, mají své opodstatnění. Tím je skutečnost, že v mateřských školách jsou pro výkon učitelského povolání v porovnání s vyššími stupni škol stanoveny nižší kvalifikační požadavky, a tudíž zde i platy dosahují nižších hodnot. V mateřských školách učí téměř výhradně ženy (muži představují pouhou 0,1 %) a průměrné platy všech učitelek jsou z tohoto důvodu nižší než učitelů. Určitou roli také hraje struktura učitelek a učitelů-mužů podle věku.

Obrázek 104:

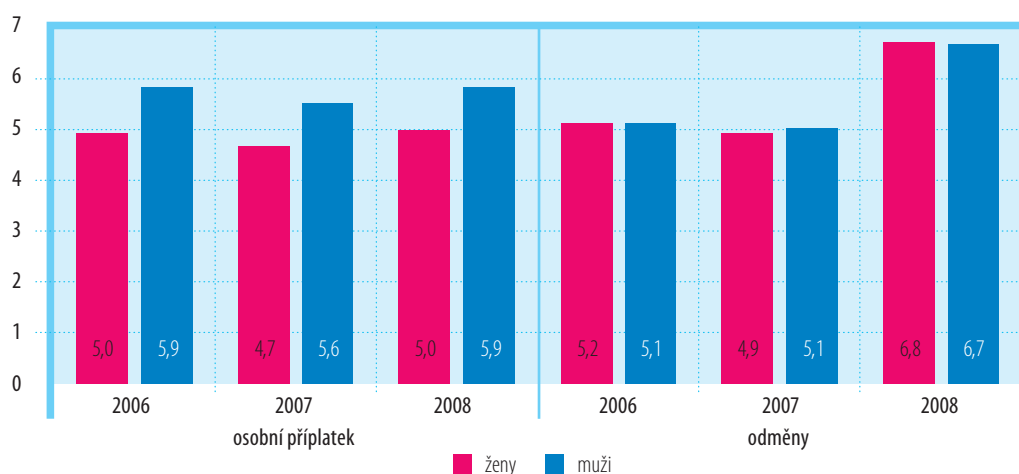
Průměrný měsíční plat učitelů a podíl mužů v regionálním školství v letech 2006–2008

Zajímavý je také pohled na nenárokové složky platu, mezi které patří osobní příplatky a odměny. Zatímco v případě osobních příplatků jsou mezi muži a ženami patrné rozdíly, odměny se na platech mužů a žen podílí téměř shodně, i když vzhledem k vyššímu celkovému platu mužů je zřejmé, že výše nenárokových složek je jak u osobního příplatku, tak u odměn vyšší u mužů než u žen. Učitelky pobíraly téměř o 20 % nižší osobní příplatky než učitelé-muži, v případě odměn činil tento rozdíl jen přibližně 5 %. V průběhu sledovaného období se osobní příplatek podílel na průměrném platu žen přibližně 5 % (cca 1,1 tis. Kč), u mužů pak téměř 6 % (cca 1,3–1,4 tis. Kč). Co se týče odměn a jejich podílu na celkovém platu, ten tvořil v letech 2006 a 2007 u učitelek i učitelů-mužů 5 % (cca 1,1–1,2 tis. Kč), ale do roku 2008 vzrostl téměř až k 7 % (cca 1,6–1,7 tis. Kč). V absolutním vyjádření vzrostla průměrná měsíční výše osobních příplatků od roku 2006 do roku 2008 u žen o téměř 10 % a u mužů jen o necelých 9 %, průměrná měsíční výše odměn pak v obou případech o celých 42 %.

Obrázek 105:

Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

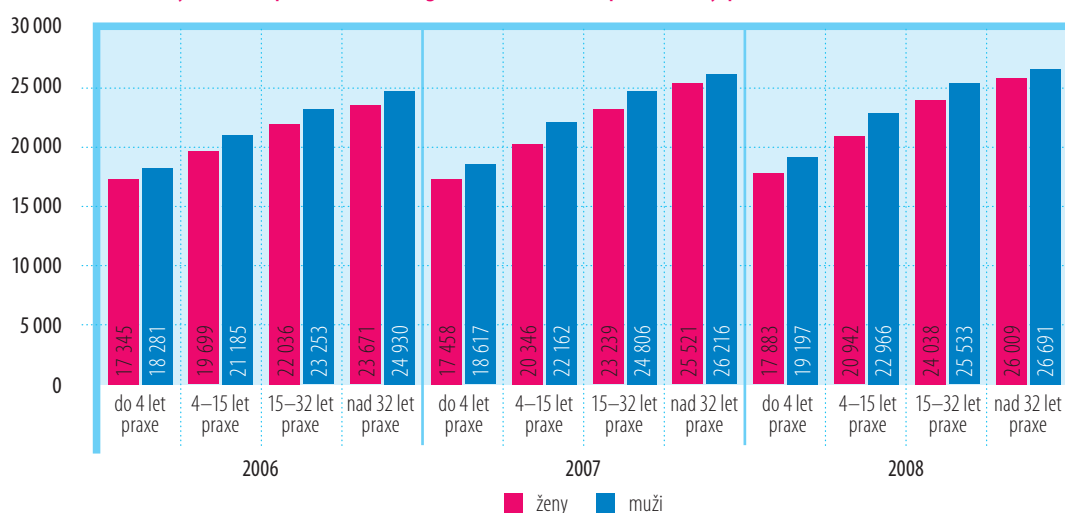
Výše platu učitelů se samozřejmě odvíjí také od délky praxe. S odpracovanými roky roste i průměrná měsíční mzda, a to u mužů i u žen. Ženy však ve všech případech pobírají platy o něco nižší než muži a od roku 2006 do roku 2008 se tyto rozdíly často ještě prohloubily. Mezi učiteli do 4 let praxe pobíraly ženy 95 % platu mužů, avšak v roce 2008 pouze 93 %. Plat učitelek s 4–15 lety praxe dosahoval v roce 2006 celkem 93 % platu učitelů-mužů, ale do roku 2008 činil tento podíl jen 91 %. U učitelů s 15–32letou praxí byl plat žen oproti mužům v roce 2006 nižší o 5 %, v roce 2008 již o 6 %. Opačný vývoj byl zaznamenán u učitelů s více než 32letou praxí, kde se genderové rozdíly v odměňování mužů a žen naopak snížily, a zatímco v roce 2006 byl plat žen nižší o 5 %, v roce 2008 jen o necelá 3 %. Jak mužům, tak ženám se ve sledovaném období výše platu zvýšila a tento nárůst opět odpovídal délce praxe. Vyšší nárůst se týkal také mužů. Učitelky tak zaznamenaly od roku 2006 do roku 2008 nárůst platu v případě 4leté a kratší praxe, 4–15leté, 15–32leté a 32leté a delší praxe nárůst o 3 %, 6 %, 9 % a 10 %; muži pak o 5 %, 8 %, 10 % a učitelé-muži s 32letou a delší praxí jen 7 %.

Také průměrná měsíční výše osobních příplatků s délkou praxe roste, avšak u mužů i u žen jen do 32 let praxe. Genderové rozdíly jsou zde tentokrát daleko výraznější než v případě průměrného platu. Prohlubování těchto rozdílů bylo patrné u učitelů do 15 let praxe. Učitelky se 4letou a kratší praxí měly v roce 2006 o více než 16 % nižší osobní příplatky než učitelé-muži, v roce 2008 činil tento

rozdíl téměř 21 %. U učitelek se 4–15letou praxí byl tento rozdíl v roce 2006 celých 24 % a v roce 2008 téměř 27 %. Učitelky s 15–32letou praxí pobíraly v roce 2006 přes 80 % výše osobních příplatků učitelů-mužů a do roku 2008 se tento podíl zvýšil na 81 %. Mezi učitelé s nejdelší praxí byl tento podíl (opět v neprospěch žen) 78 % v roce 2006, ale již 85 % v roce 2008. V případě žen se pak v průběhu let průměrná měsíční výše osobního příplatku zvýšila od roku 2006 do roku 2008 v jednotlivých kategoriích podle délky praxe postupně o 5 %, 8 %, 10 % a 14 %. Mezi muži se osobní příplatky zvyšovaly u učitelů-mužů do 4 let praxe o 10 %, se 4–15letou praxí o 11 %, s 15–32letou praxí již jen o 9 % a s více než 32letou praxí pouze o 5 %. Na celkovém platu se pak osobní příplatky podílí daleko větší měrou u mužů než u žen, a to nejvíce u učitelů-mužů se 4–15letou praxí (více než 6 % a následně klesá k 5 %). U učitelek s nejkratší a s nejdelší praxí tvořily osobní příplatky přibližně 4,5 % celkového platu; u učitelek se 4–32letou praxí pak nepatrně více než 5 %.

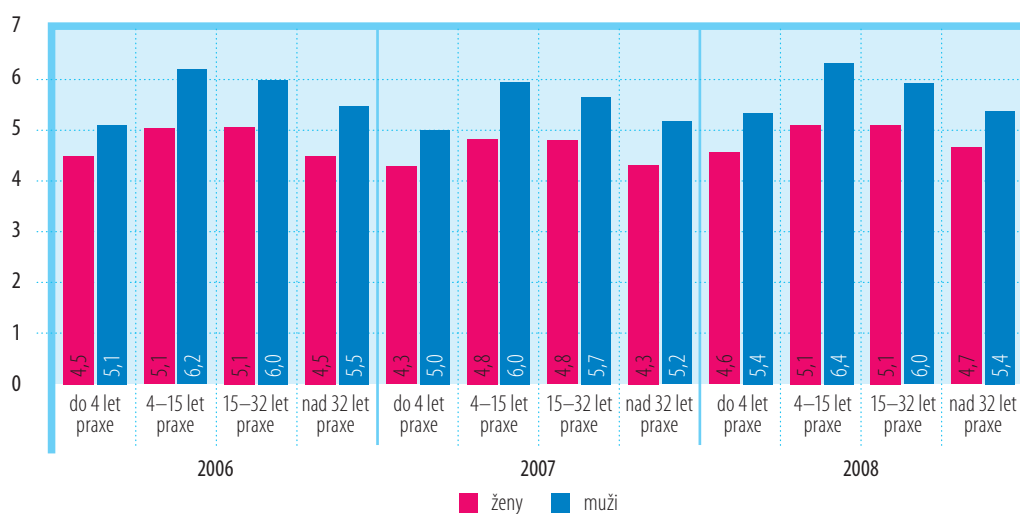
Obrázek 106:

Průměrný měsíční plat učitelů v regionálním školství podle délky praxe v letech 2006–2008 (v Kč)

Obrázek 107:

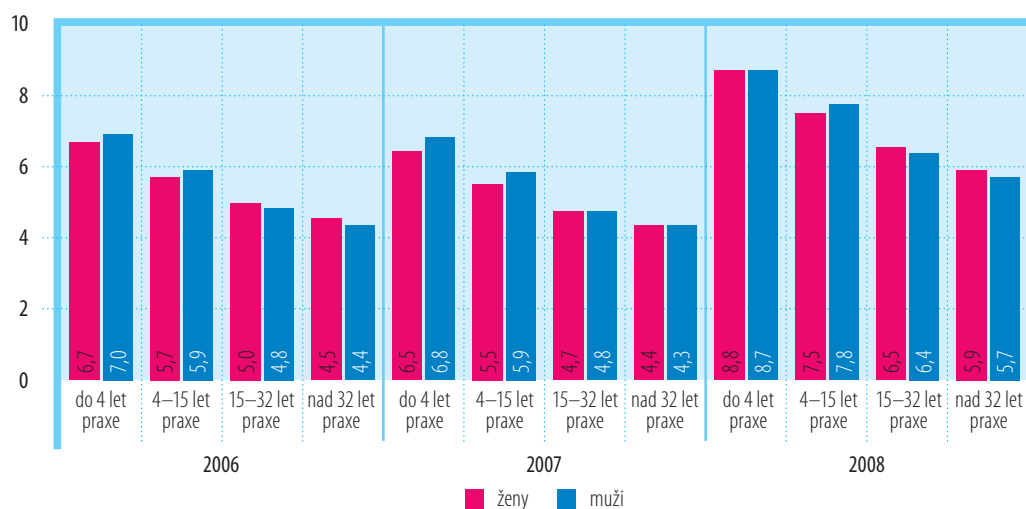
Podíl osobních příplatků z celkového platu učitelů v regionálním školství podle délky praxe v letech 2006–2008 (v %)

Průměrná měsíční výše odměn již takové rozdíly v rámci délky praxe a ani v rámci genderu nevykazuje. Míra rozdílu mezi muži a ženami v průběhu daných let spíše kolísá, ale muži přeci jen stále pobírají odměny o něco vyšší. Výše odměn učitelek do 4 let praxe v roce 2006 byla o 9 % a v roce 2008 o méně než 7 % nižší než v případě mužů; učitelek s 4–15letou praxí v roce 2006 o 10 % a v roce 2008 již o 12 % nižší; učitelky s 15–32letou praxí pobíraly odměny jen o 2–4 % nižší než muži. Mezi učiteli s delší než 32letou praxí byl tento rozdíl v roce 2006 pouhé 1 % v neprospěch žen a v roce 2008 byly odměny učitelek žen s touto délkou praxe dokonce o 1 % vyšší než odměny mužů. Výše odměn vzrostla od roku 2006 do roku 2008 u učitelek s praxí nižší než 4 roky o celých 35 %, s praxí 4–15 let, 15–32 let a více než 32 let pak o 39 %, 43 % a 44 %. U učitelů-mužů šlo o nárůst o 32 %, 43 %, 46 % a 40 %. Mezi učiteli do 15 let praxe je patrný vyšší podíl odměn z celkového platu u mužů; mezi učiteli s delší než 15letou praxí naopak u žen, nebo jsou hodnoty vyrovnané. Nejvyšší měrou se pak odměny na celkovém platu podílí v případě učitelů do 4 let praxe (v roce 2006 zde tvořily odměny u mužů i u žen v průměru 7 % platu; v roce 2008 téměř 9 % platu), ale s rostoucí praxí se tento podíl snižuje.

Obrázek 108:

Podíl odměn z celkového platu učitelů v regionálním školství podle délky praxe v letech 2006–2008 (v %)

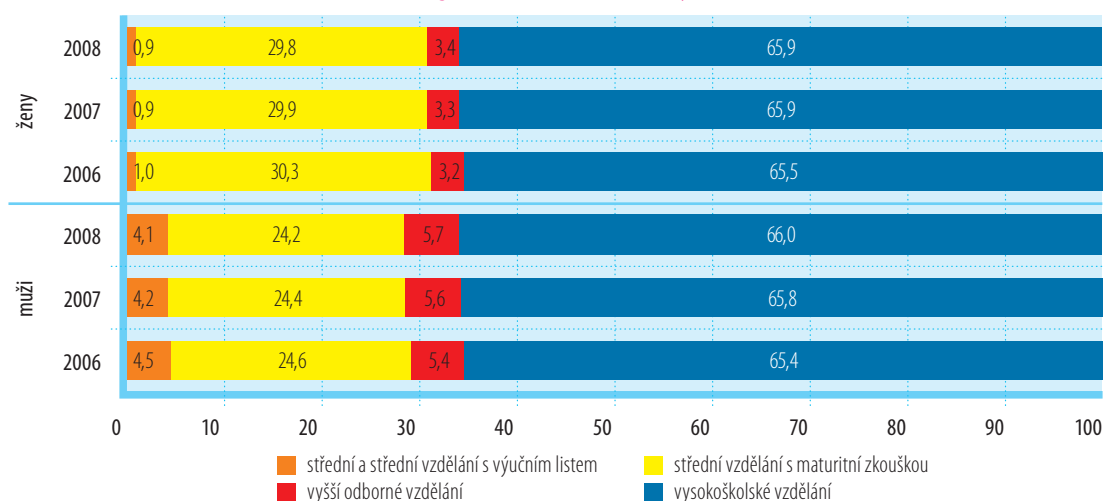
V souvislosti s délkou praxe učitelů je zajímavý také pohled na nastupující učitele, tedy na učitele do 1 roku praxe. Jejich platy se pohybují v případě žen okolo 16,5 tis. Kč, v případě mužů okolo 17,0 tis. Kč. Začínající učitelé-muži zaznamenali od roku 2006 do roku 2008 nárůst platu o 7 %, ženy jen o pouhých 3 %. Nejdůležitější je však zjištění, že jen velice malý podíl ze začínajících učitelů má vysokoškolské vzdělání. V roce 2006 mělo vysokoškolské vzdělání jen 37 % všech začínajících učitelek a pouhých 28 % začínajících učitelů-mužů. V roce 2007 se toto procento snížilo v případě žen na 26 % a v případě mužů na 19 %, v roce 2008 pak u žen na 24 % a u mužů zůstalo rovno 19 %. To ukazuje, že stále více mladých učitelů pravděpodobně nastupuje do zaměstnání již v průběhu posledních ročníků vysokoškolského studia.

Vzdělanostní struktura je mezi učitelkami a učiteli-muži i v rámci tříletého vývoje velmi vyrovnaná. Přibližně dvě třetiny všech učitelů mají vysokoškolské vzdělání. Celkem 30 % učitelek má střední vzdělání s maturitní zkouškou, oproti tomu učitelů-mužů s tímto stupněm vzdělání je jen 24 až 25 %. Relativně větší podíl učitelů-mužů však nalezneme v kategorii střední vzdělání s výučním listem (přes 4 % učitelů-mužů) a vyšší odborné vzdělání (okolo 5,5 %). Učitelky se střed-

ním vzděláním s výučním listem je pouhé 1 %, vyšší odborné vzdělání pak mají 3 % učitelek.

Obrázek 109:

Vzdělanostní struktura učitelů regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

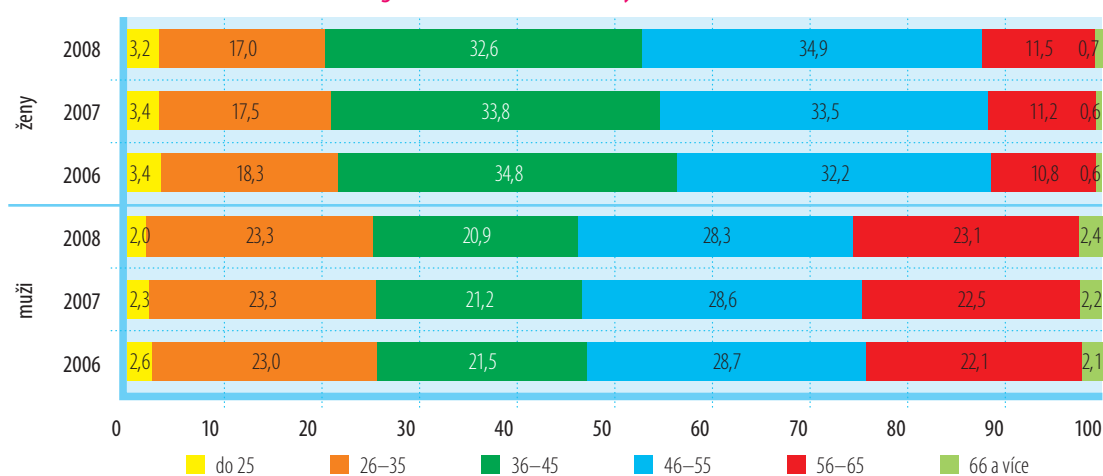

Průměrná měsíční mzda se v závislosti na vzdělání a v průběhu sledovaných let pohybuje od 18 859–20 640 Kč u učitelů se středním vzděláním s výučním listem až po 23 010–24 978 Kč u učitelů s vysokoškolským vzděláním. Kupodivu nejnižší platy a také nejvyšší genderové rozdíly nevykazuje kategorie střední vzdělání s výučním listem, ale střední vzdělání s maturitní zkouškou, kde platy v průměru dosahují 18 848–20 447 Kč a učitelky s tímto vzděláním pobírají platy v průměru o 10 % nižší než učitelé-muži se stejným dosaženým vzděláním. V této vzdělanostní kategorii totiž najdeme nejnižší podíl mužů (pouze 19 %), zatímco mezi učiteli s výučním listem najdeme 57 až 58 % učitelů-mužů.

Pro věkovou strukturu učitelů je charakteristický poměrně vyrovnaný podíl učitelů-mužů napříč jednotlivými věkovými kategoriemi, pokud pomineme skupinu do 25 let. Oproti tomu převážná většina učitelek (přibližně dvě třetiny) spadá do věkového intervalu 36–45 let a 46–55 let.

Obrázek 110:

Věková struktura učitelů regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

Výraznější rozdíly nalezneme v odměňování učitelů v závislosti na jejich věku. Největší genderové nerovnosti v odměňování jsou v kategorii mladých učitelů.

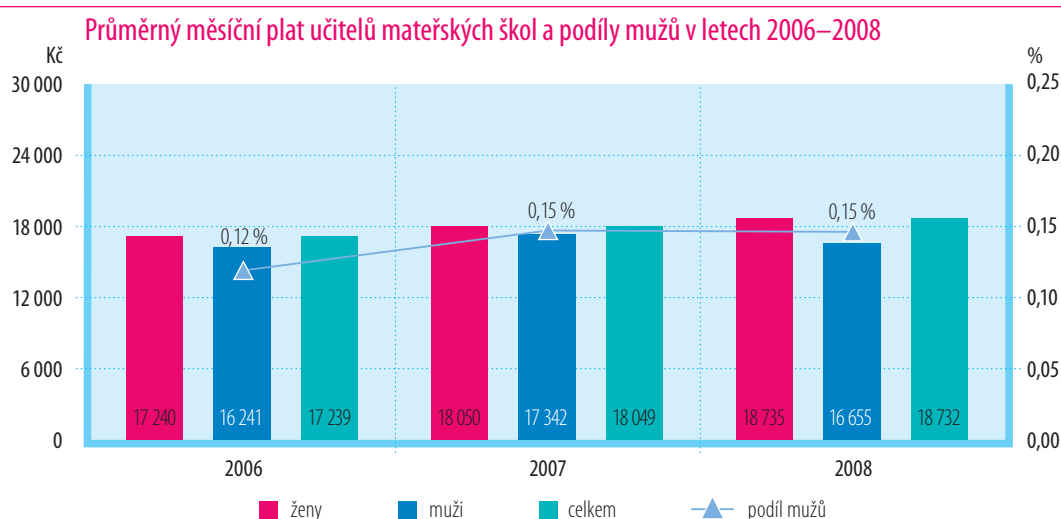
telů, kde učitelky pobírají platy v průměru o 7 % nižší než učitelé-muži. Zde se nabízí vysvětlení, že ředitelé škol se snaží udržet si mladé učitele-muže vyššími platy. V roce 2006 bylo ze všech učitelů do 25 let pouhých 18 % mužů a do roku 2008 tento podíl klesl na 15 %. Tento pokles mohl způsobit současný trend prodlužování vysokoškolských studií do vyššího věku a odsouvání nástupu do zaměstnání. Faktem ale zůstává, že učitelů-mužů je v regionálním školství opravdu málo. V jednotlivých věkových skupinách je situace následující: ve věku 26–35 let bylo ve sledovaném období mezi 27 a 28 % mužů, v kategorii 36–45 let je jen mezi 15 až 16 % mužů. Podíl mužů u učitelů ve věku 46–55 let klesl od roku 2006 do roku 2008 z 21 % na 19 %, ve věkové skupině 56–65 let učitelé-muži představují 37 % ze všech učitelů a nejvíce učitelů-mužů najdeme v nejstarší věkové skupině nad 66 let, ale i zde podíl mužů z celkového počtu učitelů klesá, a to z 52 % v roce 2006 na 49 % v roce 2008. V nejstarších věkových skupinách nenajdeme mezi učiteli jen největší zastoupení mužů, ale také nejmenší rozdíly v odměňování mužů a žen. Například ve věkové skupině 56–65 let byl v roce 2006 a 2007 rozdíl pouze 1 % a v roce 2008 už jen 0,5 % v neprospěch žen. Prakticky vyrovnané platy jsou i u učitelů 66letých a starších.

12.3.1.1 Učitelé mateřských škol

Jak už jsme zmínili v předchozí kapitole, jsou mezi učiteli mateřských škol téměř výhradně ženy. Z celkového počtu učitelů mateřských škol představují muži pouhou 0,1 %. Z tohoto důvodu je sledování rozdílů mezi muži a ženami na této vzdělávací úrovni velmi obtížné. Vzhledem k velmi malému zastoupení mužů by hodnocení nemuselo mít správnou vypovídací schopnost a uváděné hodnoty je třeba brát spíše jen jako informativní.

Průměrné měsíční platy učitelů mateřských škol vzrostly za sledované období ze 17,2 tisíc na 18,7 tisíc Kč. Mezi rokem 2006 a 2007 se zvýšily o 4,7 %, mezi roky 2007 a 2008 o 3,8 % a za celé sledované období byl zaznamenán nárůst platů v průměru o 8,7 %.

Obrázek 111:

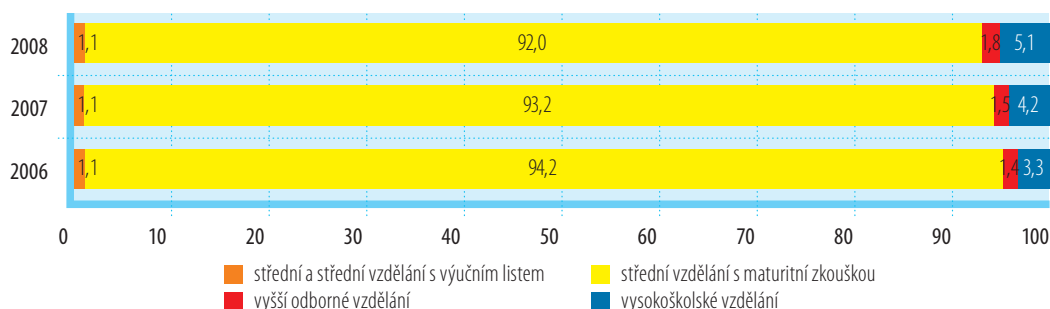

Na celkovém platu učitelů mateřských škol se podílely nenárokové složky platu v roce 2006 více než 10% podílem. Celkem 4,5 % představovaly osobní příplatky (tj. 682 Kč) a 5,9 % odměny (tj. 872 Kč). Do roku 2008 se jejich zastoupení zvýšilo na více než 13 %, kdy 4,6 % tvořily osobní příplatky (821 Kč) a 8,4 % odměny (1 354 Kč). Průměrná měsíční výše osobních příplatků se od roku 2006 do roku 2008 zvýšila o celých 20 %, odměny pak v průměru vzrostly o více než 55 %.

Vzdělanostní struktura jasně dokazuje naši hypotézu o platových rozdílech mezi učitelkami regionálního školství a učiteli-muži. V mateřských školách mají učitelé v drtivé většině střední vzdělání s maturitní zkouškou. Na základě toho spadají učitelé mateřských škol (téměř samé ženy) vzhledem k učitelům ostatních stupňů škol do nižších platových tříd a o to nižší pobírají platy.

Obrázek 112:

Vzdělanostní struktura učitelů mateřských škol v letech 2006–2008 (v %)

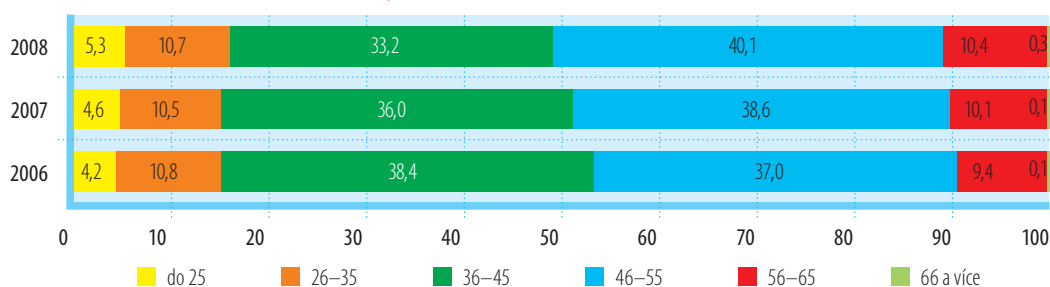

Platy ve všech vzdělanostních skupinách učitelů mateřských škol doznaly navýšení. Nejvyšší nárůst se týká právě nejvíce zastoupené vzdělanostní kategorie střední vzdělání s maturitní zkouškou. Průměrná měsíční mzda se v průběhu let 2006–2008 zvýšila o 9%, rychleji opět rostla do roku 2007 (o 5%) a v následujícím období vzrostla o další 4%. U ostatních vzdělanostních kategorií se navýšení platů učitelů mateřských škol za celé tři roky rovnalo 5 až 6%.

V mateřských školách je největší podíl učitelů ve věku 46–55 let a v průběhu sledovaného období tento podíl ještě vzrostl (z 37% na 40%). Poklesl naopak podíl učitelů mateřských škol ve věku 36–45 let (z 38% na 33%). Celkem 11% učitelů spadá do věkové kategorie 26–35 let a kolem 10% jich je 56–65letých. Oproti jiným stupňům škol je v mateřských školách vyšší podíl učitelů ve věku do 25 let, který se od roku 2006 vyšplhal ze 4 na 5%. Zanedbatelný počet učitelů mateřských škol je starších 66 let.

Obrázek 113:

Věková struktura učitelů mateřských škol v letech 2006–2008 (v %)

S věkem učitelů mateřských škol rostou i jejich průměrné měsíční platy. Rostoucí trend platů je patrný i napříč jednotlivými věkovými skupinami v průběhu sledovaného období. Mladí učitelé mateřských škol do 25 let pobírali 13,6 tisíce až 14,2 tisíce Kč. V nejstarší věkové kategorii dosahovaly platy 19,5 tisíce až 20,8 tisíce Kč. Nejvyšší meziroční nárůst se týkal opět nejpočetnější kategorie učitelů mateřských škol ve věku 46–55 let, kterým průměrná měsíční mzda za celé tři roky stoupla o 9,3%. Zatímco u starších věkových skupin byl nárůst rychlejší mezi lety 2006 a 2007 (o 5 až 6%) a následně se jednalo o maximálně 4% nárůst, u mladých učitelů mateřských škol do 35 let platy vzrostly od roku 2006 do roku 2007 jen

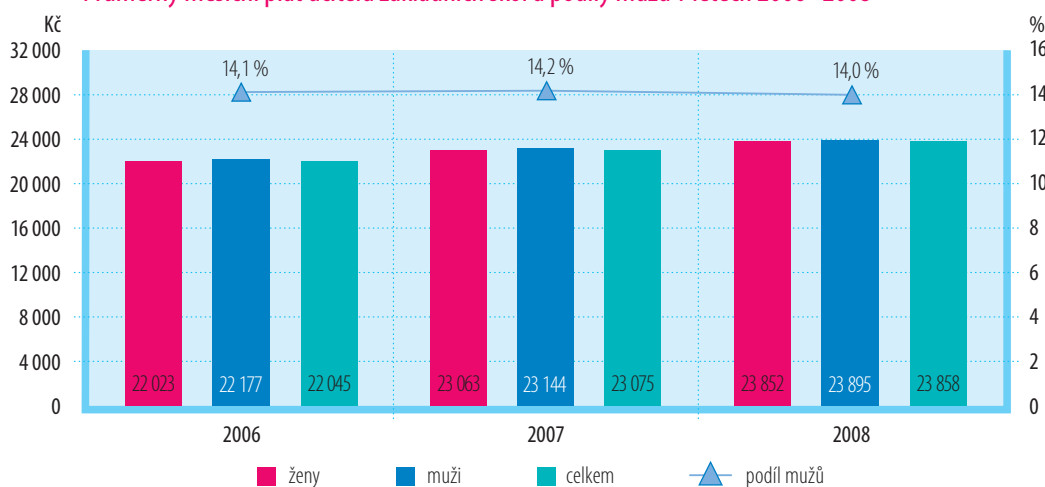
o necelá 2 %, avšak mezi lety 2007 a 2008 již o 3 až 4 %. To lze považovat za způsob, jak udržet začínající učitele ve školství, a tím omladit učitelké sbory.

12.3.1.2 Učitelé základních škol

V rámci jednotlivých stupňů škol mají základní školy, pomineme-li školy mateřské, nejvyšší zastoupení žen v učitelských sborech. Muži zde představují pouhých 14 %, přičemž rozdíly ve finančním ohodnocení učitelek a učitelů-mužů na základních školách nejsou prakticky žádné. V roce 2006 pobíraly učitelky základních škol o 0,7 % méně než muži, v roce 2007 tento rozdíl klesl na 0,3 % a v roce 2008 byl pouze 0,2 %. Meziroční nárůst platů byl totiž u učitelek rychlejší než u učitelů-mužů. Od roku 2006 do roku 2007 vzrostly platy učitelek o 4,7 % (učitelů-mužů o 4,3 %), mezi roky 2007 a 2008 pak o 3,4 % (u mužů o 3,2 %).

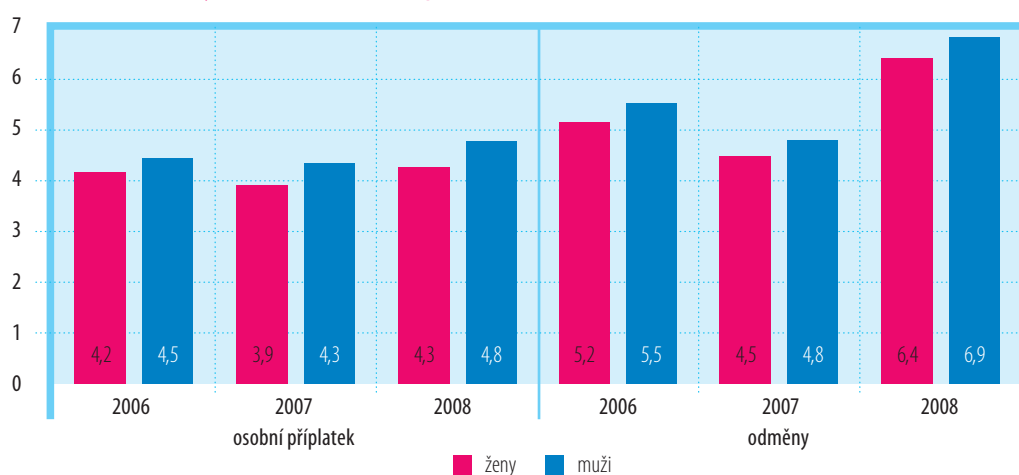
Obrázek 114:

Průměrný měsíční plat učitelů základních škol a podíl mužů v letech 2006–2008

Obrázek 115:

Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů základních škol v letech 2006–2008 (v %)

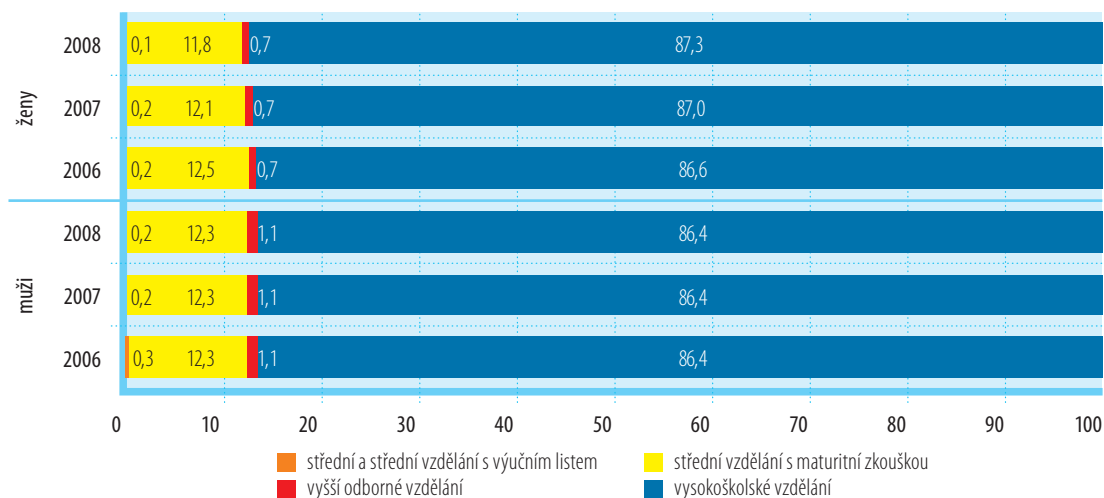
Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly učitelky základních škol přibližně o 10 % nižší osobní příplatky než učitelé-muži (v roce 2006 o více než 7 %, v roce 2008 již o více než 10 %), v případě odměn činil tento rozdíl v roce 2006 přes 7 % a v roce 2008 jen 6 %. V průběhu sledovaného období se osobní příplatek podílel na celkovém platu žen přibližně 4 % (cca 0,9–1,0 tis. Kč), u mužů se pak tento podíl pohyboval okolo 4,5 % (cca 1,0–1,1 tis. Kč). Odměny z celkového platu tvořily na

základních školách u učitelek 5–6 % (cca 1,1–1,5 tis. Kč) a u učitelů-mužů 6–7 % (cca 1,2–1,6 tis. Kč). V absolutním vyjádření vzrostla průměrná měsíční výše osobních příplatků od roku 2006 do roku 2008 u žen o téměř 11 % a u mužů o celých 15 %; průměrná měsíční výše odměn pak v případě žen o 35 % a u mužů o 33 %.

Vzdělanostní struktura učitelů základních škol je z genderového pohledu velmi vyrovnaná. Mezi učitelkami základních škol najdeme 87 % s vysokoškolským vzděláním, u mužů tento podíl činí 86 %. Přibližně 12 % mužů i žen má střední vzdělání s maturitou a zbývající vzdělanostní kategorie zahrnují jen nepatrné procento učitelů. Vzhledem k tomu, že kvalifikačním požadavkem na výkon učitelského povolání na základních školách je vysokoškolské vzdělání pedagogického směru, není však tento stav příliš potěšující.

Obrázek 116:

Vzdělanostní struktura učitelů základních škol – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

Pokud se zaměříme na nejpočetnější skupinu učitelů s vysokoškolským vzděláním, zjistíme, že průměrný měsíční plat učitelek základních škol se rok od roku stále více přibližuje částce, která je vyplácena učitelům-mužům. V roce 2006 ženy pobíraly o 1,3 % nižší plat, v roce 2007 o 1,1 % a **v roce 2008 byl rozdíl mezi průměrným měsíčním platem učitelek a učitelů-mužů na základních školách s vysokoškolským vzděláním jen 0,8 % v neprospěch žen.** Také meziroční nárůsty platů byly nepatrně vyšší u mužů než u žen. Za celé sledované období vzrostly na základních školách platy učitelům-mužům o 9 %, učitelkám pak o 8 %.

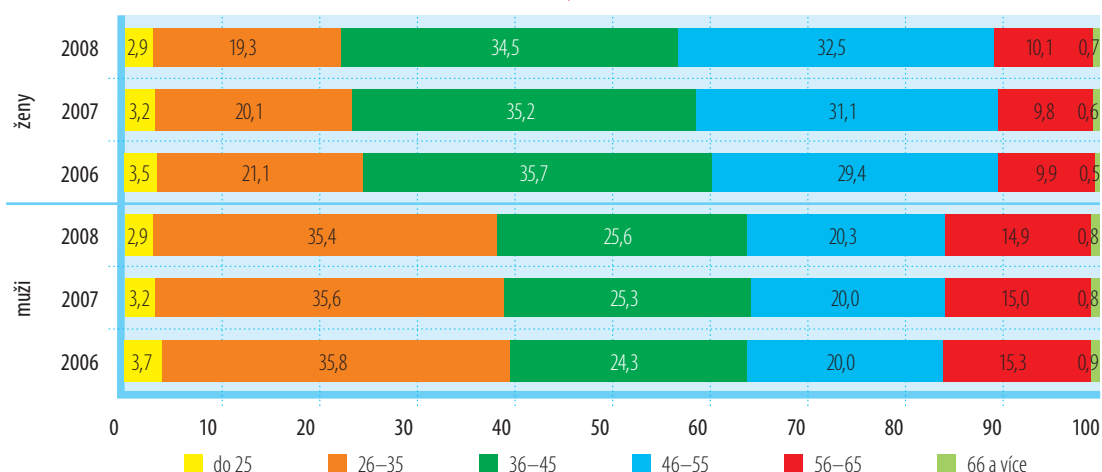
Věková struktura učitelů základních škol se z genderového pohledu výrazně liší. **Učitelky základních škol jsou nejčastěji ve věku 36–45 let (35–36 %) a 46–55 let (29–33 %) a můžeme říci, že jejich populace relativně stárne.** Zatímco zastoupení učitelek ve věkových skupinách do 45 let klesá, ve věku od 56 let výše jsou podíly učitelek stále vyšší. Věková struktura učitelů-mužů je oproti ženám výrazně mladší. Téměř 40 % učitelů-mužů je ve věku do 35 let (žen v tomto věku je pouze přibližně čtvrtina a méně), ale i zde můžeme vidět relativní úbytek mladých učitelů-mužů. Stejně tak je relativně méně učitelů-mužů 56letých a starších a mírně roste zastoupení mužů ve věku 36 až 55 let.

Co se týče zastoupení mužů a žen v jednotlivých věkových skupinách mezi učiteli základních škol, v nejmladší věkové skupině do 25 let nalezneme v roce 2006 pouhých 15 % mužů a v roce 2008 už jen 14 %. Příznivější vývoj v podílu učitelů-mužů ze všech učitelů nám nabízí věková skupina 26–35 let, kde se hodnota tohoto podílu pomalu zvyšuje (z 22 na 23 %), a podobně se zvyšuje i podíl mužů ve věku 36–45 let (z 10 na 11 %). V nejstarších věkových skupinách činí podíl uči-

telů-mužů přibližně 20 %, ale i zde má sestupné tendence a větší zastoupení žen v těchto věkových kategoriích sílí.

Obrázek 117:

Věková struktura učitelů základních škol – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

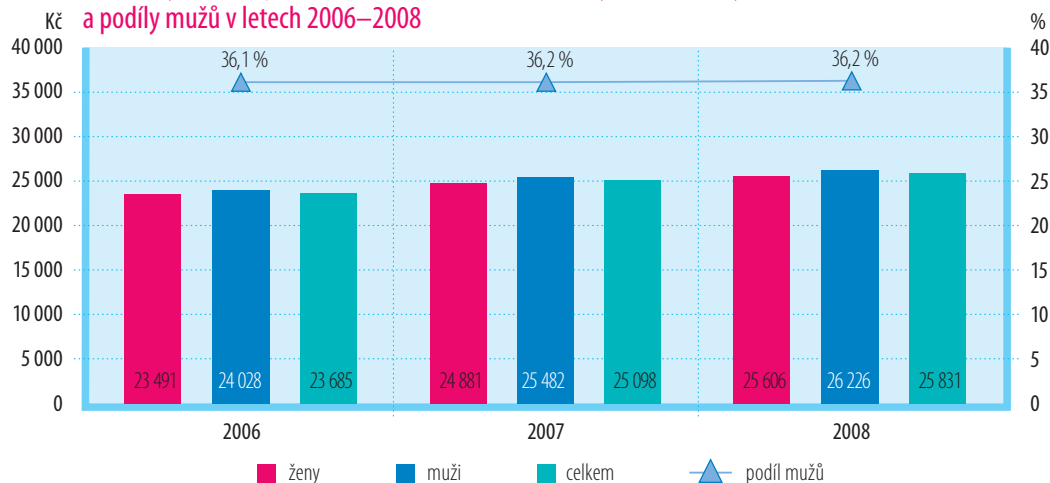
Věková skupina 26–35 let vykazuje rozdíly nejen v podílu mužů a žen, ale také v platovém ohodnocení učitelek a učitelů-mužů základních škol. V této kategorii je totiž tato nerovnost nejmarkantnější. Bude zde pravděpodobně souvislost se zmíněným vyšším podílem mužů, kdy vyšší platové ohodnocení můžeme považovat za způsob, jak si ředitelé na své škole snaží udržet mladé učitele-muže, kterých je ve školství značný nedostatek. V průběhu sledovaného období se ale popisované rozdíly snižují a zatímco v roce 2006 pobíraly učitelky základních škol o 5,5 % nižší platy než učitelé-muži, v roce 2008 to bylo už jen 4,1 %. Se zvyšujícím se věkem se tyto rozdíly postupně stírají a prakticky se vyrovnávají a stejně pozitivní vývoj probíhá i napříč sledovanými roky.

12.3.1.3 **Učitelé středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří**

Se zvyšujícím se vzdělávacím stupněm se zvyšuje podíl učitelů-mužů, ale oproti situaci v základním vzdělávání zde pozorujeme i vyšší rozdíly v odměňování mužů a žen. V pedagogických sborech středních škol včetně konzervatoří a vyšších odborných škol je 36 % mužů. Tato skutečnost je způsobena zejména tím, že velká část středních škol je odborně zaměřených a muži ve větší míře než ženy vyučují právě odborné a praktické předměty.

Obrázek 118:

Průměrný měsíční plat učitelů středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří a podíly mužů v letech 2006–2008

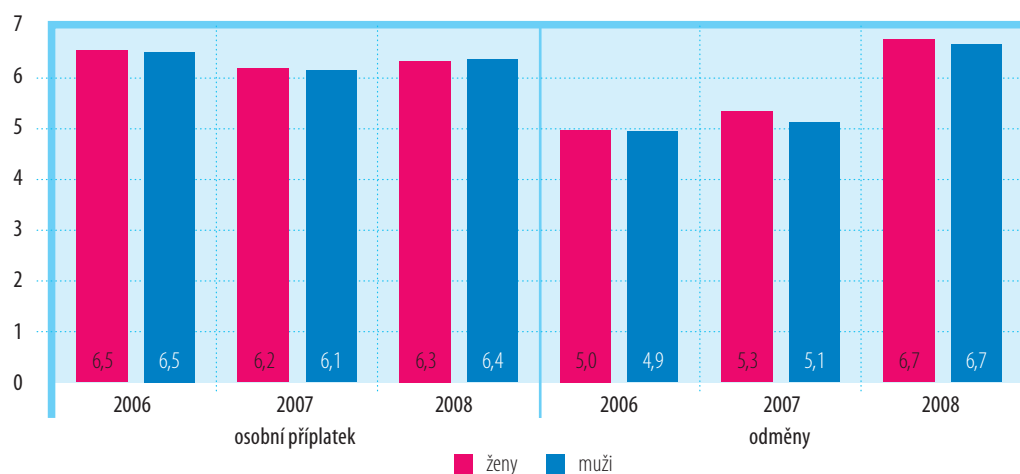

Učitelky středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří pobírají v průměru přibližně o 2 % nižší platy než učitelé-muži a tento stav se v průběhu sledovaného období nijak výrazně neměnil. Meziroční růst platů byl u mužů a žen velice vyrovnaný. Za celé tři roky vzrostla průměrná měsíční mzda u učitelce o 9,0 %, u učitelů-mužů o 9,1 %.

Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly učitelky středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří o 2–3 % nižší osobní příplatky než učitelé-muži, v případě odměn činil tento rozdíl pouhé 1 %. V průběhu sledovaného období se osobní příplatek podílel na celkovém platu velice podobně u žen i u mužů, a to více než 6 % (cca 1,5–1,7 tis. Kč). Odměny z celkového platu tvořily (mezi muži a ženami opět velice vyrovnaně) v roce 2006 celkem 5 % (cca 1,2 tis. Kč) a v roce 2008 téměř 7 % (cca 1,7 tis. Kč). V absolutním vyjádření vzrostla průměrná měsíční výše osobních příplatků na středních školách, vyšších odborných školách a konzervatořích od roku 2006 do roku 2008 u žen o téměř 6 % a u mužů o 7 %; průměrná měsíční výše odměn pak v případě žen o 48 % a u mužů o 47 %.

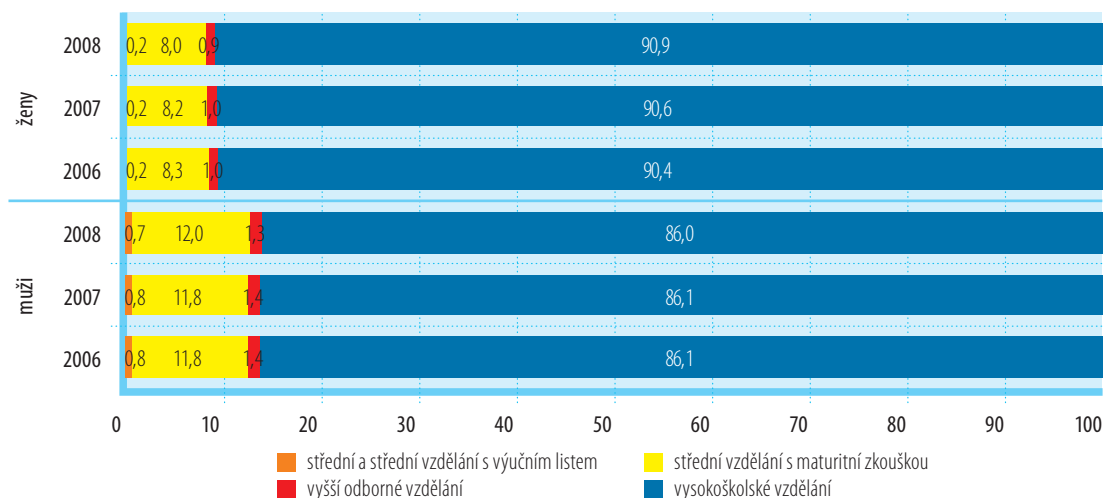
Obrázek 119:

Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří v letech 2006–2008 (v %)

Obrázek 120:

Vzdělanostní struktura učitelů středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

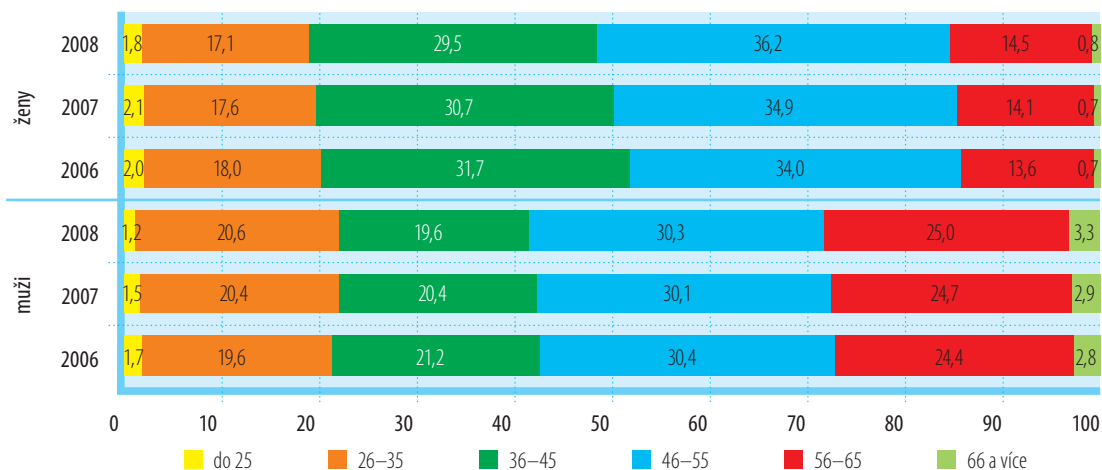
Z pohledu dosaženého vzdělání jsou učitelky středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol vzdělanější než učitelé-muži. Učitelky mají vysokoškolské vzdělání z více než 90 %, zatímco mezi učiteli-muži je vysokoškolsky vzdělaných jen 86 %. Z tohoto důvodu najdeme v nižších vzdělanostních skupinách vyšší podíl mužů z celkového počtu učitelů. Zatímco z vysokoškolsky vzdělaných učitelů je 35 % mužů, mezi učiteli s vyšším odborným vzděláním a středním vzděláním s maturitou je 43 až 46 % mužů a v kategorii střední vzdělání s výučním listem je dokonce kolem 65 % učitelů-mužů.

Průměrné měsíční platy se ve skupině vysokoškolsky vzdělaných učitelů na středních školách, konzervatořích a vyšších odborných školách liší mezi muži a ženami přibližně o 3 % v neprospěch učitelek. V průběhu sledovaného období se tato nerovnost nepatrně (o 0,2 procentního bodu) zmenšila. V rámci ostatních vzdělanostních kategorií jsou tyto rozdíly v průběhu let dosti rozkolísané, patrně z důvodu malé početnosti těchto kategorií. To se týká i meziročního vývoje průměrných měsíčních platů. Učitelé s vysokoškolským vzděláním vykazují mezi roky 2006 a 2008 nárůst o 9 % (6 % do roku 2007 a o další 3 % v následujícím období), a to jak u mužů, tak u žen.

Při pohledu na věkovou strukturu učitelek středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol zjistíme, že největší a také nejprogresivnější skupinu zde tvoří učitelky ve věku 46–55 let. Zastoupení učitelek v této věkové skupině vzrostlo z 34 na 36 %. Relativně roste také skupina 56letých a starších učitelek, i když jejich podíl není tak vysoký (14–15 %). Snižuje se naopak podíl učitelek ve věku do 45 let. Ze všech učitelek středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol se v průběhu sledovaných tří let podíl učitelek ve věku do 25 let snížil z 2,0 % na 1,8 %, ve věku 26–35 let jejich podíl klesl z 18,0 % na 17,1 % a ve věku 36–45 let z 31,7 % na 29,5 %. Mezi muži je vývoj dosti podobný. Liší se jen početní zastoupení mužů v jednotlivých věkových skupinách. Za zmínku stojí zejména více než čtvrtinový a stále rostoucí podíl 56letých a starších učitelů-mužů.

Obrázek 121:

Věková struktura učitelů středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

Genderová struktura učitelů, zejména jejich podíl v nejmladší věkové skupině do 25 let, poukazuje na to, že muži nejspíše nastupují učitelskou kariéru stále později než ženy. Podíl mužů v tomto věku za sledované období totiž klesl z 33 % na 28 %. Podíl mužů mezi učiteli středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol naopak roste ve věkové skupině 26–35 let, a to z 38 % na 41 %. Podíl mužů mezi učiteli ve věku 36–45 let se stabilně drží na hodnotě 27 %. Ve vyšších věkových skupi-

nách je pak podíl mužů stále vyšší, ale v průběhu let se pomalu snižuje. Ve věkové kategorii učitelů 46–55 let tak od roku 2006 do roku 2008 klesl podíl mužů z 34 na 32 %, ve věku 56–65 let z 50 na 49 % a z 66letých a starších učitelů bylo v roce 2006 celkem 70 % mužů a v roce 2008 již jen 69 %.

I tentokrát se spolu s rostoucím věkem snižují rozdíly ve finančním ohodnocení učitelek a učitelů-mužů. Do 35 let věku pobírají ženy v průměru o 6 až 7 % nižší platy než muži, v dalších věkových skupinách se platy mužů a žen postupně vyrovnávají a ve věku nad 56 let dokonce ženy pobírají vyšší platy než muži. Stejně tak byl meziroční nárůst platů výrazněji vyšší u mužů než u žen v mladších věkových skupinách, od 46. roku věku se však i tyto rozdíly postupně stírají a v některých případech pak ženy dokonce zaznamenaly vyšší meziroční nárůst platů než muži. Zatímco u mužů činil tento nárůst ve věku do 25 let 7 %, u žen to byla jen 4 %, u učitelů ve věku 26–35 let byl tento růst 8 % u mužů a 6 % u žen, ve věkové skupině 36–45 let 10 % u mužů a 8,5 % u žen, v kategoriích od 46–65 let už je nárůst u učitelek i učitelů mužů prakticky stejný (okolo 9 %) a v nejstarší skupině učitelů vzrostly platy ženám dokonce více (nárůst o téměř 9 %) než mužům (nárůst o 8 %).

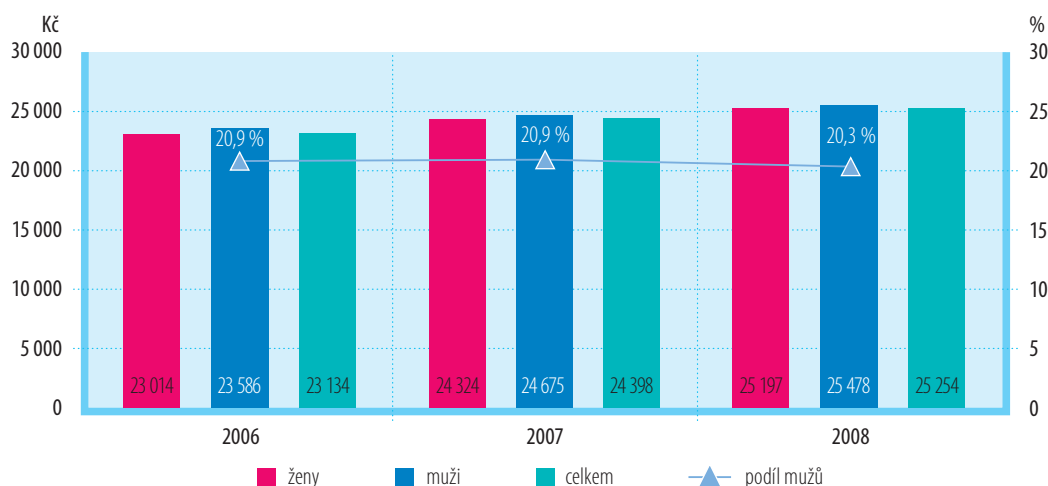
12.3.1.4 Učitelé škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Ve školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami („speciální školy“) jsou vzděláváni žáci se zdravotním postižením či znevýhodněním. Učitelé těchto škol by měli mít vystudovaný vysokoškolský pedagogický program zaměřený na speciální pedagogiku, a z tohoto důvodu se těmito učiteli zabýváme samostatně.

Ženy tvoří ve speciálních školách 79 až 80 % učitelského sboru a jejich průměrná měsíční mzda je přibližně o 1 až 2 % nižší než mzda učitelů-mužů. Tento rozdíl se ale v průběhu sledovaných let snižuje. Zatímco v roce 2006 učitelky pobíraly necelých 98 % platu učitelů-mužů, v roce 2008 to bylo už téměř 99 %. Tento vývoj dokazuje i meziroční vývoj platů, kdy ženy zaznamenaly od roku 2006 do roku 2007 navýšení platů o 5,7 %, zatímco muži pouze o 4,6 %, mezi roky 2007 a 2008 pak tento nárůst činil v případě učitelek 3,6 % a v případě učitelů-mužů jen 3,3 %. Za celé sledované období tak učitelkám vzrostl plat o 9,5 %, což je o 1,5 procentního bodu více, než o kolik se zvýšily platy učitelům-mužům.

Obrázek 122:

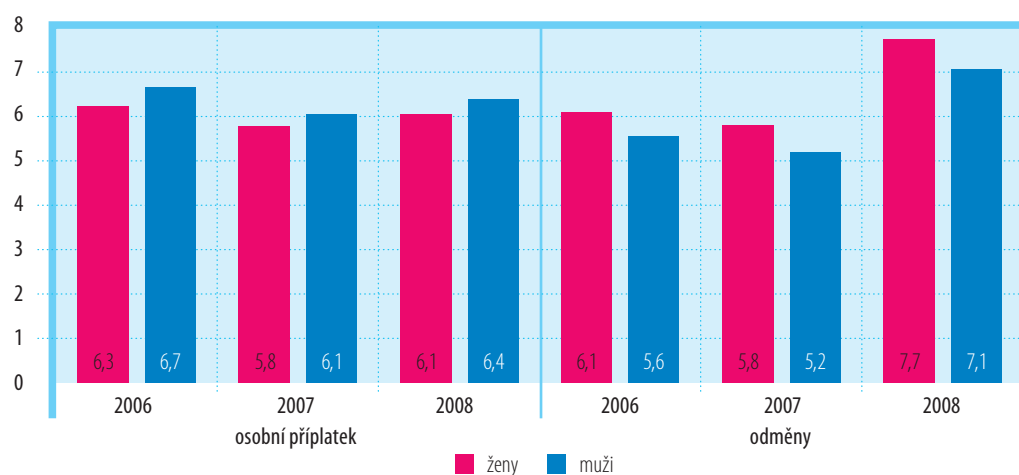
Průměrný měsíční plat učitelů škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a podíly mužů v letech 2006–2008

Z pohledu nenárokových složek platu pobíraly učitelky na školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami přibližně o 10 % nižší osobní příplatky než učitelé-muži, odměny však pobíraly ženy o 4 % vyšší. V průběhu sledovaného období se osobní příplatek podílel na celkovém platu žen přibližně 6 % (cca 1,4–1,5 tis. Kč), u mužů se pak tento podíl pohyboval okolo 6,5 % (cca 1,6 tis. Kč). Odměny z celkového platu tvořily naopak vyšší podíl u žen (od roku 2006 do roku 2008 se zvýšil z 6 % na téměř 8 %, tj. z 1,4 tis. na 2,0 tis. Kč), u mužů tvořil v roce 2006 necelých 6 % (1,3 tis. Kč) a v roce 2008 celkem 7 % (1,8 tis. Kč). V absolutním vyjádření vzrostla průměrná měsíční výše osobních příplatků na školách zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami od roku 2006 do roku 2008 u žen o více než 6 % a u mužů o pouhých 3 %; průměrná měsíční výše odměn pak v případě žen o téměř 39 % a u mužů o 37 %.

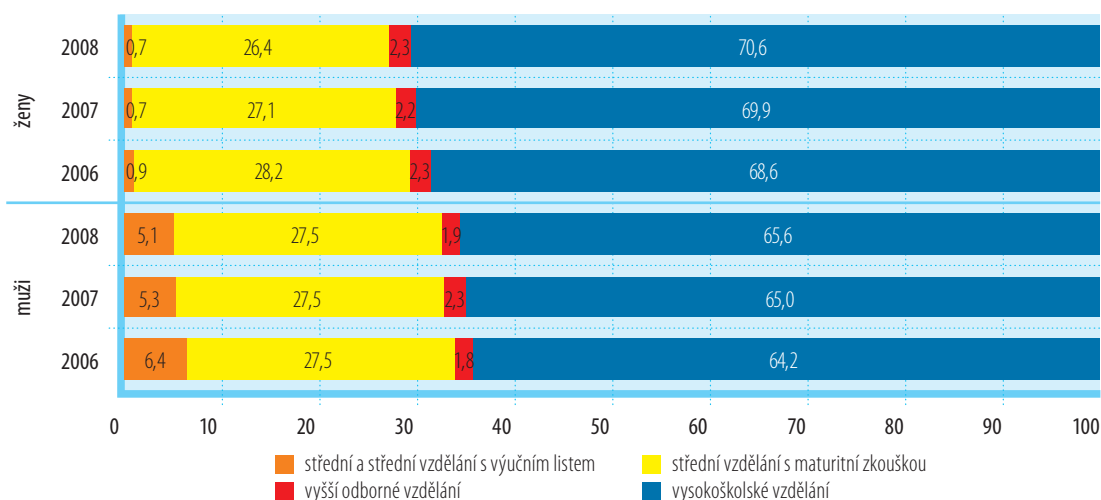
Obrázek 123:

Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v letech 2006–2008 (v %)

Obrázek 124:

Vzdělanostní struktura učitelů škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

Co se týče vzdělání učitelů speciálních škol, mají učitelky častěji než učitelé-muži vysokoškolské vzdělání. Podíl žen s vysokoškolským vzděláním se pohybuje kolem 70 %, podíl mužů s tímto vzděláním pak okolo 65 %, v obou případech však má rostoucí tendenci. Více než čtvrtina učitelů těchto škol pak má střední

vzdělání s maturitní zkouškou (u mužů se tento podíl pohybuje stabilně na 27,5 %, u žen klesl z 28 na 26 %). Mezi muži jsou pak daleko více zastoupeni učitelé se středním vzděláním s výučním listem, i když i jejich podíl v průběhu let klesá (z více než 6 na 5 %). Učitelé s výučním listem není ani 1 %, něco přes 2 % potom představují učitelky s vyšším odborným vzděláním. Přibližně stejné procento je učitelů-mužů s vyšším odborným vzděláním.

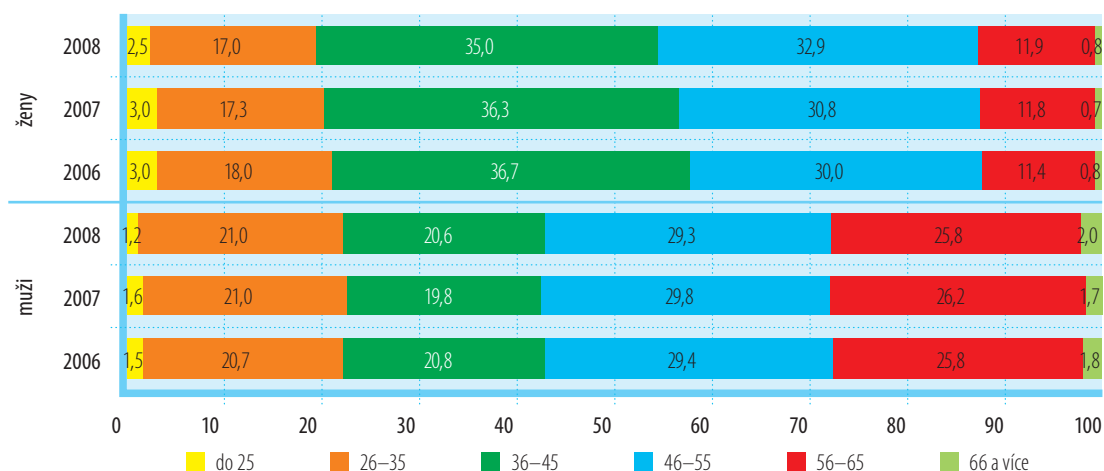
Nejvyšší zastoupení mužů (přibližně dvě třetiny z celého učitelského sboru) najdeme mezi učiteli se středním vzděláním s výučním listem. V ostatních vzdělanostních kategoriích se jejich podíl pohybuje okolo 20 %.

Rozdíly v odměňování jsou u učitelů s vysokoškolským vzděláním 2 až 3 % v neprospěch žen, ale během sledovaných let se platy učitelek blíží platům učitelů-mužů. Stejně se rozdíly v platech vyvíjejí také v ostatních vzdělanostních kategoriích, pouze ve skupině vyšší odborné vzdělání se rozdíly v odměňování mužů a žen ještě více prohlubují (v roce 2006 ženy pobíraly 96 % platu mužů, v roce 2008 to bylo jen necelých 93 %). V této skupině učitelů se totiž jako v jediné vzdělanostní kategorii rychleji zvyšovaly platy mužům než ženám (mužům zde za celé tři roky stouply platy o 11 %, ženám pouze o 7 %). V ostatních případech se vyšší nárůst platů týkal žen.

Věková struktura učitelů speciálních škol se mezi muži a ženami opět poněkud liší. Učitelky jsou stejně jako na jiných stupních škol nejčastěji ve věku mezi 36 a 55 lety. Zatímco učitelé 36 až 45letých relativně ubývá (z 37 na 35 %), podíl učitelů ve věku 46 až 55 let vzrostl (z 30 na 33 %) a relativně přibývá i učitelé v nejstarších věkových skupinách (ty tvoří více než desetinu ze všech učitelů speciálních škol). Mladých učitelů do 35 let naopak ubývá (z 21 na 19,5 %). U učitelů-mužů je rozložení podle věku rovnoměrnější. Přibližně 22 % mužů je ve věku do 35 let a jejich podíl zůstává poměrně stabilní, okolo 20 % mužů je 36 až 45letých, téměř 30 % spadá do věkové skupiny 46 až 55 let. Oproti ženám je poměrně více učitelů-mužů starších 56 let (více než čtvrtina jich je ve věku 56 až 65 let a přibližně 2 % tvoří muži 66letí a starší).

Obrázek 125:

Věková struktura učitelů škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

Nejvyšší podíl mužů z celkového počtu učitelů speciálních škol najdeme opět v nejstarších věkových kategoriích, kde se na složení učitelského sboru podílí až ze 40 %. Ve skupině 56 až 65letých učitelů je 36 až 37 % mužů, mezi 66letými a staršími podíl mužů vzrostl z 37 na 40 %. Naopak nejnižší zastoupení mužů je patrné mezi nejmladšími učiteli do 25 let a dále ve věkové skupině 36 až 45 let,

kde se jejich podíly pohybují mezi 11 a 13%. Z 23 na 24% stoupl podíl mužů ve věkové skupině 26 až 35 let. Oproti tomu podíl mužů mezi učiteli ve věku 46 až 55 let klesl z 21 na 19%.

Spolu s rostoucím věkem se platové zvýhodnění posouvá od učitelů-mužů škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami směrem k učitelkám. Pomineme-li krajní věkové skupiny do 25 let a nad 66 let, které jsou početně poměrně málo zastoupeny, a jsou tedy náchylnější k určitým výkyvům, zjistíme, že učitelky speciálních škol od 26 do 35 let pobírají o přibližně 5% (v roce 2008 již jen téměř o 4%) nižší platy než učitelé-muži. Ve věkové skupině 36–45 let se tento rozdíl pohybuje okolo 99% a směrem k roku 2008 se situace stále více zlepšuje. V následující věkové skupině 46–55 let jsou platové podmínky mužů a žen prakticky vyrovnané a v nejstarších věkových skupinách již ženy pobírají vyšší platy než muži. Zde je totiž také patrný nejvyšší rozdíl v meziročním vývoji platů. Zatímco ženám ve sledovaných třech letech vzrostl plat o více než 10%, u mužů tento nárůst činil 7%. V ostatních skupinách učitelů speciálních škol podle věku je meziroční vývoj také příznivější u žen, ale rozdíl oproti mužům již není tak výrazný.

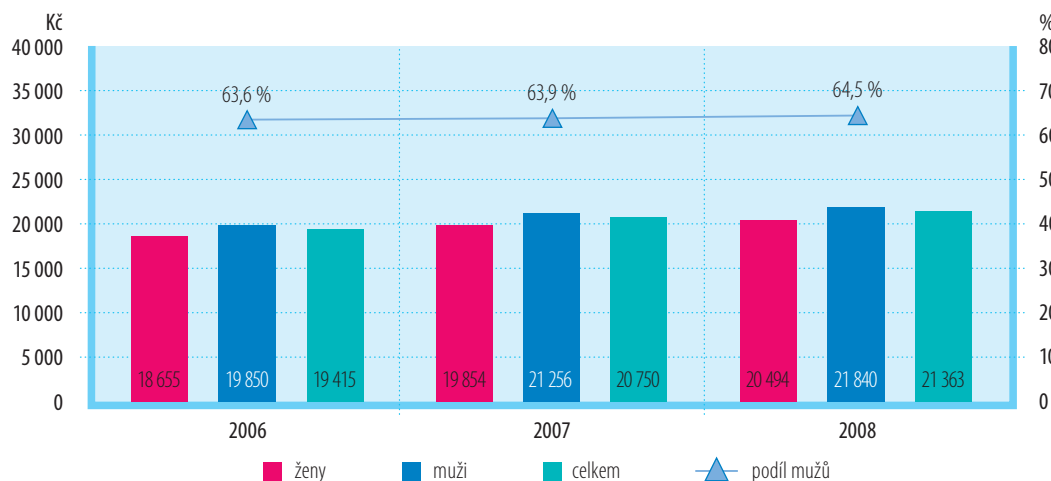
12.3.1.5 Učitel odborného výcviku

Specifickou skupinou učitelů jsou učitelé odborného výcviku, kteří se podílejí na výuce v rámci praktického vyučování, zejména v případě žáků vzdělávacích se v oborech středního vzdělání s výučním listem. Jejich genderová struktura je značně ovlivněna oborovou skladbou učebních oborů, a z tohoto důvodu jsou mezi učiteli odborného výcviku v mnohem vyšší míře, než je tomu v případě ostatních učitelů, zastoupeni muži. Ženy v tomto případě tvoří jen okolo 36% všech učitelů odborného výcviku a jejich podíl se v průběhu sledovaných let ještě mírně snižuje.

Daleko výraznější jsou zde také nerovnosti v odměňování mužů a žen. Učitelky odborného výcviku pobírají méně než 94% platu učitelů-mužů. Mezi lety 2006 a 2007 byly tyto rozdíly ještě posilovány nerovným meziročním růstem platů mužů a žen. Zatímco ženám v tomto období plat vzrostl o 6,4%, mužům se navýšil o 7,1%. Od roku 2007 do roku 2008 se ale situace obrátila a zatímco ženám vzrostla mzda o 3,2%, mužům jen o 2,7%. Ve výsledku tak mužům i ženám za poslední tři roky vzrostla průměrná měsíční mzda zhruba o 10%.

Obrázek 126:

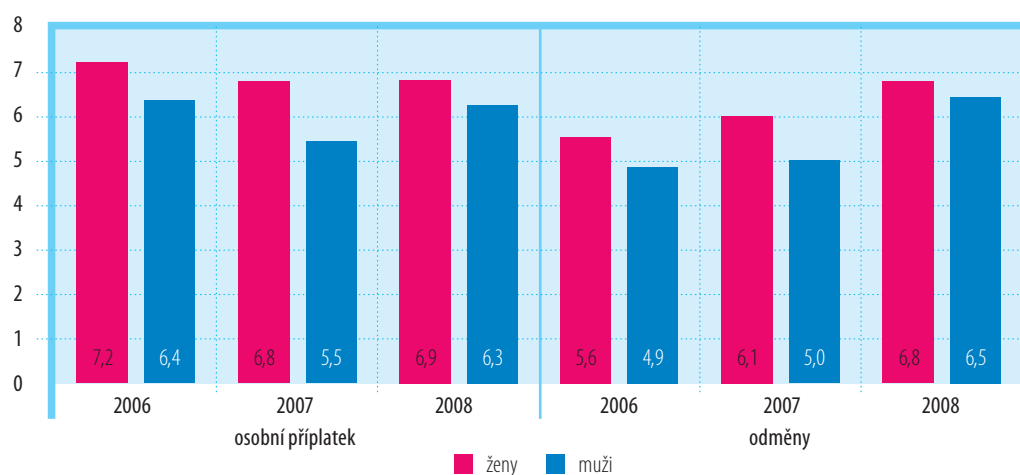
Průměrný měsíční plat učitelů odborného výcviku a podíly mužů v letech 2006–2008

Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly učitelky odborného výcviku v roce 2006 o 6 %, ale v roce 2008 už o pouhých 2 % vyšší osobní příplatky než učitelé-muži. Také výše odměn byla v roce 2006 vyšší u žen, a to o 7 %, avšak do roku 2008 se situace mezi muži a ženami vyrovnala. V průběhu sledovaného období se osobní příplatek podílel na celkovém platu žen přibližně 7 % (cca 1,3–1,4 tis. Kč), u mužů se pak tento podíl pohyboval okolo 6 % (cca 1,3–1,4 tis. Kč). I odměny tvořily z celkového platu učitelů odborného výcviku vyšší podíl u žen (od roku 2006 do roku 2008 se zvýšil z necelých 6 % na téměř 7 %, tj. z 1,0 tis. na 1,4 tis. Kč), u mužů tvořil v roce 2006 necelých 5 % (cca 1,0 tis. Kč) a v roce 2008 celkem 7 % (1,4 tis. Kč). V absolutním vyjádření vzrostla průměrná měsíční výše osobních příplatků učitelů odborného výcviku od roku 2006 do roku 2008 o 4 % u žen, u mužů pak o více než 8 %; průměrná měsíční výše odměn pak v případě žen o téměř 34 % a u mužů dokonce o 45 %.

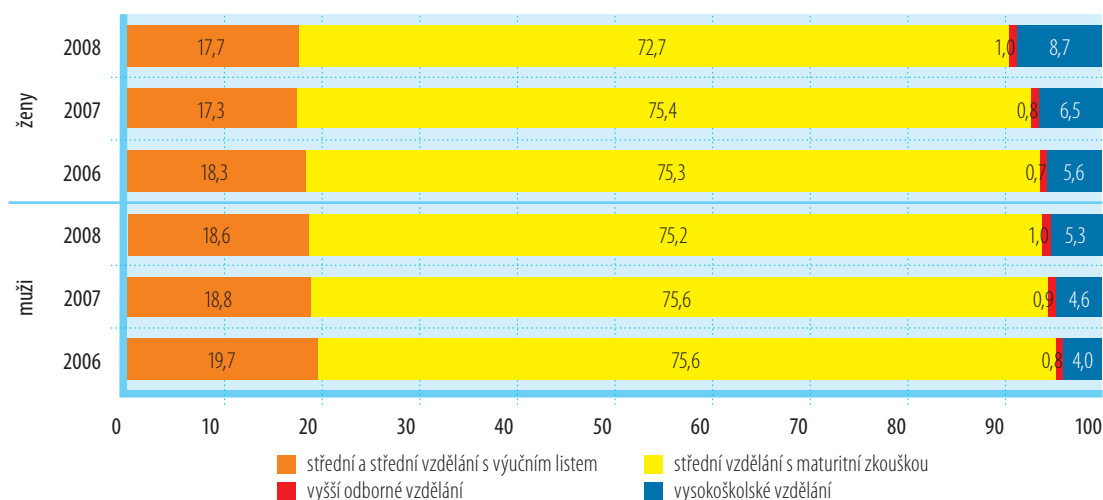
Obrázek 127:

Podíl nenárokových složek z celkového platu učitelů odborného výcviku v letech 2006–2008 (v %)

Obrázek 128:

Vzdělanostní struktura učitelů odborného výcviku – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

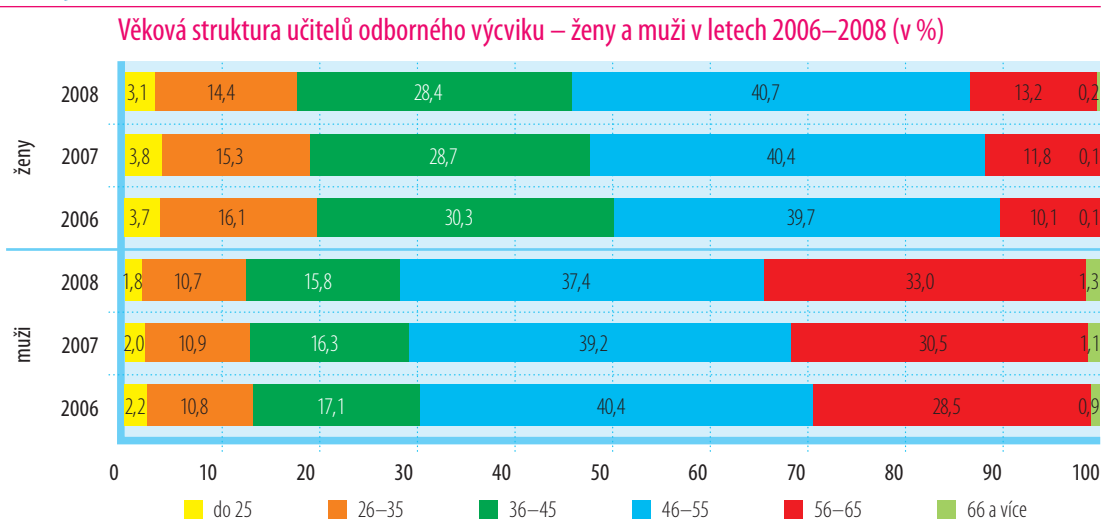
U učitelů odborného výcviku není podmínkou vysokoškolské vzdělání, a proto se jejich vzdělanostní struktura výrazně liší od ostatních učitelů. Vysokoškolské vzdělání mělo v roce 2006 jen necelých 6 % učitelek a 4 % učitelů-mužů. Jejich podíl se ale jak u mužů, tak u žen zvyšuje a v roce 2008 činil v případě žen téměř 9 %, u mužů pak více než 5 %. Převážná většina učitelů od-

borného výcviku má střední vzdělání s maturitní zkouškou, jedná se přibližně o tři čtvrtiny učitelů odborného výcviku. V případě žen se jejich podíl snižuje (ze 75 % na necelých 73 %) právě ve prospěch učitelek s vysokoškolským vzděláním. U mužů je tento trend také patrný, ale přeci jen má slabší charakter. Poměrně velký podíl učitelů odborného výcviku je pak zastoupen učiteli se středním vzděláním s výučním listem. U žen se jedná o 17 až 18 %, u mužů tento podíl činí 19 až 20 %. Také jejich podíl se postupně zmenšuje ve prospěch podílu učitelů s vyšším vzděláním.

Zastoupení mužů v celkovém počtu učitelů odborného výcviku je v jednotlivých vzdělanostních kategoriích poměrně vyrovnané a pohybuje se okolo 65% podílu. Výjimkou jsou učitelé odborného výcviku s vysokoškolským vzděláním, kde byl podíl mužů v roce 2006 roven 55 %, v roce 2007 byl 56 % a v roce 2008 pouze 52 %. Podíl mužů podobným způsobem kolísá i ve skupině učitelů odborného výcviku s vyšším odborným vzděláním, kde sice do roku 2007 došlo k nárůstu ze 65 na 67 %, ale pak následoval pokles na 63 %. Je tedy možné konstatovat, že i v případě učitelů odborného výcviku jsou poměrně „vzdělanější“ ženy oproti mužům.

Rozdíly v odměňování v závislosti na vzdělání jsou následující: učitelky se středním vzděláním s výučním listem pobíraly v roce 2006 celkem 96 % platu mužů, v roce 2008 už činil tento rozdíl méně než 2 %. U učitelů se středním vzděláním s maturitní zkouškou se tento rozdíl prohloubil z více než 6 % na více než 7 %. Učitelky s vyšším odborným vzděláním ve sledovaných letech pobíraly střídavě 96 %, 99 % a 94 % platu mužů. Nejvýraznější rozdíly se pak vyskytují ve skupině vysokoškolsky vzdělaných učitelů odborného výcviku, kde učitelky pobírají pouhých 91 % platu mužů (pouze v roce 2007 se tento podíl zvýšil na 92 %). Nárůst platu je za celé tříleté období mezi muži a ženami ve všech vzdělanostních skupinách vyrovnaný, případně byl u žen dokonce vyšší a pohyboval se kolem 10 %. Výjimku tvoří jen skupina učitelů odborného výcviku s vyšším odborným vzděláním, kde učitelům-mužům vzrostl plat pouze o 4 %, učitelkám dokonce jen o 1 %.

Obrázek 129:

Věková struktura učitelů odborného výcviku vykazuje nárůst podílu učitelek nad 46 let. Věková skupina 46–55 let byla v rámci učitelek zastoupena v roce 2006 z necelých 40 %, v roce 2008 to bylo téměř 41 %. Podíl 56 až 65letých učitelek vzrostl z 10 na 13 %. Mezi učiteli-muži pak výrazně roste význam věkové skupiny 56–65 let (z téměř 29 % na 33 %). Poměrně roste i podíl učitelů 66letých a starších (přibližně 1 % mužů a 0,1 až 0,2 % žen). Oproti tomu klesá podíl mladých učitelů. Učitelky do 35 let tvo-

řily ze všech učitelek odborného výcviku v roce 2006 téměř 20%, v roce 2008 to bylo jen 17,5%. Poklesl i podíl těch ve věku 36–45 let, a to z 30 na 28%. Obdobný vývoj je patrný i mezi muži, jejichž podíly v mladších věkových skupinách jsou ještě nižší než v případě žen (12 až 13% ve věku do 35 let a 16 až 17% ve věku 36–45 let).

Podíl mužů ze všech učitelů odborného výcviku se do věku 45 let pohybuje kolem 50%, ve skupině 46–55 let najdeme již přes 60% mužů, z 56 až 65letých učitelů je přes 80% mužů a v nejstarší věkové skupině je dokonce okolo 95% mužů.

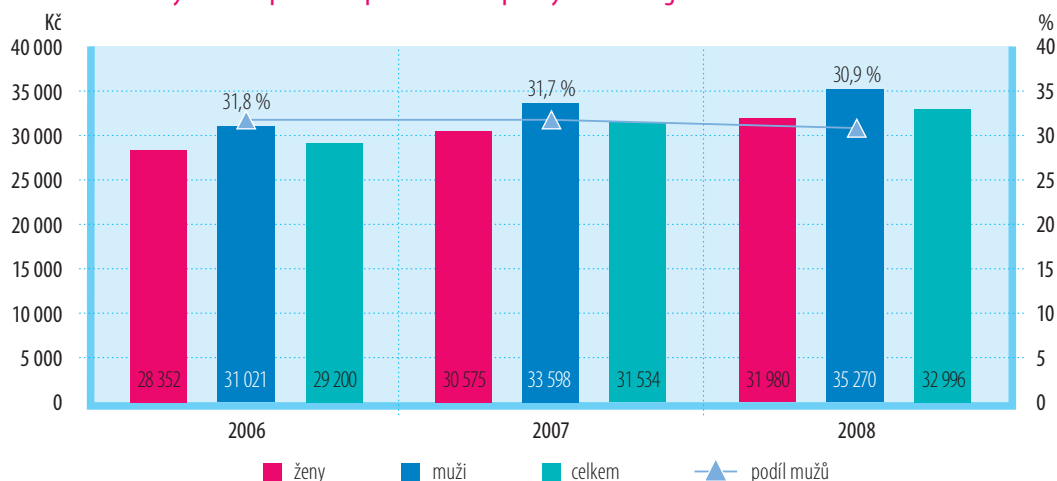
Se zvyšujícím se věkem se snižují v případě učitelů odborného výcviku i platové rozdíly mezi muži a ženami, ale v průběhu sledovaných let můžeme pozorovat jejich prohlubování nebo nanejvýše stagnaci. V průběhu let 2006–2008 mají ženy ve věku do 25 let platy nižší o 4%, 5% až téměř 13% v roce 2008; ženy ve věku 26–35 let o 6%, 7% a opět 6%; ve věku 36–45 let je tento rozdíl v letech 2006 a 2007 celkem 5% a následně 6%; učitelky ve věku 46 až 55 let pobíraly plat nižší o 2%, 3% a znovu 2%; ve skupině 56 až 65letých byl plat žen v roce 2006 a 2007 celkem o 2% a v roce 2008 o 3% nižší. V nejstarší věkové skupině je zastoupeno velice málo žen, a výsledky tudíž nejsou příliš věrohodné. To platí i pro hodnocení nárůstu platu za celé tříleté období. V ostatních vzdělanostních skupinách byl tento nárůst rychlejší u mužů než u žen. Výjimkou jsou pouze učitelé ve věku 46–55 let, kde byl vývoj platů mužů a žen prakticky vyrovnaný. Ve všech případech se nárůst platů pohybuje okolo 9%.

12.3.2 Zástupci ředitele regionálního školství

Vedoucí pracovníci škol se od učitelů liší zejména genderovou strukturou. Mezi zástupci ředitele je totiž vyšší zastoupení mužů než mezi učiteli regionálního školství. V roce 2006 a 2007 bylo mezi zástupci téměř 32% mužů, v roce 2008 pak 31%. Z toho je možné vyvodit závěr, že pokud učitelé-muži ze školy dříve odejdou, stávají se často vedoucími pracovníky. Platové rozdíly mezi muži a ženami jsou opět mezi zástupci ředitele bez rozdílu jednotlivých druhů škol poměrně velké. Ve všech sledovaných letech zástupkyně pobírají pouhých 91% platu zástupců ředitele-mužů. I tentokrát jsou tyto výrazné nerovnosti způsobeny tím, že jsou zde zahrnuti také zástupci ředitele mateřských škol, což (jak uvidíme dále) jsou opět převážně ženy, které vzhledem k nižšímu požadovanému dosaženému vzdělání pobírají i nižší platy. A zatímco mužům platy od roku 2006 do roku 2008 vzrostly o téměř 14%, ženám jen o necelých 13%. Mezi roky 2006 a 2007 nárůst platů v případě žen činil 7,8%, u mužů 8,3%, od roku 2007 do roku 2008 byl nárůst již pomalejší a u žen dosáhl 4,6%, u mužů pak 5%.

Obrázek 130:

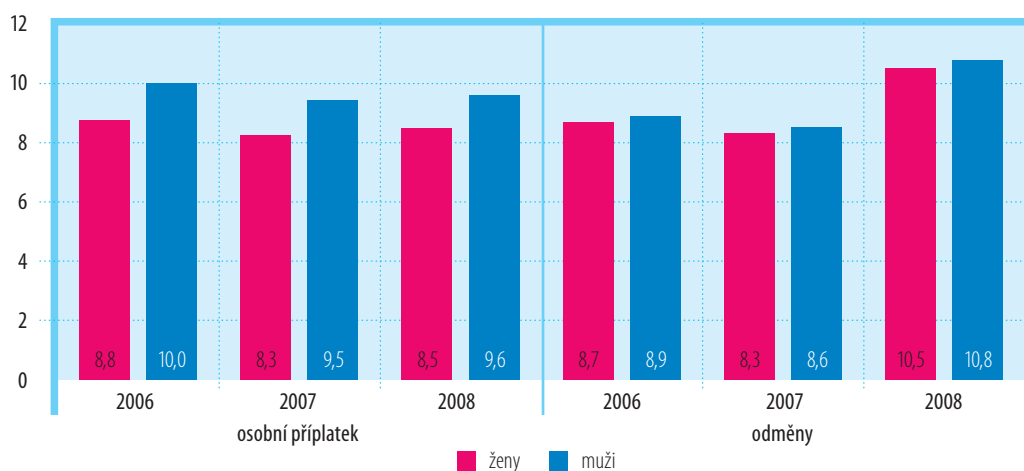
Průměrný měsíční plat zástupců ředitele a podíly mužů v regionálním školství v letech 2006–2008

Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly zástupkyně ředitele v roce 2006 o 20 % nižší osobní příplatky a o 11 % nižší odměny než muži. V průběhu sledovaného období se osobní příplatek podílel na celkovém platu žen přibližně 8,5 % (cca 2,5–2,7 tis. Kč), u mužů pak tento podíl činil 10 % (cca 3,1–3,4 tis. Kč). I odměny tvořily z celkového platu vyšší podíl u mužů, ale rozdíly zde již nebyly tak výrazné. Od roku 2006 do roku 2008 se tak u mužů i u žen tento podíl zvýšil z necelých 9 % na téměř 11 % (cca 2,5–3,4 tis. Kč u žen a 2,8–3,8 tis. Kč u mužů). V absolutním vyjádření vzrostla průměrná měsíční výše osobních příplatků zástupců ředitele od roku 2006 do roku 2008 u žen i u mužů shodně o 9 %, průměrná měsíční výše odměn pak v případě žen vzrostla o 36 % a u mužů dokonce o 38 %.

Obrázek 131:

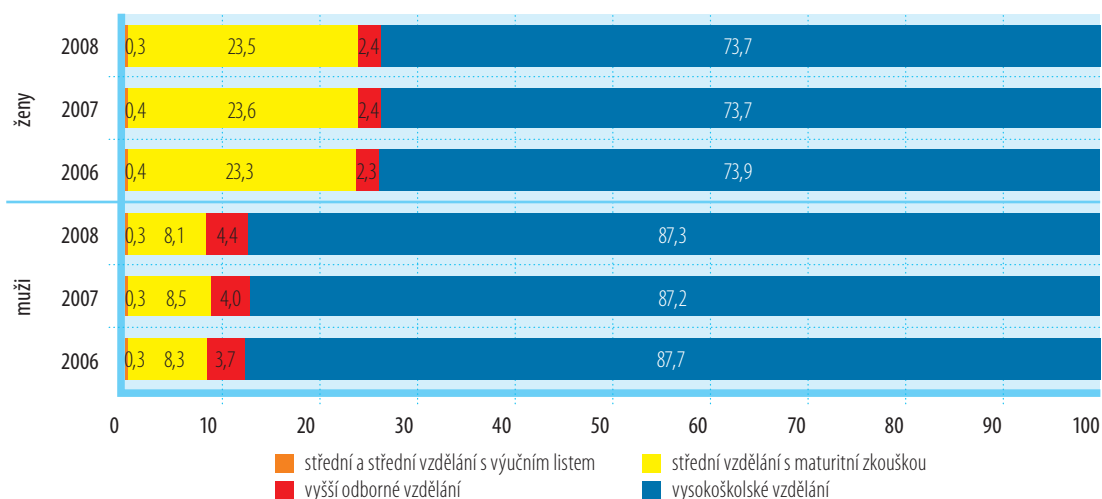
Podíl nenárokových složek z celkového platu zástupců ředitele v letech 2006–2008 (v %)

Zástupci ředitele mají také oproti učitelům častěji vysokoškolské vzdělání. Mezi muži má vysokoškolské vzdělání více než 87 % zástupců ředitele-mužů, žen s vysokoškolským vzděláním je jen necelých 74 % a i zde tento rozdíl způsobují zejména zástupci (resp. zástupkyně) ředitele mateřských škol, kteří mají převážně střední vzdělání s maturitní zkouškou. Takoveto nejvyšší dosažené vzdělání má okolo 23 % zástupkyň a pouhých více než 8 % zástupců-mužů. Podíl zástupců se středním vzděláním s výučním listem se u mužů i žen pohybuje mezi 0,3 % až 0,4 %. Vyšší odborné vzdělání má relativně vyšší podíl mužů (okolo 4 %) než žen (2,3 % až 2,4 %).

Obrázek 132:

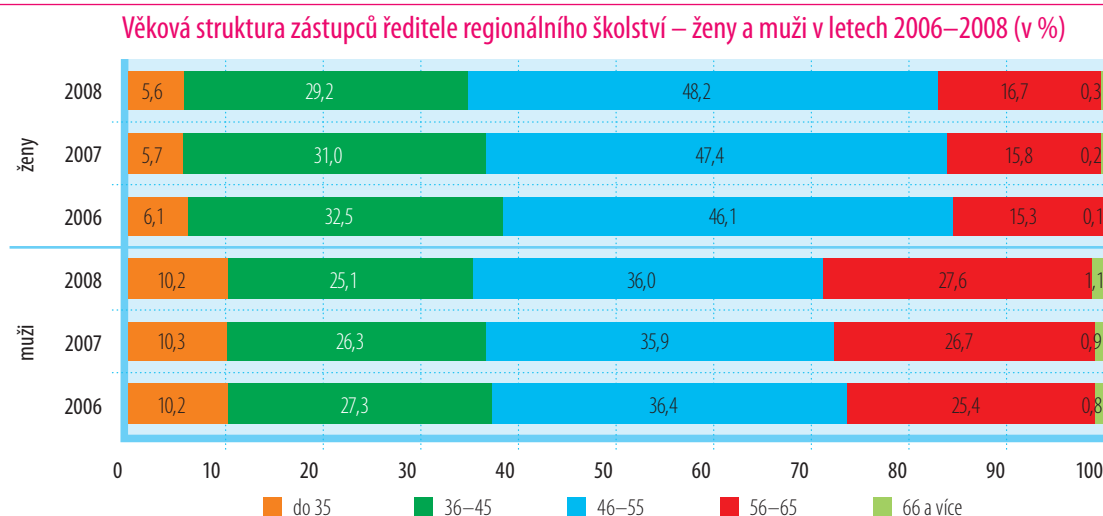
Vzdělanostní struktura zástupců ředitele regionálního školství – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

Nejvíce mužů z celkového počtu zástupců ředitele najdeme mezi zástupci s vyšším odborným vzděláním (43 % mužů v roce 2006 a 45 % mužů v roce 2008), mezi zástupci s vysokoškolským vzděláním je okolo 35 % mužů. Skupina zástupců ředitele se střední vzděláním s maturitní zkouškou je zastoupena převážně ženami (jedná se zejména o zástupce ředitele mateřských škol) a mužů zde najdeme pouhých 14 % v letech 2006 a 2007 a 13 % v roce 2008. Celkem 23 % mužů bylo v roce 2006 mezi zástupci se středním vzděláním s výučním listem, v roce 2007 a 2008 pak tento podíl činil 28 %. Kromě odlišné genderové struktury najdeme v rámci jednotlivých vzdělanostních kategorií také odlišné výše platů a různě velké nerovnosti v odměňování mužů a žen. Zástupci ředitele se středním vzděláním s výučním listem ve sledovaných letech pobírali v průměru od 21 312 Kč po 27 264 Kč měsíčně. S rostoucím dosaženým vzděláním roste samozřejmě i výše platu. Průměrný měsíční plat zástupců ředitele s vysokoškolským vzděláním tak v letech 2006–2008 činil 30 855 Kč až 35 020 Kč. Vyšší stupeň dosaženého vzdělání také znamená nižší rozdíly v odměňování mužů a žen. Zástupkyně ředitele se středním vzděláním s výučním listem pobíraly v roce 2006 celkem 93 % a v roce 2008 už jen 91 % platu mužů. Nejvyšší rozdíly najdeme u zástupců ředitele se středním vzděláním s maturitní zkouškou, kde ženy pobírají o více než 20 % nižší platy než muži. Mezi zástupci ředitele s vyšším odborným vzděláním či vysokoškolským vzděláním pak mají zástupkyně platy nižší maximálně o 4 %. Co se týče meziročního růstu platů, od roku 2006 do roku 2008 platy vzrostly nejvýrazněji ve skupině zástupců se středním vzděláním s výučním listem (o 28 %), u zástupců se středním vzděláním s maturitní zkouškou a s vyšším odborným vzděláním o 11 %, zástupcům s vysokoškolským vzděláním pak o 14 %. Ve všech vzdělanostních kategoriích vzrostly platy více zástupkyním než zástupcům-mužům. Výjimkou jsou zástupci s vysokoškolským vzděláním, kde ženám stouply platy v průměru o 13 %, zatímco mužům o 14 %.

Z hlediska věku je nejvíce zástupců ředitele ve věku 46 až 55 let (46–48 % žen a okolo 36 % mužů). U zástupců-mužů pak přibývá zástupců 56letých a starších, zatímco 36letých až 45letých mezi zástupci-muži relativně ubývá (z více než 27 % na 25 %). Ve věku do 35 let je stabilně přibližně jedna desetina zástupců-mužů. Podobná situace je i u žen, kde roste podíl žen 46letých a starších, zatímco 45letých a mladších zástupkyň je stále relativně méně.

Obrázek 133:

Co se týče zastoupení mužů v jednotlivých věkových skupinách, jejich nejvyšší podíl najdeme mezi zástupci ředitele v nejstarší věkové skupině, kde v roce 2006

bylo téměř 82 % mužů, do roku 2008 pak tento podíl klesl na 64 %. Ve skupině zástupců ve věku 56–65 let je okolo 43 % mužů a mezi 46letými až 55letými zástupci je mužů ještě méně (z 27 % v roce 2006 jejich podíl klesl do roku 2008 na 25 %). Celkem 28 % mužů nalezneme ve věkové skupině 36–45 let. Podíl zástupců-mužů v nejmladší věkové skupině do 35 let se pohyboval okolo 45 %. Výše průměrného měsíčního platu se v průběhu let u zástupců ředitele pohybovala od 23 810 Kč po 26 944 Kč u zástupců do 35 let a s přibývajícím věkem postupně rostla na 32 908 Kč až 35 524 Kč ve věkové skupině 66 a více let. Nerovnosti v odměňování mužů a žen v případě zástupců ředitele s rostoucím věkem klesají. Zatímco v nejmladší věkové skupině pobírají zástupkyně ředitele pouze okolo 80 % platu zástupců-mužů, v následujících věkových kategoriích tento podíl roste postupně na hodnoty okolo 89 %, 92 %, 94 % a v poslední skupině nad 66 let ženy pobírají plat prakticky stejný jako muži. Meziroční růst platů naopak s vyšším věkem klesal. Zatímco v nejmladší věkové skupině plat od roku 2006 do roku 2008 vzrostl o 13 %, u zástupců ředitele v nejstarší věkové skupině šlo o nárůst o pouhých 8 %. Ve všech věkových skupinách byl nárůst mezi rokem 2006 a 2008 výraznější u mužů než u žen. Největší rozdíl se týká zástupců ředitele do 35 let, kde bylo zvýšení platu u žen nižší o více než 5 procentních bodů oproti mužům. Nejvyrovnanější nárůst naopak zaznamenali zástupci ředitele ve věku 46 až 55 let, kde mužům plat za sledované období vzrostl o pouhé 0,3 procentního bodu více než ženám.

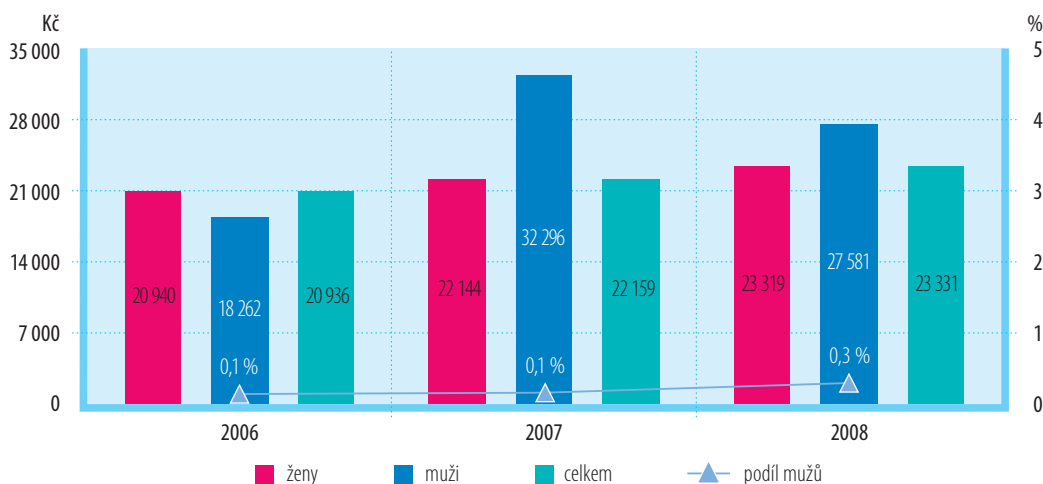
12.3.2.1 Zástupci ředitele mateřských škol

Mezi zástupci ředitele mateřských škol byli ve sledovaném období pouze jeden či dva muži a není zde tedy možné vyvozovat nějaké závěry týkající se genderových rozdílů. To dokazují i průměrné měsíční platy mužů, které meziročně vykazovaly značné výkyvy. Proto se zde budeme zabývat pouze zástupci ředitele mateřských škol celkem, bez ohledu na to, zda se jedná o ženy či muže. Celkově se měsíční průměrný plat zvýšil od roku 2006 z 20 936 Kč na 23 331 Kč v roce 2008 a zaznamenal tak nárůst o více než 11 %, přičemž mezi roky 2006 a 2007 vzrostl o 5,8 %, od roku 2007 do roku 2008 pak o 5,3 %.

Na celkovém platu zástupců ředitele mateřských škol se podílely nenárokové složky platu 17–20 %, okolo 9 % (cca 1,1–1,4 tis. Kč) představovaly osobní příplatky a 9–11 % odměny (cca 1,3–2,0 tis. Kč). Průměrná měsíční výše osobních příplatků se od roku 2006 do roku 2008 zvýšila o celých 9 %, odměny pak v průměru vzrostly o 38 %.

Obrázek 134:

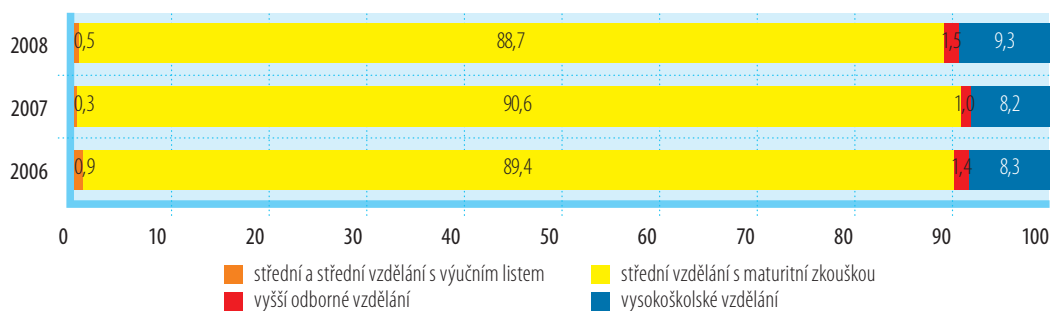
Průměrný měsíční plat zástupců ředitele mateřských škol a podíly mužů v letech 2006–2008

Většina zástupců ředitele mateřských škol (89–91 %) má střední vzdělání s maturitní zkouškou. Celkem 8–9 % dosáhlo vysokoškolského stupně vzdělání, vyšší odborné vzdělání má 1–1,5 % zástupců ředitele mateřských škol a zástupců se středním vzděláním s výučním listem není ani 1 %.

Obrázek 135:

Vzdělanostní struktura zástupců ředitele mateřských škol v letech 2006–2008 (v %)

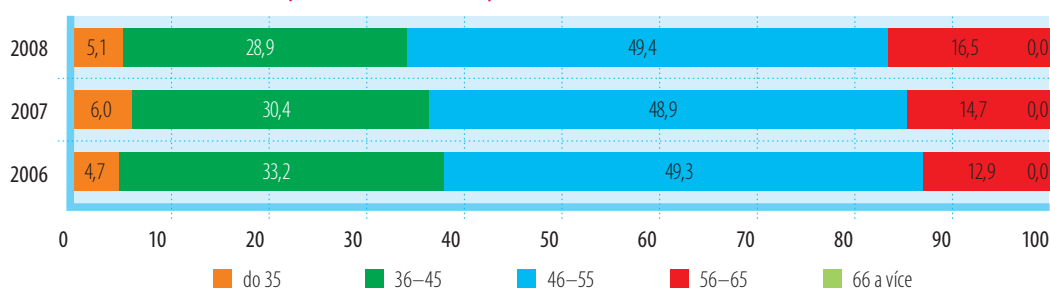

V nejvíce zastoupené vzdělanostní kategorii střední vzdělání s maturitní zkouškou se průměrný měsíční plat zástupců ředitele mateřských škol zvýšil z 20 710 Kč v roce 2006 na 22 901 Kč v roce 2008 (nárůst o 11 %). V případě zástupců ředitele mateřských škol s vysokoškolským vzděláním se jednalo o 18% nárůst, a to z 23 010 Kč na 27 201 Kč. Zástupci ředitele mateřských škol se středním vzděláním s výučním listem a s vyšším odborným vzděláním jsou velice málo početně zastoupeni, a proto nemá smysl zabývat se interpretací vývoje jejich průměrných platů, jejichž hodnoty ve sledovaném období značně kolísají.

Věková struktura zástupců ředitele mateřských škol je velmi podobná té, kterou jsme viděli u zástupců „celkem“. Nejvíce zastoupená je věková skupina 46 až 55 let, do které spadá okolo 49 % všech zástupců ředitele mateřských škol. V roce 2006 byla přibližně třetina zástupců ředitele mateřských škol ve věku 36–45 let, ale tento podíl se v průběhu sledovaného období snížil na necelých 29 %. Podíl zástupců do 35 let pak kolísá od necelých 5 % po 6 %. Nejvýrazněji roste zastoupení věkové skupiny 56letých až 65letých, jejichž podíl se z necelých 13 % zvýšil na téměř 17 %. Zástupce 66leté a starší v mateřských školách nenajdeme vůbec.

Obrázek 136:

Věková struktura zástupců ředitele mateřských škol v letech 2006–2008 (v %)

I tentokrát platí, že s rostoucím věkem roste výše platu. Průměrný měsíční plat zástupců ředitele v mateřských školách v průběhu let 2006–2008 činil 17 131 Kč až 18 603 Kč, oproti tomu ve věku 56–65 let zástupci mateřských škol pobírali již 22 248 Kč až 24 710 Kč. Nejmladší zástupci ředitele zaznamenali nejmenší nárůst platů mezi lety 2006–2008 (o necelých 9 %). Přitom mezi roky 2006 a 2007 byl nárůst u zástupců do 35 let nejvyšší (o téměř 8 %), avšak od roku 2007 do roku 2008 se jejich plat zvýšil ani ne o 1 %. V ostatních věkových skupinách se mezi lety 2006, 2007 a 2008 navýšení průměrných měsíčních platů pohybovalo přibližně mezi 5

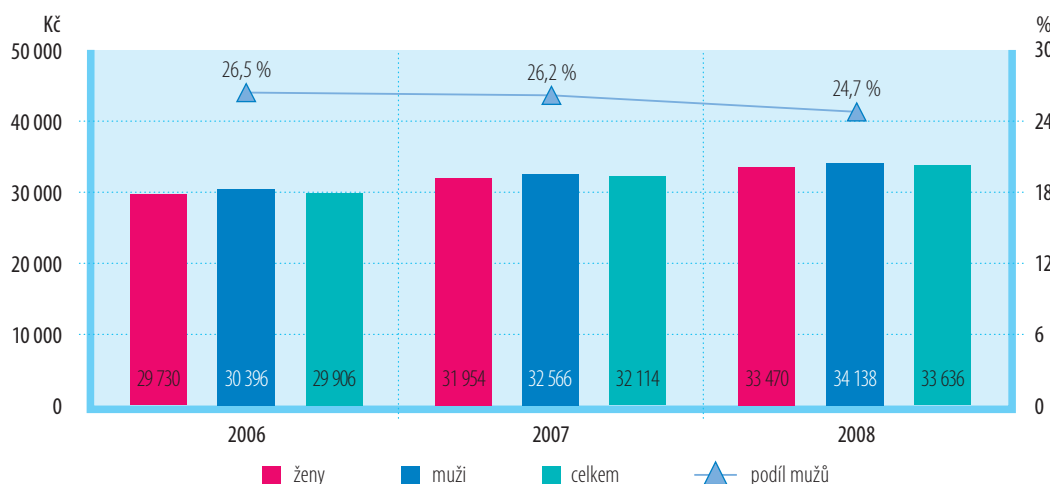
a 6 %. Ve věkové skupině 36–45 let se tak platy navýšily o téměř 12 % a ve zbývajících skupinách přibližně o 11 %.

12.3.2.2 Zástupci ředitele základních škol

Muži mezi zástupci ředitele základních škol představují přibližně jednu čtvrtinu, přičemž jejich zastoupení v průběhu let 2006–2008 mírně klesá (z téměř 27 % na necelých 25 %). Rozdíly v odměňování mužů a žen jsou v tomto případě velmi malé. Ženy pobírají platy přibližně o 2 % nižší než muži. Průměrný měsíční plat se zástupcům ředitele zvýšil v daném období o 12 %, o 7 % stoupl od roku 2006 do roku 2007, od roku 2007 do roku 2008 pak téměř o 5 %. Meziroční vývoj výše platů byl mezi muži a ženami poměrně vyrovnaný a dokonce pro ženy o něco příznivější (ty zaznamenaly v daných třech letech nárůst platu o 12,6 %, muži o 12,3 %).

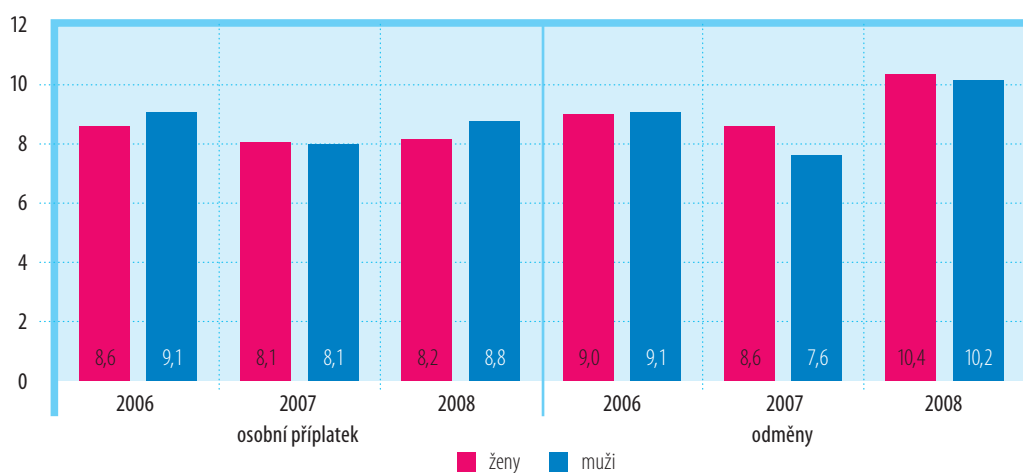
Obrázek 137:

Průměrný měsíční plat zástupců ředitele základních škol a podíl mužů v letech 2006–2008

Obrázek 138:

Podíl nenárokových složek z celkového platu zástupců ředitele základních škol v letech 2006–2008 (v %)

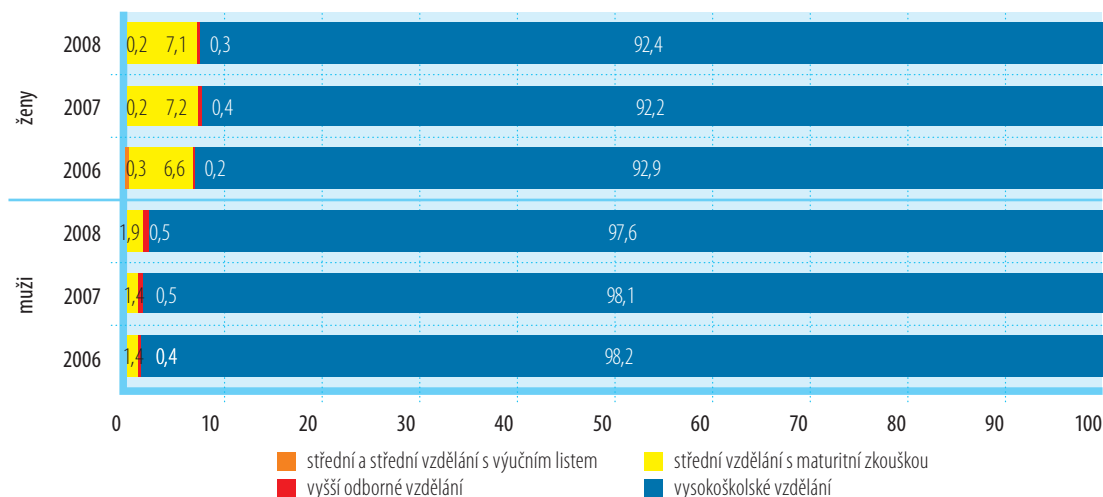
Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly zástupkyně ředitele základních škol v roce 2006 o 7–8 % nižší osobní příplatky než muži, ale výše odměn byla z genderového pohledu vyrovnaná. V průběhu sledovaného období se osobní příplatek podílel na celkovém platu žen více než 8 % (cca 2,6–2,8 tis. Kč), u mužů pak tento podíl činil přibližně 9 % (cca 2,8–3,0 tis. Kč). Ani v případě podílu odměn na celkovém platu nejsou rozdíly mezi muži a ženami příliš veliké. Od roku 2006 do

roku 2008 se u mužů i u žen tento podíl zvýšil z 9 % na 10 % (cca 2,7–3,5 tis. Kč). V absolutním vyjádření vzrostla průměrná měsíční výše osobních příplatků od roku 2006 do roku 2008 u žen o 7 % a u mužů o 8 %; průměrná měsíční výše odměn pak v případě žen vzrostla o 30 % a u mužů o 28 %.

Zástupci ředitele základních škol mají v převážné většině vysokoškolské vzdělání, muži pak častěji (v 98 %) než ženy (v 92–93 %). Mezi zástupkyněmi základních škol je totiž relativně vysoký podíl žen se středním vzděláním s maturitní zkouškou (okolo 7 %), zatímco mužů s tímto stupněm vzdělání jsou necelá 2 %.

Obrázek 139:

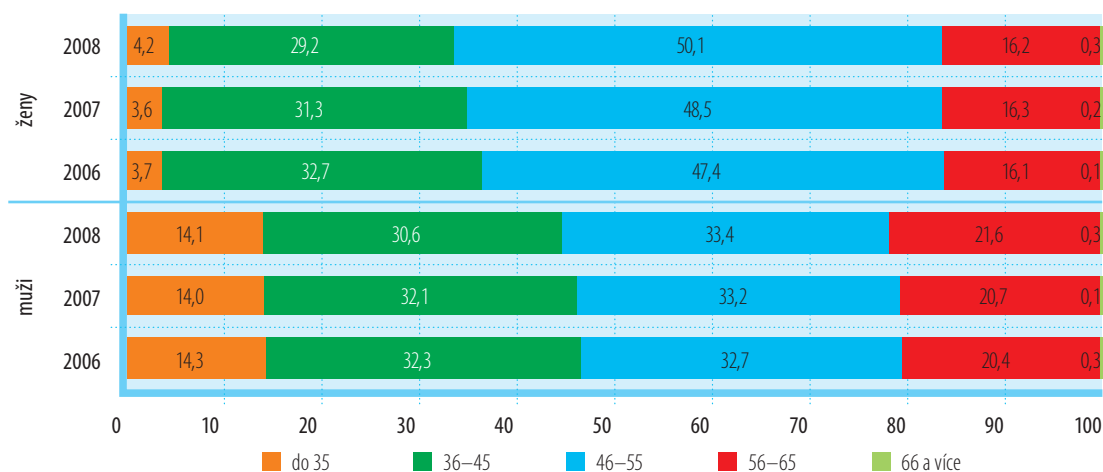
Vzdělanostní struktura zástupců ředitele základních škol – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

S vyšším stupněm vzdělání dosahují zástupci ředitele základních škol také vyšších platů, a to od přibližně 22 tis. Kč v případě zástupců se středním vzděláním s výučním listem až po 34 tis. Kč, které v roce 2008 v průměru pobírali zástupci s vysokoškolským vzděláním. Mezi zástupci ředitele vysokoškolského vzdělání jsou také nejnižší rozdíly mezi průměrnými měsíčními platy mužů a žen. Ženy v tomto případě pobíraly 99,4–99,8 % platu mužů. Stejně tomu bylo i v případě meziročního růstu platů, který byl u mužů i žen s vysokoškolským vzděláním prakticky stejný a od roku 2006 do roku 2008 v obou případech činil 13 %. V případě ostatních stupňů vzdělání jsou hodnoty vzhledem k poměrně malému počtu zástupců v těchto kategoriích značně rozkolísané.

Obrázek 140:

Věková struktura zástupců ředitele základních škol – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

Ženy se do vedoucích funkcí dostávají očividně v relativně starším věku než muži. Zatímco mezi zástupci-muži je přes 14 % ve věku do 35 let, mezi zástupkyněmi ředitelů základních škol jsou v tomto věku pouhých 4 %. Přibližně stejně velký, téměř třetinový, podíl zástupkyň i zástupců-mužů je ve věku 36–45 let. Další třetina mužů je 46–55letých. Zástupkyň je v tomto věku výrazně více a jejich podíl ještě roste. V roce 2008 byla ve věku 46–55 let polovina zástupkyň ředitele základních škol. Mezi muži je naopak ve srovnání s ženami relativně vyšší podíl 56letých a starších. Zástupců ředitele-mužů je v tomto věku okolo 21 %, zástupkyň pouze přes 16 %.

Nejvyšším zastoupením mužů se může pochlubit věková skupina do 35 let, kde bylo v roce 2006 a 2007 celkem 58 % a v roce 2008 pak 52 % mužů ze všech zástupců ředitele základních škol v tomto věku. Mezi zástupci ve věku 36–45 let je mužů něco přes jednu čtvrtinu, mezi 46–55letými je pouze 18–19 % mužů a mezi 56letými a staršími zástupci představují muži přibližně jednu třetinu.

Platy se podle věku zástupců ředitele základních škol zvyšovaly v roce 2006 od 26 960 Kč (průměrný měsíční plat zástupců ředitele základních škol do 35 let) po 32 579 Kč (průměrný měsíční plat zástupců ředitele základních škol 66letých a starších). V roce 2008 dosahovaly platy podle stáří zástupců hodnot od 29 494 Kč po 35 636 Kč. Se zvyšujícím se věkem se také snižují genderové rozdíly. Zatímco u zástupců ředitele do 35 let pobíraly ženy v roce 2006 pouhých 90 % platu mužů a do roku 2008 se tento podíl snížil až na 84 %, u zástupců ve věku 36–45 let pobíraly ženy o 4–5 % méně, ve věku 46–55 let byl v roce 2006 tento rozdíl 3 % v neprospěch žen a v roce 2008 již pouze 1 %. U nejstarších zástupců ředitele byly platy mužů a žen prakticky vyrovnané a platy žen byly dokonce v některých případech i vyšší než platy mužů. Nárůst platů byl za celé sledované období ve většině případů vyšší u mužů než u žen, zejména pak v nejmladší věkové skupině, kde muži zaznamenali nárůst o více než 13 % a ženy o pouhých 6 %. V případě zástupců ve věku 36–55 let se však vyšší nárůst platů mezi rokem 2006 a 2008 týkal nikoli pouze mužů, ale i žen.

12.3.2.3 Zástupci ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří

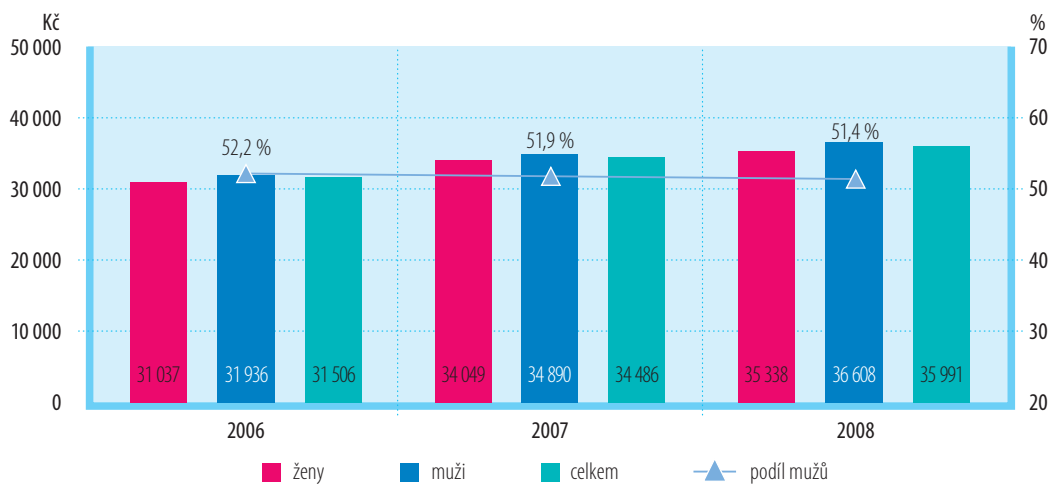
Na středních školách, vyšších odborných školách a konzervatořích je podíl mužů mezi zástupci ředitele oproti základním školám výrazně vyšší. Muži zde představují více než polovinu (51–52 %) všech zástupců. Do této kategorie totiž spadá řada odborně zaměřených škol, které jsou doménou zejména mužů. Rozdíly v platech mužů a žen se mezi zástupci základních škol pohybují mezi 2 % a 3,5 % v neprospěch žen. Výše platu od roku 2006 do roku 2008 stoupla o 14,2 %. V případě zástupců-mužů toto navýšení činilo 14,6 %, mezi jednotlivými roky nejdříve 9,3 % a následně 4,9 %. U žen byl zaznamenán nižší nárůst platu, který činil pouze 13,9 %, přičemž mezi roky 2006 a 2007 šlo o 9,7 % navýšení, od roku 2007 do roku 2008 pak jen o 3,8 % nárůst.

Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly zástupkyně ředitele středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří v roce 2006 o pouhých 3–4 % nižší osobní příplatky než muži, ale výše odměn byla z genderového pohledu vyrovnaná, případně byly odměny žen o něco vyšší než odměny mužů. V průběhu sledovaného období tvořil osobní příplatek mužů a žen přes 10 % celkového platu (cca 3,3–3,7 tis. Kč). Podíl odměn na celkovém platu žen se v letech 2006–2008 zvýšil z necelých 10 % na 12 % (cca 3,0–4,2 tis. Kč) a v případě mužů kolísal mezi 9 % a 11 % (cca 2,9–4,2 tis. Kč). V absolutním vyjádření vzrostla průměrná měsíční výše osobních příplatků od roku 2006 do roku 2008 u žen o 8 %, u mužů o 9 %; průměrná měsíční výše odměn pak v případě žen vzrostla o 41 % a u mužů o 43 %.

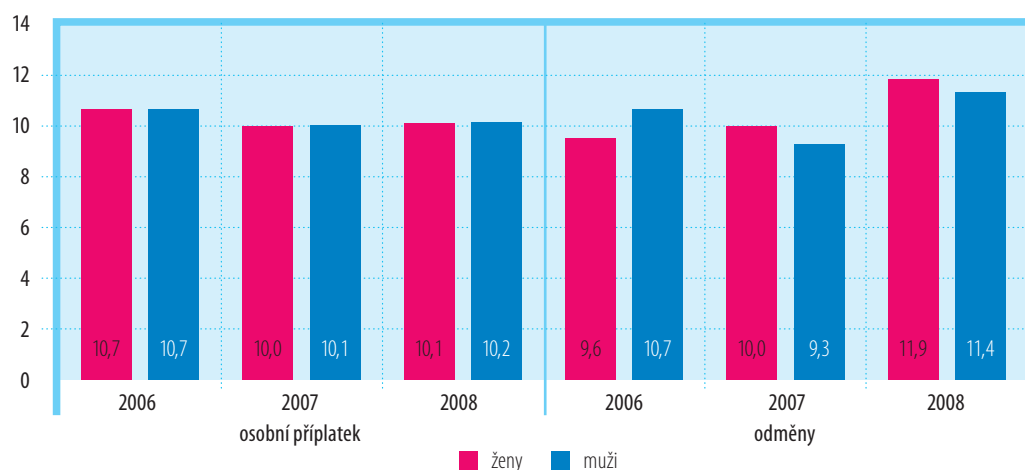
Obrázek 141:

Průměrný měsíční plat zástupců ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří a podíly mužů v letech 2006–2008

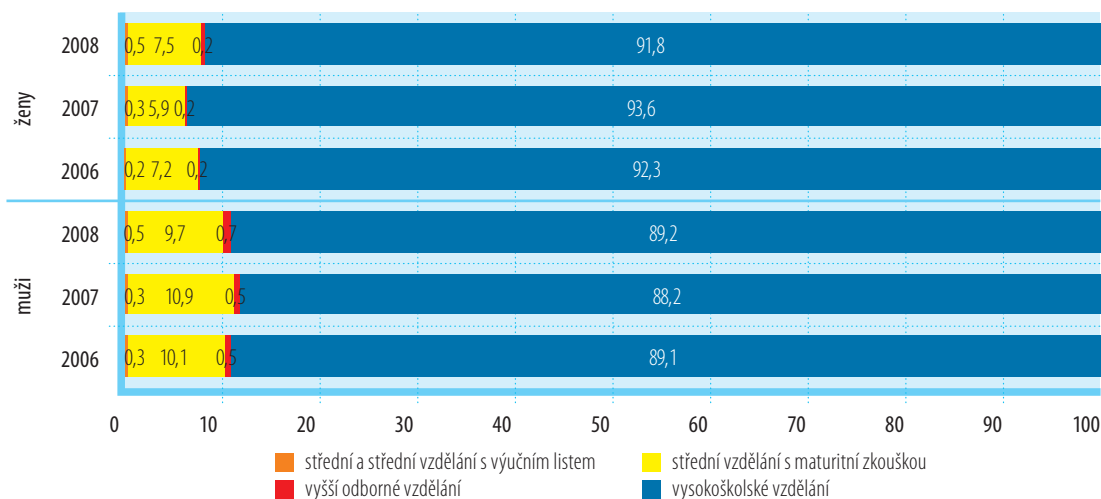
Obrázek 142:

Podíl nenárokových složek z celkového platu zástupců ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří v letech 2006–2008 (v %)

Obrázek 143:

Vzdělanostní struktura zástupců ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

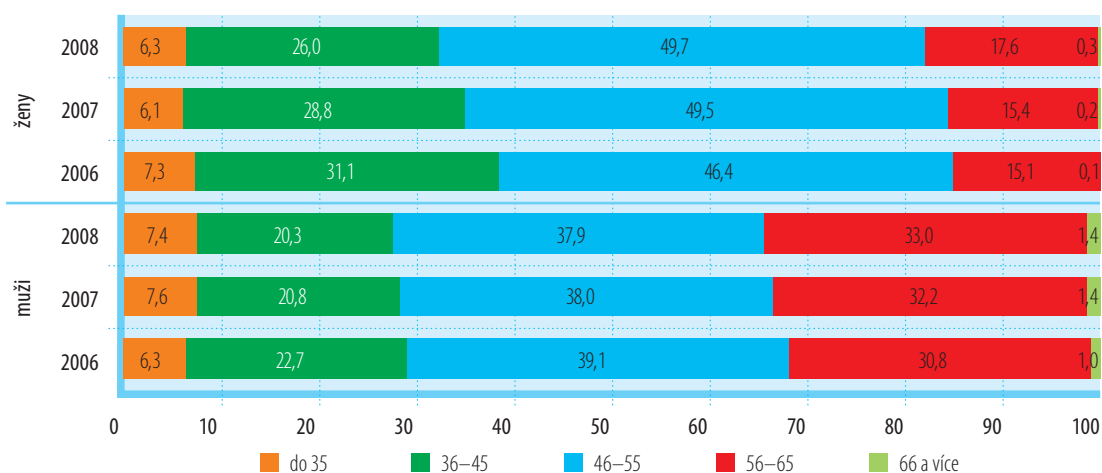
Mezi zástupci středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří najdeme poměrně vyšší podíl mužů s jiným než vysokoškolským vzděláním. Vysokoškolské vzdělání má mezi 92 % a 94 % žen a jen 88–89 % mužů.

Platy zástupců ředitele středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří se středním vzděláním s maturitní zkouškou dosahovaly výše 28 513 Kč v roce 2006 až 31 258 Kč v roce 2008. Ještě nižší průměrné měsíční platy vykazují zástupci se středním vzděláním s výučním listem, ale jejich počet je stejně jako počet zástupců s vyšším odborným vzděláním velice nízký a výsledné hodnoty tak vykazují značné výkyvy, které neumožňují podrobnější interpretaci. Zmíníme tedy až platy vysokoškolsky vzdělaných zástupců, které se od roku 2006 vyšplhaly z 31 924 Kč až na 36 701 Kč. Nejnižší rozdíly mezi platy mužů a žen jsou opět mezi vysokoškolsky vzdělanými zástupci ředitele, kde ženy pobírají 97–98 % platů, a také nárůst platů byl od roku 2006 do roku 2008 stejný u mužů i u žen. Mezi zástupci se středním vzděláním s maturitní zkouškou jsou platy žen nižší o 5–9 % a ženy v tomto případě zaznamenaly také o 1 procentní bod nižší nárůst platů v letech 2006–2008 než muži.

Na základě věkové struktury zástupců ředitele středních škol, vyšších odborných škol a konzervatoří můžeme konstatovat rostoucí podíl zástupců starších 46 let, a to na úkor zástupců mladších. Nejvýrazněji roste podíl 56–65letých, nejvíce zastoupena je pak mezi zástupci věková skupina 46–55 let, kam spadá především drtivá většina zástupkyň ředitele. Zástupců-mužů je relativně více ve věku 56 a více let, a naopak je mezi zástupci-muži oproti ženám poměrně méně 36–45letých. Nejmladší věková skupina je mezi muži a ženami zastoupena téměř stejným podílem.

Obrázek 144:

Věková struktura zástupců ředitele středních škol včetně vyšších odborných škol a konzervatoří – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

Zastoupení mužů se v jednotlivých věkových skupinách pohybovalo mezi 40 a 50 %, avšak mezi zástupci ve věku 56–65 let bylo 66–69 % mužů a zástupci 66letí a starší byli mužskou složkou zastoupeni dokonce v 82–91 %. Platy zástupců se na základě vzdělání ve sledovaných letech pohybovaly od 22 tis. až po 37 tis. Kč, přičemž nejvyšší genderové rozdíly najdeme opět u nejmladších zástupců ředitele, kde ženy pobírají o více než 23 % nižší platy než muži (v roce 2008 byl tento rozdíl dokonce přes 30 %). V následující věkové skupině 36–45 let již ženy pobírají 94–96 % platu mužů a s rostoucím věkem se rozdíly stírají téměř úplně, nebo se překlápějí ve prospěch žen. Nárůst platů je tentokrát všude vyšší u mužů než u žen, výjimkou jsou pouze 66letí a starší zástupci, kde se platy zvýšily výrazněji

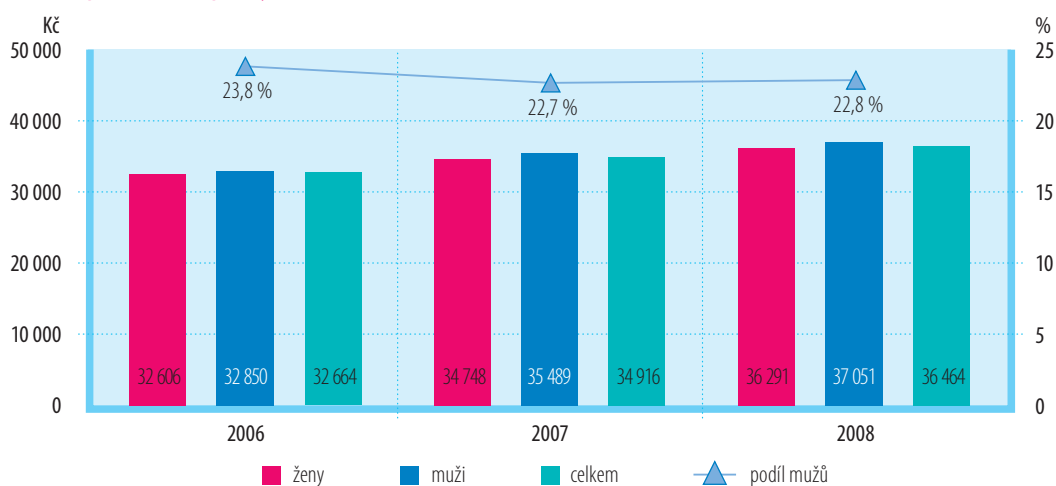
ženám než mužům. Zatímco u žen byl maximální nárůst mezi 36–45letými ženami, mezi muži byl nejmarkantnější nárůst zaznamenán ve věkové kategorii do 35 let.

12.3.2.4 Zástupci ředitele škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Nejmenší zastoupení mužů mezi zástupci ředitele jednotlivých druhů škol najdeme na školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Muži zde nepředstavují ani čtvrtinu, ve sledovaných letech se jejich podíl pohyboval mezi 23–24 %. Rozdíly v odměňování mužů a žen jsou však v tomto případě minimální a ženy pobírají přibližně o 2–3 % nižší platy než muži. Od roku 2006 do roku 2007 se platy zvýšily více mužům (o 8 %) než ženám (o 6,6 %). Od roku 2007 do roku 2008 byl nárůst platů zástupkyň i zástupců-mužů stejný a činil 4,4 %. Za celé období se tak mužům zvýšily platy o téměř 13 %, ženám pouze o 11 %.

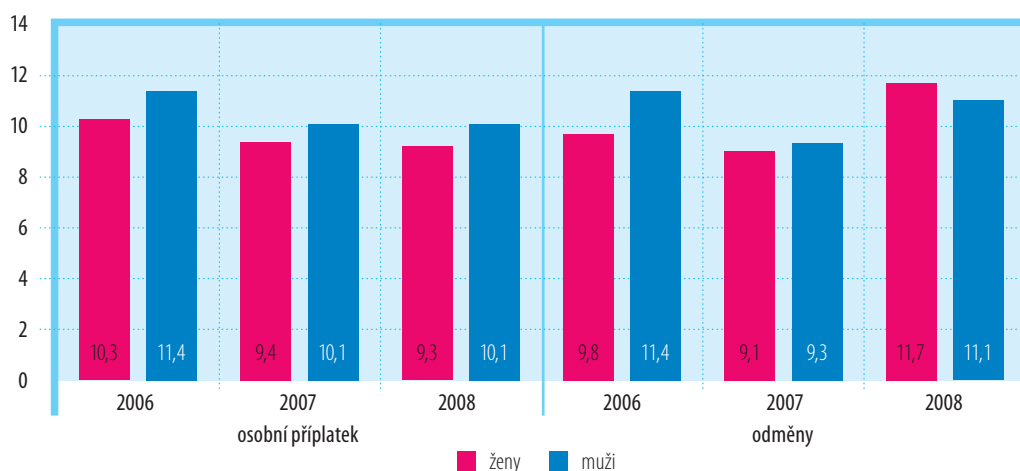
Obrázek 145:

Průměrný měsíční plat zástupců ředitele škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a podíly mužů v letech 2006–2008

Obrázek 146:

Podíl nenárokových složek z celkového platu zástupců ředitele škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v letech 2006–2008 (v %)

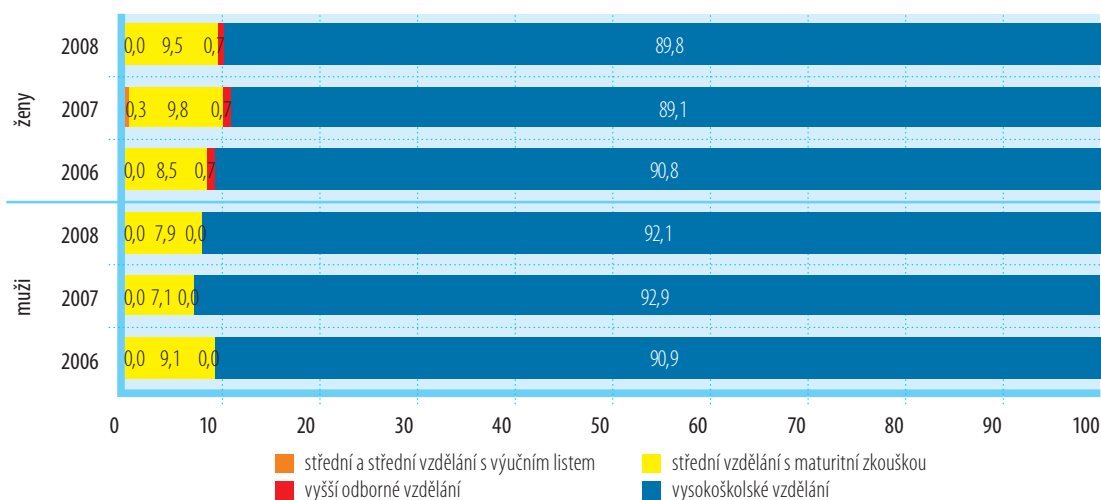
Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly zástupkyňe ředitele škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v roce 2006 přibližně o 10 % nižší osobní příplatky než muži, ale odměny žen byly v průměru o 4 % vyšší než odměny mužů. V průběhu sledovaného období tvořil osobní příplatek

okolo 10 % (cca 3,4 tis. Kč) celkového platu žen a 10–11 % celkového platu mužů (cca 3,7 tis. Kč). Podíl odměn na celkovém platu žen se v letech 2006–2008 zvýšil z necelých 10 % na 12 % (cca 3,2–4,3 tis. Kč) a v případě mužů kolísal mezi 9 % a 11 % (cca 3,0–4,1 tis. Kč). V absolutním vyjádření průměrná měsíční výše osobních příplatků u mužů i u žen víceméně stagnovala, resp. kolísala; průměrná měsíční výše odměn od roku 2006 do roku 2008 v případě žen vzrostla o 34 % a u mužů o 35 %.

Vysokoškolské vzdělání mají tentokrát o něco častěji muži než ženy. Zatímco mezi zástupci-muži bylo 91–93 % mužů s vysokoškolským vzděláním, u žen vysokoškolačky tvořily 89–91 %.

Obrázek 147:

Vzdělanostní struktura zástupců ředitele škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

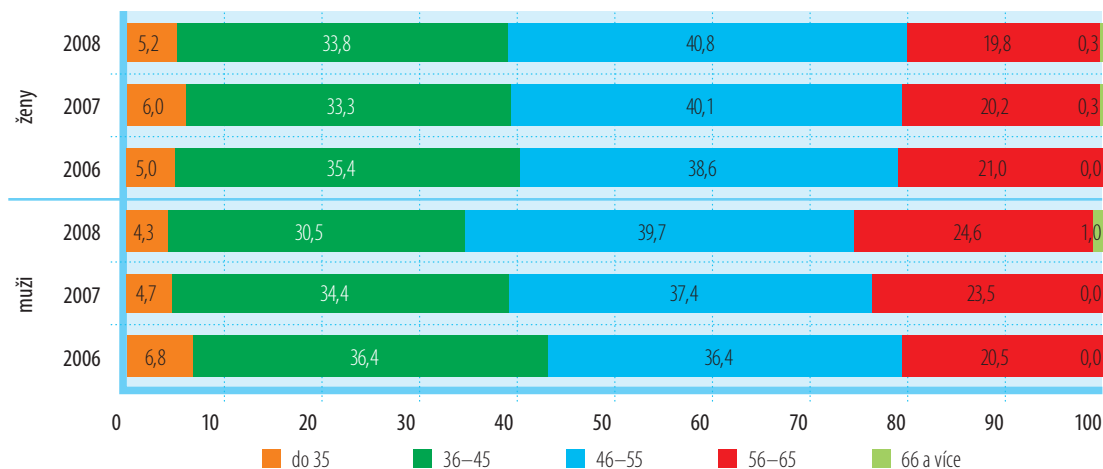

Zástupci ředitele-muži jsou zastoupeni jen mezi zástupci speciálních škol se středním vzděláním s maturitní zkouškou a s vysokoškolským vzděláním. V těchto skupinách zástupců tvoří muži podíl pohybující se okolo jedné pětiny. Zástupci ředitele se středním vzděláním pobírají oproti vysokoškolsky vzdělaným zástupcům nižší plat a také v daném období zaznamenali nižší nárůst platu. Zatímco zástupci s vysokoškolským vzděláním pobírali plat od 32 704 Kč po 36 619 Kč a plat se jim tedy zvýšil o 12 %, plat zástupců se středním vzděláním dosahoval 32 179 Kč až 34 704 Kč, tzn. nárůst o pouhých 8 %. Genderové rozdíly v odměňování jsou pak stabilně nižší u zástupců ředitele speciálních škol s vysokoškolským vzděláním, kde ženy pobírají okolo 99 % platu mužů. V případě zástupců se středním vzděláním pobíraly ženy v roce 2006 plat o 0,6 % vyšší než muži, ale v následujících letech se situace obrátila a v roce 2007 ženy pobíraly platy o 6 % a v roce 2008 o více než 9 % nižší než muži. Jednalo se tedy pravděpodobně o pouhý výkyv způsobený poměrně malým počtem zástupců v této vzdělanostní skupině. Genderově vyrovnané jsou platy u vysokoškolsky vzdělaných zástupců i v případě meziročních růstů platu (u mužů i žen se za všechny tři roky platy zvýšily o 12 %). V případě zástupců se středním vzděláním byl nárůst platu výraznější u mužů (o 17 %) než u žen (o 6 %).

Věková struktura zástupců ředitele speciálních škol je tentokrát mezi muži a ženami poměrně vyrovnaná. U mužů však došlo k výraznějšímu nárůstu podílu 46letých a starších, zatímco u žen vzrostl pouze podíl 46–55letých a podíl 56letých a starších naopak poklesl.

Obrázek 148:

Věková struktura zástupců ředitele škol určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – ženy a muži v letech 2006–2008 (v %)

V jednotlivých věkových skupinách najdeme přibližně jednu pětinu až jednu čtvrtinu mužů ze všech zástupců ředitele speciálních škol v příslušném věku. Mezi mladšími zástupci ředitele mužů spíše ubývá, 56letí a starší naopak zaznamenávají relativní nárůst počtu mužů. Výše průměrného měsíčního platu se s věkem zvyšovala, a to v roce 2006 z 28 033 Kč na 34 832 Kč, v roce 2008 pak z 31 028 Kč na 40 116 Kč. Rozdíly v odměňování mužů a žen jsou opět daleko výraznější mezi nejmladšími zástupci ředitele (zde ženy pobírají platy o 15–18 % nižší než muži), ve věku okolo 50 let se rozdíly prakticky vyrovnávají a ve věku nad 56 let dokonce ženy pobírají vyšší platy než muži. Ve věkových skupinách do 35 let, 36–45 let, 46–55 let a 56–65 let se platy za celé sledované období zvýšily o 11 %, 13 %, 10 % a 13 %. Zástupkyním ve věku do 35 let a 46–55 let se pak platy zvýšily méně než mužům (nárůst o 12 % u žen a o 15 % u mužů, resp. o 9 % u žen a 13 % u mužů). Ve věkové skupině 36–45 let byl nárůst platů prakticky vyrovnaný a 56–65leté ženy zaznamenaly oproti mužům dokonce vyšší nárůst platů (zvýšení o 14 % u žen a o 11 % u mužů).

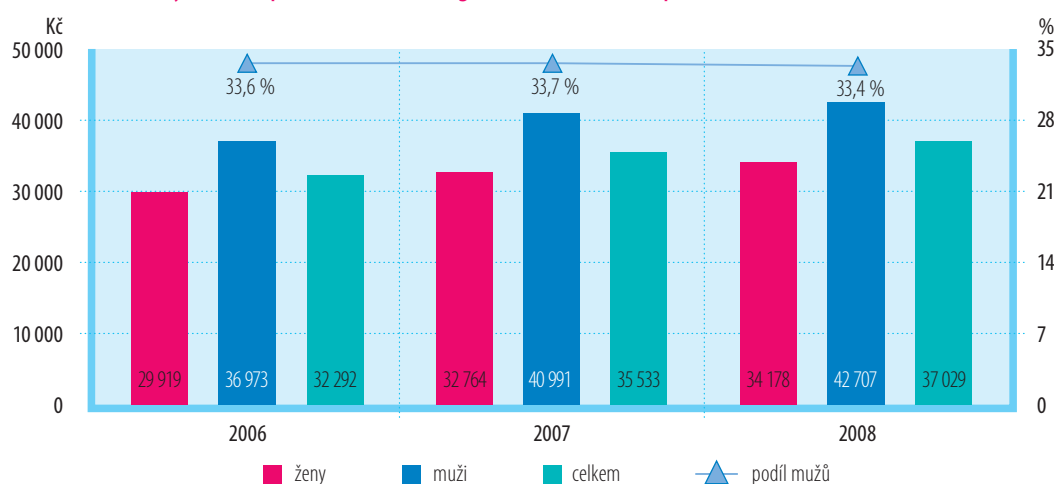
12.3.3 Ředitelé škol regionálního školství

V případě ředitelů škol nejsme schopni rozlišit, na kterém druhu školy působí. Jeden právní subjekt pod sebou velice často sdružuje různé druhy škol (mateřskou a základní školu, základní a střední školu, střední školu a vyšší odbornou školu, případně různé další kombinace). Z těchto důvodů jsou údaje z pohledu genderové struktury a rozdíly v odměňování ředitelek škol a ředitelů-mužů značně zkreslující a nevyovídající. Ředitelky mateřských škol totiž díky kvalifikačním požadavkům stanoveným pro výkon tohoto povolání a následnému zařazení do platových tříd pobírají nižší platy, než je tomu v případě ředitelů vyšších stupňů škol. Ředitelky mateřských škol jsou zařazeny do nižších platových tříd, a z tohoto důvodu jsme rozdělili skupinu ředitelů regionálního školství na ředitele, kteří spadají do 10. a nižší platové třídy, a na ředitele v 11. a vyšší platové třídě. Tímto bychom měli podle předpokladů dosáhnout oddělení většiny ředitelů mateřských škol od ředitelů škol vyšších stupňů. Výsledky uvedeme v jednotlivých podkapitolách. Nyní jen stručně nastíníme situaci v rámci ředitelů škol obecně.

Mezi řediteli škol je více než třetina mužů. V průběhu let 2006–2008 se jejich platy zvýšily téměř o 15 %, tedy nejvíce vzhledem k ostatním zaměstnancům regionálního školství. U mužů byl tento nárůst 15,5 %, u žen pak 14,0 %. Ředitelky přitom pobírají pouhých 80 % platů ředitelů-mužů, ale tento propastný rozdíl jsme již zdůvodnili v předcházejícím odstavci.

Obrázek 149:

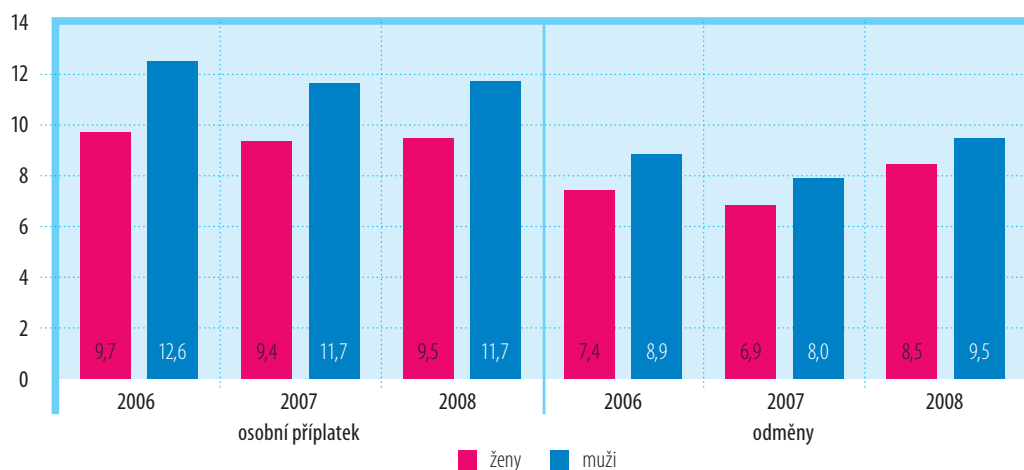
Průměrný měsíční plat ředitelů škol regionálního školství a podíl mužů v letech 2006–2008

Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly ředitelky v roce 2006 přibližně o 35–37 % nižší osobní příplatky a o 28–32 % nižší odměny než ředitelé-muži. V průběhu sledovaného období tvořil osobní příplatek okolo 9,5 % (cca 2,9–3,2 tis. Kč) celkového platu žen a okolo 12 % (cca 4,6–5,0 tis. Kč) celkového platu mužů. Podíl odměn na celkovém platu žen se v letech 2006–2008 zvýšil ze 7 % na 9 % (cca 2,2–2,9 tis. Kč) a v případě mužů kolísal mezi 8 % a 10 % (cca 3,3–4,1 tis. Kč). V absolutním vyjádření průměrná měsíční výše osobních příplatků vzrostla od roku 2006 do roku 2008 u žen o 11 % a u mužů o 8 %; průměrná měsíční výše odměn ředitelů škol pak vzrostla v případě žen o 31 % a u mužů jen o 24 %.

Obrázek 150:

Podíl nenárokových složek z celkového platu ředitelů regionálního školství v letech 2006–2008 (v %)

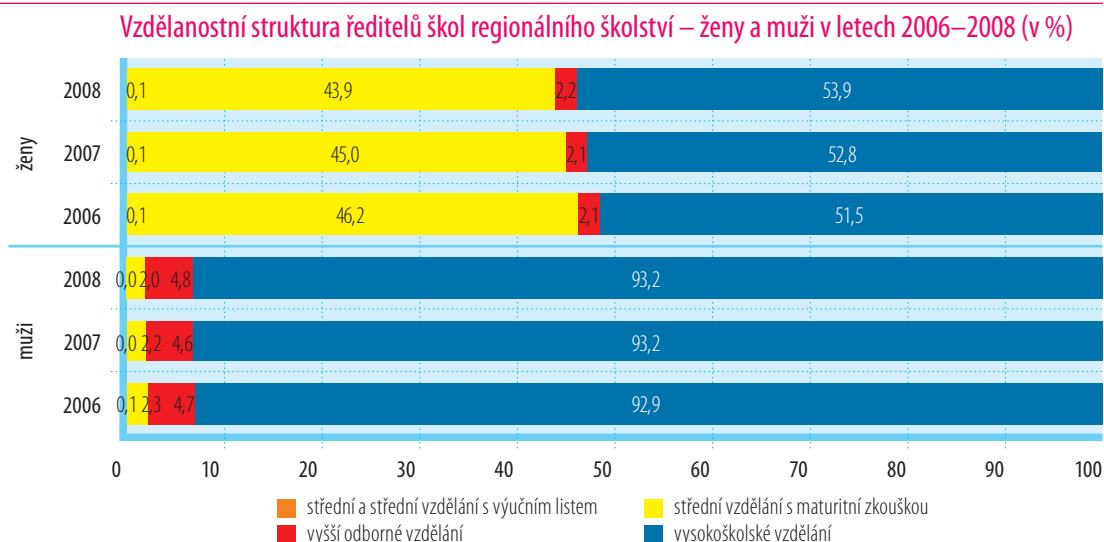
Ze vzdělanostní struktury je vidět, že ředitelky mají téměř z poloviny nižší vzdělání než vysokoškolské a podle předpokladů se jedná zejména o ředitelky mateřských škol. Oproti tomu ředitelé-muži mají vysokoškolské vzdělání přibližně z 93 %.

Ve skupině ředitelů škol se středním vzděláním s maturitní zkouškou najdeme velice nepatrný podíl mužů (něco málo přes 2 %), zatímco mezi vysokoškolsky vzdělanými řediteli regionálního školství je okolo 47 % mužů.

Ředitelům se středním vzděláním s maturitní zkouškou se výše platu v daném období zvýšila z 25 606 Kč na 28 724 Kč a zaznamenali tak nárůst o 12 % (o 8 % mezi lety 2006 a 2007 a o 4 % mezi lety 2007 a 2008). Ředitelé s vysokoškolským

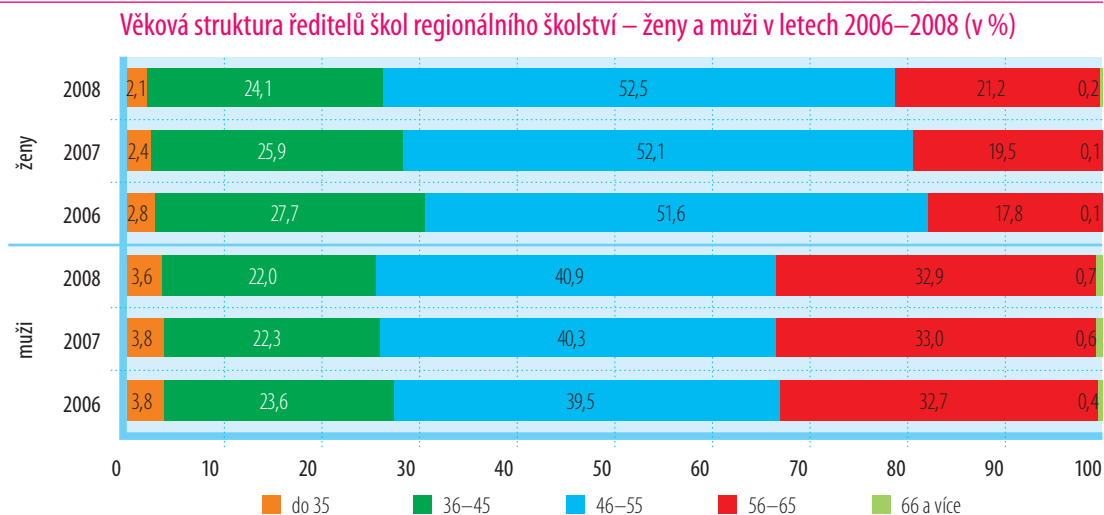
vzděláním v roce 2006 pobírali 35 477 Kč a v roce 2008 již 40 747 Kč a jejich platy tak vzrostly o celých 15 % (o 10 % od roku 2006 do roku 2007 a o 4 % od roku 2007 do roku 2008). Ředitelkám se středním vzděláním s maturitní zkouškou se plat za celé tři roky zvýšil o 12 %, ředitelům-mužům se stejným vzděláním o 11 %. Mezi řediteli s vysokoškolským vzděláním pak naopak rychleji rostly platy mužům (o 16 %) než ženám (o 14 %). Ředitelky se středním vzděláním s maturitní zkouškou navíc pobírají pouhých 75–77 % platu ředitelů-mužů s tímto vzděláním. U ředitelů s vysokoškolským vzděláním pak ženy pobírají v průměru o 9–10 % nižší plat než muži.

Obrázek 151:

Věková struktura ředitelů vypadá následovně: více než polovina ředitelky je ve věku 46–55 let a jejich podíl v průběhu sledovaných let ještě vzrostl a stejně tak na významu nabývá skupina 56letých a starších (z 18 % vzrostl podíl na 21 %). Oproti tomu se snižuje zastoupení ředitelky 45letých a mladších (z 28 % na 24 % klesl podíl 36–45letých a ze 3 % na 2 % podíl 35letých a mladších ředitelky). V případě ředitelů-mužů je věková struktura oproti ženám stabilnější. Necelá 4 % ředitelů-mužů jsou ve věku do 35 let, z 24 % na 22 % pak klesl podíl ředitelů-mužů ve věku 36–45 let, okolo 40 % jich je 46 až 55letých a přibližně 33 % spadá do věkové skupiny 56–65 let. Podíl ředitelů-mužů 66letých a starších vzrostl z 0,4 % na 0,7 %.

Obrázek 152:

V rámci jednotlivých věkových skupin najdeme muže nejvíce zastoupené mezi řediteli 66letými a staršími. V roce 2006 bylo v této věkové skupině 66 % mužů, v roce 2007 dokonce 79 % mužů a v roce 2008 64 % mužů. Ve věkové skupině 56–65 let bylo v roce 2006 ze všech ředitelů v tomto věku 48 % mužů, v roce 2008 již pouze 44 % a převážila je skupina ředitelů ve věku do 35 let, kde se podíl mužů zvýšil ze 41 % na 46 %. Celkem 30–31 % mužů je mezi řediteli ve věku 36–45 let, nejnižší podíl mužů (28 %) pak najdeme mezi 46 až 55letými řediteli.

Nejvyšší platy jsou vypláceny nejstarším ředitelům, nejnižší ředitelům nejmladším. Zatímco ředitelé do 35 let pobírali v tříletém období od 27 601 Kč do 31 038 Kč (nárůst o 12,5 %), u ředitelů ve věku 66 let a více platy dosahovaly 35 129 Kč až 41 038 Kč (nárůst o téměř 17 %). Kromě nejmladších ředitelů, kde ženy zaznamenaly vyšší nárůst platů než muži, byly rozdíly v odměňování mužů a žen ještě umocněny výraznějším zvýšením platů u mužů, i když v posledním období, mezi lety 2007 a 2008, se platy zvyšovaly poměrně více spíše ženám než mužům. Výše platu žen se napříč věkovými skupinami příliš neliší a ženy pobírají 79–82 % platu mužů. Výjimkou je pouze nejstarší věková skupina, která vykazuje vzhledem ke své malé početnosti určité výkyvy.

12.3.3.1 Ředitelé regionálního školství v 10. a nižší platové třídě

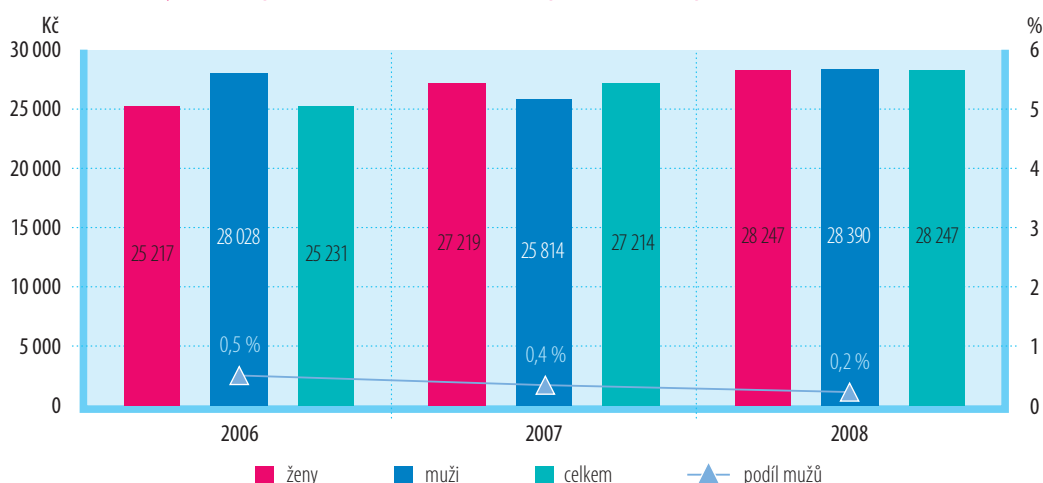
Desátá a nižší platová třída by měla zahrnovat ředitele těch škol, ve kterých je pro výkon této profese dostačující nižší stupeň kvalifikace, tedy ředitele škol mateřských. Ředitelů-mužů je v této kategorii opravdu malé procento a jejich podíl se v průběhu let ještě snižoval (z 0,5 % na 0,2 %). Jejich nízký počet je také důvodem výkyvů výše jejich průměrných měsíčních platů (pokles z 28 028 Kč na 25 814 Kč a opět nárůst na 28 247 Kč). Protože se v této skupině ředitelů regionálního školství vyskytují téměř jen ženy, zhodnotíme v následující části pouze vývoj celkově za ředitele bez rozlišení pohlaví. Genderové srovnání by mohlo být v tomto případě dosti zavádějící a matoucí.

Průměrné měsíční platy ředitelům v 10. a nižší platové třídě v průběhu let vzrostly z 25 231 Kč na 28 247 Kč. Celkově tento nárůst činil 12 % (8 % od roku 2006 do roku 2007 a 4 % mezi lety 2007 a 2008).

Na celkovém platu ředitelů v 10. a nižší platové třídě se podílely nenárokové složky platu 18–20 %, okolo 11 % představovaly osobní příplatky (cca 2,1–2,4 tis. Kč) a 7–9 % odměny (cca 1,7–2,3 tis. Kč). Průměrná měsíční výše osobních příplatků se od roku 2006 do roku 2008 zvýšila o celých 15 %, odměny pak v průměru vzrostly o 28 %.

Obrázek 153:

Průměrný měsíční plat ředitelů škol v 10. a nižší platové třídě a podíl mužů v letech 2006–2008

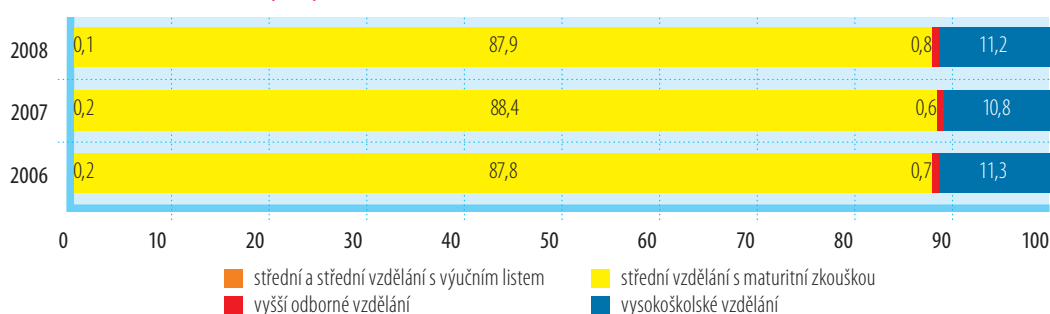

Převážná většina ředitelů v nižších platových třídách má střední vzdělání s maturitní zkouškou (okolo 88 %) a pouhých 11 % má vzdělání vysokoškolské.

Ředitelé s nižším vzděláním přirozeně pobírají nižší platy než ředitelé se vzděláním vysokoškolským. V 10. a nižší platové třídě jejich výše dosahovala v roce 2006–2008 v průměru 24 977–28 060 Kč u ředitelů se středním vzděláním s maturitní zkouškou, u ředitelů s vysokoškolským vzděláním pak 27 125–29 853 Kč. O něco vyšší nárůst platů však ve sledovaném období zaznamenali ředitelé se středním vzděláním s maturitní zkouškou (o 12 %, přičemž o 8 % od roku 2006 do roku 2007 a o 4 % mezi roky 2007 a 2008) než vysokoškolsky vzdělaní ředitelé (o 10 %, kdy mezi lety 2006 a 2007 došlo k navýšení o 7 %, mezi lety 2007 a 2008 pak o 3 %).

Obrázek 154:

Vzdělanostní struktura ředitelů škol regionálního školství v 10. a nižší platové třídě v letech 2006–2008 (v %)

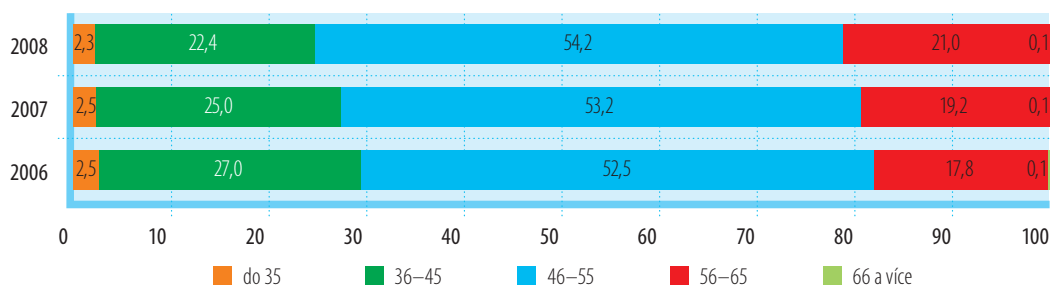

Více než polovina ředitelů škol zařazených v 10. a nižší platové třídě je ve věku 46–55 let a jejich podíl se v průběhu let zvyšuje z necelých 53 % na více než 54 %, stejně jako podíl 56–65letých (nárůst z 18 % na 21 %). Podíl těchto starších věkových skupin roste na úkor mladších ředitelů. Podíl 36–45letých ředitelů klesl z 27 % na 22 %, podíl ředitelů mladších 35 let pak z 2,5 % na 2,3 %. Podíl ředitelů 66letých a starších je nepatrný a stabilně činí 0,1 %.

Ředitelé škol ve věku do 35 let ve sledovaném období pobírali v průměru plat ve výši 21 338–23 256 Kč. I tentokrát výše platu roste s přibývajícím věkem. Ředitelé nad 56 let tak pobírali měsíčně v průměru plat od 26 406 Kč po 29 695 Kč. Ředitelé pod 35 let v porovnání se staršími řediteli (pomineme-li nejstarší věkovou skupinu) zaznamenali také nejnižší nárůst platu. Ten od roku 2006 do roku 2008 činil 9 %, zatímco u ředitelů nad 35 let se pohyboval mezi 11 % až téměř 13 %. Při pohledu na meziroční růst ale zjistíme, že mezi roky 2007 a 2008 se u starších ředitelů růst zpomalil, zatímco u těch nejmladších byl oproti předchozímu období ještě intenzivnější a v rámci jednotlivých věkových skupin také největší.

Obrázek 155:

Věková struktura ředitelů škol v regionálním školství v 10. a nižší platové třídě v letech 2006–2008 (v %)

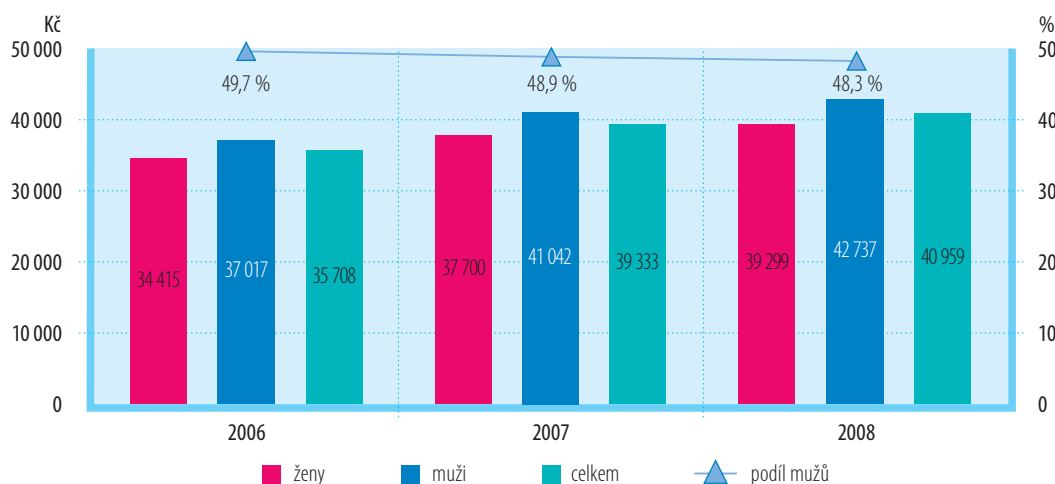

12.3.3.2 Ředitelé regionálního školství v 11. a vyšší platové třídě

Po oddělení ředitelů škol zařazených do 10. a nižší platové třídy vidíme, že se genderové rozdíly ve skupině ředitelů regionálního školství výrazně zmenšily. Genderová struktura ředitelů v 11. a vyšší platové třídě je téměř vyrovnaná, ale je třeba poznamenat, že podíl mužů se v průběhu let snižuje (od roku 2006 do roku 2008 klesl z téměř 50 % na 48 %). Rozdíly v odměňování mužů a žen se po oddělení ředitelů v nižších platových třídách výrazně snížily. Ženy v tomto případě pobírají o 7–8 % nižší platy než muži. Od roku 2006 do roku 2007 se ředitelkám škol zařazených v 11. a vyšší platové třídě plat zvýšil o 9,5 %, mužům o 10 %, mezi roky 2007 a 2008 pak u žen tento nárůst činil 4,2 % a u mužů 4,1 %. Za celé sledované období se mužům plat zvýšil o 15,5 %, ženám pouze o 14 %.

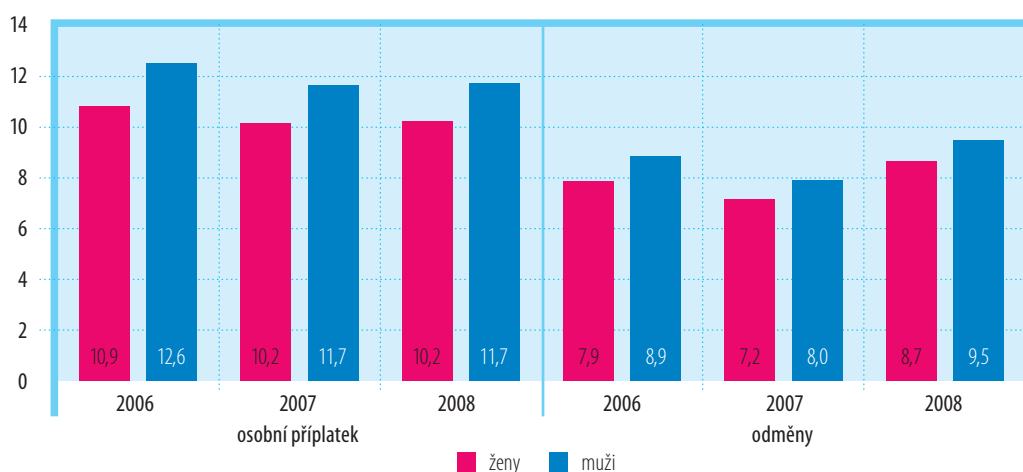
Obrázek 156:

Průměrný měsíční plat ředitelů škol v regionálním školství v 11. a vyšší platové třídě a podíl mužů v letech 2006–2008

Obrázek 157:

Podíl nenárokových složek z celkového platu ředitelů škol v 11. a vyšší platové třídě v letech 2006–2008 (v %)

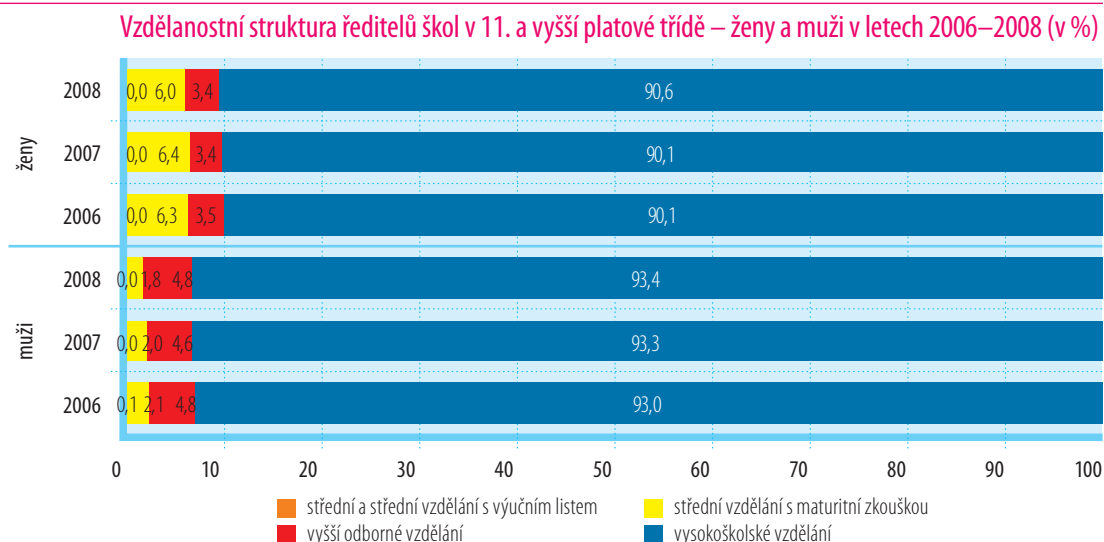

Co se týče nenárokových složek platu, pobíraly ředitelky v 11. a vyšší platové třídě v roce 2006 přibližně o 20 % nižší osobní příplatky a o 6–11 % nižší odměny než ředitelé-muži. V průběhu sledovaného období tvořil osobní příplatek přes 10 % (cca 3,7–4,0 tis. Kč) celkového platu žen a okolo 12 % (cca 4,7–5,0 tis. Kč) celkového platu mužů. Podíl odměn na celkovém platu žen se v letech 2006–2008 zvýšil.

šil z 8 % na 9 % (cca 2,7–3,4 tis. Kč) a v případě mužů kolísal mezi 8 % a 10 % (cca 3,3–4,1 tis. Kč). V absolutním vyjádření průměrná měsíční výše osobních příplatků vzrostla od roku 2006 do roku 2008 u žen o 7 % a u mužů o 8 %; průměrná měsíční výše odměn pak v případě žen o 25 % a u mužů o 24 %.

Mezi řediteli škol zařazenými v 11. a vyšší platové třídě převládá vysokoškolské vzdělání (90 % žen a 93 % mužů). Mezi ředitelkami je dále přibližně 6 % žen se středním vzděláním s maturitní zkouškou a přes 3 % žen s vyšším odborným vzděláním. Ředitelé-muži mají střední vzdělání s maturitní zkouškou ve 2 %, vyšší odborné vzdělání má téměř 5 % ředitelů-mužů.

Obrázek 158:

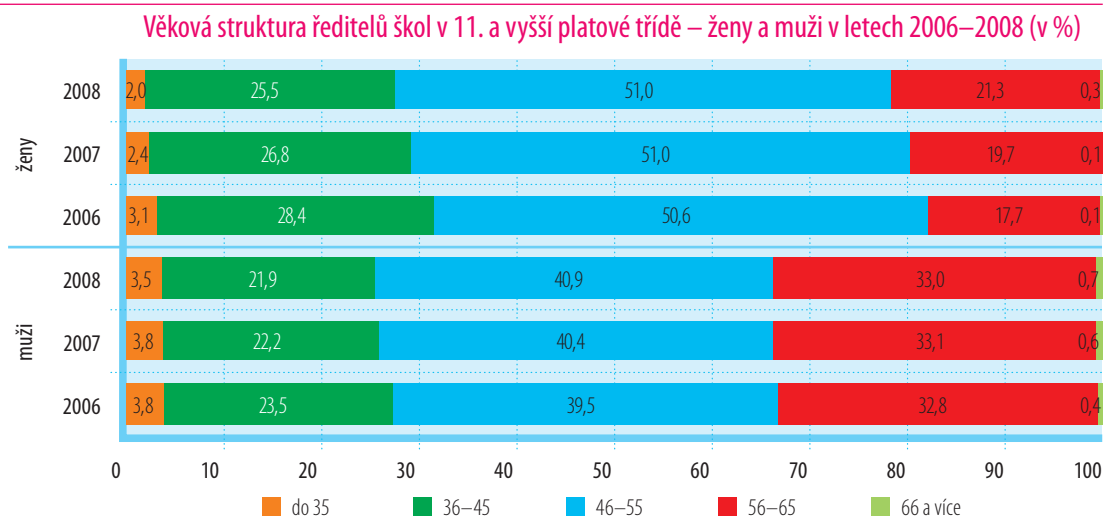
Zastoupení mužů z celkového počtu ředitelů škol zařazených v 11. a vyšší platové třídě mezi vysokoškolsky vzdělanými řediteli pokleslo z více než 50 % v roce 2006 na 49 % v roce 2008. Mezi řediteli se středním vzděláním s maturitní zkouškou byla mužů v roce 2006 ani ne čtvrtina a v roce 2008 jen 22 %. Nejvíce mužů se vyskytuje mezi řediteli s vyšším odborným vzděláním, kde je ředitelů-mužů okolo 57 %.

Průměrné měsíční platy se napříč vzdělanostními kategoriemi v průběhu let pohybují od 31 918 Kč u středoškolsky vzdělaných ředitelů po 41 342 Kč u ředitelů s vysokoškolským vzděláním. V případě ředitelů se středním vzděláním s maturitní zkouškou platy vzrostly ve sledovaných letech o 10 %, ředitelům s vyšším odborným vzděláním o 12 % a vysokoškolsky vzdělaným ředitelům o 15 %. Růst platu žen byl oproti mužům poměrně pomalejší v případě ředitelů se středním vzděláním s maturitní zkouškou (u žen nárůst o 11 %, u mužů o 12 %) a v případě ředitelů s vysokoškolským vzděláním (u žen nárůst o 14 %, u mužů o 16 %). Ředitelkám s vyšším odborným vzděláním vzrostl plat ve sledovaném období více než mužům (ženám o 13 %, mužům o 12 %). Podíl platu žen k platu mužů mezi řediteli se středním vzděláním s maturitní zkouškou kolísá mezi 91 % a 93 %. Nejvyrovnanější poměry odměňování mužů a žen jsou mezi řediteli s vyšším odborným vzděláním, kde ženy pobírají platy o 3–4 % nižší než muži. Ředitelky s vysokoškolským vzděláním pak pobírají 92–93 % platu mužů.

Více než polovina ředitelky spadá do věkové skupiny 46–55 let. V tomto věku je také největší podíl ředitelů mužů, ale ten činí v porovnání se ženami pouze přibližně 40 %. Relativně více je 56letých a starších ředitelů-mužů (jedná se o více než třetinu všech ředitelů-mužů v 11. a vyšší platové třídě). Podíl žen ve věku 56 let a starších není tak velký, ale roste. Od roku 2006 do roku 2008 vzrostl z necelých

18 % na více než 21 %. Naopak relativně ubývá mladších ředitelů i ředitelů-mužů. Zatímco v roce 2006 bylo ve věku 36–45 let 28 % žen a téměř 24 % mužů, v roce 2008 to bylo jen necelých 26 % žen a 22 % mužů. Podíl ředitelů do 35 let klesl ze 3 % na 2 % a podíl ředitelů-mužů v témže věku klesl o 0,5 procentního bodu.

Obrázek 159:

Napříč věkovými skupinami se průměrné měsíční platy pohybovaly od 29 814 Kč u ředitelů do 35 let po 43 854 Kč u ředitelů ve věku 56–65 let. Mladším ředitelům (méně než 45 let) také poměrně méně vzrostl plat. Od roku 2006 do roku 2008 u nich tento nárůst činil 13–14 %, zatímco ve starších věkových kategoriích se pohyboval mezi 14–15 %. Ve všech případech byl nárůst větší u mužů než u žen. Rozdíly v odměňování mužů a žen však s rostoucím věkem klesají. U nejmladších ředitelů ženy pobíraly v roce 2006 jen 88 % platu mužů v této věkové kategorii, ale do roku 2008 se situace zlepšila a hodnota podílu se zvýšila na 93 %. Nyní jsou na tom tedy nejmladší ředitelé lépe, co se genderové rovnosti v odměňování týče, než ředitelé ve věkových skupinách 36 až 55 let, kde ženy v roce 2008 pobíraly platy o 8–10 % nižší než muži. Přitom ještě v roce 2006 tento rozdíl činil jen 6–7 %. Rozdíly se prohloubily i u ředitelů v nejstarších věkových skupinách, ale stále zde situace zůstává vzhledem k ostatním věkovým kategoriím nejlepší. V roce 2008 pobíraly ředitelky ve věku 56–65 let téměř 95 % platu mužů, ředitelky 66leté a starší dokonce 98 % platu mužů.

13

ZAMĚŠTNANCI VYSOKÝCH ŠKOL

13.1

Úvod

Námětem kapitoly je genderová struktura zaměstnanců vysokých škol. Údaje se týkají období let 2006–2008 a zahrnují zaměstnance veřejných vysokých škol (nejsou zde zahrnuty ani soukromé vysoké školy, ani státní vysoké školy), a to včetně zaměstnanců kolejí a menz (avšak bez zaměstnanců vysokoškolských zemědělských a lesních statků). Jedná se tedy o zaměstnance placené ze státního rozpočtu (bez Evropských sociálních fondů) odměňované dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 109 odst. 2.

Data jsou v rámci vysokoškolských zaměstnanců tříděna podle jednotlivých kategorií zaměstnanců, a to na:

- **akademické pracovníky** (sem spadají pedagogičtí pracovníci výzkumu a vývoje – VaV, profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti a lektori),
- **vědecké pracovníky,**
- **ostatní zaměstnance** (sem jsou zahrnuti technicko-hospodářští pracovníci, provozní pracovníci, obchodně provozní pracovníci, zdravotničtí pracovníci a ostatní pracovníci).

Veškeré zde uvedené hodnoty se odvíjejí od evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách vztaženého k 31. 12. příslušného roku. Z genderového pohledu se ve statistikách zaměstnanců veřejných vysokých škol sledují pouze údaje o počtu žen jako průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách. Jiné údaje v současné době nejsou k dispozici.

Průměrný evidenční počet zaměstnanců ve fyzických osobách (roční) je vypočten jako aritmetický průměr z příslušných dvanácti měsíčních průměrných počtů (vypočítávají se jako součet denních stavů dělený počtem kalendářních dnů v měsíci). Kromě těchto údajů se standardně vykazují údaje o zaměstnancích celkem (bez ohledu na gender) v **průměrném evidenčním počtu zaměstnanců přepočteném** (je přepočtem průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách a délky jejich pracovních úvazků na (plnou) pracovní dobu stanovenou zaměstnavatelem).

13.2

Genderová struktura zaměstnanců vysokých škol

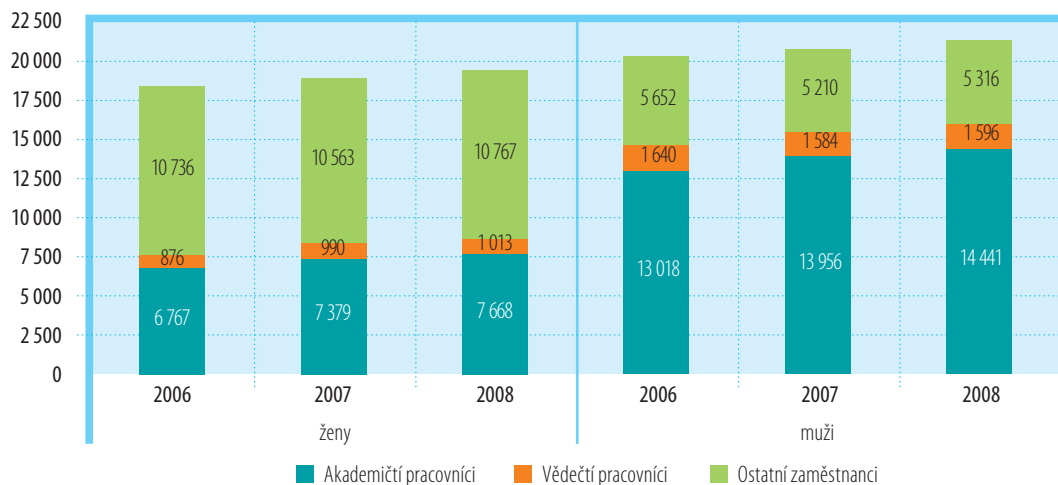
Na veřejných vysokých školách bylo v roce 2006 zaměstnáno celkem 38,7 tis. fyzických osob, ale při přepočtu podle výše úvazku činil evidenční počet zaměstnanců přepočtený 31,8 tis. V roce 2007 se jednalo o 39,7 tis. fyzických osob

a 32,3 is. zaměstnanců „přečtených“, v roce 2008 pak veřejné vysoké školy zaměstnávaly 40,8 tis. fyzických osob a 32,9 tis. po přepočtu na plný úvazek. Na základě těchto hodnot je tedy možné říci, že se od roku 2006 do roku 2008 zvýšil počet zaměstnanců veřejných vysokých škol, a to o 5,5 % v případě fyzických osob a o 3,4 % v případě přečtených počtů na základě výše úvazků, a proto je také možné konstatovat nárůst zaměstnanců zaměstnaných jen na částečný pracovní úvazek (v roce 2006 byli zaměstnanci veřejných vysokých škol zaměstnání v průměru na 82,2% úvazek, v roce 2008 činila tato hodnota již pouze 80,6 %). Je však třeba podotknout, že v případě, že jedna osoba pracuje na částečný úvazek pro více zaměstnavatelů (na více školách), je pokaždé započtena jako jiná fyzická osoba (pokud je například jeden člověk zaměstnán na částečný úvazek u dvou různých zaměstnavatelů, je zde započítán jako dvě fyzické osoby).

Následující údaje o genderové struktuře zaměstnanců veřejných vysokých škol se týkají již pouze evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách. Mezi těmi bylo ve sledovaných letech stabilně necelých 48 % žen a více než 52 % mužů. Výraznější genderové rozdíly ukázal až pohled na jednotlivé kategorie zaměstnanců. Zatímco mezi ženami převažovala kategorie „ostatní pracovníci“ (v roce 2006 celkem 58 % všech zaměstnankyň na veřejných vysokých školách; v roce 2008 již jen 55 %), zaměstnanci-muži zastávali především pozice akademických pracovníků (přibližně dvě třetiny všech zaměstnanců-mužů na veřejných vysokých školách). Akademických pracovníků bylo celkem 37–39 % ze všech zaměstnaných žen na veřejných vysokých školách a přibližně 5 % vykonávalo profesi vědecké pracovníce. Mezi muži bylo vědeckých pracovníků přibližně 8 % a zbývající přibližně čtvrtina zaměstnanců-mužů veřejných vysokých škol spadala mezi „ostatní zaměstnance“.

Obrázek 160:

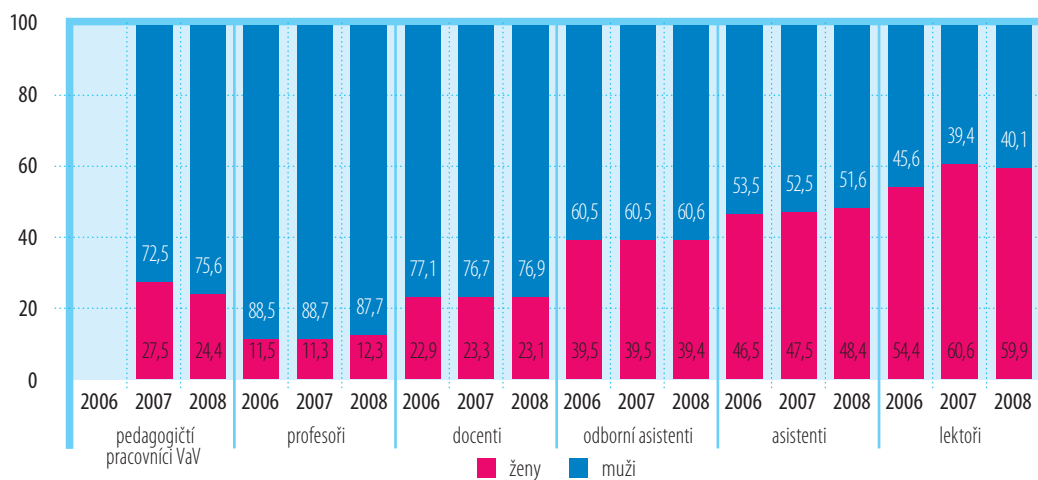
Evidenční počet zaměstnanců veřejných vysokých škol (ve fyzických osobách) v letech 2006–2008 podle kategorií zaměstnanců

Při podrobnějším pohledu na jednotlivé kategorie akademických pracovníků je zřejmá jasná převaha mužů, výjimkou je pouze kategorie lektorů, kde podíl žen vzrostl od roku 2006 do roku 2008 z 54 % až na 60 %. Dostí vyrovnaná je pak situace mezi asistenty, kde muži tvořili v roce 2006 necelých 54 % a do roku 2008 se jejich podíl snížil až na necelých 52 %. Výraznější převaha mužů panuje již mezi odbornými asistenty (více než 60 % mužů vs. necelých 40 % žen). V dalších kategoriích akademických pracovníků je podíl žen přibližně čtvrtinový a nižší (kategorie „pedagogičtí pracovníci výzkumu a vývoje“ se rozlišuje až od roku 2007). Na pozici „vysokoškolský profesor“ pak najdeme pouhých 11–12 % žen.

Obrázek 161:

Genderová struktura zaměstnanců veřejných vysokých škol – akademičtí pracovníci v letech 2006–2008 podle kategorií zaměstnanců (v %)

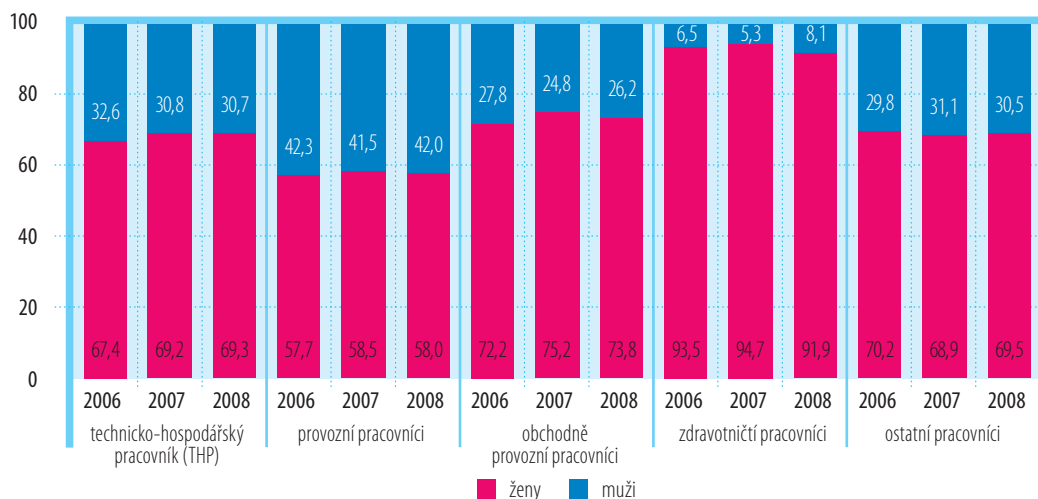

Komentář: Údaje o pedagogických pracovnících VaV se v roce 2006 nesledovaly.

Ve skupině „ostatní zaměstnanci“ je převaha žen patrná ve všech kategoriích, nejvýraznější je pak na pozici „zdravotnický pracovník“, kde se muži podílejí jen 5–8 %. Více než dvoutřetinový podíl žen najdeme na pozici „technicko-hospodářský pracovník“, „obchodně provozní pracovník“ a „ostatní pracovník“. Kategorie „provozních pracovník“ je tvořena přibližně z 58 % ženami a ze 42 % muži.

Obrázek 162:

Genderová struktura zaměstnanců veřejných vysokých škol – ostatní zaměstnanci v letech 2006–2008 podle kategorií zaměstnanců (v %)

Na skutečnost, že jsou ženy na veřejných vysokých školách zaměstnány zejména mimo akademické a vědecké pozice, ukazuje také struktura podle jednotlivých kategorií zaměstnanců. Mezi ženami zaměstnanými na veřejných vysokých školách jsou nejvíce (ze 38–39 %) zastoupeny technicko-hospodářské pracovníce, necelou čtvrtinu pak představují odborné asistentky a více než desetinu provozní pracovníce; 5–6 % zaměstnankyň zastává pozici asistentky a okolo 5 % tvoří vědecké pracovníce. Zbývající kategorie zaměstnankyň se jednotlivě podílejí 3 % a méně.

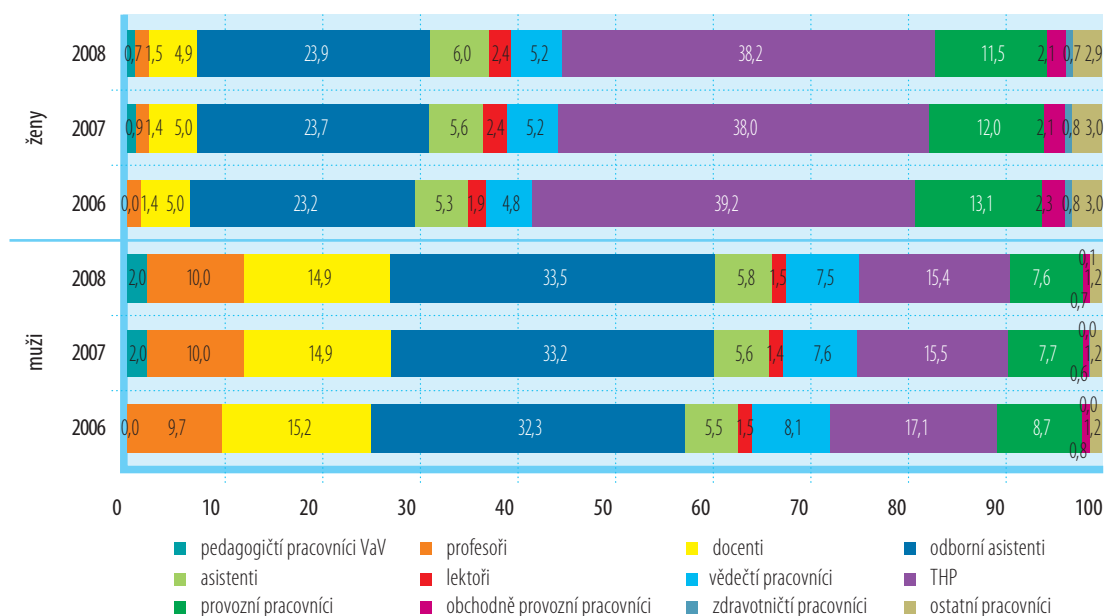
Zaměstnanci-muži veřejných vysokých škol jsou převážně (přibližně z jedné třetiny) odbornými asistenty; 15–17 % mužů pracuje na pozici technicko-hos-

podářského pracovníka, ale celých 15 % mužů zaměstnaných na veřejných vysokých školách představují vysokoškolští docenti a jednu desetinu pak vysokoškolští profesori; 8–9 % mužů je zaměstnáno jako provozní pracovník, okolo 8 % mužů spadá do kategorie vědecký pracovník a necelých 6 % pracuje jako asistent. Každá z ostatních kategorií se podílí již jen 2 % a méně.

Závěrem je tedy možné říci, že zastoupení mužů a žen zaměstnaných na veřejných vysokých školách je celkově poměrně vyrovnané. V rámci jednotlivých kategorií zaměstnanců se však projeví určité rozdíly v genderové struktuře, které v průběhu sledovaného období let 2006–2008 neprošly žádným významnějším vývojem. Zatímco muži se stabilně vyskytují spíše na akademických a vědeckých pozicích, ženy zastávají zejména funkce „ostatní“, tzn. funkce administrativní a provozní.

Obrázek 163:

Struktura zaměstnanců veřejných vysokých škol v letech 2006–2008 podle kategorií zaměstnanců (v %)

Genderová ročenka školství

První vydání.

Vydal: Ústav pro informace ve vzdělávání,

Senovážné nám. 26, Praha 1, v roce 2009 v nákladu 350 výtisků.

Zpracoval projektový a autorský tým pod vedením RNDr. Michaely Kleňhové.

Jazyková redakce: ÚIV – Divize informací a služeb.

Tisk: ÚIV – divize Nakladatelství TAURIS.

www.uiv.cz

ISBN 978-80-211-0588-1